rchief

voor

NEDERLANDSCHE KUNSTGESCHIEDENIS

VERZAMELING

van

MEERENDEELS ONUITGEGEVEN BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN

betreffende

Nederlandsche Schilders, Plaatsnijders, Beeldhouwers, Bouwmeesters, Juweliers, Goud- en Zilverdrijvers, Smeden, Stempelsnijders, Tapijtwevers, Borduurwerkers, Plateelbakkers, Ivoorsnijders, Glasschilders, Ingenieurs, Landmeters, Kaartmakers, Verlichters, Lettersnijders, Schoonschrijvers, Boekbinders, enz.

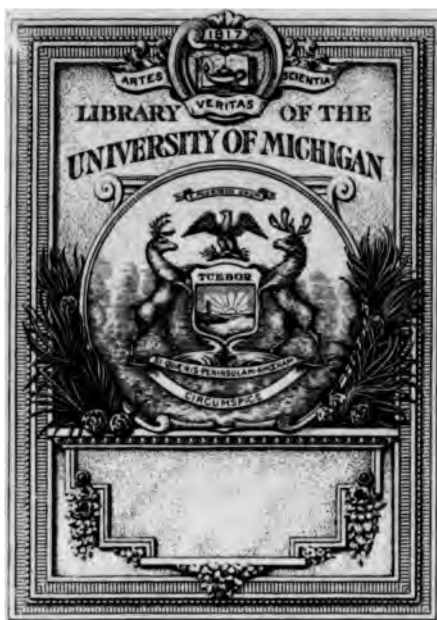
met bereidwillige medewerking van verscheidene archivarissen e. a. bijeengebracht

door

Fr. D. O. OBREEN
Adj. Bibliothecaris-Archivaris van Rotterdam

4e DEEL.

ROTTERDAM
VAN HENGEL & EELTJES (J. VAN BAALEN & ZONEN)
1881—1882

1817
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

ARCHIEF

VOOR

NEDERLANDSCHE KUNSTGESCHIEDENIS

rchief

VOOR

NEDERLANDSCHE KUNSTGESCHIEDENIS

VERZAMELING

VAN

MEERENDEELS ONUITGEGEVEN BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN

BETREFFENDE

NEDERLANDSCHE SCHILDERS, PLAATSNIJDERS, BEELDHOUWERS, BOUWMEESTERS JUWELIERS, GOUD- EN ZILVERDRIJVERS, SMEDEN, STEMPELSNIJDERS, TAPIJTWEVERS, BORDUURWERKERS, PLATEELBAKKERS, IVOORSNIJDERS, GLASSCHILDERS, INGENIEURS, LANDMETERS, KAARTMAKERS, VERLICHTERS LETTERSNIJDERS, SCHOONSCHRIJVERS, BOEKBINDERS, enz.

MET BEREIDWILLIGE MEDEWERKING VAN VERSCHEIDENE ARCHIVARISSEN e. a.

BIJEENGEBRACHT

DOOR

FR. D. O. OBREEN

Adj. Bibliothecaris-Archivaris van Rotterdam

4e DEEL.

ROTTERDAM

VAN HENGEL & EELTJES (J. VAN BAALEN & ZONEN)

1881—1882

Gedrukt te Rotterdam, bij J. De Jong.

INHOUD.

Bladz.

De bijdragen in dit en de voorgaande deelen, waarbij geen naam van medewerker opgegeven is, zijn van den verzamelaar.

MEDEDEELINGEN

UIT HET HAAGSCHE GEMEENTE-ARCHIEF.

I.

De boeken van het oude St. Lucasgilde te 's-Gravenhage. 1)

(Medegedeeld door den Heer ABR. BREDIUS, Onder-Directeur van het Nederlandsch Museum.)

Vervolg van boek B.

Dit sijn die Meesters van Sindt Lucas gilde binnen den Haghe ende Hage-Ambacht.

1615.

(Ik sla de »glasemakers" en de »apteekers" over.

(SEEGER KRYNSZ. VAN DER MAES blijkt glasemaecker te zijn).

De meesters van de schilders.

Meester BOLTESAERT FLESYERS, schilder.

JACKUS DE GHEIJN, schilder.

JAN VAN RAVESTEYN, »

Meester AELBRECHT, »

» JOOST DE PUTTER, schilder.

JACOB KAPELLE, schilder.

Mr. KOENRAET KRYNSZ VAN DER MAES, schilder.

GUILLYAEM SENT SYMON, »

WARNAERDUS »

1) Vervolg van bl. 255, IIIe Deel.

JAN MATTHEUS, schilder, rest tue gulden.
SYBERT CORNELISSEN, schilder.
DANIJEL DAVYTSSEN, schilder.
Meester ANTHONY GOETERYUS (?) schilder (GOELTERUS).
JAN JASPERSZ., schilder of vergulder.
CLAES ISAECXS SWANENBURCH, schilder.
ABRAHAM ARTOYS, verlichter.
PIETER DE PRUYSTER.
CLAES LYEFFRINCKS outste dochter.
PIETER VAN DER LANDE.
CORNELIS MOUTHAEN.
JAN WILLEMSZ. LUIJT, vergulder.
1608. HANS MATIJSZ. GARDENIER, boeckvercooper.
MAETYES WILLEMSEN, schilder, heeft syen gildeghelt betaelt op den 7e October 1610.
JAECOP LEVEN(?) misschien LIEVENSZ. (zie verder) schilder, idem idem, 7 Oct. 1610.
JOECHEM OETTE VAN HOECKGEEST, schilder, 7 October 1610.
DANNIEL MERTENS MIJTENS, schilder . . . . op den 7 October 1610.
JAECOP JANSEN, boeckebijnder, 18 October 1611.
CLAES BAESTIJAENSEN, boeckebijnder, 18 October 1611.
JAN JANSEN, idem. idem. idem.
SAMUEL FERRET, bouck-binder, 23 Oct. 1612.
VAN BREEN, heeft syn gildegelt betaelt anno 1612.
ADRIAEN GYBOONS, schylder, 9 October 1613.
ANDRYES STOOCK, plaetsnyder, 9 October anno 1613.
HERMAN BLOMAERT, 18 Oct. 1613. (Schilder van Luyck.)

1614.

ADAM VAN BREEN, schilder . . . . 6 fl.

Adriaen Fredericxs, beeltsnyder ende steenhouwer 29 Augusti 6 fl.
In margine hierbij: A°. van Ouwendijck.

Melchior Ruys, schilder en jongman, heeft sijn gildegelt betaelt de 14e October 1614 . . . , ... 6 gulden.

Anthony van Ravesteyn, schilder, heeft sijn gildegelt betaelt, den 14e Octob. 1614 . . . . 6 gulden.

Charel Swerius, heeft betaelt sijn gildegelt d. 14e October 1614. Schilder . . . . 6 gulden.

Jan Broen heeft betaelt sijn gildegelt den 18 October 1614 . 3 gl.
Waervan noch rest St. Lucas comende drye guldens.
Dese 3 resterende guldens sijn by de gilde ontfg. . . 3 guld.

Sijmon Frisius heeft betaelt sijn gildegelt den 18e October 1614 . . . . 6 gl.

Hans Lemeer (Lemaire??) heeft betaelt sijn gildegelt, d. 23 October 1614 . . . . 4 gl.

Leendert Ravens heeft sijn gildegelt betaelt, 1 gl. 10 st., en soo bevonden wordt, dat bij andere Boeekvercoopers meer gegeven is, begeert hij het selffde te doen . . . . . 1—10

Merten Claesz in de Zon, boeckbinder, 20 Oct. 1625 . 1—10.

Jan van Nuerenburch, boeckbinder, 14 October 1622 . 2 gl.

Mr. Samuel Smit heeft sijn gildegelt betaelt op xi October 1616, als burger . . . . iiii gl. viii s.

Guilliam Gerst heeft betaelt op xi October 1616 op rekeningen van sijn gildegelt twee guld. en sal toecomende jaer betalen noch twee guldens, dus . . . . iiii g.

Guilliam Gerst heeft betaelt dit boven geschreven ende voldaen ten volle, op den 12 November 1617.

(NB.! Hier wordt het schrift moeielijk te ontcijferen)

De antycksnijder op de gracht heeft belooft te betael. ses guld,

drie guld. gevent (?) 1615, en drie guld. over een Jaer, heeft noch niet betaelt.

Op 18 October 1617 Mr. JOOST SNEWINTS heeft sijn gildegelt betaelt als burger ter som van . . . . IIIJ gl.

JAN GERRITSEN, beelthouder heeft gecooft het gilde van Sint Lucas op den 13 October ende sal betaelen aen den deken RAVESTEYN de somme van . . . . 6 gl. 10 st.

JAN GERTSEN heeft betaelt den 14 October 1617.

1618. JAN PITERSZ. VAN RIJN, schilder, heeft betaelt sijn gildegelt den 7e July 1620 . . . . 6 gulden.

10 October 1618. CORNELIS DE JONG heeft sijn gildegelt betaelt . . . . 6 gulden.

Idem 1618. ESIAS VAN DE VELDE, syn gildegelt betaelt 6 g.

CORNELIS ARTSZ. VALCK, boeckvercooper, sijn gildegelt betaelt, 1620 . . . . 6 gl.

19 October 1620 MOYSES MATTEUSSEN WTTENBROCK . . 4 gl.

Den 5 Meerte 1621.

Heeft betaelt CORNILLUS CLAESSEN, schilder, sijn gildegellt 4 gl.

ANTHONIS JANSZ, boeckvercooper, 18 Augusti 1621 . . . 3 gld. rest noch te betalen tegen St. Lucas 3 gl. (Deze drij gld. sijn betaelt 20 October.)

Desen 21 Augustus 1621.

Heeft betaelt HANS BOGAERT sijn gildegelt . . . . . 6 gl.

GEERART JACOPTS heeft het gildegelt betaelt den 12 October 1621; hy wont tot Amsterdam; ses guldents; omdat hy hier alleenlyck by gevalle mach arbeyden.

1622. ANTOYNNE HEYNDRICXS van Bremen heeft betaelt sijn gildegelt desen 4 October . . . . 6 guldens.

Op eene afzonderlijke bladzijde:

ANTOYNNE HINDERE (HEYNDRICXS?) van Amsterdam belooft te betaelen de somme van vier gulden en dat om sijn begoste werck te voldoen tot den noetarius HERRINCK sijn huys, op den Hoek van de Vijfverberch en anders geen.

Desen 4 July 1622 en dat door consent van deken en Hofmants. (sic.)

A°. 1606, op Sinte Luyckas dach.

Leerjonghens.

MELSSEN RUYS, schilder 1606.

SAMUEL PYETERSSEN, id. 1606.

Anno 1607, op Sinte Luyckas dach.

Leerjonghens.

GILLES DE RIDDER, schilder	. . . .	x stuyvers.
JAN BARDY	id.	id.
OLIVIER TEMPEL,	id.	id.
JAECOP LIVENS,	id.	id.
CORNELIS ABRAHAMS,	id.	id.
PIETER CUETS (of CAETS?) schielder, bij mester EVERT		x stuijvers.
DIRCK VAN CAETS, schielder, geleert bij Mester EVERT		x stuyvers.
MATTHIJS AACK (AERTSZ?), schider,		idem.
CORNELIS PIETERSSEN,	»	idem.
CLAES JORISSEN,	»	idem.

JAECOP DIENOET.

1609. FRANSOYS BUIJDELO, van Luijck, x st.

1610. PEETER VAN DEN BERGEN.

18 October 1611.

DIRCK VERLAER, schilder, heeft sijn inganggelt betaelt en leerden tot RAVESTEYN.

WILLEM VAN DER BRUL, en PIETER VAN DER BRUL, schilders, gelert by mester EVERT VAN DER MAES.

ABRAM VAN TYLBURCH, schilder, gelert bij mester EVERT VAN DER MAES.

CORNELIJS DE JONG, schilder, als voren.

JOERIS SUERIUS, schilder, als voren.

GHISBERT JOESTEN, schilder, als voren.

FRAENS CANTER, schilder, als voren.

LUBRECHT BRULS, schilder, als voren (1612).

1612 Synte Luicaes dach.

Leerjongens die doen haer inganggelt betaelt hebben:

Leerjongens bij Mester RAVESTEYN:

JAN HAERMENSEN BOERSMAEN.

AELBERT DIERCKSEN COEPPIER.

CLEMENT RAM.

TOMAS OUWATER (1613).

Tot meester WARNER ANDRIES JERIMIAS heer (?) heeft sijn inganggelt betaelt . . . . x st.

Tot ANDRIES STOCK een leerjongen genaemt JACOB VERBORCH, betaelt . . . . x st.

JAN CORNELISZ., schilder, woonende by ADAM VAN BREEN, heeft sijn Incomgelt betaelt 17 November 1614 . . . . . x st.

1618. DAVIT CALLIOT van Roowaen (Rouen), betaelt . x st.

JAN tot CASSAPIE betaelt . . . . x st.

19 October 1618. PIETER VINNE, bij Mester EVERT betaelt x st.

14 October 1619. JAQUES PLUIJM van Rowaene (Rouen) betaelt . . . . x st.

BALTASAR FLESSIERS . . . . x st.

HAYE (?) JACOBUS DELESAMME betaelt . . . . x st.

04 x 47

JOANNES WESTERBAEN heeft betaelt sijn leergelt, desypel van mester EVERT . . . . x st.

ADRYAEN HADDEMAN (HANNEMAN) leerknecht by ANTONY VAN RAVESTEYN . . . . x st.

GILELMO WEDA heeft betaelt sijn meestergelt . . . 6 — o —

1620. JOST HENDRIXS, ingangsgelt . . . . — 10 st.

ARENT JANSZ., id. . . . . — 10 st.

JAN JACOPSZ., id. . . . . — 10 st.

1620. bij Mr. EVERT VAN DER MAES:

CLEUAEN (?) VAN DER GOES, bet: . . . . x st.

. . . . (?) TILBURCH, id. . . . . id.

1622. JAN MATESEN VAN WYCK, jonge van ANTOYNNE RAVESTEYN . . . . 10 st.

HERREMAN SUEN, van Bremen . . . . 10 st.

CLAES PIETERSSEN, van Amsterdam . . . . 10 st.

JACOP DE ROY, van Amsterdam . . . . 10 st.

(Dese drij sij by TUNIS HEYNDERICX, 1622.)

BARTOLEMEUS BASSEN 1) heeft betaelt sijn gildegelt.

MIJTENS heeft ooek betaelt sijn gyldegelt.

ADRYAN BOES heeft sijn gildegelt betaelt.

Leerjongens Incomste gelt tsedert t Jaer 1623 en Ano. 1624.

Tot JAN RAVESTEYN:

BARENT JANSZEN, leerjongen, betaelt . . . . 10 st.

JAN RASSENBOURCH, id. . . . . id.

LEENDERT BARTHOUTS, betaelt . . . . 10 st.

Noch PIETER CRAEN, id. . . . . id.

DIRCK ABRAMSZ. id. . . . . id.

1) Den 21 October 1613 was hij als vreemdeling ingeschreven in het St. Lucasgild te Delft (Zie Dl. I. 12.)

Noch JOOST ODRYE (OUDRY?) betaelt . . . . 10 st.

SAMUEL JANSSEN, sijn Incomstgelt betaelt 20 st. tot HANS MATIJSSEN, Boeckbinder.

1625.

GERRIT JORYSSEN HOECKGEEST 1) betaelt . . . 20 st.

JAN WILLEMSZ. LAP 2) id. . . . 20 st.

JAN JANSZ. DE JONG, id. . . . 20 st.

JAN DE CREYNE, id. . . . 20 st.

JAN PENTELANT(?) leerjongen, id. . . . 20 st.

In margine: bij ANTHONY R. { JACOB VAN DER BEKE, knecht . . 20 st.
PAULUS CORNELISZ., idem . . 20 st.

In margine: Meester EVERAERT { Leerjongen LENAERT FERNANDUS . 20 st.
LOUYSA, dochter VERNANDUS . . . 20 st.

1627.

ANTONI ANTONISZ. VAN AREM, sin Incomst van Sinte Lucas gilde . . . . 1 guld.

1628.

ANDRYES STRIJEN, Jongen van ANTONY VAN RAVESTEIN betaelt sy inkomt . . . . 1 gld.

Den atvokaet JAN GUELL sin incomste betaelt 1629 . . 1 gld.

ADERYAEN VAN DER MILLE 3), Jongen van HONDYUS het betaelt 1629 . . . . 1 gld.

SEGER JORRYSSEN, Jongen van HONDYUS . . . . . . 1 gld.

De soen van myn Heer OSSEWAERT betaelt syn inkomst 1 gld.

(Jongen van DYRCK VAN HOCHSTRAETEN) 1629.

Van den Heere VAN NOORTWIJCKX soon één gl. voor incomgelt.

---

1) Waarschijnlijk de groote Kerkschilder, die den 22 Juli 1639 als vreemdeling in het Delftsche gild trad (Dl. I. 33.)

2) De landschapschilder in Italië GIOVANNI LAP geheeten?

3) VAN DER MIJLE?

Incomstgelt.

1630.	Julius Cesar Boetius, betaelt	2	gl.
1630.	Jan van Haerlem, id.	1	gld.
1630.	Hendrick Stetin, id.	2	gld.
1630.	Willebort van Groenenberch, betaelt . . .	2	»
1630.	Karel Hendricksz. van Veerwyck	1	gl.
1631.	Jan Papineau, geboren tot Gargant	1	»
1631.	Hendrick van Rossem.	1	»
1631.	Willem van Oderkerck 1)	1	»
1631.	Hendrick Sonnius	1	»
1631.	Joan Woortman	1	»
1632.	Adryan Cornelisz. van Sevenberghen . . .	1	»
	Jaekop Petersen	1	»
	Flipp Jansz. van der Wyck.	1	»
	Joan Dankersz.	1	»
	Fliep Corstiaensz. Roemer	1	»
1632.	Gabryel van Momfoert	1	»
1648.	De Soon van Jan Westerbaen	1	»
	De soon van dockter Lyberghen	1	»
	De soon van den Homan Colster	1	»
	Dese (3) syn desypels op de winckel van Montsieur Haddeman. (Hanneman.)		
1649.	Jacob van Steenvoorden	1	gl.
»	Michiel Moltens (of Molteus)	1	»
	beijde op de winckel van Montsieur Danckers.		
	Jan Bets	1	»

1) Den 12 Oct. 1643 als vreemdeling ingeschreven in het Delftsche Gild (Dl. I. 38).

1649. JAN POUS VOET (?) by RAVESTEYN den Ouden . 1 gl.
JAN MUNCKKENS (MUNNEKES). . . . . 1 »
Mr. DRIEFHOUT . . . . 1 »
by HONTHORST.
JAN BATIST DEBENSIE . . . . 1 »
JAN TUENISZ VAN DYCK . . . . 1 »
bij den Homan VAN DER GRACHT
PHILIPS PETYT . . . . 1 »

Verder volgt slechts wit papier Op de laatste bladzijde:

Per Memorie ontfanghen van den broeder van MOYSES steenhouwer op Rekeninghe van syn Incomste enz. 1607.

Eenige onleesbare regels:

Noch schuldich ghebleven opt omeghaen (?). . . . . . ses ghuldens min tue stuvers noch een pindt Spaens Vijns.

Boek C.

Eerste bladzijde (niet gepagineerd).

Oude meesters van den Jare 1567, met de notitie der straten van den Haghe.

Alhier syn aengeteeckent de Leerjongers ende die haer Incomgelt betaelt hebben, beginnende hierachter metten Alphabet, sedert het Jaer ons Heeren 1630.

Op bl. 3:

Dit is het ghilde boek van Sinte Lucas ende Sint Anne ende Sinte rocus ende is ghemaect Int jaer van acht en sestige (1568) ende het beghint mit een A ende die In een van dese drie gilden zyn die zyn gheteykent by hare name ofse betaelt hebben ofte niet.

Item men zal weten dat In Sinte Lucas ghilde zyn vyff ambachten te weten schilders, glaesmakers, beeldesnijders, borduerwerckers ende

verlichters, ende soe wie in deze voorscreven vijf ambachten In den Haghe ofte Hach ambachte werckt als meyster langer dan den tyt van ses weken die is schuldich den ghilde van Sinte Lucas voorscreven te gheven voor zyn meysterghelt XV stuyvers en voort alle Jaren één stuyver 1) ende zyn dootschult XV stuyvers ende so wat Jonghen dat besteet wort om te leeren een van desse voorscreven wijff (5) ambachten, en waer dattet een meysters getrout kint waer, die is schuldich te geven den ghilde voorscreven achtallffve (7½) stuyver.

Op bl. 5: (alles schrift einde XVIe eeuw:)

Dit zyn die meysters va͞ de͞ ambacht.

Die gheweest zyn ende die noch ter tyt leven eñ so wie zÿ dootschult betaelt heeft, die zyn achter haer naeme gheteykent met een crwis. In Forme als dit:

† 2)

CLAES DOESEN, borduerwercker.

HEIJNRIJCK ARIAENSZ., schilder.

JORIS OFFENZ, borduerwercker.

JAN VAN DER MIJ, borduerwercker en glaesmaker.

ANTHONIS AERTSZ., schilder.

JACOP WILLEMSZ., die Waert In de borch (?) schilder.

CORNELIS CLAESSZ. van Schevelinge, schilder.

MICHGHIEL, schilder.

CLAES DOMINICUS, schilder.

WILLEM JANSZ., schilder.

WILLEM, Borduerwercker.

---

1) Het is aardig te zien hoe de prijs met de jaren steeg; veel lager kon men al niet beginnen!

2) Deze kruisjes liet ik weg, daar zij thans niets meer beteekenen, immers wij weten niet wanneer zij er achter gezet werden. De glaesmakers liet ik weg.

JAN CORNELISZ., beeldesnijder.

BAERNT SYMONSZ., beeldesnijder, rest zijn meystergelt ende alle zijne jaeren penningen.

JACOP JANSZ., Schilder van Leijden.

WILLEM MICHIELSZ., schilder.

GHERRIT TIJNAGHEL (duidelijk) (TENGNAGEL?) schilder.

JAN TYNAGHEL, Schilder.

Meyster LOUWERENS VAN DEN BOS, schilder.

CLAES FOLKERSZ. schilder.

HARMAN VRERICKSZ., schilder.

PYETER VAN BUYTEN.

Dit zȳ die Jongen die haer meysterghelt betaelt hebben:

SYBRANT JACOPSZ. b.

JAN DIRCKSZ. b.

JAN WILLEMSZ. POEL, b.

THOMAS ZYMONSZ., b.

CORNELIS JACOPSZ. PASSER b.

MARTEN DIRCKSZ. b.

CORNELIS GHYSBRECHSZ., b.

HEYNRYCK JANSSENSZ., b

Meyster ADAMS soon rest.

KRYN KOENSZ., b.

JAN ARIAENSZ., b.

EEWOUT VAN NOORDTWYCK, rest.

Meyster DIRICK Sangmeysters zoon, b.

JAN POORT, b.

ANSELLMUS de zoon van den fluweele, b.

NEELTJE GERRITSZOON VAN COUENBURCH, b.

AUGUSTUS JACOPSZOON STALPAERT, b.

Hier beghint Sint Anne boek ende is een ghilde van wijven ende so wie In dit ghilde is, die is Jaerlx schuldich een stuyver ende de dootschult XV groot ende so wie haer dootschult betaelt hebben, der staet achter haer naem geteyckent met een cruijs. In forme als dit: †

Die Vis-marck.

(Nu volgen de namen van een aantal weduwen en vrouwen, met aangifte der woonplaats;) terecht zegt VAN WESTHREENE dat dit gedeelte zeer duister is; ik geef er enkele namen van, en geloof dat de meesten zonder eenig belang zijn.

AECHTGHE, Weduwe van den rijcken beleman, a. b. c. d.

JUTTE CLAES dochter, in die Zon, a. b. c. d.

BARBARE WILLEMS dochter ACHGENS Jonckwijff haer dootschult betaelt, a. b. c. d.

JANNEGE GERRIT CRISTUS dochter, CORNELIS DANIELSZ. wijff, a. b. c. d.

ANNA POUWELS In die Mol, rest veel Jaren.

ANNE MAERTENS dochter, de Huysfrou van DIRCK JANSZ. onder Gryffyer, a. b. c. d. betaelt tot het Jaer van LXXXI. (1581.)

Die Veenstraet.

ANNA DIRCXS dochter, weduwe van FRANS SYMONSZ., a. b. c.

JÃNE BUS HENDRICKS dochter, weduwe van DIRCK LODEWICKSZ. a. b.

Het Zuyt end tot aen die Hoghe bruge toe.

O. a: LYSBET CORNELIS dochter van Montfoort, a. b.

MARRETGE JANS dochter, die weduwe van JACOP JACOPSZ., a. b. c.

ANNA JACOPS dochter, Huysvrou van ARIAEN RYCKSZ, a. b. c. d.

MACHTELT Brandewyn Mans, rest drie Jaren.

MAGDALENA THOMAS VAN BONENS wyff, a. b. c.

Op »Die Spuy" o. a.:

DIRRICKGE JOOSTEN dochter, Alias PEL het vroetwyff, a. b. enz.

Die Spuye straet:

ANNE MARTENS dochter, die Huysfrou van DIRICK JANSZ., onder grieffier, a. b. c. d.

In die Vlamings straet o. a.:

Heer JACOB LAURENS VAN DER CROOCK, a. b. (toch geene vrouw?)

Het West ende mit Jan Heynryckstraet, o. a.:

STYNGE JANS dochter, die rectoors wijff.

ANNETGE, suster int armesusterhuys.

Die nuwe straet.

Meyster JAN VAN DER GOU, advocaat, a. b. c. d. (alweer geene vrouw.)

ANNA DEYNS, zijn Huysvrouw, a. b. c. d.

MAGDALENA, meyster JAN VAN DER GOUTS dochter, a b. c. d.

Die Schoolstraet.

GERRITGE DIERIXS dochter, die dekens jonc wijff, a. b. c. d.

MARRETGE KORSSEN dochter VERBEECK, a. b. c. d. enz.

Die Toornstraet.

GHEERTGEN PIETERS dochter, out gortenwijff, rest een jaer.

Die Molestraet.

MERTGEN CLAES, die huys(vrou) van VYNSENT VAN WIJNGEN (WINGEN?) a. b. c. d.

In de Papestraat woont o. a. nog: eene »bontwerckster" een »deurwaerderswijff" enz.

In »die Hoochstraet".

NICLAES PIETERSZ., goutsmit In den Helm, a. b. c. d.

MARIGE THEUNIS dochter, het ghistwyff, rest drie Jaren, a. b.

AELTGEN CORNELIS dochter, die Huysvrou (van) JOSEF die goutsmit, c. d.

Het Noort ende.

Joffrou VAN WELDAM, rest veel Jaeren, a. b. c.

Die Vyverbarch met die Kneuderdyck.

Die weduwe van Meyster BALTEZAR haer dootschult betaelt, maer rest wel x jaere penningen, a. b.

Het Hoff.

FRANS VAN BUEREN, Castelleyn van t Hooff, a. b. c. d.

SWAENTGE AELBRECHTS dochter, zijn wijff, idem.

AELGE JANS dochter, PLUMERXS wyff. Secretarius Wijff van den Hage, a. b. c. d.

MARYTGEN, die weduwe van den ouden JENNYNCK, die bode, c. d. die doetschult betaelt.

Dan:

Dit is die rekeninghe van die Hooffmans van Sinte Lucas ende Sint Anne ghilde alhier In den Hage, te weten EVERT PIETERSZ., glaesmaker, CORNELIS PIETERSZ., glaesmaker ende JOCHGUM ROBBRECHTZ. ende WILLEM JANSZ., schilder, als oude Hooffmans; ARIAEN DIRICKSZ. en HUYCH CORNELISZ., beyde glaesemakers als nieuwe aencomende Hooffmans, die deselffde rekeninge ontfingen eñ is overgeleyt haren ontfang ende haren wtgheef, alsulx dat bevonden is, dat haren ontfang elff stuyvers min een oort meer is dan hare wtgheef. Dit is gheschiet te huyse van onse medebroeder CORNELIS PIETERSZ. In die Spuystraet Anno 1587.

Ghegheven op die rekeninghe voor die Hooffmans, also drie Hooffmans absent waren op Sinte Lucas dach eñ voor hare rekeninghe; xv stuyvers.

Dit is alsullycke ontfang als die voorschreven Hooffmans ontfanghen hebben van den Jare seven en sestige (1567) tot den Jaer acht en sestich toe, Sinte Lucas dach ende dieen dach (?) al.

In den ierste onfangen elff stuyvers min een oortgen; dat in die rekeninge overschoot.

Noch ontfangen van dat ghemael van Schoonhooven XII gulden, dat verschenen was Anno 1567.

Noch ontfanghen van CLAES JANSZ., Proceruer van den Hove van Hollant ses pont Hollants, dat verschenen was op alderheyligen avont laestleede, Anno 1567.

Noch ontfangen van CORNELIS CLAESSEN, schilder, XXX stuyvers, dat verschenen was Korssmis laestleeden, anno 1567 en dat ter causse van Seker ghelt dat hij onder hem heeft, XVIII gulden een blanck.

Noch ontfangen van YSBRANT MATYSZ., Stoelmaker In die Papestraet drie gulden, dat verschenen was Korssmis laestleede 1567.

(Volgen dergelijke bedragen, waarschijnlijk van huishuren).

Noch ontfanghen een meystergelt van HUBRECHT wt Brabant, XV st.

Noch ontfanghen van ghelen BARTEL meest van verlopen Jare van den eenhoorn, In die Hoochstraet, die somma van 3 pont Hollants en daermede offstaende totten Jaere van 68 toe, by preverency van myn heeren die wethouders geordineert van alle verlope Jaren achtalffe gulden

Noch ontfanghen op Sint Annendach:

In der Karcken boven Kosten XX st.

Idem op Sinte Rocus dach XI st.

Noch ontfangen wt die dynsdaechsse bos van PIETERNEL, onsse dienaerssche X stuyvers, Sam. xxviij gulden, vierdalff groot.

Noch ontfangen van WILLEM JANSZ., van den Jaere 67 Korsmisse laestleden XV st. Soma Incluys XXIX gulden min 3 stuyvers en een oortgen.

Links: By: dardalffe gulden VI st.

Dit is de wtgheef teghen den ontfang van dese voorscr. Hooffmans te weeten:

EVERT PIETERSZ., HUYC CORNELISZ., ISAAC DIRICKSZ. ende WILLEM JANSZ.

Op rek. gheghev: XV st.

In den eersten Heer PIETER EIJGE VOOCHT gegheven onsse Cappellaen nae beloop tyts dat hij die misse ghedaen heeft, ses gulden.

Noch den selffden Heer PIETER gegheven achtaffve stuyver van zielmisse die hy seyde dat hy gedaen hadde.

Noch WILLEM GERRITSZ. VAN NECK, was-lichter, ghegheven van seker was dat hy gelevert heeft van den Jare 65, 66, 67 en 68 tot Sint Anne dach toe, die somme van 55 st. als blycken zal by zyn quytancy die daer off is by zyn eyghen hant gescreven In presency van ons Hooffmans.

Noch gegheven . . . . aan WILLEM VAN NECK V st.

Noch gegheven iiii stuyvers doe wy ontboden waren van die erffghenamen van MARTEN ARIAENSZ. VOLCK, om die mis te besteden die selffver niet en quamen.

(In het vervolg neem ik de gewichtigste posten op; de overigen hebben geen belang voor ons.)

Noch daer moeten gheven Int ghelach, doen wy daer saten om die penninghen te ontfangen. In comun: drie stuyvers. (NB!)

Noch van die besteedinge van Sint Anne dach die maeltijt XIII stuyvers tot MARIGE JOPPEN, (waar de maaltijd gehouden werd.)

Noch tot MARIGE JOPPEN voor die vrz. Hooffmans, Cappellaen ende die Knecht-Inne facit XVI stuyvers.

Noch int ghemeen gegheven voor die ghildebroeders XX stuyvers.

Noch voor een onbijt ende aen bier voor sō vroukens die nae die maeltyt quamen gegheven: 4 st.

Noch tot bellezier die Jonckwyfs(!!) gegheven 4 st.

Dit sijn die oncosten op Sinte Rocusdach In den doelen, tot MARIGE JOPPEN.

In den eersten van die bestedinge x stuyvers.

Noch voor die vier Hooffmans ende die Cappellaen met die Knecht-Inne 1) en voor die ghemeene broers die daer waren ghegheven XIII stuyvers.

Noch tot bellezier, 4 st.

Noch PIETERNEL onsse dienarsse van dat zy dat ghilde ghedient heeft, ghegeven XXX st., dat haer verschenen was Sint Anne dach laest leede Anno. 1568.

Noch dieselffde PIETERNEL onsse dienarsse gegheven III gulden dat haer verschenen was op Sinte Lucasdach laest leede Ao. 1568.

Op Sinte Lucas dach gegheven die Koster van luyen seven groot.

Noch van die bestedingen van Sinte Lucasmael tot MARIGE JOPPEN XVI st. (XVJ)

Noch voor die Hooffmans, die Cappellaen ende die Knecht-Inne, (knechtinne) haer maeltijt van kost ende bier XXV stuyvers.

Noch voor dat vier datter verbrant worden van bey die daghen iiii st.

Noch tot bellezier 4 st.

Noch voor Heer JACOP LOUWERENSZ. verleyt van zyn maeltijt s' anderen daechs drie groot, voor zyn bier III stuyvers.

Noch gegheven van een nieu boek te maken, die somme van 6 st.

Noch drie stuyvers van alle die rekeninghe over te setten met alle die naemen van den voorscreven ghilde, elx met zijn toenaem, daerse wonen van straet tot straet.

Noch van die Vaen van Sinte Lucas ende Sint Anne ghilde

---

1) Er staat altijd zóó: Knecht Inne. Doch later eens: PIETER NELLE, onsse Knecht Inne.

gerepereeert ende stucken daerin gheschoft van doek ende daer op weder gheschildert, daer aen verdient IX stuyvers.

Wy Hooffmans van Sinte Lucas ende Sint Anne gilde, te weeten ARIAEN DIRCKSZ., HUYCH CORNELISZ., EEVERT PIETERSZ. en WILLEM JANSZ., schilder, hebben aenbesteet Heer BARTELMEES WILLEBOORTSZ. twee missen ter week te doen, die een zal hy singhen alle dynsdachs en die ander in die weeke alst hem alderbest te pas coomt leese, t welcke wij Hooffmans hem bevelen by zynder goede conciency en deze missen heeft hy begonnen te doen te lichtmisse laest leeden, Anno 1568 en men sal hem betalen te lichtmisse (15)69 en die Hooffmans ofte haer naecomelinge zullen hem daer jaerlix voor betalen XIII pont Hollants en indien dat hij er beter weet, sal hy die Hooffmans dieselffde misse weder opseggen ende genen anderen overtransporteren mogen.

Dit is die rekeninghe van dese voorscreven Hooffmans, te weeten ARIAEN DIRICKSZ., HUYCH CORNELISZ., WILLEM JANSZ., als oude Hooffmans en HUYCH JANSZ , HARMAN TYMANSZ. als niewe aencomende Hooffmans, die die rekeninghe ontfingen; en is overgeleyt van haren ontfang ende wtgheeff, sulx dat bevonden is dat in die rekeninge aen suveren ghelde overschiet boven de wtgheeff sestalffve gulden en vierdalff groot, dit is van het jaer van (15)67 tot het jaer van 68 toe en is gheschiet ten huyse van MARIGE JOPPEN In den Doelen op alderheylighen avont.

In presency van dese naegheteyckende personen:
is get: bij mij WILLEM JANSZ. DIRRYCKX.
H. O. J.
HERMAN TIMANS GUET (GOEDHART).
HUYCH CORNELIS.

Wy Hooffmans van Synte Luycas ende Synt Anna en ghylde, te weten HUYCK CORNELISZ. ende ADRYAEN DIRCKXSZ en HERMAN TYELMANSZ ende HUYCH JANSZ. hebben aenbesteet Heer JACOP LOUWERYSZ twee myssen ter weecke te doen, die eene sal hy sijnghen dynxdachs ende die andere in de weeck alst hem te passe compt leesen, twelcke wij Homans hem bevelen by syndcr conciensije ende deese missen heeft hij begonnen te doen . . . (enz. als voren).

geteekend: J. CROQCK, WILLEM JANSZ. A. DIRCKX 1569, HUYCK CORNELIS, HERMAN TIMANSZ.

Dit is den ontfang van den Jare 1568 tot het jaer van 1569 toe geduerende, en dit zijn die Hooffmans ARIAEN DIRCKX, HUYCH CORNELISZ. als oude Hooffmans en HUYCH JANSZ. met HARMAN TYMANS als niewe aencomende Hooffmans.

In den eersten ontfanghen dat in die rekeninge overschoot op alderheyligen avont wijftalffve gulden 4 stuyvers in een oortgen en leyt in die Bos.

Noch ontfanghen XV st. van die Renten opt Spey tot den sceepmaecker bij handen van onsse knechtinnen PYETERNELLEKEN verscheenen a°. 1568.

Noch ontfangen 2 doetschulden compt XVII st. (enz, enz.., meestal als voren.)

Noch ontfanghen op Synt Anna dach In der Kercke boven alle costen XVI st.

Noch ontfanghen een meesterghelt van PYETER VAN BUYTEN XV st.

(Volgen weêr huishuren.)

Noch ontfanghen van CLAES JANSZ. XV st. van den Jaere 69 ses pont Hollants ende een stuyver des GHERRIT VAN DEN HONDENKOTE penen (poene).

Noch ontfanghen van die dootschult WUDTSAERT 1) ende Jaerpenningen van JACOP VAN PERSIJNS huysvrou verleeden XXV st.

Noch ontfanghen op Synt Anna dach in den Kercken boven alle kosten XVI st.

Uyt de dynsdaechse bus XXX st.

Noch ontfanghen van WILLEM JANSZ, schylder Ano. 68 XV st.

Bij de Huishuren staat er van nu af telkens bij: des ghecort voer den hondertsten pennk.

Volgt de »dootschult" van verscheidene vrouwen en een lijstje van nog in te vorderen huishuren van achterlijke huurders. — En:

Voor Synte Luyckas dach Ano. (15)71 met noch meer anderen penninghen die wy Hoomans verschooten hebben aen beyde onsse Cappelaenen twelcke deese Reekeningen breeder wdtwyssende (uitwijzende) is.

De Wtghef vant Jaer 1568—1569.

Ghegeven in den eersten Heer JACOP LOUWERYSZ. van verdient loen ofte seeckere misse, 3 gulden.

Noch verleyt voer hem 5 scelck groet wlams (schelling groot vlaamsch) dien wy hem corten sullen van syn pene.

Noch ghegeven WILLEBOERT BARTOLOMESZ. Bleycker, van weghen Heer BARTOLOMES synnen soen die somme van 6½ pont Hollants.

Noch ghegeven van brengen vant gemael van Schoenhoven 10 st.

Noch ghegeven den Knecht vant op naeghlen der lynden dücken (linnen doek) ende buyten dueren van ons Outer in de Kerck XIIII st.

Noch ghegeven op die besteedijn (ding) van Synt Anna gijlden (maaltyd) X st.

Noch ghegeven voor die vyer Homans ende die Capelaen met die Knecht Inne voer de maelty van Synt Anna XV st.

Noch die meyssens gegeven tot bellezier iiii st.

1) Misschien is RITSAERT bedoeld?

Op Sint Anne dach gegheven van die singende mis Ano. 69.
Die pastoor III st.
die schoolmeester III st.
die vier Dienders van de mis IIII st.
den oerghelist VI st.
Die luyers van die nuwe clock VI st.
Die Kerck van die cappen VI st.
Die Coster van die cappen uwt te legge II st.
Van die clock op te setten Drie groot.

Beloopt XXXII st.

Hetzelfde op »Sinte Rocus dach" van die singende mis:
Die pastoor Drie st.
Die schoolmeester id.
Die 4 dieners vier st.
Die luyers van die nuwe clock, VI st.
Noch van die clock op te schoorten, Drie groot.
Die beyerman, 2 st.
Die oerghelist, 6 st.
Noch gegeven voor die 4 Homans ende die Capelaen, 18 st.

Noch gegeven op die besteeding van Synte Roechus in den Doelen, XI st.

Noch gegeven boven die coste de welcken die waerdyne toe geloeft waer en boven die bestedinghe van Synt Anna dach IIII st.

Noch ghegeven op Sn. Rochus tot bellesyer die meyssens in den Doelen, IIII st.

de vyer Homans op die maeltijt, X st.

Noch gegeven van vermaecken die voet onder onsse kelck van Synt Anne ende Synt Lucas gylde, CLAES PYETERS, goutsmyt, XVIII st.

Op Synt Luyckas dach ghegeven in der Kerck van de synghende mis an°. 1569.

die pastoor 3 st. (enz.)

Noch aenghaende die maeltyt noch ghegeven voor die Homans, Cappelaen ende die Knecht Inne, XVIII st.

Noch ghegeven sanderdaechs an Synt Luyckas dach voer die Cappelaen ende die Knecht Inne samen VII st.

Noch ghegeven op die besteey van Synt Luyckas ende oock die besteyn (besteding) van die deuren (deeren?) van Synt Annae Outer XI st.

Noch ghegeven tot bellesyer, IIII st.

PIETER NELLE onse Knecht Inne (knechtinne) ghegeven vyer gulden ende tyen st., dat haer verscheenen was an°. 68, dat sy dat ghylden ghedient heeft van Synt Anna.

Noch ghegeven ARYAEN EGBERTSZ., smyt vant ysser werck te maecken, dat slot anden ontaer met syn toebehoeryn (toebehooren) I st.

Noch ghegeven voer Heer JAECOP LOWERYS van den Jaere 69 van sijnder diensten In der Kercke ghedaen, XII ponden Hollants.

Noch ghegeven vant brenghen dat ghelt vant ghemael van Schoenhoeven, VII st.

Noch ghegeven CORNELYS CLAESSEN, schijlder, van maecken schijlderen die buytendeuren an ons outer In der Kercke van Synt Anna ende Synte Luyckas, X st.

Noch ghegeven Heer EEVERT SEEGHERSZ., Pryester ter causse van die mysse die Hij ghedaen heeft opt outer van Synt Anna, an°. 69, III gulden.

Noch ghegeven PIETERNELLE onsse Knecht Inne An°. 69, dat haer verdient was, XXX st.

Noch ghegeven Heer JACOP dat wy verleyde op die besteeding van sijn taevereel te schylderen, X st.

Op Sinte Anne dach ghegeven van die singende mis Ano. tseventich:

(Weer als boven; ten slotte:)

Van Condichen (verkondigen, bekendmaken) gegheven een halve st.

Dit syn die oncosten op Rocus dach van die singende mis, Ao. 1570:

(Als voren, o. a. weer:)

Die Kerck van die cappen (zeer duidelijk, geen ander woord uit te lezen.) 1) VI st.

Die coster van die cappē uwt te legghen II st.

Van die clock op te setten, drie groot.

Noch ghegeven op Synt Anna en dach voer die 4 Hoomans ende Cappelaen met die Knecht Inne te saemen, XVIII st.

Noch ghegeven die meyssens tot beellesyer iiij st.

Noch ghegeven Heer JAECOP van vyer Wtfaerden (uitvaerden) ghedaen op Synt Anna dach, viij st.

Noch ghegeven van die besteedijng van Synt Anna en ghijlden viij st.

Noch op Synt Annae dach overghehouden In den Kercke van Synt Anna en dienst . . . . . . (nihil.)

Noch ghegeven onsse Knecht-Inne PIETER NELLE drije gulden, verscheenen Ano. 69.

Noch ghegeeven op die besteedyn van Synte Roechus VIII st.

Noch gegeeven voer die vyer Hoomans en de Cappelaen, Knecht-Inne, te saemen xviij st.

Noch ghegeven HENDERIJCK JANSSEN, Scrijenwercker van dat hij die deuren ofgenomen heeft ende ook doen sluyten soet behoert xij st.

---

1) **Het duidelijk en herhaaldelijk hier voorkomende woord is: cappe of cappen. Moet hier gedacht worden aan een kap over 't altaar, die voor de mis wordt weggenomen?**

Op Sinte Luicas dach Ano. seventich van die singende mis ghegeven:

(als voren).

Noch ghegeven op die bestedyng van Sinte Luyckas dach In den duellen, ano. 70, XII st.

Noch ghegeven voer die vyer Homans ende Cappelaen met de Knecht Inne, XXVIII st. ende een Halleve.

Noch ghegeven vant brenghen dat gelt van Schoonhoven, dat verschenen was ano. 70, VII st.

Noch ghegeven Heer JACOP LOWERYSZ. neegen carolussen gulden dat verschenen was ano. 70, gegeven den iiij mars (Maart) ano. 71.

Noch ghegeven Heer EEVERT SEEGERSZ. vijer pont Hollants, dat verscheenen was ano. 70; gegeven den iiij Mars daer an vollegende Ano. 71.

Noch verleyt opt Jaer van 71, voer Heer JACOP LOWERYSZ. XXX st.

Noch verleijt opt Jaer van 71 voer Heer EEVERT SEEGERSZ. X st.

Noch ghegeven voer die vyer Homans ende die twe prijesters ten huijsen van CLAES STAM, X st.

Noch ghegeven Ommengansdach In den Ommeganc III groot.

Ende oock op Sackraments dach III groot, compt: III st.

Noch ghegeven en grootgen vandt condighen Sijnt Anna en dach Halffve st.

Noch ghegeven op Sijnt Anna en dach Indt gulden Hert voor de vyer Hoomans ende Cappelaen met de Knecht Inne te samen XVIII st.

Op Sinte Anne dach ghegeven van die singende mis ano. 71.

(als voren.)

Noch ghegeeven op die besteedijn van Synt Anna en dach Indt Ghulden Hert, X st.

Noch ghegeven PIETER NELLEKEN onssen knechtin, dat sy

ghegeven heeft tot onderhoudenijs van Synt Anna en mysse (mis) twelcke wij Homans hebben moeten reycken wt die bus, alsoo dat daer nu gheenen offerhanden In en comen soo alst wel hyer voertijts gedaen heeft, de somma van XVII st.

Op Sinte Rockeus dach ghegeven van die singende mis dese coste hier na volgende a°. 71 enz.

ten slotte: Noch dat opte stoel gedaen is Condygen, een halleve st.

Noch ghegeven voer die 4 Homans met die Cappelaen ende Knecht Inne op Sijnte Roechus dach Indt Gulden Hert, XVIII st.

Noch ghegeven PIETER NELLEKEN onsse dienaersse 4 gulden ende tien st. dat haer verscheenen was An°. 71 ter oersaecke dat sij dat ghylden ghedient heeft ende noch dient.

Op Synte Luyckas dach van de sijngende mijs ghegeven In der Kerck An°. 71.

(als voren.)

Die Besteedynghe van Synte Luyckas eten (maaltijd) ghegeeven Indt gulden Hert tot PYETER VAN BUIJTEN, after die Cappel, XV st.

Noch ghegeven voer die 4 Hoomans haer maeltijden met dye Cappelaen ende die Knecht-Inne elx iij st. comt XVIII st.

Noch verschoeten voer Heer JACOP sijn byer IIII st.

Noch ghegeven die meijt tot bellesijer iiii st.

Noch ghegeven die dieners van den Baliu van den Haech III st.

Dit is Dye Reeckeninghe van deesse voernomen Hoomans, te weeten HUYCK JANSZ. ende ADRYAEN DYRCKXZ. als oude Homans ofghaende ende HUYCH KORNEELYS, HEERMAN TYELMANS, blyvende oude Homans ende GHEERIT JANS TYNAGHEL, schylder ende CORNEELYS HUIJGHENS aencomende Homans die deesse Reeckeninghe ont-

fijnghen den IX Mars Anno 72, sulx dat bevonden is dat den ontfanck beloopt van den drije Jaerl. ontfanck 75 gulden 9 st. grooten ende den Wtgheef beloopt 95 gulden ende XXII st. Desy ontfanghen sullen in desen ontfanck VIII gulden ende 5 st. ende dat Is geschyet ten huyssen van PYETER VAN BUYTEN Indt ghulden Hert ano twe ende seeventych ondergheteyckent by desse Homans oude ende nyewe.

get: HERMAN TIMANSZ. A. DYRCKSZ., HUYCH CORNELIS, GERRIT TYNNAGEL, CORNELIS HUYGHE DROOCH.

Dit is den ontfanck van den jare van 71 beginnende tot het jaer van 72 toe en dit sijn die Homans HUYCH CORNELISZ., HERMAN TIMANSZ., GHERRIT JANSZ. TYNNAGHEL, CORNELIS HUYCHGHENS als als nyewe ancomende Homans.

In den eersten ontfanghen van Gt. CLAES JANSZ. 4 guld. XI st. verschenen was ano. 71.

Noch ontfange van ghemael van Schoenhoven XII guld. tijen st. en was verschenen ano. 71.

Noch ontfangen 8½ st. van die dootschult van ANNE VAN DUNEN.

Noch ontfangen van EVERT die Swager van HENDRICK JANSZ. HACKEVOORT XX st. van vier (vuur) van 71.

Noch ontfangen 8 st. een halve van die dootschult van MADDALENA JACOPS dochter, die huysfrou van CLAES PIETERSZ. tresorier.

Noch ontfanghen van PIETER in de Zon apteker XXX st. staende op die bonte mantel ende was verscheenen Ano. 71.

(Volgen eenige schoone bladen.)

Dit den Uwtgheef teghens den ontfanck vant jaer 71 beghinnende.

Heer JACOP LOUWERISZ. ghegeven neghen Karolus gulden, dat vant jaer van 71 blikende by syn quitancy.

Noch ghegeven vant brengen vant ghelt van Schoenhoven, VII st.

Noch ghegeven Heer EVERT ZEGERSZ. vier pont Hollts.

» » voer die Homans, Cappelaen, Knechtinne voer haer maeltijd, XVIII st.

Noch ghegeven die meijt van bellesyer 4 st.

Noch ghegeven op den omegancks dach ende Sacraments dach van dragen van Sinte Lucas ende van die vaen 4 st.

Noch ghegeven die Secretarijus één st.

Noch NELLETGE onsse Knechinne ghegeven XXX st.

Nu volgt in ééns:

Ano. (15)77.

Den 10 Desembris ontfanghen vt handen van CRIJN TUENSEN de soma van tue gulden ende dat ter causy (cause) van syn mestergelt.

Item noch ontfangen wt handen van PIETER WILLEMSZ. in den ouden apteek de soma XXX st. van jaerlicks renten staende op de bonte mantel, versceenen opte Korsavent Anno 15 tue ende teseventich.

Item noch ontfangen van JOP JANSZ. (in den Een-hoern) by ackoert gheackordeert van de verloepen Jaeren de soma VI guld. ende dat van jaerlickse renten staende opt Wynhuijs in den halstraet (?) op den Een-hoern de soma van XXX st. Jaers, verscynende alle Jaer Lychmisse dach opt dat hy betaelt heeff tot Jaer van 77 toe.

Ontfangen van den Burgemrs. van Schoonhoven een jaer Renten van 77 gereserveert den Jaer 72, 73, 74, 75, 76 Actu(m) den XXIIe Juny Anno 78. XII £ X st. van 40 groot 't pont.

Ontfangen van ASSEWERUS voer zynen Inganck de somme van dry caroles guld. van 40 groot den guld.

Ontfangen van HANS VAN STOCKEM voer zynen Inganck, de somma van drie gulden, van 40 groot den gulden.

Ontfangen op Rekenn. wyt Handen van HUBERT GERRITSZ., Scheepmaecker, de somme van twee Carolus gulden.

Op heden den 27 Februarius neghen ende seventich soo hebben de Hoomans met den deken ghequiteert ende quitgescholden KLAES JANSOEN prokureur drie jaren verloopen Renten, staande op sijn thuijn in de Molestraat, als de Anno tue, drie ende vier ende seventich, midts dat hij mit ten ersten betalen sal vif, ses ende seven ende seventich, des Jaers vier ghuldens elf stuvers.

Ontfangen vierdalve ghuldens op d. ersten Juny anno 1579.

noch onfange III guld. X st. den XX Octobr 79.

Noch hier op onfange o. III Juny (?) vierdalf guld. Dese tseven gulden tsijn ghegeven ARENT CLAESEN vijf guld. V st en sluidt (?) XXXI st. (Hoogst onduidelijk.)

Mr. gelt Anno 78. GOMMAR ANDRIESZ., barduerwercker gegeven op Rekening de somme van X stuivers actū den 27 Augusti. Item noch ontfangen X st.

Dit zijn de meesters van de ambachte, Beghinnende van den Jahre 1577 end het boeck van dien, geteikent met dese (goth. a.) met den gheenen die inde Jaerpenninghen volghende den brief hierin verbonden sijn.

SYBRANT JACOBZOEN, gl. A.
JOCHHUM ROBBRECHTZOEN, gl. A.
KORNELIS OLIVIERSZOEN, gl.
JAN VAN MEEKEREN, gl.
JAN JANSZ. VERMIJ, gl. A.
KORNELIS PIETERSZ., gl. A.
ARIAEN HUGHENSOEN, gl. A.

Krijn Koensoen, gl. A.

Hans van Stockkum, gl. A.

Assueris, gl.

Jan van Naeltwijck, gl. Betaelt sijn Mr. gelt.

Kornelis Siburchzoen, ontfangen.

solvit, betaelt:

Machghiel Ruis, gl.

Ghommar Andriesz., bet.

Neelken Meynaert alsoe sij de winckel aenhoudt.

Gerrit Adriaensz. van Waspick, Leerjongen tot Meester Evert van der Maes, heeft betaelt sijn Incomgelt 20 st. den 26 Juny 1634.

Meester Sybert Monnincx heeft betaelt voor dese Leerjongens den 10 October 1634:

Matheeus Muller.

Willem Jansz. van Brederode.

Henrick Sonnius.

Reynier Rasenburg.

Pauwels Willemsz. leerende by Jan van Ravesteyn den 9 October 1635. Niclaes Kouwenberch leerende by Theodor Hoochstraten, betaelt 1 gl.

Willebort van Groenenberch, 11e meert 1630.

Karel Hendriksz. van Verwyck, 1630 1 gl.

Hieronder:

Deze namen zijn hier wtgedaen (doorgehaald) en in ordre van Alphabet hierachter aengeteeckent.

Dit zijn de Jonghers van Sinte Lukas ambacht, beghinnende van den Jare 1577. 1)

1) Het schijnt dat men later (in 1630, 34) het bovenstaande op eenige der (talrijke) witte bladen van dit boekje heeft geschreven. Nu zijn wij weer in eens in 1577 verplaatst. Ik volg nogtans geregeld het H. S.

DIRCK VAN EYNHOVEN.
KORNELIS KRINSOEN.
JACOP MOLENIJSER.
LENAERT VAN HUESDEN (sijn by KRIJN KOENSOEN.)
ARIJAEN HUGENSSOEN sijn leerjongens:
SENT HENDRIXSOEN weeskint.
WILLEM PIETERSZ.
FLOERIS JACOPSOEN, Mester JACOB VERNUFTSZOEN.

Op heden den seven ende twintighsten februarius 1579, soo hebben de Homans met den deken gequiteerd ende quitgescholden de erfghenamen van JYSBRANT MATISSEN Mesmaker, van den jare 71 met den Jaer tue, drie ende vier ende Seventich, verschenen des Jars 3 ghuldens, dat sy als noch met den eersten betalen sullen Anno 5, 6, 7 ende 78 verschenen des Jaers 3 ghulden staende op syn huis in de papestraet.

Noch ten selven daghe ghequiteert en quitgescholden. . . (volgt een dergelijk geval van de Weduwe van WILLEM JANSOEN, schilder, in de Vlaemingstraat.)

Item van erfg̃naemen van YSBRANDT MATHIJSZ ontfangen wuijt schuld van de Messemaecker de somma van zes gulden op reeckeninghe van quytscheldingh. Actũ den XXVII Octobris. tũ 79. Deselve voorsz. ses gulden gegeven ten daege voorn. DAVIT CORNELISZ., schilder.

Noch heeft DAVIT CORNELISZ., schilder, ontfangen van voorsz. IJSBRANTS erfgenaemen op reeckeninghe van syn Sallaris van t schildery daer ik hem de quytantie of gegeven hebbe. Soma thans: XII guld.

Hier beginnen de Leer Jongers die haer Incomgelt betaelt hebben ende sijn geteeckent met den Alphabet vm de namen te bequamer te vinden ende beginnen van den Jaere 1630. Die te vooren betaelt hebben, sijn genoteert int oude meesterboeck geteeckent met de Letter B.

Oock de gelaesemakers Knechts.

A.

1632. ADRIAEN CORNELISZ. VAN SEVENBERGEN betaelt 20 st. voor sijn Incomgelt, ende soo voorts alle de aengeteeekende.

1636. ABRAHAM HENDRICXSZ. betaelt 20 st. bij Monsr. CRACHT.

1642. ADAM, betaelt 20 st. tot RAVESTEIJN.

1666. AENDREAS REIJST, boeckb.

C.

1667. NICLAES WILT, boeckb.

1667. NICLAES OVERBEECK, boeckb.

1667. NICLAES VAN DEN BROECK, boeckb.

D.

1636. DIRICK SCHOENMAKER, knecht by STAETS, gelaesemaker, 20 st.

F.

1636. FRANCOIS VAN DER MASTEN, leerende bij E. VAN DER MAES.

1636. FRANCOIS VAN DALEN, leerende by J. HOECKGEEST.

G.

1634. GERRIT ADRIAENSZ. VAN WASPICK, by E. VAN DER MAES den 16e Juny.

GABRIEL VAN MONTFOORT betaelt 20 st.

1650. GILLES CLAASZ. VAN STEENBERGEN, op de winckel van Monsuer DANCKERS, 20 st.

H.

1635. HENDRICK SONNIUS, leerende by SYBRECHT MONNINCX, den 10e October.

1630. Heer VAN NOORTWIJCKXsoon betaelt eenen ghulden.
1630. HENDRICK STETIN betaelt eenen gl.
1631. HENDRICK VAN ROSSEM betaelt 20 st.
1636. HENDRICK TOEWATER, knecht by ALBERT ALBERTS, 20 st.

I.

1630. JULIUS CAESER BOETIUS betaelt 20 st.
1630. JAN VAN HAERLEM, » » »
1631. JAN PAPINEAU, geboren tot Gargant, betaelt 20 st.
1631. JAN WOORTMAN, » » »
JACOP PIETERSZ., » » »
JOAN DANCKERSZ., » » »
JACOBWIJS AERENTS, desypel op meester EVERTS wynckel, betaelt 20 st.
1649. JACOB VAN STEENVOORDEN, heeft betaelt 1 gl. leerende bij JAN DANCKERS, schilder.
1650. JOHAN SCHENKEL, schilder, leerende bij den Hooman DANKERS, 1 gl.
1651. JOHANNES BEECKKERCKEN, schilder.
1651. JOHAN SPORCK, schilder.
1667. JAN STORM, JAN VAN SCHERLUER.
1667. JAN VAN DER KRUIS, boeckeb.
1667. JACOB VYLAER. idem.
1667. JACOB VAN DER PENN, boeckeb.
1667. JONAS LALLEMAN, boeckeb.
1667. JAN YAN DEILE, boeckeb.

K.

1630 KAREL HENDRICKSEN VAN VEERWIJCK.

L.

1666. LEENAERT LEIJSTER, betaelt.

M.

1634. MATHEEUS MULLER, by SYBRECHT MONNINCX den 10 October.

1649. MICHIEL MELTENS (of MELTEUS) leerende bij JAN DANCKERS, schilder, heeft betaalt *f* 1.—.

1667. MARTHINUS VAN HAEFTEN, boeckeb.

N.

1635. NICLAES KOUWENBERCH, leerende bij THEOD. HOOCHSTRATEN, den 9 October.

1667. NICLAES BROUWERS, boeckb.

P.

PAUWELS WILLEMSZ., leerende by JAN VAN RAVESTEYN.

1630. PEETER MAKELIJN, eenen gl.

PHILIPS JANSZ. VAN DOORNICK, betaelt 20 st.

PHILIPS CORSTIAENSZ. ROOVER, betaelt 20 st.

1636. PANCRAS VAN NISPEN, leerende by E. VAN DER MAES.

1636. PEETER PIETERSZ. SWERTSENBURG, van ANTH. VAN AKEN.

1667. PIETER VAN DER BURGH, boeckeb.

R.

1634. REYNIER RASENBURG, leerende bij S. MONINCX, den 10 October.

S.

1667. SPLINTER, JAN, van JACOB SCHELTUS, boeckeb.

V.

1634. WILLEM VAN BREDERODE, den 10 October, bij MONINCX leerende.

1630. WILLEBORT VAN GROENENBERCH, 11 Meert 1630.

1631. WILLEM VAN ODEKERCK, betaelt 20 st.

1649. WILLEM LOUCKERS, heeft betaalt 20 st

W.

1667. WILLEM DIJCKMANS, boeckeb.

Hiermede is boek C uit.

Het boek D.

Op het (perkamenten) bandje: D.

Ontfang van de Renten.

Eerste blad: (16e eeuwsch schrift.)

Dit syn de daeghen wanneer de rentte verscheene syn vant gilde van St. Lucas.

11 -- 14 — t ghemael van Schoonhoven, verschijnt op Sintte Maertens avont.

4 — 5 — den Heer DIMMER (later ingevuld: nu sehepen BRANT) in de Moolestraet een rent op syn huis, verschijnt op alderheylichgen dach.

1 — 8 — ADRIAEN SNOECK, de bonte Mantel, in de Hoochstraet een rent, verschijnt Cersavont.

1 — 8 — CORNELIS CLAESZ. STAPEL op de Geest, een rent, verschijnt Cersavont.

1 — 10 eñ 1 — 10 — AERT MUERS, Bouckvercooper inde Paepe straet, twee rentte, verschijne een den 17 Ocktoober de ander op alderheylichge daer aen.

2 — 16 — HEYNDERICK JANSZ. BERCKELO, in de Paepestraet, een rent op sijn huis verschijnt op Cersavont.

0 — 14 — 0 ARY PIETERSZ. SMOUT een rent op syn huis in de Vlamingstraet, verschijnt den 12 Jannewary.

6 — 5 — Een rente opt Huys in de Wagenstraet genaemt de »Pinceelen" en nu noch bewoont van de Erfgenamen van Mr. BALTASAR FLESSIERS, 1) verschijnende 18 December. 2)

---

1) Schilder, die 1587 in het St. Lucasgilde kwam.
2) Deze laatste post is weer 17e eeuwsch schrift

Dese Rente is op het Hus.

6 — 5 — te las — den op het Hus »de Vergulde Valck" verschijnt d. 22 Juny 1633. ARENT JOOSTENSZ.

6 — 5 — 0. Een Rente op JAN STEVENSE, Cleermacker by Wagenbrugge. Int Zuytende voor borge BERENT ZWIEER, In de Papestraet int Klaverblat, de somme van Hondert gulden verschijnt op Mey.

(Een aantal onbeschreven bladen volgen.)

JACOB HACKE, de knaep vant gilde, heeft Jaerlycx voor sijn Solaris (sic) voor den dienst die hy aen het gilde is doënde de somma van acht guldens.

Is betaelt 1631, 1632, 1633.

Alle de verschenen renten sijn betaelt tot het Jaer 1629 In cluys.

Nu volgt: Folyo 1.

Hier volghen de Renten die Jaerlyckx tot proffyte van S. Lucas Gilde worden ontfanghen.

In ordre gestelt elck bysonder,

1636.

Eerstelyck een Jaerlijcxse Losrente opt gemael by Schoonhoven, dat bij de Magistraet wort betaelt, ende verschijnt dese rente op Ste Mertensavont, ende is van 12 gl. 19 st. maer is door Ordre van de Staten gecort, en wort ontfg. Jaerlyckx elf gulden vierthien tuijvers en is betaelt tot het Jaer 1634, Ste. Mertens avont.

19 April 1636. Ontfangen de rente vant gemael van Schoonhoven voor het jaer 1634, Mertensavont verschenen.

14 st. den bode, in cassa . . . . 11 gl.

In 1665 wordt de som op *f* 9 gereduceerd

Deze post wordt nu herhaald tot 1693. Dan: Alsoo myn Heere

de State van Hollant een van de drie molens waer op dese Rent is wesende in de stadt van Schoonhove hebbe doen af breke, tot het make van de stads fortifeykasey (sic) soo heeft Sint Lucas gilde dar mede verloore een derde part van haer Rent beginnende met de Jare 1694 soo dat tot de kas vant gilde sal ontfange worden de somme van ses gulde en 8 stuijvers.

In 1696 en 1697 . . . . *f* 12 — 16 — 0. enz.

Ontfangen de jaren 1727 en 1728 . . . » 15 — 12.

Aan de bode VERBRUGGE na ouder gewoonte gegeven 2 flessen wijn en 2 gl. 16 st.

De renten van Schoonhoven worden ontfangen tot 1789.

Daar houdt de rekening op.

Nu volgt de rekening van:

Een rente opt huys van DIMMER In de Meulestraet, nu toebehoorende aen schepen BRANT, verschijnt ep allerheylighen dach. Jaerlyckx ter somme van . . . . 4 gl. 5.

Deze som blijkt betaald te zijn tot 1684. Dan:

Alsoo dese rente is af gelost door den Heer QUARIS, alsdoen commijs ten comptoren van Hollant met een obligatie van Hondert gulden captael opt comptor van Hollant gelijck blijckt hier naer fol. 24.

Dan volgt de rente (1 gl. 8 st.) op »de bonte Mantel" in de Hooghstraet. Die som is betaald tot 1726; toen werd de rente met *f* 28.— afgelost.

Het huis van CORNELIS CLAESSEN STAPEL op de geest brengt jaarlijks op *f* 1 — 8 st. tot 1723, toen afgelost met *f* 28.

Het huis van AERT MEURS, boeckvercooper, in de Papestraet brengt jaarlijks op 2 gl. 10 st. tot 1657, waar de rekening ophoudt.

Dat van BERCKELO in de Papestraat 2 gl. 16 st. tot 1653; toen met *f* 48.— afgelost.

Dat van SMOUT in de Vlamingstraat 14 stuivers tot 1714; afgelost met 12 gulden.

Het huis genaamd: de Valck, tot Losduijnen jaarlijks *f* 6 en 5 st. In 1640 met 100 gl. afgelost.

Deze som is weer belegd tegen dezelfde rente op het huis van JAN STEVENSZ., Cleermaecker, tot 1657, waar de rekening ophoudt.

Op fol. 19.

Rente.

Register van de Oolye Schippers die uyt Noort-Hollant ofte andere plaetsen souden moegen komen om alhier in den Haegh te leveren haere Olye en Verf. Mits dat zij zijn gehouden ende geacordeert hebben by deecken en hooftmans van Sint Lucas gilde met haer vieren, elck in zijn portie te betalen ende gehouden zullen wesen in handen te bestellen van den Deecken voor den 18 October beginnende in den Jaere als volgt, alle jaer 30 stuvers.

1683 enz.

Uit de volgende notities blijkt dat deken was:

In 1684 JAN DE STEUR (?)

» 1685 JACOB VAN SPIJCK.

» 1686 en 1687 JAN DE STEUR.

» 1688 en 1689 DANIEL GESELLE.

» 1689 D. GESELLE.

» 1690 en 1691 HENDRICK VAN DER SPIJCK.

» 1692 en 1693 JACOBUS MOL.

» 1694 en 1695 GIDEON BACKER.

» 1696 en 1697 ANTONY DYCKMANS.

» 1698 en 1699 C. VAN GOCH.

» 1701 tot 1704 A. TROYEL.

Op fol. 24.

Fol. 1352. Een obligatie tot Laste vant gemeene Landt van Hollandt er somme van een hondert Car. guldens op den naam van MARIA HUIJGEN,

fol. 1352, verschijnt op den X April 1665 Regt[a]. Fol. L verso geagriert op den 8 Mey 1665, getekent

my presente

J. ELEMAN. NICOLAES TULP. SIMON VAN DER STOCK.
onderstont GERET VAN BEAUMONT.

In 1685 ontvangt de deken JACOB VAN SPIJCK 4 gl. intrest hiervan.

Hetzelfde in 1686 en 1687 deken JAN DE STEUR.

In 1688 en 1689 deken DANIEL GESELLE.

» 1690 en 1691 deken HENDERIJCK VAN DER SPIJCK.

Verder 1692/93 JACOBUS MOL, 1694/95 GIDEON BACKER, 1696/97 ANTONY DYCKMANS, 1698/99 CAREL VAN GOCH en ABR. TROYEL (1700 en 1701).

Fol. 27.

1689. Den 5 Desember soo heeft LOUWERENS JOPPE van Voorschooten, schipper, dien in den Haegh komt met Swartsel en pampier en andere dingen te verkoopen, is met ons verackordeert alle twee jaren te betaelen aen Sint Lukas Gilde twee gulden. (enz.)

Volgen een aantal zulke rekeningen van olieschippers enz. zonder eenig belang.

In 1729 blykt PIETER MONYNCKX deken te zyn.

In het boek, dat hiermede eindigt, ligt nog een los blaadje.

Op huyden den 16 September 1626 hebben mijne Heeren van den gerechte bijforme van amplikatie van dese bovenstaande articulen goet gevonden dat voortaan geene schildery door den Conchargie ofte Knecht van de weescamer sullen mogen worden vercocht, als tot de vercoopers of des Consarges huysinge ende dat met den afslach, sonder dat men eenich stuck sal mogen ophouden

en dat voor de vercoopinge eerst aen de overluyden moet overgelevert worden notitie van alle de stucken op de boete van twalef gulden wtgesondert de stucken die sterfhuysen, weeskinderen of insolvente boelen aengaet.

Actum uts. presñb. ut In regr̄o:

Ondertekent F. DE VRIES.

Coll. C. DORSEHOFF.

Van achteren: verkoopingen van schilderyen 1626.

De boeken E en F ontbreken. G liet ik aan A voorafgaan. Nog is er een klein boekje K gemerkt waarin:

Notitie

van

Knechts en Leerlingen die betaelt hebben, sedert het jaer 1680.

(Hier volgt een alphabetische lijst van knechtsnamen, die ik meen gerust weg te kunnen laten, daar zij allen onbekend en zonder twijfel die van kladschilders zijn. De eenige bekende naam is die van GERRIT HOET, 1726 in het Haagsche St. Lucas Gilde opgenomen; er staat dan ook bij een aantal leerlingen: »Knecht by HOET"; bij één: »bruyneerd bij HOET". Deze G. HOET is hoogstwaarschijnlijk de zoon van den vermaarden schilder, die volgens VAN GOOL, wel eerst zijn 's vaders werken copieerde 1), het later echter voordeeliger vond rijtuigen enz. te schilderen. Na de afscheiding der fijnschilders in 1656 kwam geen meester van eenige beteekenis meer in het oude St. Lucasgilde en onder den naam »schilder" is sedert dien tijd »kladschilder" te verstaan.

Nog is er een perkamenten bandje, waarop geschreven staat:

1) Iets waarop niet genoeg gelet wordt. Sommige zeer zwakke stukken „G. HOET" gemerkt, zijn dan van dien zoon, die dezelfde naam als zijn vader droeg.

Notitie van alle de Perzonen die haar Proef hebben aangegeven, beginnende met den Jaare 1744.

Dit zijn echter allen onbekende namen en ook hier moet men bij »schilders" aan grofschilders denken. De Hooftman HOET, die hier in voorkomt is weer (de jaren wijzen het aan) de zoon van den bekenden G. HOET. Het boek loopt tot 1798.

Boekverkoopers voorkomende in het boekje K.

1690. ANTHONY STEENDEREN, boeckbinder.
1695. ANDRIES NOLET, id.
1696. ANTHONY SUURMONT, id.
1687. BARENT VAN ESVELT 1), boeckdrucker.
1688. CHARLES COURTOIS, boeckbinder.
1691. CHRISTIAAN LOM, id.
1693. CHARLES DE LO, id.
1697. CAREL GODUN, id.
1696. DAVID DE LATER, id.
1698. GERRIT TIER, id.
1699. GUSTAVUS TIER, id.
1701. GIJSBERT GASINIET, id.
1690. HERMANUS CRAMER 1), boeckdrucker.
1699. HERMANUS SMITS, boeckbinder.
1687. JOOST VAN MUNSTER, id.
1688. JACOB PHILIPSE 1), boeckdrucker.
» JAN CASSIOPIN 1), id.
» JOHANNES SCHOT, boeckbinder,
» JOHANNES COURBOIS id.
1689. JAN VERVLOET, id.
1700. ISAAC TROVEL, id.

1) Niet vermeld bij LEDEBOER.

1700. JACOBUS GERELLE, boeckbinder.
» JOHANNES LUDES, id.
1702. JOHANNIS VAN BESSEL, (?) boeckbinder.
1700. LEVIJN VAN DIJCK, boeckdrucker.
1698. MATHEUS VAN DER KROCHTE 1), boeckdrucker.
1690. NICOLAES TROMP, boeckbinder.
1688. PIETER NOBLET, id.
1690. PIETER DU PONT, id.
1692. PIETER VAN GROOTVELT, boeckbinder.
» PIETER HUSSON, id.
» PIETER VOLGRAVE, id.
1699. PIETER FAVON, id.
» SYMON VAN ES, id.
1692. WILLEM VAN GARDYCK, id.
1693. WILLEM VAN VEEN, id.
1699. WILLEM VAN BURCH, id.

Het laatste der boeken van het St. Lucas Gilde is een groote perkamenten band, waarop men leest:

Boeckverkopers Gilde-Boeck 1702.

Dit is belangrijker. De aanvang luidt:

Alles beginnende in den name Godes.

Alsoo sedert meer als hondert gepasseerde Jaeren, onder het St. Lucas Gilde van 's Gravenhage de Boeckverkoopers, Druckers, Boeckbinders, Fijnschilders, Camer-schilders, Beelthouders, Glase-maeckers en Goutslagers etc. gecombineert sijn geweest, waervan voor eenige jaeren de Fijnschilders en Beelthouders op haer versoeck bij de Ed. Maegistraet is geaccordeert eene separatie van dito St. Lucas-Gilde.

Ende alsoo naer dien tijdt de Boeckverkoopers etc. in soo grooten getale sijn vermeerdert, soo hebben Deecken en Hooftmannen

1) Niet vermeld bij LEDEBOER.

der Boeckverkoopers goet gevonden sich te adresseeren aen de Ed. Magistraet en haer bij requeste mede versocht eene scheydinge van 't gemelde St. Lucas Gilde, het welcke niet hebben kunnen verkrijgen als bij afstandt van alle de Documenten 't zij Silver, rentebrieven als anders onder 't voorn. St. Lucas Gilde berustende.

Ende dewijl verscheijden proeven van Boeckverkoopers en Boeckbinders voorhanden waren, waarvan reeds voor de separatie sigh twee aen 't generale Gilde hadden aengegeven, soo pretendeerden de voorn. schilders en glasemaekers etc. daer deel aen te hebben, 't geen door de Boeckverkoopers aen haer wiert geweijgert. Doch de Ed. Magistraat ordonneerde dat de Boeckverkoopers de eerste proef alleen souden opneemen en het gelt daervan ontfangen hebbende aen dito schilders etc. uijt te keeren, waer op nader handt door den Deecken der schilders etc. wiert gepretendeert dat haer het gelt van twee proeven door de Ed. Magistraet was geaccordeert enz. enz.

Als doen heeft het de Ed. Achtbare Magistraat oock gelieven de Boeckverkoopers, Boeckdruckers en Boeckbinders etc. te begunstigen met een particuliere gilde-brief waervan Deecken en Hooftlieden eerstelijck een project aen haer Ed. Achtbn. hadden gepresenteert, 't geene aen de voorschreven Boeckverkoopers met eenige veranderinge is toegestaen, als blyckt uijt de Autentijcke Gilde-brief in dato den 25 May 1702. En hebben op deselve tijdt de Ed. Achtbaere Heeren Burgemeesteren gelieven te continueeren ende te eligeeren, Abraham Troyel tot Deecken en Abraham de Hondt en Adriaen Moetjens tot Hooftmannen. En hebben dito Deecken en Hooftmannen Gideon Backer gecontinueert als volger.

Abraham Troyel, Deecken.
Abraham de Hondt, Hooftman.
Adriaen Moetjens, Hooftman.

(Volgt een lijst der verschillende Hooftlieden tot 1789.)

Na een aantal witte bladen volgen notulen van comparities van af 1766 tot 1796. Hoeveel merkwaardigs dit ook bevat, het hoort niet in het Archief voor onze Kunstgeschiedenis thuis en blijft te onderzoeken door bibliophilen. Ik deel slechts mede, dat er een aantal verboden pamfletten en boeken in voorkomen, meest van politieken inhoud, die opgekocht en vernietigd moesten worden. 1)

Toch is er nog wel een enkele notitie over schilders in te vinden. Bijv.:

1768. Nog heeft sig aangegeven de Persoon van LA FARGUE van Nieuwland, schilder en graveerder, omme te worden geadmitteert in het gilde, alleen om te verkoopen Printen die hij selfs soude graveeren, en geen anderen, hetwelke hem is geaccordeert, mits betalende vijfenseventig Guldens, enz.

Hiermede eindigt de mededeeling van al het voor onze Kunstgeschiedenis belangrijke uit de boeken van het St. Lucas Gilde. 2)

1) De Heer SERVAAS VAN ROYEN houdt zich onledig met de uitgave van dit merkwaardige bandje.

2) Nog een storende fout is in de correctie vergeten. Men leze op pag. 276 van het IIIe deel, van onderen, tweemaal *1644* in plaats van 1699.

DE BOEKEN DER HAAGSCHE »SCHILDERS-CONFRERYE."

(Medegedeeld door den Heer ABR. BREDIUS, met bizondere vergunning der eigenaars, het Gemeente-Archief van 's-Gravenhage, de Heer F. H. WEISSENBRUCH aldaar en de Heer J. PH. VAN DER KELLEN)

Wij hebben in de boeken van het Haagsche St. Lucas Gilde gezien, dat in 1656 door »grootsmoedicheyt" de Kunstschilders uit dat gilde traden en een nieuw gilde, of liever een broederschap oprichtten onder den naam van »Schilders-Confrerye". De Heer VOSMAER heeft in de Kunstkroniek van 1865 daarover reeds een hoogst belangrijk opstel geschreven, waarin hij in het kort een overzicht over de lotgevallen dier broederschap geeft. Toch meen ik dat ook hier openbaarmaking van den oorspronkelijken tekst der nog overgebleven MS. dier vereeniging zeer wenschelijk is. Eerst dan toch kán iedereen zelf daaruit putten hetgeen hem voor zijne kunsthistorische studien noodig is; terwijl de lezing van de verschillende besluiten en handelingen dier confrerie ons een belangrijk inzicht geeft in het leven en de gewoonten onzer vaderen.

De overgebleven boeken en papieren der Schilders-Confrerie berusten thans in het Haagsche Gemeente-Archief, met uitzondering van de zoo gewichtige boeken in bezit van de Heeren WEISSENBRUCH en J. PH. VAN DER KELLEN. Met deze twee banden, die de berichten omtrent het ontstaan der Confrerie en de notulen der eerste »bijeenkompsten" behelzen, vang ik aan. Ten slotte wensch ik dan het door KRAMM zoo dikwerf aangehaalde MS. van PIETER TERWESTEN,

ook in het Gemeente-Archief berustende, gedeeltelijk aan deze mededeelingen toe te voegen. 1)

Mocht iemand, dit lezende, nog andere documenten der Haagsche Schilders-Confrerie bekend zijn, dan noodig hem ik hierbij uit, die ten bate onzer Kunsthistorie hier uit te geven of te doen uitgeven, om zoo mogelijk voor die wetenschap te redden wat nog te redden is.

Inhoud van het boek, (folio in perkamenten band,) toebehoorende aan den Heer F. H. Weissenbruch, door wiens welwillendheid ik in staat gesteld werd, deze belangrijke bron voor onze Kunsthistorie algemeen toegankelijk te maken.

Voorin ligt een afschrift (uit de vorige eeuw) der:

PRIVILEGIËN

van de Confrerie der Kunstschilders, van dato 21e October 1656.

Gildebrief
van de
Konst-schilders-Confrerie.

Alsoo Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Regierders van 's-Gravenhage op het te kennen geven ende versoeck van de meesters schilders deser stede 's-Gravenhage ende omme verscheijden redenen ende motiven daer inne verhaelt, hebben goetgevonden deselve vant oude St. Lucas-gilde, waer onder sijluijden tot nog toe hebben geresorteert, te separeren, eñ te houden voor een Confrerye apart, soo

1) Vóór het ter perse gaan dezer mededeelingen vond ik in het Archief, op aanwijzing van den Heer J. G. Frederiks, dien ik hiervoor openlijk mijn dank betuig, een bandje, getiteld: Venduwe van Schilderijen Ao. 1647, waarin de verkoopingen van Van Goyen, Adr. v. d. Venne enz. Ook dit boekje hoop ik te laten volgen.

ist, dat opgemelden Schout, Burgemren, Schepenen en Regierders, de voorsz. mr. schilders hebben toegestaen eñ geaccordeert gelyck haer E. toestaen ende accorderen bij desen, alle de poincten eñ articulen hier naer volgende.

1.

Eerstelyck sal niemant van dese boven verhaelde Mrs. haere Consten alhier mogen excerceren, eñ sich daer mede generen, ten sij hij alvooren sijn Burgerschap sal hebben gewonnen eñ den Borgerlijken Eedt gedaen.

2.

Niemant voor mr. in de voorsz. Conste bekent sijnde, 't sij inwoonder ofte vreemdelingh, sal hier in den Hage eenige schilderije ofte Conste mogen maecken eñ vercoopen voor en alleer hij in de voorsz. Confrerije is geadmitteert; voor welcke admissie hij sal moeten betalen aen handen van den Deecken eñ Hooftmans van deselve confrerije, de somma van achtien guldens; uijtgesondert die gene die alvoorens hebben betaelt.

3.

Ende doordien men bij dagelijcxe experientie bevindt, dat sommige uijtlandsche schilders eñ handelaars van Cunst in den Hage, alleen eñ expresselijcken metter woon comen, eñ haer voor eenigen cleijnen tijt onthouden, omme bij vendue menichte van slechte schilderyen eñ Cunst by haer mede gebracht (dikmaels haer nog niet toebehoorende:) te vercoopen tot groot naedeel van de Jonge Schilders in dese Confrerije, soo sal voortaen niemant vermogen met soodanige schilderijen ofte Cunste vendue te houden, tenzij hij alvorens twee achtereenvolgende Jaren in den Hage ofte Jurisdictie heeft gewoont, ten minsten tot contentement van Deecken eñ Hooftmannen voornt. gecaveert, 't selffde te sullen doen, eñ bij de confrerye is geadmit-

teert; eñ bewijse off verclaren, tot genoegen van den Magistraet ofte Confrerije, dat alle deselve schilderyen ofte Consten hem in eijgendom toebehooren; Ende by defect van dien sullen de selve schildereijen en Consten ilico sijn verbeurt, ten behoeve van den Heer officier, confrerije en den armen van den Hage elx voor een gerecht dardendeel.

4.

Doch in gevalle soodanige persoon ofte sijne huijsvrouwe binnen de bovenverhaelde twee jaeren quame te overlyden, soo sullen de Erffgenamen (mits bewijsende, dat het geen geleende schilderijen en sijn) en die int sterfhuijs bevonden werden, die mogen vercoopen.

5.

Geen buijtenpersoon sal eenige schilderijen, beelthouwerije, const van plaetsnijderye, ende glaesschrijverije alhier in den Hage mogen inbrengen ofte doen inbrengen omme te vercoopen ofte te doen vercoopen, omme vendue te houden ofte doen houden, onder geen pretext ter werelt, tensij daartoe bij de Magistraat met advijs van Deecken eñ Hooftmannen van de voorsz. Confrerye specialicken geadmitteert, op verbeurte van de ingebrachte Constgoederen, ten prouffite van den Heer Officier, Confrerije ende Armen, elcx voor een derdendeel, als vooren.

6.

Niemant van de Confierye, andere Burgers eñ Ingesetenen van den Hage ofte jurisdictie van dien, sal vermogen eenige Schilders, Beelthouwers, Glaseschrijvers eñ Plaetsnijders tot haere huijse te werck te stellen, omme in den Hage met desselfs wercken coopmanschappen te drijven, en trafficqueren, onder pretext dat het haer Knechten sijn, op de verbeurte eñ boete, voor elck stuck wercx dat men vindt bij de vreemde meesters gemaeckt te sijn, Thien gulden aen de Confre-

rije te betalen; Ende belangende de luijden ende mrs. van buijten incomende, sullen geensints eenige schilderije ofte andere wercken, in desen gespecificeert, openbaarelijck ofte heijmelijck, op eenige plaetsen mogen vercoopen ofte veijlen, uijtgenomen op Kermistijden, haer gepermitteert, tensij met expres consent van de Magistraet, eñ daer vooren ten behoeve van de Confrerije sullen hebben betaelt soodanige somme van pennen.: als bij de Magistraet naer gelegentheyt van saecken sal worden goetgevonden.

7.

De schilderijen eñ andere wercken van de Constenaers in desen geexpresseert, die van buijten in den Hage eñ resort van dien bij vreemde ofte Ingesetenen in de Boelhuijsen ofte sterffhuijsen in den Hage gevallen, werden gebracht omme bij den Boelhuijs mr. verkocht te werden, sullen mede verbeurt sijn, en ten prouffijte van de Confrerye moeten geredimeert werden, stuck voor stuck mette somme van Thien gulden, ten waere 'tselffde geschiede met speciael consent als voren.

VIII.

Alle Liefhebbers Ingezetenen van den Hage ende Jurisdictie van dien sullen sonder becroon en tegenseggen van de Confrerije, vermogen aen uijtheemsche Mrs. eenige stucken eñ wercken te besteden, deselve haer aff te coopen, In den Hage 't haren huijse te brengen, behoudel.: dat sij daermede niet en sullen vermogen eenige publicque venduen (te houden) ten sij 't selffde bij Burgemrs. om redenen wierde toegestaen.

IX.

Op de vrije Jaermerckten sullen alle Constvercoopers, van wat plaets eñ stede zij zijn, vermogen (soo lange deselve duijren:) haer

goederen eñ Conste vercoopen ofte verhandelen sonder tegenseggen ofte verhinderinge van de Confrerije.

X.

De Jaerlijcxe venduen by de Confrerye te houden, sullen beraemt eñ geleijt worden op soodanige tijden en plaetsen, als de hoofden van de Confrerije, met approbatie van Burgemrs. sulcx sullen goetvinden, en sullen sij genieten van ijder gulden t gunt verkocht wert, den Twintichsten penning, behoudens den Boulhuijsmr. syn recht, mits daer uijt betalende des Contraboeckhouders vacatie, eñ eenige extraordinar: oncosten op de vendu gemeenlijck vallende.

XI.

Alle meesters, onder dese Confrerije resorterende, sullen gehouden sijn, haer discipelen bij haer leerende, binnen een maent ten langsten, naerdat sij deselve sullen hebben aengenomen, de Hooffden van de Confrerije aen te brengen, en te doen aenteeckenen, op de verbeurte van een gulden, 'telckens als sy 't sullen hebben naergelaten; voor welcke aenteeckeninge van ijeder discipul, ten behoeve van de Confrerije, sal betaelt werden Twee gulden bij de meester tot laste van den discipul te verschieten, en bij de aenteeckeninge te voldoen.

XII.

Een discipel ofte leerlingh, voor een seeckeren tijd aen een meester, omme te leeren, besteet sijnde, en binnens tijts eñ vóór de expiratie van dien, sonder reedenen, by Burgemrs. bevonden sijnde, sijn meester te hebben verlaten, sal gehouden sijn de volle bedongen en belooffde somma, in allen schijn off hij den vollen tijt waere gebleven, te betalen.

XIII.

Ende om alle disordre wijders desen aengaende, voor te comen,

soo sullen de meesters onder dese Confrerije behoorende, niet vermogen d'een des anders discipul aen te nemen, voor en al eer henlieden sal volkomen gebleecken sijn, dat den discipul sijnen lesten verlaten meester van alles heeft voldaen, ende ingevallen een meester ter contrarie dede, ende soodanige discipul off leer-jongen evenwel aenname, deselve sal telckens verbeuren ses guldens.

XIV.

De discipulen, dewelcke souden willen sustineren, dat haere Meesters haer devoir en schuldige plicht niet naer behooren jegens henl: met onderwijsen ende anders souden hebben gedaen en gequeten, sullen haer eerstelijcken aen den Deecken ende Hooftmannen van de Confrerije hebben te addreseren, dewelcke met alle minne ende billijckheijt de saecken ondersocht hebbende, parthijen soecken te vergelijcken ende accorderen, zoo eenichsints doenelijck is, soo niet, haer renvoijeren aen Burgem^rs. ofte andere ordinaris compententе Rechters.

XV.

Een discipul, of leerlingh, soo verre gecomen sijnde, dat hij zijn naem onder sijn werck stelt, sal gehouden sijn, (: als een meester:) de Confrerije te voldoen.

XVI.

Een meester sal sijn eijgen kinderen vermogen in sijn conste op te trecken eñ te instrueren, sonder ten dien reguarde ietwes aen de Confrerije schuldich te sijn, of te moeten betalen.

XVII.

De kinderen van de meesters, onder deze Confrerye behoorende, haere Vaders conste exercerende, en haer daer mede ernererde, sullen bij 't leven van haere Vaders, ofte binnen s' Jaers, naer haer Vaders overlijden, als sij haer voor meesters uijtgeven, en haer namen

onder haer werck stellen, in de Confrerije geadmitteert werden, mits alleen betalende de somma van ses gulden; ende sullen onder de meesters kinderen begrepen zijn, die haer dochters quamen te trouwen.

XVIII.

Ider Schilder, Plaetsnijder, Beelthouwer, Glaseschrijver eñ Liefhebber, resorterende onder dese Confrerije, sal gehouden sijn, alle Jaren in de maent van October te betalen ses stuijvers, tot welstant eñ onderhoudinge van de Confrerije, welcke penningen ten gesetten tijt sullen werden opgehaelt bij haer gecommitteerden.

XIX.

De broeders van voorsz. Confrerije, die Schilders sijn, gedespiceert en becomen hebbende eene bequame plaetse eñ kamer omme haere vergaderingen eñ bijeencomsten te houden, sullen gehouden sijn deselve camer te stofferen eñ te vercieren met een stuck schilderije van ijeders eijgen handt, naer haer beste vermogen geschildert, eñ de verdere meesters, namentlijck de Beelthouders, Plaetsnijders en Glaseschrijvers van dese Confrerije, sullen in haere keuze en wille hebben, omme daer een stuck wercx van haer consten te brengen ofte mede een stuck Schilderije van een goet meester. Ende belangende de liefhebbers dezer Conferije sullen daertoe niet mogen geconstringeert werden; maer soo het haer gelieft, daer een stuck vermogen te brengen van een meesterlijcke handt geschildert.

XX.

Ende sal 't selve bij alle die geene, die onder de voorsz. Confrerije zijn begreepen, moeten werden gedaen ten alderlangsten binnen den tijt van ses maenden, op peyne van elcke weecke te verbeuren thien stuijvers, die zij daerover nalatich blijven: verder sal een ijder gehouden sijn, het selvige stuck aldaer soo lange te laten blij-

ven, tot dat het sal sijn vercocht, ofte een ander in de plaets te brengen, eñ uijt de penningen daervan procederende, de Confrerye laten trecken twee stuijvers van den gulden.

XXI.

Bij leveringe van elck stuck, sal de Hooffden van de Confrerye werden aengedient den naesten prijs waervoor men dat mach vercoopen, eñ soo het geviele het tot meerder prijs verkocht werde, sal den eijgenaer met sijnen gesetten prijs moeten tevreden sijn; eñ het overige tot nutte ende dienste van Confrerije laten strecken; Ende sal den geenen, wiens stuck verkocht is, een ander (: het eerste egualerende:) in plaetse moeten leveren, binnen den tijt, ende op de verbeurte als boven; Ende dat telckens als een stuck verkocht werd.

XXII.

Soo ijmant bekeurt wierde over eenige misbruijck ende overtredinge van eenich point in dese ordonnantie begreepen, die sal de boete datelijck voldoen, naer Inhouden ende ter somme in de articulen, daer jegens hij heeft misdaen, gespecificeert.

XXIII.

De regieringe van dese Confrerije sal bestaen in een Deecken, drie Hooftmans eñ een Secretaris, de welcke sullen werden voortgebracht eñ geproduceert, als uijt de meesters Schilders ende m^rs. Constenaers; welcke vijff Officieren thien dagen voor S^t. Lucasdach sullen bij de E. Heeren Schout, Burge M^r. en Schepenen uijtte nominatie alle Jaren vercosen, geeligeert en gesurrogueert werden in plaetse van degeene, die twee Jaren gedient sullen hebben; ofte bij Deeckenen ende Hooftmannen gecommitteert; naer haar E. welgevallen.

XXIV.

De affgegane Deecken ende Hooftmannen sullen alle twee Jaren gehouden sijn, reeckeninge, bewijs ende reliqua te doen van haere

handelinge en administratie der voorsz. Confrerije innekomen, aen die als dan nieuwe aengecomen Deecken ende Hooftmannen, en de laetste daer te vooren affgegaan.

XXV.

Ende alsoo ondervonden wert, dat sommige persoonen, om de voorsz. Confrerye met onbehoorlijcke ende indirecte middelen illusoir te maken, practiseren ende int werck stellen, dat sijl: iemant opmaken, die hun in rechten roept, verwint ende condemnatie obtineert, omme betalinge van eenige gefabriceerde schuldt, 't sij huijshuijr off andersints, ende daervoor aenwijsinge doen en laten vercoopen soodanige cunst ende schilderijen, als hun goetdunckt, ende 't selve gedaen hebbende, de penningen door den gefabriceerden crediteur laten innen ende ontfangen, Ende die alsoo wederomme becomende, indiervougen haer schilderijen quijt worden en vercoopen; soo wert 't selve wel expresselijk geinterdiceerd ende verboden op verbeurte van alle deselve schilderijen ofte penningen daervan bij vercoopinge gemaeckt, ofte anders tot discretie van den Magistraet.

XXVI.

Het sal alle mrs. Beelthouwers, Plaetsnijders, Glaseschrijvers ende Liefhebbers vrijstaen, haer onder de voorsz. Confrerye te begeven, onder de voorsz. conditien, mits dat 'tselve sal moeten geschieden binnen St. Lucas-dagh des jaars 1657 toecomende.

XXVII.

Wie van de meesters, willende innecomen nae de voorsz. tijt, sullen gehouden sijn te betalen, het volle recht hiervooren art. 2 gespecificeert.

XXVIII.

Ende opdat alle voorz. Articulen te beter naer haer forme ende Inhouden sullen mogen werden geobserveert ende naergecomen; Heb-

ben de Schout, BurgeMrs., Schepenen en Regierders voornt. Deecken ende Hooftmans van de voorsz. Confrerije geauthoriseert, gelijck sij doen bij desen, in cas iemand onwillich ware de boeten en͠ bruicken in de ordonnantie vermelt, naer te comen ende te voldoen, de onwillige daervoor datelijcken ende paratelijcken te mogen executeren; Belastende ende bevelende, met voorgaende kennisse ende consent van de Magistraet, in cas voorsz. de substituijt Schouten, Gerechtsbode, die van de Confrerije te assisteren, ende behulpelijcke handt te bieden, tot maintenu ende onderhoudinge van dese Confrerijebrieff ende Ordonnantie, Reserverende nochtans Schout, BurgeMrs. ende Schepenen voornt.: de macht aen haer, omme de articulen van dien te mogen corrigeren, altereren, augmenteren, restringeren, aboleren ende vernietigen, sooals haer E. naer gelegentheijt van saecken sullen bevinden dienstigh ende oorbaerlijck te wesen. Des ten oirconde, soo hebben wij Schout, Burgemeesteren, Schepenen ende Regierders voornt.: dese met ons uijt hangent Stadts-Zegel bevestight, ende bij onsen Secretaris laten teeckenen op den XXI Octobris XVIc ses en vijfftigh.

Onderstont:

Actum bij en ter presentie van de Heeren Jonkr. QUINTIJN DE VEER, Bailliuw, JOHAN DOEDEIJN, CORNELIS SPLINTER, THOMAS CLETCHER, Burgermrs., Mr. WILHELM VAN DER DOES, Mr. JACOB VAN DER DOES, Mr. JACOB VAN DER HOUVEN, DIDERICK VAN DER LISSE, Dr. JOHAN VAN DEN HOVEN, ende Mr. JOHAN VAN BANCHEM, Schepenen, Mr. CORNELIS VAN SOUTELANDE, Pensionaris.

Ter ordonnantie van deselve,

G. GRASWINCKEL.

1656.

(Deze copij was, hoewel tamelijk nauwkeurig afgeschreven, op

18e eeuwsche wijze gespeld. Daar het origineel, op een groot vel perkament, keurig door C. VAN VEEN geschreven, in het Archief aanwezig is, volg ik de oorspronkelijke spelling. De daarbij behoorende »Ampliaties" enz. volgen later).

Op het eerste blad van des Heeren WEISSENBRUCH'S boek lezen wij:

Den 1en Novemb. des Jaers 1656 hebbe Ick ondergeschreeven Dit Bouck aen de Haechsche Schilders Confrerye vereert.

CORNELIS VAN VEEN.

Het volgende blad maakt ons met den inhoud van dit boek bekend:

Aenteeckeningen bij mij CORN. VAN VEEN, zeedert den 15en February des Jaers 1656 van tijt tot tijt gehouden, ten versoucke van verscheijde meester Schilders de welcke van meyninge waren Requeste te presenteeren aen de Ed: Achtbaere Magistraeten van s'Graven Haege omme te bekoomen Afsonderinge van het St. Lucas Gilde, ende oprechtinge van een nieuwe separate Confrerye, bestaende wt meesters Schilders, Glaeseschrijvers, Beelthouders ende Plaetsnijders.

Mij is gebleecken, dat al in den Jaere 1655, bij de booven verhaelde vier Leeden van Constenaers is Reqte gepresenteert geweest aen de Magistraet: van den Haege, ontworpen van de Heere At. BARTHOLOMEES CANOY omme te optineeren Separatie, ende Afsonderinge van 't Sint Lucas Gilde, ende was op de margine van dien geappostilleert, dat de vertoonders haeren geannexeerden Confrerij-brief anders souden hebben te formeeren,

in teecken der waerheijt, dit bij mij onderteeekent

CORNELIS VAN VEEN.

Na dat al in den beginne van den Jaere 1656 verscheijde Bijeenkomsten waeren gehouden op diversche plaetsen alhier in den Hage, daer meenigten van meesters Schilders en andere Constenaers, te neevens eenige Liefhebbers sijn op gecompareert geweest, tendeerende alle deselvige daertoe, dat men wederomme soude bij de Handt neemen om de voorsz. Separatie ofte Afsonderinge aen de Magistraeten te versoucken, so sijn eijntelijcken in September des Jaers 1656 noch ten selven fijne twee comparitien van een meerder getal van meesters Schilders en Konstenaers beleijt in de Herberge van 't Hoff van Hollant en wiert doenmaels beraempt dat men soude een nieuwe Confrery Brief ontwerpen met een Reqte. aen de Magistraeten van den Haege,

Den 7en Septemb. 1656 sijn de Heeren Scheepen VAN DER LIS te neevens eenige andere meesters Schilders ten huijse van mij CORN. VAN VEEN geweest, versouckende Ick een ontwerp van een Confrery-Brieff soude willen concipieeren.

'T welck eijntelijck van mij ingewillicht sijnde, hebbe die op den 18 Septemb. 1656 haer behandigt,

Den 20en Septemb. 1656 met den At. WALBEECK, de Heer Scheepen VAN DER LIS, JACOB VAN DER DOES, en noch eenige andere Gedeputeere van de te erigeere Confrerije, de Articulen van de Confrerij-brieff nagesien en eenige van dien wat gealtereert, ende de selvige in handen van de Scheepe VAN DER LIS gestelt. Dit is voorgevallen ten huijse van APPERLO in de Herberge van het Hof van Hollant, in den Haege,

Den 13en Octobris 1656 gecompareert sijnde in de voorsz. Herberge van het Hoff van Hollant 38 Persoonen, expresselijck daer ontbooden, wt laste van de vier gedeputeerden in de leste comparitie van de nieuwe te erigere Confrerye daer toe geauctoriseert, Is aen alle de selvige voorgeleesen door de Heer Schepen VAN DER

Lis den ganschen Inhoud vand Confrery-brieff, welckers Articulen bij alle de presenten naer lectuere sijn aengenoomen, Ende is beraempt, men die also soude aen de Ed. Achtbaere Heeren Magistraeten overleeveren, omme approbatie van dien te bekoomen.

Geevende alle de presenten daertoe last omme met den eersten wt haerer aller naeme dat te vervolgen aen de Cappiteyn Alexander Petyt, Isaack Mytens, Jacob Verdoes ende Martinus Lengele,

Den 15 Octobris 1656 bij mij een Reqte. ingestelt sijnde door begeeren van de vier voorschreeven Gedeputeerdens omme overgeleevert te werden, beneevens de nieuwe te approbeere Confrerij-brieff aen de Magistraeten van den Haege, so is den 16en Octobris daer aenvolgende, op gevolcht, dat de Heeren Magistraeten het versouck bij Reqte gedaen, hadden alle de Articulen vand Confrery-brief ingewillicht en Scheepen van der Lis gelast alle de Confrerybroeders (vermits eenige kleijne alteratien in de selvige Arten waeren gedaen bij de Heere Secretaris Graswinckel) de Confrery-brieff voor te leesen gelijck die nu lach. Tot dien eijnde sijn ter selve daege in de huysinge van Apperloo door ordere vand Scheepe van der Lis ende de vier Gedeputeerdens beroepen 48 Persoonen, die alle gecompareert sijn, op 6 na, en hebben gesamentlijcke gelaudeert, eñ geapprobeert, mitsgaeders te achtervolgen aengenomen den Inbouden van den Confrery-brieff, by Magistraeten verleent. Hierop heeft de voorn. Scheepe van der Lis begeert eñ versocht dat de gansche broederschap souden des anderen daechs haer willen laeten vinden na de middach de klocke vier uuren in de vertreckkaemer van het Raethuys van den Haege omme aldaer te kiesen ende nomineeren bequame persoonen wt den Haeren, omme daer wt by de welgemelte Magistraet geeligeert te werden een Deecken, drie Hooftmannen met een Secretaris.

Den 17 Octobris 1656 de nominatie bij pluraliteit van stemmen inde vertreckkaemer op het Statshuys gedaen sijnde, de-selvige noch dien dach aen Magistraeten overgeleevert.

Den 24en Octobris des Jaers 1656 sijn bij de Heeren Magistraeten van den Haege gekoosen tot Deecken van de nieuwe Confrerye ADRIAN HANNEMAN, tot Hooftmannen JOHAN MIJTENS, JACOB VAN DER DOES en MAERTEN LENGELE, tot Secretaris Mr. CORNELIS VAN VEEN.

Naemen van degeenen, die door JAN TYSZ. DE WIT, (gedesigneerde Knecht van de Confrerije) op den 16 Octobris 1656 ontbooden sijn geweest ten huyse van PIETER APPERLOO, waert in het Hoff van Hollant, tot de Erectie van een nieuwe Confrerije, bestaende wt vier Leeden namentlijck: meester Schilders, Glaseschrijvers, Beelthouwers en Plaatsnyders.

1 JOHAN VAN RAVESTEIJN.
2. ADRIAEN VAN DE VENNEN.
3. ANTONI VAN RAVESTEIJN.
4. LOWYS VAN DER QUEBORREN.
5. ADRIAEN HANNEMAN.
6. DIRCK VAN DER LIS, Scheepen.
7. JOHAN LIEWITSZ. 1)
8. ISAACK MIJTENS.
9. DIRCK DAELENTSZ.
10. ALEXANDER PETYT, Cappiteijn.
11. PIETER NASON.
12. ANTONI VAN DER CROOST.
13. PIETER VERELST.
14. JORIS VERHAEGE.
15. JOHAN WESTERBAEN.
16. Joncker LA FE.

1) KRAMM houdt dezen meester terecht voor identisch met JAN LIEVENSZ. (In zijn onuitgegeven M.S. vóór zijn afschrift van TERWESTEN's handschrift).

Deze namen zijn in het bedoelde opstel (Kunstkroniek 1865) gedeeltelijk zeer onjuist weergegeven. Daar men niet kan aannemen, dat een man als VOSMAER dit prachtige 17e eeuwsche schrift zoo oppervlakkig of verkeerd gelezen heeft, zullen wij het aan den zetter moeten wijten.

Er staat daar voor (No. 7) LIEWITSZ. LIESBETHS.
voor (No. 37) WES. VERS
en voor (No. 42) GROENEWEEGEN. GROENENBERGEN.

17. Martinus Lengele.
18. Jacob van der Does.
19. Johan Mijtens.
20. Abram van Beijeren.
21. Willem van Diest.
22. Carel du Gardijn.
23. Arent van Ravesteijn.
24. Pieter van der Venne.
25. Jan le Ducq.
26. Jacob Pijl.
27. Sybrant van Beest.
28. Leelienberch. (Cornelis.)
29. Carré.
30. Laurens Engelraeve.
31. Jan Hulster.
32. Hendrick Noorderwiel.
33. Dirck Matham.
34. Cornelis Mooninx.
35. Pieter Mooninx.
36. Gysbert Lybergen.
37. Ferdinandus Wes 1)
38. Jacobus Duyvelant.
39. Dirck Kraey.
40. Conraet Maes.
41. Corstiaen Coeverhoff.
42. Jan Groenewegen. 1)
43. Willem van Diest, (doorgehaald.)
44. Jan Westerbaen
45. Lucas Verstraeten.
46. Urbanus van Yperen.
47. Johannes van der Stocke.
48. Hendrick Sonnius.

Alle welcke boven genomineerde persoonen Ick ondergeschreeve Jan Tysz. de Wit verklaere door ordere van de vier Gedeputeere der te eerig (er) en Confrerije, op den 16 Octobris des Jaers 1656 ten huyse van Pieter Apperlo in de Herberg van het Hof van Hollant, omme te helpen bevorderen de Erectie van̄ nieuwe Kunst- en̄ Schilders Confrerije, Ende sijn alle te saemen behalven ses ofte seeven gecompareert, In teecken der Waerheijt dit met mijn eijge handt bekrachticht desen 17 Octobris 1656.

i. g. Jan Tysen de Wit.

Den 24 Octobris des Jaers 1656 sijn bij de Ed: Achtb. Heeren Magistraeten van s' Gravenhaege geeligeert dese navolgende Persoo-

1) Zie de noot op de vorige bladzijde.

nen omme te dienen als Hooft Officieren van̄ Haechsche Schilders en Constbroederschap tot den 18 Octob. des Jaers 1659.

Deecke	Hooftmannen
Adriaen Hanneman,	Johan Mijtens.
Secretaris	Jacob van der Does.
Mr. Cornelis van Veen.	Maerten Langele.

Den 1en Novemb. 1656 bij mij, als Secretaris van̄ Haechsche Konst en̄ Schilders Confrerye ontworpen sijnde, door ordere van Deecke en̄ Hooftmannen twee geschriften omme magistraeten te bedancken over de gedane separatie en̄ ingewillichde Confrery-brieff, is by Pluraliteijt van stemmen niet goetgevonden die over te leeveren maar die te supprimeeren en̄ by monde de Magistraeten te bedancken.

Den 4en Novemb. 1656 gehouden de eerste cescie ofte byeenkompste ten Huijse van Heer Deecken Adriaen Hanneman.

Den 4en Novemb. 1656 Deecken en̄ Hooftmannen geassisteert met de Secretaris compleet vergaedert, hebben gecommitteert den Hooftman Jacob Verdoes, 1) omme met den aldereerste (so ras doenelijck sal sijn) te solliciteeren de Confrery-brief in debita forma opgemaeckt, en̄ met het Zeegel van̄ den Haege bekrachticht, en̄ bij den Secretaris Graswinckel onderteeckent,

Ten selven daege is oversien en̄ geleesen de Reqte bij mij ontworpen, tendeerende omme van̄ Magistraet te obtineeren een Kaemer en̄ vertrek voor de Confrerije, staende booven de nieuwe Waege op de Prinse Graft. Is goet gevonden die wat te altereeren en̄ dan in handen gestelt te werden van Deecken Hanneman, die aengenoomen heeft in persoon de selvige te presenteeren, en̄ oock te solliciteeren.

1) Hier sien wij weer hoe dikwerf uit „Van der" *Ver* gemaakt werd. Van der Does wordt Verdoes, van der Hagen = Verhagen enz.

Den 5 January 1657 is op dese requests geappostilleert, eñ volgens Apostille ingewillicht de versochte Caemer eñ vertreck ende hebben den 11en Januarij daer aenvolgende de Heeren Burgemeesters de Hoofden van de Confrerye in de volle possessie van dien doen stellen eñ laeten behandigen de sleutels van de deuren.

De tweede Cescie, ende de eerste Comparitie die gehouden is op de Confrerij-caemer booven de nieuwe Waege aen de Groenmart in den Haege op den 25en Maert A°. 1657.

Is goet gevonden, men by provisie voor Knecht vañ Confrerye soude gebruycken JAN TYSZ. DE WIDT op sulcken Tractement als men daer naer soude bedingen.

Dat men de Confrery-caemers van Taefel eñ Stoelen eñ andere nootsaeckelijckheeden wat versien soude, eñ met den eersten doen schoonmaecken,

Dat men alle de Confrery-Leeden soude doen verwittigen binnen den tijt van ses eerstachtereenvolgende weecken ijder een stuck schilderije op de Confrerij-caemer te doen brengen, op de boeten in de Confrery-brief begreepen.

De tweede bij eenkompste op de Confrerij-caemer den 4en Apprilis 1657.

Op 4en Apprilis 1657 is beslooten dat den Deecken soude koopen voor de Confrerije twaleff Pruijsleere Spaensche stoelen, een groote taefel eñ een pultrum, 't welck den vendumeester JORIS BOCK, door versouck vañ Deecken gedaen heeft en die geleevert op den 10 Apprilis 1657.

Bijeenkompste gehouden op den 5en Meij 1657.

Deecken, Hooftmannen eñ Secretaris compleet vergaedert, is beslooten dat den Knecht JAN TYSZ. tegens toekomende Saeterdach sal

hebben te gaen ten huyse van verscheijde Schilders eñ Confrery-broeders, wiens naemen in geschrifte hem wierde ter handen gestelt, eñ dachvaerden haer ten eynde sij koomen betaelen 't recht de Confrerye competeerende.

Item alle meesters Schilders die eenige Knechts houden, aen te seggen dat sy moeten sorge draegen omme te betaelen voor ijder Knecht twee gũl. volgens den teneur van de Confrerybrieff.

Cessie gehouden op de Confrerijcaemer den 15 Junij A°. 1657.

Tot kennisse van Deecken eñ Hooftmannen gekoomen sijnde dat eenen ABRAHAM HUSSON, burger eñ schutter alhier in den Haege, met schilderijen trafiqueerende, wilde vendue houden, Is goet gevonden een Reqte daer tegens over te geeven omme dat te verhinderen eñ gesamentlijcke bij de Heeren Burgemeesteren te gaen en haer aen te dienen dat den selvige HUSSON sich met onwaerheijden was behelpende.

Den 28en July 1657 een tweede Reqte tegens den voorsz. ABRAHAM HUSSON aen de Baillu eñ Burgemeesters overgegeven, tendeerende dat hem, HUSSON, soude verbooden en geinterdiceert werden met sijn begoste vendue niet voort te vaeren tot dat hij de Confrerye hadde satisfactie gedaen volgens de wtspraecke van magistraete.

Na veel moeytens met desen HUSSON gehad hebbende, hier te lange te deduceeren, hebben magistraeten ons toegeseijt dat in toekoomende, de vendue van sodaenige Luyden die met schilderijen ommegaen, souden werden geweert eñ den vendumeester geiniungeert haer niet te sullen moegen dienen.

Den 21en July 1657 bijeenkompste gehouden.

Den 21en July 1657 Deecken eñ Hooftmannen compleet vergaedert, hebben goetgevonden een ordere te beraemen, waer na sijlieden haer sullen gedraege op het te laet coomen, eñ afblijven ter Caemere van de Confrerije.

Ende is den Secretaris gelasticht daer van een Acte te maecken.

Bijeenkompste van 28en July 1657.

Deecken en Hooftmannen mitsgaeders den Secretaris van de Haechsche Confrerije op den 28en July 1657 bij den anderen compleet vergaedert ter caemere heurer Confrerije, geresumeert hebbende de Resolutie van den 21en July laest leede: Is vast en onverbreeckelijck bij eenparige stemme gestelt, voor nu en in toekoomende, (omme so veel doenelijck is alle disordere te vermijden.)

Dat niemant van Officieren hem tijdtelijcke door last van den Deecken, bij de Knecht van de Confrerije aengedient sijnde de plaetse, en uure der bijeenkompste ofte comparitie, sal vermoogen 't eenemael achter te blijven, ofte sal sonder tegenseggen verbeuren vier schellingen,

En een uure te laetcomende, twee schellingen, en een half uure, een schellinck, en een quartier uurs ter discretie van Deecken. Tensij hij sodaenige gewichtige oorsaeck hebbe, die bij pluraliteijt van stemme van Deecke en Hooftmans daer vooren sullen werden erkent en aengenoomen. Aldus gearresteert en met eijgen handen bekrachticht, ten daegen en Jaere als booven. Ende is toen ooc ordere gegeven desen door den Secretaris int Confrerij-Resolusi-bouck te stellen.

Ten selvige daege dit geregistreert door ordere van Deecke en Hooftmannen,

CORNELIS VAN VEEN.

Was onderteeckent: ADRIAEN HANNEMAN.
JOHAN MIJTENS.
JACOB VAN DER DOES.
MARTIJN LENGELE.
CORNELIS VAN VEEN.

Bijeenkomste vañ 2 Augusti Aº. 1657, ten huyse van den Deecken.

Also den Vendu-meester, JORIS CLAESZ. BOCK tsijnen huyse met permissie vañ Magistraet vañ Haege van meyinge was eenige schilderijen hem eygen toebehoorende ende noch eenige andere schilderijen seeckere Joffrouw toecoomende op boelhuys recht te verkoopen, eñ dat hij ons hadde aengedient eenige Haechsche schilders leedemaeten vañ Confrerye op hem versocht hadden eenige const tot sijnen huyse te moogen brengen omme te verkoopen, strijdende recht tegens den Inhoud vañ Confrery-brieff.

Is goet gevonden die Schilders te ontbieden de welcke ten selven daege gecompareert sijnde, Is haer aengeseyt, dat sy haer souden hebben te onthouden van eenige Schilderije te brengen omme te verkoopen ten huijse van voorsz. vendu meester op de boete by haer bekent. Wiert alleen ANTONY CROOST omme reedenen alhier te lange te deduceeren toegestaen bij Deecke eñ Hooftmannen, voor datmael 10 ofte 12 stuckxkens van sijn eyge handt daer te moogen brengen, sonder dat in toecoomende verder dit sal moogen in consequentie getrocken werden.

Dit door ordere van Deecken eñ Hooftmannen op 2 Augi. 1657 geregistreert.

Op de bijeenkomste gehouden . . . . . 7 Sept. 1657.

Also op de naestvoorgaende bijeenkomste gehouden was geresolveert dat de Knecht vañ Confrerije soude gaen verneemen na zeeckere Fransman die men seyde een Kunstwinckel te hebben in de Bagijnestraet.

Item dat wel scherpelijck eenige Schilders Leeden van de Confrerije hij soude hebben aen te maenen, ten eijnde sij ijder een stück schilderije souden hebben te brengen op de Caemere van de Confrerij.

Ende oock versorgen dat de discipulen eñ leerjongens betaelden 't recht der Confrerije competeerende,

Op alles gehoort hebbende raport, eñ bescheyt vañ Knecht JAN TYSZ. is hem nader ordere gegeven in geschrifte.

Bijeenkomste van den 17en Octobris 1657.

MICHIEL PAGE, burger eñ Inwoonder van den Haege, van meyninge sijnde vendue te houden van verscheyde stucken schilderije, hebbende vañ magistraete geoptineert op sijn frivoel te kennegeeven daer toe permissie, hebben Deecken eñ Hooftmannen omme dit te weeren, ende stuyten, veel moytens gedaen by de Magistraeten, ende is eijntelijcke daer over door tusschenspreecken vañ magistraete getransigeert in conformite als volcht:

Op huyden den 19en Octobris des Jaers XVIc eñ seevenenvijftich, syn door ordere en last van de Heeren Burgemeesteren van s' Gravenhage overeengekoomen eñ verdraegen den Deecken eñ Hooftmannen der Confrerye der meesterschilders in den Haege ter eenre en MICHIEL PAGE ter andere zijde, Ende sijn conditien, dat de voorsz. Deecken en Hooftmannen moeten toestaen, dat de voorn. PAGE binnen den tijt van vier eerst achtereenkomende weecken sal vermoogen met sijne schilderye vendue te houden, mits aen de Confrerij betaelende de somme van 25 Caroli guls. tot 20 st. 't stuck, eñ wijders by eede verklaren, directelijck nochte indirectelijck eenige schilderije, hem niet toebehoorende, in sijn te houden vendue, te moogen verkoopen, ofte gedoogen verkoft te werden, op peene, daer over geconvinceert sijnde, te betaelen voor ijder stuck schilderije vijftich gulds. 't sy groot ofte kleijn ten profijte als haere Confrerij-brief is meedebrengende. Alles ter goeder trouwen in teecken der waerheijt dit by Partyen hinc inde onderteeckent ten daege en jaere als booven.

MICHIEL PAGE ten huijse vañ Deecken gekompareert sijnde heeft het boovenstaende accoort niet willen onderteeckenen, maer belooft alles na te koomen. Gelijck hy oock gedaen heeft eñ de 25 guld. betaelt.

Op de lestvoorgaende Cessie gehouden in Novemb. 1657 was goetgevonden men soude ontbieden doer de Knecht vañ Confrerye

URBANUS VAN YPEREN, JOHANNES MARINUS, eñ PIETER VAN GROENEWEEGEN, 't welck gedaen synde,

So sijn op den 9en Decemb. 1657 dese drie persoonen gecompareert ter caemere vañ Confrerye eñ naer veel woorden van wtstellinge gebruijckt hebbende, is haer bij Deecken eñ Hooftmannen wtstel verleent van haere schult te betaelen tot den 1en Apprilis toekoomende, A°. 1658.

Dit door ordere geregistreert den 9en Decemb. 1657.

C. VAN VEEN. 1)

Hier begint het Jaer 1658.

Den 5en Januarij 1658 ter Caemer gecompareert Is aen JAN TIJSZ. DE WIT, knecht van de Confrerie te gaen dachvaerden belast eenige Discipulen van Schilders ten eynde sy souden hebben te koomen betaelen haer 2 guld. volgens 't recht der Confrerye competeerende,

Item, dat noch eenige Leedemaeten vañ Confrerije mosten brengen een Schilderije ofte weeckelijcke so lange sij in gebreecken bleeven, te voldoen na den inhoude van de Confrerij-brieff.

Den 12 January 1658 byeenkomste gehouden

Is beraempt, men een Inventaris van de Schilderije op de Confrerie caemer hangende soude maecken eñ de prijs van elck stuck daer soude bij stellen.

1) Deze telkens terugkeerende volzin zal ik in 't vervolg weglaten.

Item is doen oock vastgestelt, dat niemant van de Confrerybroeders een stuck van voorsz. Confrerijcaemer sal moogen wech haelen, ofte sal eerst een ander dat ten minsten so goet is als hij wechhaelt in de plaetse brengen, ter keuze van Deecken en Hooftmannen. (Aldus geresolveert ten daege en Jaere als booven.)

19 January 1658.

Wert voorgeslagen om de Confreryes aenpart te eysschen voor Burgemren van den Deecken van het St. Lucas gilde.

(C. VAN VEEN moest daarvoor weer een »Request formeeren".)

26 January 1658.

Also op de voorgaende Cessie van 19en January was beraempt men de Heeren Burgemr. soude aenspreecken omme te consequeeren de molumenten de Confrerye competeerende ende onder den Deecken van het oude St. Lucas Gilde berustende, Is datmael niet van gevallen also Burgemeesteren niet conden vaceeren door dien eenige van huys waeren.

2 February 1658. Eene dergelijke notitie.

9 Febr. 1658. »Niets voorgevallen ofte beraempt;" alleen »Mons. SONNIUS" en drie anderen, ongenoemden, worden wegens achterstallige betaling aangesproken.

16 February 1658. Is niets gedaen.

23 » 1658. Niets bizonders.

2 Marty » Bij den Secretaris VAN VEEN voorgedraegen sijnde of het int vermoogen soude sijn van yemant van de Confrery leeden te doen haelen een Schilderije van de Confrery caemer omme dat te doen copieeren. Is bij eenparige stemme sulx afgeslaegen en gestatueert, sulx nu ofte nimmermeer toe te laeten, op de boete van hondert guld. die ter contrarie sal bevonden werden gedaen te hebben.

9 Marty 1658. Is sonderlings niet voorgevallen.

16 » » Als voren.

23 Marty 1658. Monsieur SONNIUS verontschuldigt zich en betaalt zijne schuld.

30 Marty 1658. Niets.

6 Apprilis » Is in t lang eñ breet gesproocken van de verdere Actie eñ het Recht dat de Confrerije heeft op de goederen en emolumenten, berustende onder St. Lucas gilde eñ gerẽsolveert met den eersten die bij de hant te neemen.

13 Apprilis 1658. Een zekere PIETER COUSIN, »die de Confrerije niet hadde betaelt haer recht« en toch zijn schilderijen wilde laten verkoopen in de vendue zal aangesproken worden.

27 Apprilis 1658. Is ter camere van de Confrerije verschenen de Huysvrouwe van PIETER COUSIN eñ na veel moytens met haer gehadt te hebben, Is eijndelyck geaccordeert, dat sy binnen den tijt van ses weecken de Confrerye sal betaelen voor haer man, eens de somme van 12 guld^{s}.

4 tot 28 Mey 1658. (Onbeduidende notities aangaande betaling der stoelen aan den vendumeester BOCK.)

22 Juny 1658. Syn gedachvaert URBANUS VAN YPEREN, MACULIJN, GROENEWEEGEN, LA DUCQ 1), CASSIOPIJN, eñ noch eenige andere, die men seyde hier nieuw in den Haege gekoomen te sijn, waervan de Knecht vañ Confrerye op de naestvolgende comparitie raport sal hebben te doen van sijn weedervaeren.

29 Juny 1658.

De knecht relateert, eenige van de booven verhaelde persoonen

---

1) Wie wordt hier onder LA DUCQ bedoeld? Zeker niet de veeschilder JAN LE DUCQ, die onder de oprichters der Confrery behoorde.

niet te hebben kunnen thuijs vinden, eñ dat verscheyden hadden belooft te compareeren, doch is niemant verscheenen.

6 July, den knecht DE WIT last gegeven op te soucken twee gebroeders miniatuyr Schilders genompt J. eñ B. GARNIE, eñ haer op de caemer vañ Confrerye te noodigen, omme met de officieren te coomen spreecken.

13 July. (Weer over achterstallige rechten van discipulen en het niet brengen van Schilderijen op de Confrerie-Kamer.)

20 July. Is niets beraempt, maer gesproocken van ons recht jegens de quaetwilliche betaelders eñ wat men behoorden te doen omme met alle vrindelijckheijt tot haer schuldige plicht te brengen.

(Verder nog eens over het St. Lucas gilde: als boven.)

3 Augusti 1658. Den Knecht ordere gegeven omme te gaen ten huyse vañ PHILEMON LISSAU ende aldaer aen te spreecken seeckere Lantschap-Schilder met naeme N: HONDEKOOTE (KOETER) teneijnde hij koome spreecken met de officieren vañ Confrerye, eñ daer van te doen raport.

10 Augusti. (Men besluit gezamentlijk wegens de quaestie van 't St. Lucas Gilde naar den magistraat te gaan.)

4 Sept. 1658. (Men gaat, na eenige comparities hierover gehad te hebben naar »den Heer Baillu" en recommandeert hem »ernstelijcken" de zaak van het St. Lucas gilde, leeverende daarby over onderstaende Reqte."

Aen de Ed. Achtbaeren Heeren den Baillu,
En Burgemeesteren van s' Graven Haege.

Vertoonen reverentelyck Deecken eñ Hooftmannen van de Const en de Schilders Confrerije by UEd. Achtbaarheeden van het St. Lucas Gilde afgesondert, dat haerluyde mochte volgen haer aenpart, eñ

gedeelte 't gunt sij sijn hebbende in de goederen eñ emolumenten onder den Deecken vant voorsz. St. Lucas Gilde, stellende de begrooting ende waerdie van het aenpart de Confrerye competeerende in de macht eñ ter discretie van UU: Ed: Achtbaerheeden. Versouckende dat den Deecken vant S. Lucas Gilde mochte ontbooden werden, eñ aengeseyt sich te hebben te gedraegen gelyck de equiteijt is vereysschende, eñ U: Ed: Achtbaerheedens goede geliefte sal dicteeren.

Ten selven daege s'avonts heeft den Burgemr. HULSHOUDT aen den Secretaris VAN VEEN mondelinge geseyt, dat aen den Deecken van het St. Lucas Gilde WILLEM COLSTER was belast in handen vañ magistraete over te brengen een partinenten staet van alle de Emolumenten het gilde van St. Lucas toebehoorende.

7 September 1658. Goet gevonden noch 8 daegen te wachten omme dese saecke te vervorderen.

11 Septemb. Tot kennisse gekoomen sijnde van Deecken eñ Hooftmannen dat eenen SYMON PERIER, bouckverkooper hadde doen affigeeren (afficher) een billet omme vendue te houden van Schilderije op de groote voorsael vant Hoff, hebben daer teegens Reqte overgeleevert, eñ alle de Heeren magistraeten aengesproocken, ten eynde sodanige venduwen mochten in toecoomende werden geweert. De Reqte. is overgeleevert geweest op den 12en Sept. 1658.

21 Sept. (Gunstig antwoord hierop »dat in toekoomende sodaenige venduwen op de Saele souden geweert werden.")

28 Sept. (Besluit weder over de quaestie van het St. Lucas gilde met de Heeren Burgemeesteren te gaan spreken.)

4 Octob. (Eenige schilders, ongenoemd, hebben geene schilderijen ter Kamer aanwezig.)

19 Octob. (De Knecht wordt alweer tot invordering van achter-

stallige rechten uitgezonden, met de bedreiging: »dat men alsdan den Besetter (deurwaarder) van den Haege haer soude toesenden."

26 Oct. (Niemand mag zijn schilderij weghalen zonder er een nieuw voor in de plaats te brengen.)

2 Novemb. en 9 Novemb. Men »sal de saecke wegens 't oude Gilde wederomme bij de hant neemen," en daartoe »yetwes schriftelyckx aen de Magistraeten over leeveren."

23 Novemb. (»Eenen CASSIOPIJN, Schilder, die sich hadde hier »in den Haege metter woon begeeven eñ met schilderen hem was erneerende" wordt door den Knecht JAN TYSZ. vermaand.

7 Decemb. 1658. Sijn ter Caemere gekoomen verscheijde Schilders, voortbrengende dat de Hoofden vañ Confrerye souden gelieven haer wel afteneemen indien sy yetwes proponeerden, daer aen de Confrerye geleegen was, waer op geantwoord sijnde, dat sij welkom waeren, eñ wijders wilden openinge doen, so hebben sij aen de officieren in bedencken gegeven, of tot meintenue eñ onderhoudinge vañ Confrerie niet soude dienstich sijn, dat ijder onder de Confrerie sorteerende wiert voorgedraegen te willen yetwes na sijn doot de Confrerije na laeten 1).

14 December. (»vielen hierover verscheijde opinien").

21 Dec. (JAN TIJSZ. moet »seer scherpelyck de nalatigen tot betaling aansporen".)

29. Is beraempt dat men in het toekoomende Nieuwe Jaer wederomme sal bij de handt neemen de saecke jegens het oude Gilde.

A°. 1659.

4 January 1659. (Wordt nog over het maken van een fonds door beschikkingen na den dood gesproken; het voorstel was gedaan

1) Zie de later in dit boek volgende aanteekeningen van deze beschikkingen; (waarbij interessante handteekeningen.

door »At. WALBEECK, LIBERGEN, en andere liefhebbers van de Schilderkonst". Ook sal men met den Bailluw over de nalatige betalers spreken.)

11 January 1659. Is beraempt dat men met den Vendumeester soude een effen boodem maecken. (Dus zal VAN VEEN met hem afrekenen. De huisvrouw van PIETER COUSIJN moet nog steeds 12 gld. betalen.)

18 January. (De Deecken ADRIAAN HANNEMAN doet afrekening; de rekeningen worden goedgekeurd; ontvangst en uitgaven bedragen 117 guld. en 3 st.)

15 February. Also questie was ontstaen tusschen de schilders DIRCK DAELENSZ. eñ PIETER COUSYN, eñ ter caemere compareerende, Is na haer langen tijt gehoort te hebben, haer aengeseijt sij haere bewijsen souden hebben te berde te brengen op de naeste comparitie van 22 February toekoomende.

22 Febr. Is niets voorgevallen; als dat de Knecht belast wert met den Besetter te spreecken omme eenige quaetwillige te doen betaelen.

1 Marty 1659. Is ten selven daege ter caemere gecompareert de huijsvrouw van PIETER COUSYN eñ DIRCK DAELENSZ. eñ also de Hoofden van de Confrerije haer niet en konde vereenigen, naer de weg van Justitie geweesen.

15 Marty 1659. (Over schilders, ongenoemd, die nog schilderijen ter Kamer moesten brengen.)

22 Marty 1659. Veel moijtens gehadt met de vrouw van PIETER COUSYN eñ DIRCK DAELENSZ.

29 Marty. (Zekere »Fransman" wil een vendu houden; zal worden geweerd.)

5 Apprilis. (Men zal wegens deze vendu weer een Request bij Burgemeesteren indienen.)

(Volgen weer nalatigen; enkelen komen en beloven ten eersten te zullen voldoen.)

7 Juny. Is seecker koopman met naeme HEEMELSCOURT der caemere coomen versoucken omme te mooge eenige plaeten en printen verkoopen op de Confrery caemer, Deecken eñ Hooftmannen gedelibereert hebbende, is sulx op seeckere conditien hem toegestaen.

14 Juny. Is ter caemer vañ Confrerye verscheenen den Vendumeester BOCK, eñ heeft de saecke van HEEMELSCOURT (daer eenige questie wt ontstaen was) afgemaeckt.

(Weer zes persoonen die in gebreke blijven het recht der Confrerie te voldoen enz.)

5 July. (Over een »seecker schipper van Amsterdam, waermede »de Regeerende Hooftman MARTINUS LENGÉLE niet wel en konde »over een koomen van 't gunt den voorsz. schipper hem per rest was »schuldich gebleeven.")

12 July. (Drie ongenoemde schilders, die in den Haag zijn komen wonen, worden opgeroepen ter Kamer te komen.)

Item, is de knecht belast te gaen ten huyse van N. BROUWER, Constverkooper, ome hem meede te doen verschijnen voor Deecken eñ Hooftmannen.

2 Augusti 1659, (de Heer At. WALBEECK verzoekt het bestuur der Confrerie voor hem met de Heeren Scheepenen te willen spreken »noopende de questie ontstaan tusschen hem eñ de Vendumeester MUSCH over een stuckie schilderije geschildert by POELENBURCH, en Is hem sulx toegestaen en belooft.

En is ooc geconcludeert dat so ras de hoofden van de Confrerije bij de Scheepenen soude ontbooden werden haer te dienen van haer advijs raeckende het voorsz. stuckie van POELENBURCH.

9 en 16 Augusti. (Men zendt den »Besetter" naar zes personen die niet betalen willen.)

23 Augustus. Is ter caemere gecompareert REYNIER VAN GERVEN, Schilder, eñ heeft aen handen van den Deecken belooft op den 6en September 1659 toekoomende de Confrerije te sullen voldoen.

30 Augusti. De zaak wegens het stukje van POELENBURG wordt weer opgerakeld.

13 September. Men zal met den »Besetter" weêr alle nalatigen, waarvan een lijstje opgemaakt wordt, (dat niet aanwezig is,) sommeeren.

20 Septemb. Men stelt nog eens voor een »prouff te doen omme de quaedtwillige te constringeeren te comen betaelen".

Is goetgevonden aen een kranck touw niet stijver te trecken, eñ dat omme het onvermoogen van eenige.

4 October 1659. Sijn ter caemere gecompareert MELCHIOR HONDEKOOTEN, eñ JOHANNES MARINUS schilders, eñ na eenige ontschuldinge hebben 't recht de Confrerye competeerende, voldaen.

Ten selver daege is geconcludeert dat den sesten Octobris smergens voor 8 uuren op peene van twee ryckxdaeld. mosten alle de officieren sijn ten huyse van den Deecken HANNEMAN ome de Jaer peññ. op te halen.

Ten selven daege is beraempt, dat men de nieuwe nominatie van Deecken, Hooftmannen eñ Secretaris soude doen op de Confrery Caemer den 9 Octob. sijnde Donderdach.

Extraordinaris Comparitie van den 9 Octob. 1659.

Den 9 Octobris is de nominatie gedaen, en aen de Magistraeten overgegeven in conformite als hier volcht:

Nominatie bij Deecken eñ Hooftmannen van de Haechsche Confrerye gedaen op den 9 Octob. 1659 ome by de Ed. Achtbaere Magistraete van 's Gravenhaege daer

wt te eligeeren so daenige personen die het haer Ed: Achtbaeren sullen gelieven en goet vinden.

De jegenwoordige, eñ regeerende officieren van voorsz. Confrerije sijn dese:

Deecken:

ADRIAEN HANNEMAN

Hooftmannen:

JOHAN MIJTENS.

JACOB VAN DER DOES.

MAERTINUS LENGELE.

Secretaris:

Mr. CORNELIS VAN VEEN.

Nieuwe Genomineerden sijn dese:

tot Deecken:

JOHAN MIJTENS.

JACOB VAN DER DOES.

tot nieuwe Hooftmannen:

ISACK MIJTENS.

JAN WESTERBAEN.

ARENT VAN RAVESTEIJN.

PIETER VERELST.

DIRCK CRAEY.

HENDRICK SONNIUS.

tot Secretaris:

Den Advocaet BISSCHOP.

Den Advocaet MIJTENS.

Dese alle te saemen hebben wt alle de Leeden van de Confrerye de meeste stemmen gehadt, dien volgenden op den 10 Octobris 1659 aen den Schout en Burgemeesteren van 's Gravenhaege dese booven staende nominatie overgeleevert.

Den 13 Octobris Ao. 1659 is de electie dus wtgebracht omme te dienen tot den 18 Octobris 1660, volgens de Acte daer van sijnde.

Deecken:

JACOB VAN DER DOES.

Secretaris:

CORNELIS VAN VEEN.

Hooftmannen:

MARTINUS LENGELE.

JAN WESTERBAEN.

PIETER VERELST.

11 Octobris 1659. (Aan MARTINUS LENGELE wordt toegestaen bij voorvallende gelegenheid op de Confrery-kamer te mogen schilderen.)

18 Octobris. (ADRIAEN HANNEMAN doet rekening en verant woording.)

Dien dach is de eerste Cessie genoomen van de nieuwe Officieren, twelck geweest sijn dese navolgende persoonen, omme te dienen tot den 18 Octob. 1661.

Deecke:	Hooftmannen:
JACOB VAN DER DOES, gecontinueert.	JOHAN WESTERBAEN, gecontinueert.
Secretaris:	ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN.
Mr. CORNELIS VAN VEEN, gecontinueert.	SYBRANT VAN BEEST.

25 Oct. (De knecht JAN TIJSZ. DE WIT zal jaarlijks ontvangen 24 gulds. en daarboven een nieuwe jaer van zes gulden.)

23 Decemb. 1659 voor Kersemisse is vastgestelt, dat als Iemant onder de Haechsche Schilders en Constbroederschap behoorende en resorteerende, dese weerelt compt te overlijden, dat alle de Leeden en broeders sullen gehouden sijn haer persoonen te sisteeren ter begrafenisse ofte verbeuren een schellinck, behoudelyck dat sij van de Knecht, wt de naeme van de Confrerije werden gebeeden.

Ao. 1660.

7 January 1660. (Weer nalatigen, die men door den Schout tot betaling wil laten dwingen.)

Den 21 January 1660 voorgeworpen sijnde of men (omme de Confrerye in den Haege wat beeter bekent te maecken) niet behoorden, als een regeerent Hooft ofte oock een oudt officier van de Confrerye quaeme te sterven, d' andere regeerende en de lest afgegaene Hoofden Collegialiter ter begrafenisse te bidden,

4 February. (Dit werd goedgevonden.)

11 February. (De knecht wordt gelast »naerstich te verneemen »wat nieuwe Jonge Borsten en Discipulen" bij verscheidene meesters waren gekomen, wegens 't recht der Confrerie.)

OY x 44 XIV 210

18 Maert. (Men spreekt over het oprichten van een fonds ten bate der Confrerie.)

25 Maert. De questie voor desen ontstaen sijnde tusschen de Heere Deecken VAN DER DOES en MARGARITA SCHINCKELS, winckeliersterster alhier in den Haege, raeckende haere Soone, die Discipel was geweest van voorsz. VAN DER DOES, Is gedevolveerd voor Scheepenen also MARGARITA SCHINCKELS nieuwers na wilde luijsteren.

15 Apprilis. (Men zal weer met Burgemr. VAN DER LISSE over de Emolumenten enz. van het St. Lucas Gilde gaen spreken.)

20 Mey en 3 Juny 1660. Scheepen DIRCK VAN DER LISSE wil zijn stuk schildery van de Confr. Kamer laten halen, zonder een ander te presenteeren; na deliberatie wordt hem dit vergund.)

17 Juny. (Daar het gerucht gaat dat de Magistraeten de Confr. Kamer aen de »Apteekers" willen verhuren, wordt hierover gesproken; tegelijk aan den Pensionaris SOUTELANDE verzocht »om eenige reparatie ter caemere heel noodich".)

1 July. (Weer zes personen, die door den »Besetter" bedreigd zullen worden.)

15 July. (Dergelijke quaestie.)

22 July. Den oudt Deecken ADR. HANNEMAN, te kennen gegeven hebbende dat eenen LA HEYE, syne geweese discipel, hem niet wilde voldoen, Is beraempt, men denselvigen soude ontbieden.

29 July tot 2 September. (Men beraamt weer middelen om tot de gelden enz. van het St. Lucas Gilde te geraken.)

16 Septemb. Veel moijtens met eenen JACOB VAN DER BILT 1) gehadt hebbende, is by pluraliteijt van stemmen geoordeelt dat hij

1) Waarschijnlijk de stillevenschilder BILSIUS, ook wel BILTSIUS genaamd.

met sijne gedane presentatie sal moogen volstaen, mits daetelijck betaelende neegen guld.

30 September. (WILLEM VAN DIEST had zijn schilderij laten weghalen zonder een nieuw te brengen; de knecht moet dit gaan halen.)

20 October 1660. (Worden gekozen:

Deecke:	Hooftmannen:
JACOB VAN DER DOES, continueert.	JOHAN WESTERBAEN, continueert.
Secretaris:	ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN.
Mr. CORNELIS VAN VEEN, continueert.	SIJBRANT VAN BEEST.

28 Novemb. (De vendumeester van den Haeg mag op de Confr. Kamer »printen en plaeten" verkoopen.)

4en Decemb. Also eenen JOHANNES DE BAEN van Amsterdam hem in den Haegen ruijmen tijd onthouden hadde en geschildert, eñ niet en voldeede 't gunt hij de Confrerije hadde belooft, Is last gegeven omme hem daertoe te bedwingen.

7 January 1661. Comparitie gehouden, hoe men het maecken soude met den Secretaris GRASWINCKEL, de welcke een stuckxken schilderije pretendeerde over het verleenen vañ Confrerij-Brief. Is hem een stuckxge toegeleijt geschildert bij den Commandeur CODDE, eñ door JAN TYSZ. hem thuys gesonden.

23 Aprilis 1661, gehoort hebbende ter caemere de quaestie van de Wedue van den Notaris BERNOILLE jegens den Commijs NOORTWIJCK, raeckende een stuck schilderije bij haer gedaen verkoopen, voor principael van HANS JORDAENS, ende gehadt daer op het advijs van den Vendumeester, is verstaen dat men het voorsz. stuck alvoorens moste sien.

29 Apprilis 1661. Is den Deecken JACOB VAN DER DOES met twee Hooftmannen gegaen bij de Heeren Magistraeten opt' Raedshuijs omme te huijeren de Caemere tot noch toe by de Confrerye, staende booven de Waege op de Groen-marct, gratis gebruijckt.

7 Meij. (Het huurcontract is gesloten; er wordt geen som genoemd.)

11 Juny 1661. Naer dat Deecken eñ Hooftmannen veel moytens hadden genoomen op verscheijde comparitien in de saecke eñ questie tusschen GERAERT BERTMERINCK eñ ABRAM VAN BEYEREN is eyndelijck door tusschenspreecken van eenige Magistraets personen de questie eñ pretensien hinc inde gedaen, veraccordeert eñ hebben partien genoomen contentement.

2 Julij. (Men besluit, om de kas te versterken, ook liefhebbers op te nemen in de Broederschap, maar »alleen voor Liefhebber eñ geen Broeder.")

13 Augusti 1661. Is beraempt dat den Secretaris sal met den eersten dresseeren een Cataloge van alle de schilderijen die ter caemere sijn eñ noch gebracht sullen werden, eñ de prijsen daerbij te stellen waer voor sij te koope sijn.

27 Augusti. Weederomme op 't bert gesmeeten sijnde, of men niet en behoorden nae een middel om te sien (also de caemerhuyere nu vast gestelt was, eñ op den Lesten Aprilis verleede 1661 wel eenige Hoofden, Leeden eñ Liefhebbers vañ Confrerije jaerlyckx 3 guld. 3 st. hadden belooft, maer daer wt niet conde gevonden werde, de Lasten van de Caemer eñ andere ongelden) waer door metter tijdt mochte gesubleveerd werden de Confrerije, met eenige inkompste eñ benefice, Is daerop geresolveert dat den Secretaris yets soude instellen tot vorderinge van dese specteerende.

10 Octobris 1661. De nominatie tot 18 Oct. 1662.

Deecke:	Hooftmannen:
ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN.	ADRIAEN HANNEMAN.
Secretaris:	SIJBRANT VAN BEEST.
Mr. CORNELIS VAN VEEN.	NICOLAES WILLINGH.

18 Novemb. 1661. Bij den Deecken ARENT VAN RAVESTEIJN voorgestelt sijnde, ofte men niet behoorden alle die geene die een Ducaton jaerlyckx ten dienste van de Confrerije hadde belooft eñ schrifteliјcke haer handen daertoe hadden gegeven tot een vroolijcke maeltijt behoorden te noodigen, opdat sij in het toekoomende niet moesten in gebreke blijven, Is volkoomen toegestempt, doch noch wat wtgestelt tot het nieuwe jaer.

10 Decemb. 1661. Isser voorgedraegen hoe eñ in watvougen men soude een eerlijcke maeltijt ten dienste van de confrerije aenstellen, opdat men geen calangie met recht soude moogen onderworpen sijn, naer lange deliberatie is goet gevonden dat men de maeltijt soude op den 30 January 1662 toekoomende vaststellen, eñ daer jegens alles vervaardigen door een kock daer toe te verkiesen.

31 Decemb. 1661. (De Knecht zal den 10 Januari alle liefhebbers en leden van de Confrerie van dien maaltijd in kennis zetten.)

14 January 1662. Een schriftelijck billet aen JAN TIJSZ. DE WIT behandicht daer bij versocht wiert dat wie geliefde op de maeltijt (den 30 January 1662 te houden op de Confrerijcamer) te verschijnen, sijnen naem op 't billet soude willen inschrijven.

28 January is geordineert hoemen alle disordere soude so veel het doenelijck was des anderen daechs op de maeltijt voorkoomen eñ beletten, tot dien eijnde geresolveert geen meysens ofte knechs te admitteeren.

4 February. (De leden worden verzocht, als zy »wt dese weerelt »scheyden" de broederschap met een gift te willen bedenken.)

8 Maert. (Eenige Brabanders »te neevens ANTONI VAN DER CROOST" willen vendu houden; zal worden gestuit.)

25 Maert. (JACOB VAN DER DOES heeft zonder voorweten der

mede-officieren van de Kamer laten halen het stuk van BASTINGIUS; hij moet dat, of de waarde er van, »terugge doen brengen".)

9 Mey. (Een zekere SCHULENBURCH uit Goes wenscht »seer treffelijcke Schilderije" op de Confreriekamer by vendu te verkoopen.)

17 Juny 1662 ter caemere gecompareert sijnde JAN LE DUCQ, Is hem toegestaen op conditie eñ voorwaere schriftelijcke bij hem eñ den Deecken RAVESTEYN den 17 Juny onderteeckent, sijn vendue van plaeten en printen.

Den 20en Juny 1662 Is door tusschenspreecken van den Burgemeester DIRCK VAN DER LISSE, JACOB VAN DER DOES eñ M. SCHULENBURCH schriftelijck over een gekomen eñ absoluijt verdraegen, dat de nagelaete Wedue vañ Heere HIRONIMUS VAN DER STRAETE sal moogen gebruijcken den tijt van acht daegen de caemer vañ Confrerye omme daer op te verkoopen de Schilderije volgens de Catelloge den Deecken eñ Hooftmannen ter handen gestelt, alles in conformite van het schriftelijck contract den 7 Mey gemaeckt.

16 July. Is last gegeven dat men de questie soude afmaecken met JAN LE DUCQ somen best conde, eñ is sulx ter weege gebracht door intercessie van den vendumeester BOCK.

31 Augusti 1662. (ADRIAEN HANNEMAN zal met den vader van REYNIER LA HEYE — zie 22 July 1660 — de zaak in orde brengen.)

15 Octobris 1662. De nieuwe Nominatie:

Nieuwe genomineerde tot Deeckens

ADRIAEN HANNEMAN,

SYBRANT VAN BEEST.

Hooftmannen,

De Heer Cappiteijn MARTIJN LENGELE, Out-hooftman.

WILLEM DOUDEYNS.

JORIS VERHAEGE.

JOHAN MARINUS.
JOHAN LARSON, Statuarius.
MELCHIOR HONDEKOOTEN.
Nieuwe genomineerden tot Secretaris:
Den Ad[t]. BISSCHOP.
De Heer Cappiteyn JOHAN MIJTENS, Oudt Hooftman.
(Gekozen, door Schout, Burgemeesteren en Scheepenen:)
Deecken: ARNOLDUS VAN RAVESTEYN.
Hooftmannen:
SYBRANT VAN BEEST.
ADRIAEN HANNEMAN,
WILLEM DOUDEYNS.
Secretaris: M[r]. CORNELIS VAN VEEN.

Hier houden helaas! deze notulen op.

Eenige onbeschreven bladzijden volgen; dan volgt:

In den jaere 1676 bij Deecken & Hooftmannen, daer toe specialyck vergadert, goedgevonden zijnde aen de Ed. Agtbaere Heeren Burgemeesteren enz. van s' Gravenbaege te versoecken, dat de Confrerie soude mogen gedechargeert en ontlast zijn van de jaerlijcksche huure, bij haer voor haere Vergaderinghplaetse betaelt werdende, so is by gemeen advijs tot dien eynde gepresenteert de req[te], en bekomen het appoinctement, beijde alhier onder van woorde tot woorde geextendeert.

Aen enz.

Verthoonen met behoorlycke eerbiedigheyt Deecken ende Hooftmannen van de Schilders Confrerije alhier in s' Gravenhaege, dat sy...... op den 21 Oct. 1656 van UED: Achtbaarh: hebben verkreegen seeckere acte van Commissie, waer by sy luijden sijn gequalifiseert geworden, omme de qualiteijt in 't hooft van dese vermelt,

te bedienen en te bekleeden waervan jaerlyckx van prealabele nominatie van een dubbelt getal, bij UEd: Achtb: wert gedisponeert tot Electie van Deecken, Hooftmannen en Secretaris van de voorsz Confrerye enz. enz. enz. (Wordt verhaald hoe de Confrerie eerst niets, later jaarlijks 60 gulden voor de kamer boven de waag op de Prince-gracht betaalde; dat zij echter vertrouwde nu weer op de vorige conditie aan geene Remuneratie subject soude zijn; »dat meede, naer »het loffelijck Exempel van andere provincien ende steeden, Harlem, »Delft, Amsterdam ende meer andere steeden, (tot opweckinge van »de voorsz. liberale Cunst, ende de onderhoudinge van dien) sulkx »niet alleenlijck is geconsenteert, maer selfs door der Regenten eygen »motijff opgereght; soo wenschten verthoonders mits desen......... »dat UEd: Acht: haer..... gelieven te eximeren ende te onthouden »van de laste der voorsz. jaerlijcksche Remuneratie enz. enz." T welck doende:

J. de Baen.
R. Verhulst.
Ravesteijn.

Het antwoord hierop luidt gunstig, alleen wordt gevraagd »de »vereeringe van seecker stuck schilderije tot versieringe van Burge»meesters caemer"; het is geteekend:

21 Nov. 1676. N. van der Houck.

Ingevolge van de bovenstaende Vergunninge van de Ed: achtbare Heere Burgem^{r}. van s' Gravenhage hebben de Heeren Willem Doedijns en Johan de Baen gepraesteert en voldaen de mits in den voorsz. toestant en vergunninge breder gemelt, ende tot dien eijnde ter caemere van welgemelte Heeren Burgem^{ren} effectieve en metterdaet overgebragt seeckere schilderije, zijnde het conterfeytsel van Sijn Hoogheijt te paert, leevensgroote, welken aengaende de voorsz.

Heeren DOEDIJNS en DE BAEN, wegens de gemeene Confrerije, so bij de Regenten als contribueerende Constenaers en andere Confraters voor haere aengenomen moeyten en het voordeel de voorsz. Confrerie daerdoor toegevoeght van herte zijn bedanckt,

Gedaen ter camere enz. XXII February 1679.

de Secretaris: JOAN DE HERTOGHE.

13 Novemb. 1689. (De Heer HEYNDRICK RAVE wordt tot Bibliothecaris benoemd.) Daar de schilders aan de Confreriekamer zoo schoone stukken vereerden, was het niet meer dan plicht dat de liefhebbers ook iets deden tot dienst van de Kamer; en daar deze nu ieder een boek vereerden, was er een boekenkast tot »conservatie" en een »bibliotheecquaris" noodig.)

9 Nov 1702. (In plaats van den overleden Raad der Confrerie EVERARD DE NEYS, is daartoe aangesteld de Heer en Mr. SAMUEL VAN HULS, Regeerend Burgemr. van 's Gravenhage.)

(Was geteeekend R. DUVAL, VAN DER SCHUER, HARINGH, TER WESTEN, en den Heere Adt. CODDE.)

Op het volgende blad:

4 February 1690.

D' Heer NICOLAAS THOMAS VAN DER MARCK vryheer van Leur met eenparigheijd van Confraters tot Raad, aengestelt.

26 Oct. 1706.

D' Heer Burgemr. Mr. GYSBERT VAN KINSCHOT, tot Raad aangesteld.

17 Nov. 1707.

D' Heer Burgemr. FRANCOIS LOUIS VAN DER WIELLEN, tot Raad aangestelt.

20 Oct. 1711.

De Heer Burgemeestr. Mr. ADRIAEN VAN SPIERINCXHOUCK, tot Raad aangesteldt.

31 Oct. 1712.

D' Heer Agent BOUT tot Raad aangesteldt in plaats van d' Heer VAN LEUR.

14 Nov. 1721 Raad: Baron VAN BOETZELAAR, en de Heer Schepen JOHAN STENIS.

18 Nov. 1723. Burgem^r. M^r. JOHAN TENHOVEN.

19 Mey 1733. d' Heer Vroedschap HENDRIK VAN HEETEREN (voor den Heer Agent BOUT.)

Volgt:

Bij de Regente geresolveert, omme aan de Ed: Mog: Heeren gecommitteerde Raaden te versoucken vrijdom van den dubbelden off Tappers Impost.

(Volgt het hoogst uitvoerig schrijven, waarbij verzocht wordt vrijdom van den Tappers impost; en wel omdat hunne Kamer geen tapperij is, maar dat zij elkander slechts nu en dan, als van ouds, op een glaasje wijn regaleren.)

Het daarop volgende antwoord, waaruit blijkt, dat dit op 23 Maart 1707 geschiedde, was gunstig.

Een zekere C. VAN DEN BROECK gaf dit stuk aan den pachter BREKELENCAM (zonder P gespeld) »die tot antwoort gaff: het is wel." s' Hage 5 April 1707.

Resolutie bij de Heeren Regenten genomen op den 10^en Juny 1716, ende werden de gesamentlyke Heeren Confraters versocht haar daar naar te reguleren.

Present de Heeren Deken NETSCHER, Hooftmannen DUVAL, TER WESTEN, HAANSBERGEN.

1.

Eerstelyck, dat geen ander spel op de voorsz. Confrerie zal

mogen werden gespeeld, als Volten, Bruijten, ende Picquetten; zonder nochtans Hoog-Spel; ende niet langer als tot negen uure des avonds; langer speelende zal yeder van deselve verbeuren een boutelje wijn.

2.

Geene Confraters zullen ijemand (geen Confrater zijnde) mogen binnen brengen, tenzij alvoorens aan de presente Heeren permissie zal hebben verzocht, ende verkregen. Ende indien denselve binnen den Hage woond, ten hoogste maar 2 a 3 maalen mogen geschieden.

3.

Die in militaire dienst zijn, zullen tot geen Confraters mogen worden aangenomen.

4.

Indien eenige questie off moeyelyckheden quame voor te vallen, 't zij over off buijten het speelen; dat daar door iemand in zijn façon wierde beleedigd; zal den geene, die de oorzaack daarvan is, ten behouve van de Camer verbeuren, het geen bij de meeste stemmen van de presente Regenten ende Confraters zal worden goed gevonden.

5.

De teeringe des Saturdaghs zal zijn soo als 't bij de Regenten, ende presente Confraters met haar gemeene toestemminge werd geordonneert.

6.

Ende zullen de Regenten, zooals die bij de Heer^{en} Magist^{en} van s' Gravenhage zijn aangesteld, behoorlijck werden gerespecteert.

(get.) Secretaris W. HOUPER.

Is op de maaltijd, gehouden den 20 Oct. 1716, present geweest de Heer en M^{r}. WILLEM VAN ASSENDELFT, regerend Burgem^{r}. deser stede, ende Tresaurier van de Domeyne wylen zyn Ma^{t}. WILLIAM

Coningh van Groot Brittagne Hooghloffel^r. memorie; Ende is ZynEd. in reguarde van de eer de Confrerie met zijn presentie als Burgem^r. aangedaan, bij de Regenten versocht tot Confrater; 't welck geaccorteert hebbende, is gem. Heer bij de Regenten aangestelt tot Raadsheer van de Confrerie, 't gunt by zyn Ed^t. zijnde aangenomen, is den gouden kop bij de gesamentl. Confraters tot gelukwenschinge gedroncken. Ende bij Zijn Ed^t. bescheijd gedaan.

(Een dergelijk bericht betreffende den Heer M^r. CASPER VAN KINSCHOT, Raad en Rentm^r. generaal van Noordholland.)

7 Decemb. 1711.

(Men zal een »vriendelijke maeltijt" geven op 1 Januarij 1712, »de verjaring van het 50ste Jaer van de aenstelling van gemelte Con»frerie, mits ijder daer toe contribueerende drie guldens, 't welk is »geschiet enz."

Prensent waren:

Bailluw DIERKENS, Burgem^r. KINSCHOT, BOUT, ROTTERMONT, VAN DE MOESEL, LOOFS, VAN HOECKEN, NIEUWENHUYSEN, DIEVOORT, CAREL CODDE, VAN DER WIELE, DE NORMANDIE, SPIERINKSHOUCK, W^m. HAANSBERGEN, P^r. HAANSBERGEN, Deken TER WESTEN, DUVAL, HOOFT, MARTIJN, KINT, W. WOLFGANK, J. WOLFGANK, VALETTE, KLINKENBERGH, JAGHERS, ROMAN vader en soon, ORROICK, HAAN, Secrets CODDE, NETSCHER, HOUPER, STEENWIJK, ESSELINK, STENIS.

(Volgen 15 Articulen van 30 Nov. 1719 over stemrecht, nominatie, boeten op het niet komen, wie geen Confrater kan worden, (militairen en leveranciers) het rekening doen, geen raadsheer mag buiten de regeering van den Magistraat gemaakt worden als Één, enz.

En 9 Articulen voor de Academie, van ondergeschikt belang. (Acht regenten, boeten, men zal de academie winter als zomer op zijn tijd laten beginnen enz.)

Een stuk over het invorderen van achterstallige bijdragen enz. is onderteekend:

19 Febr. 1720. MATTHEUS TERWESTEN, Deeken, ROBBERT DUVAL, CONSTANTIJN NETSCHER en WILLEM VAN HAANSBERGEN, Hooftmannen, NIC. HOOFT, oud-Hooftman en regent der academie, COENRAAD ROEPEL en JOHAN VAN GOOL, mederegenten als voren, mitgadrs Mr. CHARLES CODDE, als advocaat, ABR. VAN NECK en CORNELIS VAN WELL, procureurs van deze Confrerie.

1721. (Verkozen door den Magistraat.)

Deken. MATTHEUS TERWESTEN.

Hooft-mannen. ROBB. DUVAL, CONSTANT: NETSCHER. WILLEM VAN HAENSBERGEN.

Secretaris: JACOB GUÉRIN.

In Oct. 1721 worden Bailluw, Burgemeesteren en Schepenen op een »vrolijke maeltijt" uitgenoodigd.

10 Nov. 1721 en volgende dagen sijn de schilderijen van den Heer VAN DEN BERG op de Camer gebragt, en daer voor bedongen voor huijr 63 guldens.

Nov. 1721. Wordt de bovengenoemde vrolijke maaltijd gehouden en daarop de Heer VAN BOETSELAAR tot Raadsheer der Confrerie verkoren en tevens de Heer Schepen JOHAN STENIS.

1722. (Verkozen door den Magistraat.)

Deeken. WILL. HAANSBERGEN.

Hooftmannen. ROBB. DUVAL, MATTH. TERWESTEN en CONST. NETSCHER.

Secretaris. JACOB GUÉRIN.

Extract eener Resolutie, rakende de Vendutien:

Voor recht der Vendüen zal bij de koopers betaald worden één

stuiver en 4 penningen; waarvan

2 pennen. voor den Bailluw,

6 pennen. » de stad s' Gravenhage,

12 pennen. » de Confrerie.

19 en 20 Mey 1723 is de verkoping gehouden van de schilderijen van de Heer VAN DEN BERGH tot Gent, en het restant ter montant van 25 stuks met Sijn Ede. op nieuws geaccordeert op de Kamer te laten hangen voor 20 guldens 's jaers.

17 en 18 Nov. 1723 wordt de vriendelijke maaltijd gehouden; Raadsheer wordt Burgemr. TENHOVEN.

24 Nov. 1724 worden verkozen door den Magistraat:

Deken: MATTH. TERWESTEN.

Hooftmannen: (Voor den overleden CONSTANTIJN NETSCHER) Wm. HAENSBERGEN, ROBB. DUVAL, COENR. ROEPEL.

Secret. JAC. GUÉRIN.

31 Oct. en 1 Nov. 1727 vriendelijke maaltijd.

21 November 1727 verkozen door den Magistraat:

Deeken: Wm. VAN HAANSBERGEN.

Hooftm: R. DUVAL, M. TERWESTEN, DIRK KINT.

Secret: J. GUÉRIN.

1 Dec. 1730 verkozen door den Magistraat:

Deeken: MATTH. TERWESTEN.

Hooftm: Wm. VAN HAANSBERGEN, DIRK KINT, JOHAN VOLLEVENS.

Secr: JAC. GUÉRIN.

Febr. 1731 wordt ISAAC SCHELTUS bibliothecaris, benevens de Heer PAUW.

Een stuk over de invordering der beloofde beschikkingen na het overlijden, is onderteekend:

3 Nov. 1732. J. GUÉRIN, Wm. VAN HAANSBERGEN, M. TERWES

TEN, deecken. DIRK KINT, JOAN VOLLEVENS, COENRAED ROEPEL, RIELLEJANS, P. LOEFF, H. VAN HETEREN, M. V. HOECKE, JACOB VAN NECK, STOPPEL, HENDR. ESSELINK, H. VERSCHURING, J. SCHELTUS, JACOB VAN DER ESCHE, N. HOOREMAN, P. VAN MEERLOO, C. V. THIEL, VAN DER HELST, VERMAETEN, B. HOEFKENS, G. J. STELT, OTTO GROENINX VAN ZOELEN, VAN NIEUWENHUYSEN.

Oct. 1732 als van ouds de maaltijd gehouden.

Verkiezing Nov. 1733.

Deken. Wm. VAN HAANSBERGEN.

Hooftmannen. M. TERWESTEN, JOAN VOLLEVENS, COENR. ROEPEL.

Secr. JAC. GUÉRIN.

Verkiezing October 1736.

Deken: MATTH. TERWESTEN.

Hooftmannen: WILLEM VAN HAANSBERGEN, DIRK KINDT en COENR. ROEPEL.

Secr. JAC. GUÉRIN.

20 Mey 1737. Is by Deken en Hooftmannen geresolveert te laten snijden: Eerstelyk twee platen omme te dienen tot de jaerlijkse almanakken, die de Knegt gewent is aen de respect. Heeren Confraters uyt te deelen, alsmede op het Exempel van de Heeren Ridders van St. George een ordre van Pictura te laten maken, omme op de dagen van de vrolijke maaltijden bij de Heeren Confraters te worden gebruijkt, 't welk geschiet zijnde met communicatie van de respe. Confraters alsdoen present zijnde, is met eenen goetgevonden, op de nalatige omtrent het dragen van de voornde ordre op de voorgeme tijden te stellen een boete van vijff guld. 5 st.

Oct. 1737 de vriendelijke maaltijd gehouden; Bailluw VAN WASSENAAR en Burgemr. VAN SLINGELANDT werden Confraters en Raedsheeren; ter zelver tijd de Hrn. Advoken. CODDE en ROSENBOOM.

Nov. 1737.

31 December 1737 zal gevierd worden het 25jarig jubilé van Deeken en Hooftmannen; hoofd voor hoofd zal men tot dat diner fourneren een pistool of 9 guld. 9 st.

(Volgt de lijst der deelnemers; de meeste namen reeds hiervoor genoemd; de Heer Scheepen DIERKENS wordt Confrater en Raadsheer.)

Op den voorsz. dag van het jubilé is bij Deken en Hooftmannen geresolveert te laten afsteeken een magnificq vuurwerk; zijnde ook voor de gevel van de Confrerie-camer gestelt zeer fraeye illuminatien ter materie dienende en door de Heer Deken TERWESTEN zeer fraey geschildert, zijnde de kosten gevonden uyt de fondsen dewelke bij eenige van de H. Confraters daertoe by haer levenden lijve zijn ge furneert.

Namentlyk enz.

Somma 599 guld. 10 st.

(Door 8 personen, waaronder de Raedsheer VAN HEETEREN en Bibl. SCHELTUS, ieder met een gift van *f* 100.—, bijeengebracht.)

Bij dese occasie heeft de Heer VAN BRAEMT te Dordreght de Confrerie vereert met een magnificq gedigt 1) en is daer op Syn Ede. bij Deken en Hooftmannen geimmatriculeert als Confrater van dese Ede. Broederschap, en desselfs fonds als ontfangen te boek gestelt, ter Sa. van 100 gls.; daerenboven is Sijn Ede. vereert met een medaille van gout ter waerde van 51 glds. bij dese gelegentheijd, (sooals verscheijde in silver, ter waerde van 4 gld) geslagen bij de Heer Medaillist VAN SWINDEREN 2) met goetvinden van de H. Magistraten

1) Dit gedicht volgt later.

2) De penning geslagen in 1737, ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van het Genootschap Pictura, is beschreven in het Vervolg op VAN LOON, Nederl. Historie-penningen. 2e stuk. No. CXXIII en afgebeeld op plaat 13. Dat het jubilé in het Hs. hierboven, als een *25-jarig* vermeld wordt, kan slechts bij vergissing zijn.

en met kennis van Deken en Hooftmannen van dese Camer, zijnde daervan bij meest alle de presente Heeren een silvere genomen en betaalt.

Op den selven dag en ter selver occasie heeft de Heer Advt. Mr. JACOB VAN DER ESCH mede een fraeij gedigt aen meergem. Confrerie vereert.

Op voornoemde vrolijke maeltijt en jubilé is bij Deken en Hooftmannen geresolveert in het toekomende in plaetse van 4 niet meer als 2 Knegts te employeren.

In de maandt October 1738 is op dese Camer gehouden een considerabile verkoping, bestaande in Schilderijen, uytsteekend teeken- en print-konst, out verlakt werk, antique en moderne beelden, miniaturen, geboetseerd in metael, palmhout, als anders, alles nagelaten door wijlen de Hr. Burgemeester DE VRIES tot Amsterdam en desselfs opgevolgde erffgenamen.

2 Dec. 1737, wordt door Schout, Burgemren enz. van s' Gravenhage de jaarlijksche toelage van *f* 60.— voor turf op *f* 100.— verhoogd.

Verkiezing 1743.

Deken: JOAN VOLLEVENS.
Hooftmannen: MATTH. TERWESTEN.
DIRK KINDT.
WILLEM VAN HAANSBERGEN.
Secretaris: HENDRIK VERSCHURING.

Thans volgen de bewijzen dat er uit dit boek een menigte bladen uitgescheurd werden. Wie weet hoeveel belangrijks zij behelsden. Daarna een oud, geheel ongebruikt Register.

Dan: Deecken THEODORUS VAN DER SCHUER. 'T jaer 1679 betaelt, item 1680, tot en met 1687.

Oudt Deecken ARNOLDUS RAVESTEIJN. 'T jaer betaelt 1680—1687.

Oudt Deecken WILHELM DOUDIJNS, betaelt 1679—1687.
Oudt Deecken JOHAN DE BAEN, betaelt 1679—1687.
De Hr. Hoofftman DANIEL MIJTENS, betaelt 1679—1687.
Oudt Hooftman ROMBOUT VERHULST, betaelt 1679—1687.
Oudt Hooffman BARTHOLOMEEUS APPELMAN, betaelt 1679—1687.
Raedtsheer Mr. JONAS CABELJAEUW, betaelt 1679. Obiit.
Raetsheer HARMANS DE CUSTERE, betaelt 1679—1687.
Advt. Mr. MATHIAS ABRUGGHE, betaelt 1679—1686. Obiit.
Oudt Secretaris de Hr. Commijs HOPPINGH.
» » » » GHIJSBRECHT DE BIJE.
(Bij deze beide namen staat niets.)
Oudt Secretaris JOHAN DE HERTOGHE, 't jaer 1679 betaelt. Obiit.
Secretaris JOHAN LOUCKERS, 't jaer 1679 en 1680 betaelt. Obiit.
D'Hr. Advt. MIJTENS, 't jaer 1679 betaelt.
D'Hr. Fiscael DOUDIJNS, 't jaer 1679 betaelt. obiit
D'Hr. LOWIJS ROSA, tegenwoordich balliuw van 's Hage. Betaelt 1680—1687.
D'Hr. LOWIJS GOVERT COMANS, 1679 en 1680 betaelt, obiit.
D'Hr. Pensionaris NICLAES VAN DER HOUCK, 't jaer 1679 betaelt.
D'Hr. Oudt Burghemr. JOHAN MAES, Obiit.
Procureur CORNELIS VINCK, betaelt 1679—1686.
D'Hr. Commys ESSELINCK, 't Jaer 1679 betaelt.
D'Hr. Postmr. ADRIAEN VAN BERGHEN. Betaelt. Obiit.
D'Hr. JOHAN DELLON, 't Jaer 1679—1685.
Procur. GEORGE ROSENBOOM, betaelt 1679—1681.
D'Hr. HENDRICK RAVE, t' Jaer 1679 en 1680 betaelt.
Mr. DIEDERICK VAN DE VELDE.
Ritmr. VAN HILL.
Hr. Pensionaris VAN DER STAAL.

Hr. & Mr. VINCENT POTHOVEN.

Hr. JOHAN VAN TRESLONGH.

Capn. MAES.

Postmer. BEUCKELAER, 1679 en 1680 betaelt.

d'Hr. HENDRICK DE HERTOGHE. 1679 en 1680 betaelt.

LOWIJS PIETER VAN S' GRAVESANDE.

Doctor BRUIJNESTEIJN. Betaelt. Obiit.

Capn. CORN. VAN MAERLE. 't Jaer 1679 en 1680.

d'Hr. LOUWIJS VAN DER MEULE. 't Jaer 1679 en 1680 betaelt.

d'Hr. ADRIAEN SMOUT.

D'Hr. LEONARDT CLEIJBERGHEN, 1679 betaelt ten volle en overleeden.

D'Hr. CORN. VAN EIJCK.

D'Hr. FRED: VAN TONGEREN.

D'Hr. Majoor VAN SPANGE. Betaelt. Obiit.

D'Hr. Commijs HOUPER. 'T jaer 1679 tot 1687 betaelt.

D'Hr. SCHEFFER.

D'Hr. CAREL CODDE.

D'Hr. HAENSBERGEN. 1679 betaelt.

D'Hr. CORNELIS VAN DEN BURGH.

D'Hr. ULRICH STERNBURCH. 't jaer 1679 betaelt.

D'Hr. en Mr. MELCHIOR KEMELS.

D'Hr. JACOB STEENVOORDEN. 't jaer 1679 betaelt.

D'Hr. Advt. DE NEIJN. 't Jaer 1679 en 1680 betaelt.

D'Hr. Contrerolleur MEESTERS. 't Jaer 1679 betaelt.

D'Hr. AUGUSTINUS TERWESTEN. T' jaer 1679—1687 betaelt.

D'Hr. en Mr. VLAMINGH.

D'Hr. Commijs BEUCKELAER.

D'Hr. DIEDERICK BEECQMAN. 'T jaer 1679 betaelt (en 1680.)

D'Hr. JEAN BAPTISTA TIJSSENS.

D'Hr. Pensionaris GREGORIUS BLAEUW. T' jaer 1679 en 1680 betaelt.

D'Hr. ende Mr. PIETER DE NEIJN. T' jaer 1679 en 1680 betaelt.

———

Volgt een (slecht geschreven) lijst van »Regenten en Confraters »van de Confri (sic) en wat een eijder voor ducktons schuldigh is »tot den jare 1719 in kluys." 1720. April.

M. TERWESTEN,	Deecken	3 —	3 —
R. DUVAL,	Hooftm.	3 —	3 —
C. NETSCHER,	»	3 —	3 —
W. v. HAENSBERGEN,	»	3 —	3 —

Ik noem slechts enkele namen: 1)

Avekade (sic) Mr. CODDE, Burgmr.

MEESTERS, tot Middelborg. De Reysiger en Reijsbeschrijver DE BRUIJN, TERWESTEN, Raadsheer CORREGIO van Roermonde, PARMENTIER (van Engelandt), VAN DER LUYT (Amsterdam) Sickertaris.

COCQ (Leyden), Secret. CODDE (Eyndove), VOLCKER VAN GOENS, Adv. HARTSOECKER, KLINCKENBERG, SCHOONJANS hofschilder bij de Keijser te Weenen, ADR. VAN DER DUYN, RYCKLOFF VAN GOENS, FERGUSON, CAMBIER, Quartierschoudt REPELAAR, VAN GOOL, VAN NECKE, (PHILIPPUS?) VAN DEYCK.

Dergelijke opgave van 1720 en 1721, waarbij weêr SCHOONJANS, keysers hofschilder van Weenen, Raedtsheer MEESTERS, tot Middelborgh in de abdey, A. HOOGSTRATEN, VAN GOOL, VAN DEYCK, en eenige malen Raedt CORREGIO. ROEPEL, deze wordt uitdrukkelijk Konst-schilder genaamd, Envoyé MEYNERTSHAGEN, DIEVOORT enz.

Na een groot aantal onbeschreven bladen ontmoeten wij met

1) De weggelatenen zijn zonder eenig belang; allen „liefhebbers."

vreugde weêr de fraaie 17e eeuwsche hand van den Secretaris CORNELIS VAN VEEN. Hij schrijft:

Aengesien bij alle Luijden van verstandt, kennis ende oordeel, van allen tijden voor seer wijslijck, loffelijck ende honorabel is gehouden gewerden, dat Collegien, vergaderingen ende wettelijcke geerigeerde Broederschappen, Gildens, ende Communautees haere gemeenschap ende Bijeenkomste soecken, niet alleen te hanthavenen ende te maintineeren, maer oock sooveel doenelijck is, te augmenteeren, te stercken ende te bekrachtigen: So hebben den jegenwoordigen aenwesenden regeerenden Heeren Deecken, ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN, ADRIAEN HANNEMAN, SYBRANT VAN BEEST, NICOLAES WILLING, Hooftmannen, eñ Mr. CORNELIS VAN VEEN, Secretaris van de Haechsche Schilders en Constbroederschap, daer door opgeweckt sijnde, op huijden den 1en Januarij des Jaers 1662 gesaementlijcken op haere Caemer bij den anderen vergaedert sijnde, overleijt, beraempt eñ beslooten, omme haere Broederschap, Bij de Ed. Achtbaere Magistraeten, van s' Gravenhaege geerigeert, so veel in haer is te stercken, vast te stellen, ende te maintineeren, dat men alle de Leeden der selver Broederschap ende de Liefhebbers van dien, met alle de middelen van vrintschap soude soucken te beweegen tot sulcken loffelijcken werck de hant te willen bieden, ende tot dien eijnde toe te staen, te accordeeren ende in te willigen een algemeene fons eñ revenuwe; 't welck hier inne soude sijn bestaende, dat jemant coomende deser weerelt te overlijden, die desen met sijn eijge handt, voor sulcken somme, als het hem sal gelieft hebben wt te drucken eñ de voorsz. Broederschap te bespreecken, men sijne Erfgenaemen sonder eenige moyten ofte rechtpleginge daer vooren sal moogen aenspreken, die de selve wtgedruckte somme van penningen gehouden sullen sijn daetelijke te betaelen, Actum als booven.

Wij alle Ondergeschreeven geleesen, ende geapprobeert hebbende de boovenstaende Resolutie van 1 Januarij 1662, hebben aen de Haechsche Schilders ende Constbroederschap gemaeckt, gelegateert ende besproocken in conformite als booven, de somme ende 't gunt met onse hant hebben wtgetrocken, ende met naeme bekrachticht, niet willende dat onse Erfgenaemen daer ijets sullen teegen seggen, maer aengesproocken sijnde, reeëlijck betaelen.

En nu volgen een aantal belangrijke handteekeningen.

Ick ondergeschreeven mij refereerende tot het booven gestelde, geeve en̄ legateere na mijn overlijden, aen de Haegsche Schilders Broederschap de somme van vijftich Carolus Guldens. In teyken der waerheijt dit met mijn eygen handt bekrachticht op den 30 Januarij des Jaers 1662.

RAVESTEIJN.

Ick ondergeschreeve enz. de somme van 50 guld.

Ick segge vijftich guld.

ADR. HANNEMAN.

(In margine: den 13en Nov. 1671 is de fons van wijlen d'Heer Out Deken HANNEMAN door handen van d'Heer Rentmr. HANNEMAN betaelt in handen van̄ Heer out Deken DOEDIJNS.)

Ick ondergeschreeven enz. de Somme van vyftich gulds.

30 January 1662. CORN. VAN VEEN.

(In margine: Voldaen.)

Ick ondergeschreeven enz. de somme van twintich guld.

30 January 1662. S. v. BEEST.

(In margine: obiit.) 1662.

Ick ondergeschreeven enz. de somme van vieftich Karoles geulden.

30 Jannewary des jaers 1662.

NICOLAS WILLING.

(In margine: Onfangen de somme van *f* 50.— voor de Sophonisba

van Hooftman WILLING geschildert ende gelaten tot voldoeninge van syn fonts. Hage 25 Ottober 1702. R. DUVAL.

Ick ondergeschreeven enz. de Somme van vijftich guld.

31 January 1662. W. DOEDIJNS.

(In margine verklaart JOHAN DE BAEN in mindering op deze som 4 ducatons ontvangen te hebben; een 2e notitie luidt: De resterende 37 — 16 — zijn voldaen aen den Hr. VAN DER SCHUYR en verant. in de Rekg. Ao. 1698.)

Volgen *f* 50.— van JOAN LARSON op 31 January 1662 ingeschreven en volg. ns nota in margine 15 Oct. 1664 door de Erfgenamen aan ADRIAEN HANNEMAN betaald.)

Volgen *f* 50.— van PIETER DE NEIJN, 31 Jan. 1662 ingeschreven en volgens nota i. m. gedeeltelijk door JAN DE BAEN als deken en de rest door THEOD. VAN DER SCHUER 1679 ontvangen.

Volgen *f* 20.— van PEDRO DE VALEQUENISSE, (PIETER VAN VALCKENISSE), 10 febr. 1662 ingeschreven. (In margine: Is ten selven dage voldaen. (1679.)

Ick ondergeschreeve schencke en geeve na mijn aflijvicheyt enz. *f* 20.—. J. LE DUCQ.

In margine: Obiit Nihil.

Dit »nihil" zullen wij, en mede bij de vermaardste schilders dier dagen, nog dikwijls ontmoeten. VOSMAER zegt terecht, dat men dit niet altijd aan onvermogen kan wijten. Wellicht had deze verklaring geen wettelijke kracht, zoodat bij velen de erfgenamen hardnekkig weigerden aan de beloften der overledenen te voldoen.

Volgen *f* 40.— van A. ROSA.

In margine: Dese nevenstaende fons is door de Heer Burgemeester ROSA aen mij WILLEM DOEDIJNS betaelt, dus bij mij te verantwoorden tot nader rekeninge. En: Bij ZijnEd. verrekent in de rekg. 1691—1693.

Ick ondergeschreeven enz. de somme van *f* 25.—

25 Febr. 1662 JAN WESTERBAEN.

(In margine: Obiit.)

Ick ondergeschreeven teykene voor mijn enz. *f* 30.—

29 Sept. 1664. JOAN: MYTENS.

I. m.: den 5 Maart 1671 heeft den Adv[t]. MIJTENS de XXX g. betaelt aan den H[r]. WILLEM DOUFIJNS voor de fons van zijn Broeder Zalg

F. DE LIETVELT beloofde *f* 50.—. Echter: Obiit nihil.

M. LENGELE beloofde 30 gulden op 29 Novemb. 1664. In m.: den 5 Maert 1672 heeft d'H[r]. Ad[t]. MIJTENS de fonts van wijlen de Heer LENGELE bet. met 30 G. aen d'H[r]. Deken DE BAENE.

CHARLES CODDE beloofde 11 Maart 1662 *f* 30.— die ROBB. DUVAL in margine bekent ontvangen te hebben 15 Sept. 1699.

JACOB HELT beloofde, en betaalde comptant *f* 20.— 25 Maart 1662.

AERNOUT VAN OVERBEKE beloofde 1 Apprillis 1662 *f* 50.—. Veranderde dit later echter in twee Japansche Coubans, ter waarde van *f* 46—19—4. verantwoord 1705 bij d'H[r]. HOUPER.

JACOB VAN DER DOES beloofde 15 April 1662 *f* 25.— Doch »obiit", en de doorhaling meldt ons, dat die som onbetaald bleef.

NICOLAUS MAGNUS beloofde 15 Apr. 1662 *f* 40.—. In margine: NICOLAUS MAGNUS heeft A[o]. 1663 den 10 Aprilis dese overstaende 40 guld. geredimeert aen handen van den Deecken ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN met de somme van (oningevuld).

JAN DE GRAEF beloofde na »sijn afsterven" *f* 25.— In margine: Obiit nihil.

CHRISTIAN VAN SANDRART beloofde 11 October 1663 *f* 30.—, die volgens notitie in margine 6 Sept. 1664 door ADR. HANNEMAN, deeken, ontvangen werden.

V. POTHOVEN beloofde 6 October 1663 *f* 50.— (Obiit nihil)

HENRICUS BORNIUS beloofde *f* 50.— (Obiit nihil.)

JOAN DE BAEN beloofde 26 January 1664 *f* 50.—. Hierbij de volgende duistere notitie:

Dese gementioneerde Reeckeninge spruijt over den ontfangh der 4 silvere Ducatonnen in mindering van de fonds bij d'Hr. DE BAEN bedacht; op den 4 Janrij. 1680 in mindering van sijne fonds de somme van *f* 21.— 11 st. die bij den gem. Hr. DE BAEN was te boven gecomen, als meerder wtgegeven dan ontfangen, volgens reecke. op heden gesloten bij mij als Secrets. I. LOUCKERS 1680.

R. VERHULST belootde *f* 50.—, die 3 January 1699 uit zijn boedel door TH. VAN DER SCHUER ontvangen werden.

D. MIJTENS beloofde 26 January 1664 *f* 50.—, die 15 Aug. 1692 W. DOEDIJNS door den Heer HOUPER ter hand gesteld werden.

JOHAN VAN CAMAY beloofde *f* 60.— maar! (obiit nihil.)

T. BELLECHERE, *f* 25.— 2 Febr. 1664 (obiit nihil.)

M. DE BIJE, *f* 50.—, beloofd 12 Nov. 1664 (obiit nihil.)

HERMANUS VERELST beloofde 12 Nov. 1664 *f* 25.— (Obiit nihil.)

CHRISTIAEN DUSART, 12 Nov. 1664 *f* 25.— (obiit nihil.)

VAN DER STOCK 12 Nov. 1664 *f* 25.— (obiit nihil.)

En nu Per DE HOOCH.

Per De hooch
1664

12 Nov. 1664 *f* 30.— 1). Obiit nihil.

THEODORUS VAN DER SCHUER *f* 30.— 11 July 1665.

Dese fonds houden de Regenten voor voldaan voor het plaphon (sic) op de Camer bij hem geschilderd door ordere van de Regenten van 13 Decemb. 1707. W. HOUPER.

HUBERTUS DOEDIJNS 30 January 1666 *f* 50.— (ontvangen door J. LOUCKERS, secret. 12 October 1680.

HENDRIK DOEDIJNS beloofde 13 April 1666 *f* 50.— die den 16n Juny 1668 betaald zijn aan Deken TERWESTEN.

GOVERT COMANS 30 January 1666 *f* 46.—. (Volgens notitie by zijn leven afgedaen en door W. DOEDIJNS als Deken op 6 febr. 1681 ontvangen, onder Conditie verder van de jaarlijksche contributie van een ducaton ontslagen te zijn, daar COMANS door »indispositie" nooit kan present zijn.)

MARCUS DOEDIJNS, 30 Janrij. 1666 *f* 50.—, (door DE BAEN en later door W. DOEDIJNS als Deken in 1678—1679 ontvangen.)

JOHAN DELLON, 30 Januarij 1666 *f* 30.— (Aan W. DOEDIJNS bij zijn leven betaald 4 Oct. 1686.)

G. MAES, 30 Janrij. 1666 *f* 50.— (Door W. DOEDIJNS van Mr. HENRICK MAES in Julij 1682 ontvangen.)

G. LIEBERGHEN, 30 January 1666 *f* 50.— (obiit nihil.)

P. VAN DER GRACHT, 2 Octob. 1666 *f* 50.— (obiit nihil.)

JACOBUS STEENVOORDEN, 8 Nov. 1666 *f* 50.— (1680 door DOEDIJNS van de Wedwe ontvangen.)

Dr. JOHANNES FRIDERICUS HELVETIUS, 17 Nov. 1666, *f* 40.— (De helft bij zijn leven, de andere in 1711 — 2 Meij — door Mons. VAN DEN BERGH betaeld.)

HENDRIK (VAN DER) HEM, 17 Nov. 1666 *f* 50.—, den 15n Sept. 1674 dese fons door d'Heer oud Deecken RAVESTEIJN betaelt.

1) Later zien wij DE HOOCH reeds in 1661 lid der Confrerie.

G. VAN DUYNEN, 17 Nov. 1666 *f* 36. – Obiit nihil.

...... GOUBEECK, 1667 *f* 25. -. Obiit nihil.

R. V. CLETCHER, *f* 50.— Obiit nihil.

M. G. VAN DEN HOVE, *f* 50.—, idem.

A. VERMEULEN, *f* 48.— betaald aan M. TERWESTEN, 23 Aug. 1710.

D. BREVELT, *f* 50.—.

W. HERTMANS, *f* 25.— (1680 aan TH. VAN DER SCHUER betaald.)

I. ROSKAM, 1667 *f* 50.—.

Den 12n. Oct. 1669 heeft d'Heer Advocaat FRANCHOIS ROSKAM betaelt de 50 G. bij zijn Heer broeder in de fonts gett. aen d'Heer Deken RAVESTEIJN.

CORNELIS VINCK 1667 *f* 50.— betaald 1689 aan TH. VAN DER SCHUER.

Dr. J. CABELJAU *f* 50.— comptant 1668 aan WM. DOEDIJNS betaald.

Ick ondergeschreven vereere aen de Confrerye op d' eerste aenstaende Reeckninge een halff aam Rynsche Wijne actum huyden . . Dec. 1667. ADRYAEN VERVEER.

A. V. BERGEN, 18 Janry 1668 *f* 50.—. (1684 door TH. VAN DER SCHUER ontvangen.)

D. BEUCKELAER, 1668. *f* 50.—. (Door TH. V. D. SCHUER uit de handen van ZEd. ontvangen Ao. 1688.)

A. V. KERCKHOVE 1668. *f* 60.—. (Een deel door J. DE BAEN ontvangen, de rest 1681 betaald.)

D. ARNOUT, 1668 *f* 50.—. Dese fons bet.

JERONIMUS VAN DIEST *f* 25.--. (obiit nihil.)

G. DE BYE, 1668. *f* 42.—. (obiit nihil.)

E. VAN HOGENHOUCK, *f* 70.—. (obiit nihil)

J. V. STAEL, 1669 *f* 50 –. (obiit nihil.)

JOHANNES VAN HAENSBERGEN, *f* 25.—. (3 Dec. 1689 door TH. V. D. SCHUER ontvangen.)

F. V. HOVE, *f* 42.—. (obiit nihil.)

FREDERICK VAN TONGEREN, *f* 25.—. (obiit nihil.)

ADOLF SLEEVOOGHT. (Vermits ADOLFF VAN SLEEVOOGHT, Mr. Vuyrwercker, de Confrerye eenige jaren werwaarts heeft vereert met eenige fraye vuyrwercken, waarmede hy SLEEVOOGHT loffelijck heeft voldaen.)

CORNELIS VAN EYCK, 1669 *f* 30.— (door TH. VAN DER SCHUER 1689 van d'Heer out Deeken DOUDEYN ontfangen.)

JACmo BORCHGRAEFF 1669. *f* 50.—.

A. RAGUENEAU, (wordt wegens zijne belangrijke diensten niet gehouden deze som ooit te betalen.)

JONAS GUTSCHE, *f* 25.—, (Obiit nihil.)

SAMUEL VAN HOOGSTRATEN, (Zonder jaartal, even als verscheidene vorigen; waar het bij stond nam ik het natuurlijk over.) (Obiit nihil.)

JOHAN VAN DER MEER, *f* 50.—. (Obiit nihil.)

MICHAEL DE HERTOGHE, *f* 50.—. (11 Oct. 1680 door TH. VAN DER SCHUER ontvangen.)

JAQUES VAILLANT, *f* 36.—. (obiit nihil.)

D. V. VELDE, *f* 30.—. (obiit nihil.)

A. SMOUT, *f* 50.—. (Obiit nihil.)

EGLON VAN DER NEER, *f* 25.—. (Obiit nihil.)

A. VAN DER POEL, *f* 50.—. (Obiit nihil.)

H. DE HERTOGH, *f* 40.—. (door R. DUVAL, 2 Julij 1704 ontvangen.)

A. V. BURCH, (VERBURCH) *f* 40.—. (6 Janrij 1699 door DUVAL ontvangen.)

H. RAVE, *f* 40.—. (gedeeltelijk door DE BAEN, de rest door DUVAL in 1703 ontvangen.)

DANIEL MIJTENS, 1) 27 Juny 1671 *f* 40.—. (door V. D. SCHUER, den 23 Meert 1689 ontvangen.)

JOHAN BRUYNSTEIN, *f* 40.—. (Op 6 Meert 1683 heeft d'Heer Schepen BRUYNSTEIJN de *f* 40.— hier neevens geexpresseerd voldaen omme te worden geemployeert tot Cieraet eñ verbeetering van de Camer van de Confrerie.)

A. DE LERSSEN, Oct. 1671 *f* 51 — 2 — 8. (obiit nihil.)

W. VAN HILLE, Oct. 1671 *f* 25.—. (1702 betaald.)

G. VAN HOGENHOUCK, *f* 31 — 10 st. (1674 betaald.)

V. STERNBERG, 1671 *f* 25 — 4. (1705 betaald.)

W. HOPPINCK, 1671 *f* 31 — 10. (1690 betaald.)

AND: ESSELINCK, 1671 *f* 31 — 10. (1705 betaald.)

F. VAN DIJK, *f* 100 — 16.

Noch belooft 19 Novemb. 1671 aen voorsz. Confrerie naer mijn overlijden een ocxhooft Rinsche wijn. F. VAN DIJCK.

Bij mij als Deecken deese boovenstaende ontfange met de somme van *f* 150.— uyt hande van den Heer Vice admirael DE VLUGGE, 13 Jan. 1680. THEOD. VAN DER SCHUER.

G. MAES, *f* 50 — 8. (ontvangen 1681.)

MATTH. ABRUGGE, 1672 *f* 50.—. (ontvangen 1685.)

ARNOUT BAILLIJ, 8 Oct. 1672 *f* 50: — 8: (Deecken DE BAENE ontving hierop in mindering vier ducatons.)

MARTIJNUS BEUCKELAER, *f* 50.—. (door R. DUVAL July 1700 ontvangen.)

JOAN DE HERTOGHE, 17 Febr. 1673 *f* 50.—. (betaald door Secret. HOUPER 4 Oct. 1686.)

1) Wij hebben hier een D. MIJTENS No. 2; de handteekeningen verschillen zeer.

s' GRAVESANT, 17 Febr. 1673 *f* 40.—. (obiit nihil.)

J. LOUCKERS, 21 April 1673 *f* 50 — 8. (obiit.)

Hierbij de notitie: Bij tijden van den Deecken VAN DER SCHUER heeft de weduwe LOUKERS deese bovenstaende fonts voldaen met een stuck van PERSELLES, 24 Febr. 1681, geteijkent van achteren: L. K.

(Thans zijn eenige niet-betalers zwaar doorgehaald; ik lees nog: TRESLONG, 1675 *f* 50 — 8. N: D: MOLEMBACH, 50 — 8. P. v. PYLL, 1674 *f* 63.—.

N: VAN DER HOUCK, 1673 *f* 63.—. (14 Juny 1710 door C. NETSCHER ontvangen.)

HENDRICK VAN MAERLE, *f* 63.—. (Obiit nihil.)

B. LENTHEN (?), *f* 25.—. (Obiit nihil.)

GEORGE ROSENBOOM, *f* 31 — 10. (1702 ontvangen.)

ISAAC VLAMING, Dec. 1674 *f* 40.—. (nihil.)

LEON: CLEIJBERCH, *f* 50.—. (1680 ontvangen.)

DIRCK BEECKMAN, 1676 *f* 50.—. (nihil.)

F. v. SPANGEN. 1676 *f* 50.—. (1685 ontvangen.)

BARTOLMEO APPELMAN, 21 Nov. 1676 *f* 50.—. (Gedeeltelijk in geld, gedeeltelijk met „het Stuck van de Hr. APPELMAN" voldaan 1686. W. DOEDIJNS, Deken.)

A. SCHEFFER, 21 Nov. 1676 *f* 50.—. (slechts gedeeltelijk door DE BAEN ontvangen.)

W. HOUPER, 21 Nov. 1676 *f* 31 — 10. (bij zijn leven betaald, om te dienen volgens resolutie van 31 Jan. 1683.)

MELCHIOR KEMELS, 1676 *f* 50 — 8. (Obiit nihil).

CORNELIS DE HEEM, 1 Juny 1678 *f* 25.—. (Obiit nihil.)

Advoc. DE NEIJN, 1679 *f* 40.—. (Dese bovenstaende veertich guldens heeft den Heer Secretaris DE NEIJN aen mij ondergt. als Deecken voldaen 1695, 26 Sept. R. DUVAL.)

AUGUSTINUS TERWESTEN, 16 Dec. 1679 *f* 37 — 16.

Dese fonds is voldaen met het groote Blaffon by d'H[r]. TER WESTEN in de groote Camer geschildert, present alle de Regenten en my Secret. W. HOUPER, 29 Nov. 1708.

W. MEESTER, 16 Dec. 1679 *f* 40.— (ontvangen door d'Heer Secret. MEESTERS 10 Jan. 1702.)

G. BLAAU, *f* 50 — 8. (Obiit nihil.)

P. DE NEIJN, *f* 40.— . (Obiit nihil.)

MATTHIAS DEMELE, 30 Oct. 1680 10 silvere Ducatons. (Dese tien Duc[s]. van den H[r]. DEMELE betaelt 1697· 30 Oct. R. DUVAL.)

CAREL VAN HEMERT, 1680 *f* 63.—. (Obiit nihil.)

JOHAN PALMART, 28 Juni 1681 *f* 63.—. (Obiit nihil.)

JOH[s]. ORROIJCK, (groot-provoost), 25 Oct. 1681 24 Ducatons. (1697 door DUVAL ontvangen.)

DE ROCQUETE, 25 Oct. 1681 tijn Ducatons. (Obiit nihil.)

J. STERENBERG, 1681 25 Ducatons. (Obiit nihil.)

TOULAR, *f* 37 — 16. (Obiit nihil.)

J. SPEELMAN, *f* 100 — 16. (29 Jan. 1689 bij den Deecken TH. V. D. SCHUER uyt handen van Mons. EMMERSEEL de neevensstaende fonds ontfangen onder belofte van meerder Erkentenisse ofte benificie)

PIETER LEFEVRE. *f* 50.— (Obiit nihil.)

ADR. HOUTUIJN *f* 50.— (Obiit nihil.)

M. ISSAECX (?), *f* 50.— (ontvangen 1712 door C. NETSCHER.)

L. GARNIER, *f* 63.— (obiit nihil.)

ADRO. GROENINX. 1683. *f* 50.— (ontvangen 1697 door DUVAL.)

ROMEIJN DE HOOGHE schrijft: Gelesen hebbende de voorwaerden der voortreffelijke Broederschap en ontfangen hebbende de goedertieren admissie der tegenwoordige Heeren, houde ik voor mijn grootste

geluk mijn ingelijft te sien in so schoonen lichaem, met die voorwaerden, dat ick na mijn aflijvicheijt sal laeten tot gemack met, en vermaeck der Broederschap Resp. 63.— guld.

ROMEIJN DE HOOGHE

(Dese som aen mijn voldaen als deeken M. TERWESTEN, 22 Meij 1711.)

C. VAN DER DOES. 13 Maart 1683, *f* 63.— (Obiit nihil.)

Bevele ick ondergeschreven dat naer mijn overlijden sal voldaen werden de hiergemelde somme te weten: getrouwt sijnde de somme van vijftich guldens ende vrijer stervende de somme van 25 Ducatons segge *f* 78 — 15.— ROBERT DUVAL.

Den 29n Oct. 1708 is bij de regenten present zijnde dese fonds ter sake dat de Hr. DUVAL zijn fonds voldaan met het blaffon in de groote Camer geschilderd. m. present W. HOUPER.

JOHANNES TIELIUS, *f* 63.— (Obiit nihil.)

C. SOLINGEN 1683. 16 Ducatons. (obiit nihil.)

HENRI DE FROMANTIOU 1683. *f* 50.— (slechts *f* 14.— ontvangen in 1683.)

C. VAN DER POL, *f* 40.— (1691 bij DOUDIJNS ontvangen.)

MELCHIOR DE TOUSSAIN. Twintig Ducatons. (obiit nihil.)

ADr. VEERMAN. 11 Dec. 1683. *f* 63.— (door de Hrn. Weesmeesteren 1686 ontvangen.)

DANIEL JACOB 1684. *f* 100.— (na zijn overlijden de helft betaald in Nov. 1700 door Burgemr. BAERT.)

LIBERTTEN (?) VAN DE BURCH 1684. *f* 40.— (1690 betaald.)

JAN IMMERZEEL 1684. *f* 40.— (1697 betaald.)

GERARD DE LAIRESSE, 30 Decemb. 1684 *f* 37—16. (Obiit nihil.)

BONAVENTURA VAN OVERBEKE. 1685. *f* 63.— (1706 door M. TERWESTEN ontvangen.)

Z. VAN TONGEREN, 12 Febr. 1685. Vijfentwintig Ducatons.
(12 Janrij. 1690 heeft de Hr. Secr. VAN ASSENDELFT dese fonds voldaen.)

BEECKERTS VAN THIENEN, *f* 60.—. (obiit nihil)

SCHEPERS, 14 April 1685. *f* 315.—. (ontvangen door R. DUVAL in 1704.)

D. HARINGH, 28 April 1685. *f* 31 — 10. (obiit nihil.)

STEPHANUS COUSIJNS, Oct. 1685. 12 Ducatons. (obiit nihil.)

V. V. GOENS, 1685. *f* 78 — 15. (voldaen.)

SYMON RUYS, 1685. 16 Ducatons. (obiit nihil.)

PETRUS RIJS, 1686. *f* 50.—. (obiit nihil.)

J. V. BRANDT, *f* 50.—. (obiit nihil.)

J. LOTTIN, *f* 50.—. (betaald met een «fruijtben" door zijn hand geschilderd; ook stukken in het plafond van de zaal.)

GERRIT VAN OOSTEN, *f* 50 — 8 st. (obiit nihil.)

J. A. (?) MIJTENS, 1687 *f* 50.—. (1689 voldaan.)

B. HARINGH, *f* 50 — 11 — (obiit.)

JACOBUS VROOM, *f* 50 — 12. (nihil.)

JOHANNES GLAUBER, 1687 *f* 50.—. Dese fonds van d' Heer GLAUBER met een stuck schilderij voor de schoorsteen van sijn eijgen hant gemaeckt. 2 Febr. 1701. R. DUVAL.

HENR. DOEDIJNS, *f* 50.—. (1701 betaald.)

H. V. LENT, 1688. *f* 100.—. (voldaan.)

J. V. COEN, *f* 31 — 16. (voldaan.)

QUIRIJN VAN RHIJN, *f* 99 — 10. (voldaan 1717.)

LA FONTAINE, *f* 100.—. (voldaan 1705.)

LIEUWE WILLEMS GRAAF, 20 Ducatons. (nihil.)

J. BLOM, *f* 50.—. (ontvangen 1705.)

CHARLES CODDE, *f* 100.—. (1741 betaald.)

JOHAN SPLINTER, 1689. *f* 50.—. (nihil.)

WILLEM PAAU, 1689. 30 Ducatons. (betaald.)

Pieter Dierquens, 1689 50 Ducatons. (1714 door C. Netscher als deken ontvangen.)

J. Rosa. (J. Roos?) 50 Ducatons. (1703 ontvangen.)

J. van Byemont, 32 Ducatons. (betaald.)

Joh. Doedijns, 1689 *f* 50.—. (betaald 1719.)

Jbus. Doedijns, 1689 *f* 50.—. (betaelt 1701.)

Commies W. v. Roels, *f* 50.—. (betaald 1723.)

Dirck de Bruijn, 1689 *f* 50 —. (betaald 1695.)

A. B. Alewijns, *f* 150.—. (nihil.)

F. v. Aarck (?) hr. v. Leur. 1690, *f* 100 —. (betaald 1712.)

P. de Laete, 1690 *f* 63.—. (nihil)

V. Spanheijm, *f* 63.— (met *f* 50.— betaald 1716.)

A. Beeldemaker, 1690 *f* 50.—. (ontvangen 1729.)

Har: van Ruijyen, 20 ducatons (betaald.)

Jacobus Roman, Febr. 1691, 20 Ducatons. (1716 betaald.)

Corn. Clant, 1691 *f* 100.—. (Vivat confraternitas!) (betaald.)

Ns. Couckebacker, Febr. 1692, 16 Ducatons (1709 door M. Terwesten ontvangen.)

J. van Roels, *f* 50.— (door R. Duval 1696 ontvangen.)

Volgen: A. D. Vogel, Carel Borghert Voet, J. Mulder, J. H. Otten, J. Meester, A. B. Sena, D. v. Barnevelt, Corn. de Bruyn, Bt. Caeskoper, Jean Brandon, G. Valette, V. Dalen, A. van Hoogstraten, ... , Johan van der Houven, Pieter Mollick (?), Antoni Haan, J. F. Correge; dan eindelijk een bekende naam: Dirck Maas 1), 16 Maart 1697, *f* 30.—. 5 November 1718, met nog 10 gld. door R. Duval ontvangen.

Jan Brouwer, 1697, 10 Ducatons. (nihil.)

---

1) De naam juist als op zijne schilderijen geschreven.

D. CODDE, *f* 30.— (Oct. 1701 betaald door den Heer CODDE.)

Volgen: P. GEBHARDT, ORROICK, JOHAN SENA, PIETER VAN DER PLAES, Nov. 1697. 10 Ducatons. 1708, 15 Sept. betaald. FRANSCOIS BEELDEMAKER, H. V. MOESEL, J. PARMENTIER, JACOB VAN RYSSEN (?); dan:

C. NETSCHER, 8 Aug. 1699, *f* 50.—.

Dese fons is mijn voldaen door de Weduwe van d'Hr. CONSTANTIJN NETSCHER op 3 April 1723, W. HAANSBERGEN als Deeken.

M. TERWESTEN, 15 Aug. 1699, *f* 50.—, (voldaan met zijn schildery voor de schoorsteen in de groote Caemer, 9 Dec. 1716.)

C. V. HOECKE, *f* 48.—.

D'Heer Confrater VAN HOEKE heeft dese bovenstaende fons genereus voldaen met het vereeren van een bloemstuck schildery gemaekt door Mejuffrou RUIJS op 4 Juny 1701.

P. M. VAN MAASWIJK, J. RUYSCH, JAN VAN DER LUIJT, DE-BACQUER, ALBERT VAN SPIERS, alias de piramide. (Hierbij een pyramide geteekend of liever een obelisk).

JOH. DE VOS, N. HOOFT 1699, JAN MARTIJN, S. VAN HULS, B. VAN DER LELY, J. POOL, 1701, *f* 50.—. Dese bovenstaende somme is voldaen door d' Heer POOL met het stuck schilderij van sijn lieffste, Mejuffrouw RUYS. 1) 4 Juny 1701.

M. TERWESTEN.

PIETER LOOFS, J. V. HOLST, G. D. DECKER, J. V. COEN, P. COCQ,

1) JURRIAEN POOL was de echtgenoot van RACHEL RUYSCH.

JOH. STAPEL CODDE, MICH. JAGHERS, C. SWAENS (?) THEMAET, MATTH. STILTE, CHRIST. RACHELL, W HAVIUS, J. BERTRAM, JAC. AKERSLOOT, JOHAN STEENIS, FR. HARTSOECKER, VOLCKERT VAN GOENS. (Deze laatste schrijft: Veel beloven en wijnig geven doet de vrinden in vreugde leven. *f* 150.— beloove ik te doen betaelen na mijn doot, schoon ik nog lang hoop te leven.)

JOHAN STEENIS (Secretaris der stad s' Gravenhage) belooft nog een Ducaton extra, omdat de kelck, eens weggebragt zijnde, weerom, alleen om mijn te installeeren, is gehaelt geworden. Oct. 1709.

D. GROENHOUDT 1704, P. ROMAN 1704, ANTONI SCHOONJANS (170?) 1) 50 ducatons. (nihil.)

W. HAVIUS 1705, PIETER VAN DER POEL, G. A. MATSENIUS, G. VAN DIEVOORT, D. MEINERTZHAGEN, W. V. KLINCKENBERGH, W. ROSENBOOM, W. DUYN, HENDr. ESSELINCK, P. ROTTERMONDT (1706), DIRCK KINT, G. VAN KINSCHOT, W. WOLFFGANCK, BOUT, W. V. HAENSBERGEN, J. VAN STEENWIJK (1707), JOH. WOLFFGANCK, A. V. DIEVOORT, GASPER PEDRO VERBRUGGEN, (voldaen met een fraey blomstuck van zijne handt, 1708,) J. CAMBIER, F. L. VAN DER WIELLEN, L. V. NIEUWENHUYSEN, B. P. VAN GOENS, JAN ROOSMALE, THOMAS PAUW, P. HAANSBERGEN, A. SPIERINXHOUK, M. NORMANDIE, J. F. TROMER, DIRCK DE SWART, H. FERGUSON, JOH. CAMBIER, VALENTYN MICHEELL, ADAM SMITS, J. GUERIN, C. ROEPEL, WILLEM BROUWER, M. V. HOECKE, A. DE GRAAFF, GASP. VAN KINSCHOT, ALb. WASSENAER, A. GUERIN, M. VAN D: BAALEN, B.REPELAAR, REYNIER PLESIUS (?), W. V. ASSENDELFT, C. VAN WELL, W. V. BOSCH, JAN BOUT, nog eens COENRAET ROEPEL, dan:

JOHAN VAN GOOL. (Ik ondergeschreve bekenne nae mijn doot

1) Tusschen 1704 en 1705.

door mijn Erfgename te doen betalen an de loffelijke konfratrietijt (sic) van Piektura de Somma van Dertieg silvere dukatons of de waarde van dien. 5 Nov. 1718.

De Fonds van wijlen de Hr. VAN GOOL door den Deken A. TERWESTEN verrekent 7 Dec. 1762.

RUTGERT ALBERTS, A. VAN NECK, PHILIP VAN DIJK, 9 Sept. 1719. D. VAN DOOLEN, P. V. MERLOO, JOH. STAPEL CODDE, SAMUEL DUVAL, J. G. V. BOETZELAER (ƒ 300.—) M. V. MAASWIJK, Wm. BURROUGH, JOSIAS LAMBRECHTSEN, J. VERHOUFF, H. VAN HETEREN, J. VAN RIELLE junior, DE VRINT, H. V. KERVEL, W. H. RAVENS, J. V. HOEFKENS, JOH. TEN HOVE (1723), D. GREEFF, A. PAUW, C. LOEFF, N. V. ASSENDELFT, VAN DINTER, VAN HOORNBEEK, Jb. V WASSENAER, JOAN VOLLEVENS, 1728, (ontvangen 1737). P. W. ASSELEN, H. ROSKAM, J. P. RAVENS, P. V. CRAGHT, J. SCHELTUS, H. VERSCHURING, Oct. 1730, (verrekent door de Hr. Deken AART SCHOUMAN 17 Mey 1768.) J. VAN DER HELST, A. V. D. STOPPEL, G. J. STELT, H. LANSSEL, JACOB VAN NECK, PIETER NYMAN, L. VERMATEN, OTTO GROENINX VAN ZOELEN, N. HOOREMAN, JAN HUDDE DEDEL (275 gld.) JAC. VAN DER ESCHE, C. VAN THIEL, P. V. TURNHOUT, A. V. WASSENAER, H. VAN SLINGELANDT, J. P. DIERQUENS, JOANNES VAN BRAAM 1737, ƒ 100.— (voldaan met het vaers hetgeen ZynEd. gemaekt heeft op het juwellée.) D. KINDT, N. VAN WOUW, Wm. BINKHORST, C. MULDER. 1741. P. HOYER, C. W. JUYN, PIETER BAARTMANS, G. V. RUYMVELD, DE WAARDT, J. A. V. MEERLOO, J. H. REELAND, P. (of D.) VAN ELSACKER, A. VAN DER KAA, GIJSB. HEENEMAN, M. DOORNIK, GYSB. VAN DER HOOP, IJSBRAND 'T HOEN, JOH. BOURCOURD, B. COCK, C. VAN DER HOOP, AART SCHOUMAN ƒ 65.— 25 Oct. 1749 (voldaan met het Blafon in de comparitiekamer van Pictura.) J. TURNHOUT 1749. J. V. D. POEL, F. V. D. HOOP, JOHAN STEENIS jr., FREDr. ABR. CASSA, ADRIAEN VOS-

MAER, (1750). ARN. BORWATER, JACOB VOSMAER, AUGUSTINUS TERWESTEN *f* 100.— voldaan met het stuk schilderij voor de schoorsteen op de ords. Comparitie camer van Pictura. DIRCK DIJCKERHOFF, P. TERWESTEN (nihil.)

Volgt een besluit van 14 Dec. 1751 dat de inschrijvingen niet minder dan *f* 100.— mogen bedragen. G. COPIUS, A. L. VAN HETEREN, A. WRIST (?), C. ROLANDUS, J. S. CASSA, J. GRAAFLAND PIETERSZ, PIETER CLOOT.

Dan een besluit waarmede de Hr. J. AVED te Parijs, Raad van »de K. Societijt Pictura aldaar," tot lid wordt aangenomen. (20 Febr. 1753.) J. B. DE VRIES, J. B. V. RIELLE, Cs. ROEPEL, J. DE GROOT AZ., Mr. S. DE GROOT ANTHSz. Cour 1), D. ELLINCKHUIJSEN, F. H. V. WASSENAER, J. PATIJN, CAREL DE LA BASSECOUR, P. M. MESTRE, JOHAN DOMINICUS, A. VAN DER GOES, N. BONDT, A. FRANCKEN, J. V. ROOIJEN, T. P. C. HAAG (*f* 100.— betaald met een schilderij van zijn hand in 1812.) P. G. VAN BALEN (1761), G. V MINNINGHEN, Ge. BOSE, A. VAN NECK, J. H. VAN KERVEL, C. J. V. BEAUMONT, J. DE RIEMER (1763), J. BAERT DE LA FAILLE, J. D. HEIJNS, A. BOSCH (1764), C. W. V. WYDENBRUGH (1765.) Dit bovenstaande Fonds is door den Deken A. SCHOUMAN verreckent den 17e May 1768.

Secretaris: P. TERWESTEN, 1768.

De volgende fondsen of intekeningen zijn te vinden in het Nieuwe Boek.

Hiermede eindigt het boek van den Heer WEISSENBRUCH.

De papieren mij welwillend door den Heer PH VAN DER KELLEN ter hand gesteld bevatten enkele hoogst belangrijke notities.

1) Verkorting van Courantier?

In het perkamenten bandje liggen losse bladen waarvan één het opschrift draagt:

Ordre op den kamerdienaer, om de gebreckige aen te maenen haer achterwesen te voldoen: eñ het regt van de Kamer op te leggen.

4 Oct. 1681.

Alsoo bij verloop van tijt verscheide klaghten ingekommen sijn, als dat wij Regenten van de Haegsche Constschilders Confrerie den enen doen observeren het twede Articul van den brief ons bij Hare Eedele Aghtbaerheden van s' Gravenhage vergunt, en den anderen ongequalificeert laten genieten Equale vryheijt, neffens de vorige, soo is 't dat wij ondergeschreven in qualiteijt als Regenten van voorsch. Confrerie ordineren JOHANNES SCHELLUIJN voor het laatste een serieuse aenmaningh te doen aen dese volgende Constenaers soo Schilders als Beelthouders, ten eijnde sij hare vrijheid sullen hebben te voldoen met de somme van 18 guld[s]. volgens het Articul voorschr. opdat wij niet gedrongen worden ons met rigeur van Justitie te helpen, en haer tot grote kosten dwingen de ordres van Hare Eedele Aghtbaerheden voorschr. te obedieren. Aldus geresolveert ter Camere als boven op den 4 Oct. 1681.

Is get.: W. DOEDEIJNS, in qualiteijt
als Deken.
A. J. RAVESTEIJN 1681.

(Men leest moeielijk in de R de letters A. J. = ARNOLDUS JANSZ.)
ROMBOUDT VERHULST. BARTOLMEO APPELMAN.

—— ——

Nu volgen de namen der wanbetalers met hunne adressen:
Mons[r]. DE HEEM, ten eijnde het Noorteijnde.
Mons[r]. VAN BORSSELE, over de plaats in de Kleine blaesbalck.

(Betaelt)	Monsr. VAN DER HULST.
Op rekeningh	Monsr. PALINGH, in de Boeckhorststraet.
gegeven f 9—9.	Monsr. CORN. VAN DER BURGH.
Nota.	Monsr. COEDIJCK, — int Noorteynde.
betaalt.	Monsr. DUVAL
betaelt.	Monsr. N. N. sijnde een predicantssoon en Conterfeiter.

Monsr. VAN DER HOEVE, Beelthouwer, bij de pomp in de Wagestraet.

Monsr. N. LUNACK, in het Westeijnde schuins over de Heer Griffier KINSCHOT.

Monsr. N. N. Beelthowder, wonende nogh verder in het Westeijnde, schuijns over een wielmaeker.

Monsr. N. N., in het Noorteijnde, sijnde van Amsterdam, schuijns over de Heer DE BAEN.

Monsr. VAN DOBBE, in de Korte pote bij de brugge.

Monsr. N. SONNEMANS, op de gevolde graft.

Monsr. N. N. Beelthouwer, schuyns over het geschuthuys bij het bosch, genaemt Burghhoorn, voor sooveel P. S. onderreght wert.

Monsr. WINNINCX (WEENIX?) Const Schilder in de hoge.

Wert mede bij desen geauthoriseerd JOHANNIS SCHELLUYN in qualiteijt als boven, om alle discipels aen te manen, voor sooveel haer reght niet gewonnen hebben met de somme van 2 gulds of dat bij gebreke van dien hare meesters sullen aenspreeckelijk sijn.

N. N. BODECKER in de Pieterstraet.

Mr. VARÉ int Noorteijnde.

Mr. BEGA in de Suijlinxstraet.

Nog ligt hierbij een cahier, inhoudende:

Ordere op het te Laet coomen, ende afblijven van de Hooft-Officieren onder haer beraempt.

Den Deecken eñ Hooftmannen van de Haechsche Const en Schilders Broederschap op huijden den 21 July des Jaers 1663 bij den anderen compleet vergaedert ter caemer heurder Confrefrije, Geresumeert ende naegesien hebbende de Resolutien eñ beramingen bij heure Antecesseuren eñ voorsaeten op diversche tijden beraempt eñ genoomen, raeckende de ordere omme op gesetter tijt te Caemere te Compareeren, is bij eenparige stemmen vast, eñ onverbreeckelijcke gestelt, voor nu eñ in het toecoomende (omme so veel doenelijcke is alle disordere te vermijden) dat niemant voortaen van de regeerende officieren, hen tijtdelijcke bij den knecht van de Confrerije aengedient sijnde door last van den Deecken de plaetse eñ uure der bijeenkompste, ofte vergaederinge ordinarie ofte extra ordinarie op heure Caemer ofte yewers elders geleijt, sal vermoogen nà het geslaege uure te koomen, ofte sal sonder teegenseggen telckens verbeuren 6 st. Eñ een halff uure te laet coomende 10 st. Ende téenemaele achterblijvende 20 st. Tensy hij soodaenige legitime oorsaecke eñ gewichtige reede hadde, die bij pluraliteijt van stemmen van den Deecke eñ Hooftmannen, daer vooren wierden erkent eñ aengenomen. Wijders is meede beraempt, dat de penningen die wt desen hoofden souden moogen koomen te procedeeren, jaerlijckx op Sint Lucas dach sullen ten huijse van den Deecke, ofte ter Caemere van de Confrerie werden verteert. Aldus gearresteert enz.

J. A. Ravesteyn 1663. Adr. Hanneman. S. van Beest. 1663. W. Doedijns. Jan Westerbaen. Joan Larson. Johan de Baen. Cornelis van Veen. N. Willing. H. Hertmans.

Bij mij CORNELIS VAN VEEN, als Secretaris van de Haechsche Const- en Schilders Broederschap nagesien sijnde, wat ijder van de Officieren van voorsz. Broederschap was schuldig gebleven over heure Absenten en te Laetcoomen ter Caemer in den Jaere 1659 hebbe 't selve bevonden als hier naer volcht:

(Daar de bedragen voor ons van geen belang zijn noem ik slechts de namen der Officieren zooals die blijken te zijn geweest in de volgende jaren:)

1659.

Deecken: ADR. HANNEMAN.

Hooftmannen: MIJTENS. VAN DER DOES. LENGELE.

Secretaris: C. VAN VEEN.

17 Oct. 1660.

Deecken: JACOB VAN DER DOES.

Hooftmannen: M. LENGELE. VERELST. WESTERBAEN.

Secretaris: C. VAN VEEN.

20 Oct. 1661.

Deecken: A. RAVESTEIJN.

Hooftmannen: ADR. HANNEMAN. NICLAES WILLINGH. S. V. BEEST.

Secretaris: C. VAN VEEN.

27 Oct. 1662 tot huijden 1 Juny 1663.

Deecken: A. RAVESTEIJN.

Hooftmannen: { HANNEMAN.
WILLINGH.
VAN BEEST.
WILLEM DOUDIJNS.

Secretaris: VAN VEEN.

20 Oct 1663.

Deecken: A. RAVESTEIJN.

Hooftmannen: { ADR. HANNEMAN.
LARSON.
WESTERBAEN.

Secretaris: C. VAN VEEN.

December 1664.

Deecken: ADR. HANNEMAN.

Hooftmannen: { LARSON.
W. DOEDIJNS.
J. WESTERBAEN.

Sercetaris: C. VAN VEEN.

14 Nov. 1665.

Deecken: ADR. HANNEMAN.

Hooftmannen: { W. DOEDIJNS.
MIJTENS.
LENGELE.

Secretaris: C. VAN VEEN.

Twee losse blaadjes melden ons:

De Goederen de Broederschap toebehoorende.

Juffw. MARIA GOUTEUS.

Den 22en Oct. 1658 heeft Juffrouw MARIA GOUTEUS aen de Broederschap vereert een kleijn stuckie met miniaturen ofte waeterverve geschildert, inhoudende een muysie bij haer eijge hant geschildert.

De Heer Deecke ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN.

Den 10 Decemb. 1661 heeft den regeerenden Deecken ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN aen de Broederschap vereert een coopere candelaer met 2 coopere Hanck-blaeckers, mitsgaeders twee banken en een Tafel.

Den 18 Febrü 1662 een lange eijcke Sidt-Banck doen Coopen bij den Deecken en̄ Hooftmannen, daer voor betaelt *f* 2 — 14 st.

De Heer Fiscael BOEIJ.

Den 18 Februarij 1662 heeft de Heer Procureur Generael CORNELIS BOEIJ aen de Broederschap vereert een tinne waeterpot. (sic!)

Den 7[en] Martii 1662 gekoft bij de Officieren een eijcke Casie betaelt daer voor in alles *f* 6 — 10 —.

Den 9 Mey 1662 gekoft een groote schoone Spieghel, cost met de coopere Krammen daer se aen hanckt en̄ op staet veertien guld. dus hier . . . . *f* 14 — 0 — 0.

MELCHIOR D'HONDECOETER.

Den 9 Juny 1663 heeft MELCHIOR D'HONDECOETER aen de Confrerije vereert een stuckie schilderije inhoudende twee doode voogelkens, hangende jegens een witte muyer bij hem geschildert en̄ gehouden op . . . . *f* 20 — 0 — 0.

Den 10 Juny 1663 heeft men door de Knecht JAN TYSZ. DE WIDT doen coopen ten dienste van de Broederschap een blicke Handt-blaecker, een trechter en̄ een Taillioor voor . . *f* 1 — 10 —.

Ten selven daege doen coopen een bierkan en̄ een groote ronde wijn-vles. . . *f* 5 — 15 —.

Den 12 July 1663 betaelt voor twee blicke

blaeckers op de houdte armen . . *f* 1 — 10 —.

Den 14 Julij 1663 noch doen koopen twee witte geschilpte Livorinsche Schootelen compt. *f* 1 — 6 —.

Den 15 July 1663 doen koopen door den Vendumeester JORIS BOCK vier stoelen met root-rusleere bekleet voor de somme van neege guld. *f* 9 — 0 — 0.

Den 10 Septemb. 1663 een bier-can gekoft in de plaetse van een die gebroocken wiert op de maeltijt, daervoor betaelt . . . . *f* 1 — 12 —.

JAN CREPE, Beeltsnijder. — Den 31 Mey 1664 heeft JAN CREPE ter caemere gebracht een Knaepe ofte Geridon; eñ Is by accorde de Broederschap in eijgendomme aengekomen. Is een peedestael van drie Dolfijnen.

Een tweede lijstje behelst:

De Heer Capiteijn BARTHOLOMEES BOSCH. — Den 2e Augusti des Jaers 1659 heeft de Heer BROUWER, ende Cappiteijn BARTHOLOMEES BOSCH aen de Broederschap vereert twee schoone nieuwe tinne Kandelaers.

ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN. — Ten selven daege heeft ARN. VAN RAVESTEIJN vereert, aen de Broederschap twee ijsere Snuijters.

De Boelhuijs Mr. JORIS BOCK. — Den 9en Sept. 1659 heeft de Vendumr JORIS BOCK aen de Broederschap geschoncken een rack of Capstock om mantels op te hangen.

De Heer Capiteijn MARTINUS LENGELE. — Den 25 Oct. 1659 heeft den Hooftman MARTINUS LENGELE aen de Broederschap geschoncken een greene houte Taefelke.

De Heer Capiteijn JOHAN MIJTENS. — Den 21 Augusti heeft den oudt-Hooftman, Capiteijn JOHAN MIJTENS aen de Haechsche Consten-

Schilders Broederschap vereert het Schilderbouck van CAREL VERMANDER.

Den Hooftman JOHAN WESTERBAEN.

Den 27en Augusti 1661 heeft den Hooftman JOHAN WESTERBAEN vereert aan de Broederschap een groote schoone ronde glaese vlessche met een tinne Schrouve, inhoudende twee stoop.

Den Hooftman SIJBRANT VAN BEEST.

Ten selven dage heeft den Hooftman SIJBRANT VAN BEEST aan de Broederschap vereert oock een ronde vlesche met een tinne Schrouve.

Den 5 Oct. 1658 Is de Confrerije vereert twee ijsere tangen.

Den 10 Aprilis 1657 hebben den Deecke eñ Hooftmannen van de Const en Schilders Broederschap, door den Vendumeester JORIS BOCK, doen coopen een Lange wttrekkende eijcke taefel eñ daervoor betaelt . . . . *f* 15 — 10 —.

Den 10 Aprilis 1657 noch doen coopen door den selven JORIS BOCK, twaleff Spaensche Stoelen met roodt Russche Leer bekleet, daervoor betaelt. . . . . *f* 62 — 0 —.

Den 12 Meij 1657 door de Vendumr BOCK doen koopen een Pultrum ofte lessenaer bekleet met groen Laecken, betaelt . . . *f* 6 — 17 — .

De Heer ADRIAEN HANNEMAN.

Den 8en Octobris 1659 heeft de Heer Deecken ADRIAEN HANNEMAN aen de Broederschap vereert, een schoon, lanck nieuw gestreept tafelkleet met eeu kasie.

De Heer Commijs BASTINGIUS.

Den 9 Junij 1659 heeft de Heer Commijs BASTINGIUS aen de Broederschap vereert eñ ge-

schoncken een Stück Schilderije, wtbeeldende een waeterken bij sijn eijge handt geschildert.

Mr. CORNELIS VAN VEEN. Den 12 Junij 1659 heeft den Secretaris Mr. CORNELIS VAN VEEN aen de Broederschap gegeven, een Bouck in fol: genaempt Confrerijboek, te neevens noch twee andere Schrijfboucken, eñ een intpot.

Het laatste losse stuk in het bovengenoemde perkamente bandje is overgeschreven:

Requeste. (Raekt de Beeldsnijders.) Aen de Ed. Achtbe Heeren Schouwt Burgemn en Schepenen, Regierders van s' Gravenhage.

Vertoonen met behoorl. respect deken ende Hooftmannen van de Const Schilders Confrerie alhier, dat bij de articulen, haar bij Uw: Ed: Achtb: op den 21 Oct. 1656 geaccordeert, de Beeldhouwers oft Beeltsnijders zijn resorterende onder de voorz. Confrerie als blijckt bij het 5, 6 ende speciael het 18 articul van den Confrerie-brieff; dat bij het 15 articul wort gestipuleert ten reguarde van de Schilders, dat een discipul soo verre geavanceert wesende, dat hij zijn eijgen naem onder zijn werck stelt, gehouden sal zijn als Meester der Confrerie te voldoen; dat bij het 19e articul is geëxpresseert dat ijder Broeder gehouden is de Camer van haer bijeencompst te stofferen ende te vercieren met een stuck schilderije, bij yeders eijgen handt, naer haer beste vermogen geschildert, ende de verdere meesters namentlijck Beeldhouwers, plaetsnijders ende glaseschrijvers (die eijgentl. die geenen zijn die onder deze Confrerie zijn begrepen) een stuck wercks van haer Const ofte een stuck schilderije van een goet meester 't haerder keuze.

T' is nu sulcx, dat eenige van de voornaemste Beelthouwers oft

Beeldsnijders (haer hebbende laeten inschrijven volgens het 1e artl ende oock het XIe artl. wegens haere discipulen belooft hebben te voldoen) tot haer leetwesen ondervinden, dat veele hunner haer leerjaeren als discipulen niet voldaen hebbende, contrarie het 12, ende 13e artl. bovendien haer niet ontsien als ofse meesters waeren, publicque exercitie van de Beeldhouwerije te doen, oock haer als knechts te laten gebruycken bij verschijdene personen, ende speciaal Spaensche Stoelmakers, carossemakers ende andere Burgers ende Ingesetenen alle het welcke met het leveren van een meesterstuck in conformité van het XIXe articul soude connen werden geprevenieert, ende het selve mitsgaders de voorverhaelde artlen sich niet claer genough ten reguarde van de Beeldhouwers schijnen te expresseeren

Soo souden de Verthoonders gantsch gedienstich versoucken dat Uw: Ed: Achtb: het voorz. XIXe artl gelieven te amplieren in maaniere als volght: E n d e a e n g a e n d e d e B e e l d h o u w e r s o f f B e e l d s n i j d e r s, d e s e l v e s u l l e n g e h o u d e n z i j n, a l v o o r e n s e e n i g e p u b l. e x e r c i t i e v a n h a e r c o n s t e t e d o e n, i n d e v o o r z. c o n f r e r i e C a m e r t e l e v e r e n e e n M e e s t e r s t u c k, b i j h a e r s e l v e n g e m a e c k t, t o t a p p r o b a t i e e n d e K e u r e v a n D e k e n e n d e H o o f t m a n n e n v a n d e v o o r z. C o n f r e r i e, m i t s g d s d e H o o f f d e n v a n d e B e e l d h o u w e r i j e, ende de verdere meesters, namentl. plaetsnijders, glaeseschrijvers etc. te laten blijven soodanigh het selve artl. is liggende.

Dit doende etc. | THEOD. VAN DER SCHUER. Deeken.

DANIEL MYTENS.

1684. | AUGUSTINUS TERWESTEN.

JOAN VAN HAENSBERGEN.

Openen wij thans het bandje zelf. Dadelijk worden wij verrast door het prachtige schrift van onzen vriend CORNELIS VAN VEEN; dat

belooft iets goeds. En waarlijk, het volgende is gewichtig genoeg.

Schilderijen, Teeckeningen, Beelden, Staetuen, eñ anders ter caemere vañ Haechsche Const en Schildersbroederschap berustende, mitsgaders de prijzen van dien, aenvanck neemende den 5 Augusti 1657.

Is den 5 Juny 1659 van de caemer gedaen haelen. Debet een ander in de plaetse. Is gestorven ende overleede.	Den 5 Augusti des Jaers 1657 heeft ANTONI CROOST een stuck schilderije ter caemere vañ Broederschap doen brengen eñ dat gesteld op *f* 100—0—0.
	Den 9 Augusti 1657 heeft den Deecke ADRIAEN HANNEMAN een Troonie van Keizer CAEREL ter caemere doen brengen, gestelt op . . . *f* 100.—
	Den 9 Augusti 1657 heeft den Hooftman MIJTENS een lantschap met beelden verciert ter caemere doen brengen eñ dat gestelt op . . . . .
Is den 5 Juny 1660 van de caemere gehaelt met kennisse van de Officieren. Heeft den 5 Junij 1661 een ander stuck schilderije ter caemere gebracht, vide fol. 6 infra.	Den 9 Augusti 1657 heeft den Hooftman MARTINUS LENGELE ter caemere doen brengen een stuck schilderije inhoudende eenige naeckte Nimphen compt achter een lantschap, eñ dat gestelt op . . . .
Den 5 Novemb. 1659 heeft J. VERDOES dit stucksken af doen haelen, heeft een ander in de plaetse gebracht, vide infra. fol. 7.	Den 9en Augusti 1657 heeft den Hooftman JACOB VAN DER DOES een Landschapken met beeskens van Schaepen, Geijten eñ anders ter Caemere gestelt, eñ dat geset op . . . . *f* 40.—.

Den 9 Augusti 1657 heeft den Secretaris C. VAN VEEN ter Caemere doen brengen een stuck schilderije, inhoudende eenige naeckte kinderen en̄ anders van HOLSTEIJN geschildert ende dat geset op . . . . f 60.—.

Met kennisse van de Heeren Regenten weerom gehaelt ende hier geroyeert.

Den 8 September 1657 heeft WILLEM VAN DIEST een waeterken met eenige scheepkens daerin bij hem geschildert, ter caemere bestelt, ende dat geset op . . . . f 20.—.

Den 9 Mey 1658 gedaen wechhaelen; Debet een ander.

Den 9 Sept. 1657 heeft JOHANNES VAN DER STOCK een stuck Schilderije ter Caemere gebracht, inhoudende eenige voogelkens van sijn hant geschildert en̄ getaxeert op . f 12.—.

Den 19 Octob. 1657 heeft AERNOLDUS VAN RAVESTEIJN een Tronie, representeerende een Jaeger ter Caemer doen brengen en̄ die geset en̄ getaxeert op . . . . . f 20 — 0 —.

Den 12 Februarij 1662 doen wechhaelen en̄ ten selven daege een ander in de plaetse gebracht, vide infra fol. 6, et hoc fol. 2.

Met kennisse van de H. Regenten weerom gehaelt ende hier geroyeert.

Den 19 Octobris 1657 heeft URBANUS VAN JIPEREN een mans tronie met een kan in sijn hant, bij hem geschildert ter Caemer gebracht, en̄ gestelt op . . . . f 20 – 0 —.

Den 20 Octobris 1657 heeft de Heer Commijs BASTINGIUS gelieft ter Camere te doen brengen een Waeterken

Dit stuck Schilderij, sijnde een waeterken, heeft de Heer Commijs aen de Confrerije

vereert op den 9 Juny 1659.

Den 7 Mey 1658 is voor het stuckxken van JARDIJN gebooden 230 guld. Den 18 Mey 1659 is dit stuckxken met consent van de Officieren door den Oudt-Hooftman teruggen gesonden aen CAREL DU JARDIJN, die tot Amsterdam metterwoon was getrocken.

Met kennisse van de Heeren Regenten weerom gehaelt ende hier geroyeert.

Den 7 Juny 1660 heeft de Heer VAN DER LIS dat Stuck

met scheepkens van sijn eijge hant gemaeckt en̄ dat getaxeert op *f* 50 — 0 —.

Den 21 Octobris 1657 heeft JOHANNES HULSTER een Teeckeninge van sijn hant wtbeeldende Prins WILLEM van Nassau met wit en zwart gemaeckt ter Caemere doen brengen en̄ dat gestelt op . . . . . *f* 18 — 0 —.

Den 1e Octobris 1657 heeft ARENT VAN RAVESTEIJN een mans troonieken met een mutsken à l'Iteliano ter caemere doen brengen: geestimeert *f* 30 — 0 —.

Den 22 Octob. 1657 heeft CAREL DU JARDIJN een lantschapken verciert met eenige coetiens en̄ andere beesies ter caemere gebracht van sijn eijge hant geschildert en geset op *f* 330 — 0 —.

Den 23 Octob. 1657 heeft ISACK MIJTENS een vrouwe Tronie ter caemere doen brengen bij hem geschildert en̄ geset op . . . . . *f* 42 — 0 — 0.

Den 26 Octobris 1657 heeft de Heer Scheepen DIRK VAN DER LIS een

doen terugge haelen. Debet een ander;

d. 29 Oct. 1662 een ander gesonden vide infr. fol. 7.

Den 19 Nov 1659 terugge doen haelen eñ ten selven daege een ander in de plaetse gesonden vide infra fol. —.

Met Kennisse van de Heeren regenten teruggenomen ende hier geroijeert.

Met Kennisse van de Heeren Regenten weerom gehaelt en hier geroyeert.

stuck schilderije van sijn eijge handt ter caemere doen brengen wtbeeldende de boeleeringe van Lot met sijn twee dochters in een grot eñ dat getaxeert op . . . . *f* 230 — 0 — 0.

Den 26 Oct. 1657 heeft PIETER VAN DER ELST een stuckie schilderije inhoudende eenige Tabackdrinckerkens ter caemer doen brengen van sijn hant gemaekt eñ bij hem geset op *f* 50 — 0 — 0.

Den 3 Nov. 1657 heeft ADRIAEN VAN DE VENNEN ter caemere bestelt een stuck schilderije, wtbeeldende desen sin: De kunst moet reegel houden, bij hem getaxeerd op *f* 20 — 0 — 0.

Den 9 Nov. 1657 heeft HENDRIK SONNIUS een stuck schilderije ter caemer gebracht, sijnde een vrouwe leevensgroote met een spiegel in de handt wtbeeldende het Gesicht bij hem geschildert en gesteld op . *f* 20 — 0 —.

Den 12 Nov. 1657 heeft JOHANNES WESTERBAEN een Conterfeijtsel van den Coninck van Engelant CAREL STUWART ter caemere gebracht ende dat gestelt op . . . . . *f* 18 — 0 —.

Den 22en Nov. 1657 heeft ALEXANDER PETIJT oudt Cappitijen, ter

caemere gesonden een lantschapken van sijn neeve bij hem gewaerdeert op 30 gulds dus . . . . ƒ 30 — o —. (Is geschildert bij den Commandeur CODDE.)

Is bij hem vañ caemer doen haelen op den 1 January 1659 en heeft ten selven daege een ander in de plaetse bestelt. vide infra fol. 5.

Den 23en Nov. 1657 heeft SIJBRANT VAN BEEST een kleijn stuckxken ter caemere gebracht eñ dat gehouden op ƒ 15 — o —.

Den 12 Januarij 1658 heeft JOHANNES WESTERBAEN de jonge een Maria Madalena naar TITIAEN geschildert ter caemer gebracht eñ geset op ƒ 20 — o —.

Met Kennisse van de Heeren Regenten weerom gehaelt ende hier geroijeert.

Den 15 Febrij. 1658 heeft JORIS VERHAEGEN een landschapken ofte grondeken, wtbeeldende den Haege ter caemere doen brengen bij hem geschildert en gestelt op . ƒ 84 — o —.

De 26 January 1661 GIJSBERT VAN LIJBERGEN, overleeden sijnde, by sijn Vaeder terruggen doen haelen.

Den 4 Juny 1659 wech gehaelt; Debet een ander.

Den 23 Februarij 1658 heeft GIJSBRECHT VAN LIJBERGEN een stuckie met drie tabackdrinkerkens van sijn hant ter caemer gebracht, op ƒ 30.—.

Den 26 Octobris 1658 heeft JOHANNES MARINUS een stuck schilderije ter caemer gebracht sijnde een Engel met Agar die haer waeter aenwijst: wiert bij hem op . . . ƒ 30 — o —.

Is bij hem gehaelt en een ander den 29 Aprilis 1662 inde plaetse gebracht; vide infra fol. 6.

Is den 22 Octobris 1658 aen de Const- en Schilders-Broederschap vereert.

Is bij hem doen wechhaelen eñ een ander in de plaetse gebracht, de fabel van ESOPHUS daer den Satier wech loopt omdat den boer heet eñ couwt wt eene mont blies.

Den 17 Aprilis 1661 dit zeecke te ruggen doen haelen eñ ten selven daegen een ander in de plaetse gesonden, vide infra hoc fol.

Van dese twee Armen één weerom gehaelt met Kennisse van Heeren Regenten.

Den 26 Oct. 1658 heeft JAN LE DUCQ een lantschapken met eenige Koeijen, een herderinne eñ anders, ter caemere gebracht eñ dat getaxeert op *f* 60— o —

Den 22 Oct. 1657 1) heeft Juffrouw MARIA GOUTERIS aen de Confrerije vereert een Muijsken met miniatuijre ofte waeterverve bij haer gemaeckt, compt . . . . . . *f* 12 — o —.

Den 1en Januarij 1659 heeft SIBRANT VAN BEEST een stucken schilderije ter caemere bestelt, een varckemart, bij hem geschildert eñ gehouden op *f* 70 — o — o.

Den 4 Oct. 1659 heeft MELCHIOR HONDEKOOTEN een stuckxken schilderije ter caemer gebracht, zijnde een zee met eenige scheepen, geestimeert op . . . . *f* 20 — o — o.

Den 7 October 1659 heeft FREDERICK VAN TONGEREN Beelthouwer, twee houte Armen om kaersen op te setten, gebracht.

Den 5 Junij 1660 heeft CATHARINA KNIBBERGEN een lantschapken bij haer geschildert ter caemere bestelt eñ geset op . . . . . . *f* 18 — o.

1) Dit moet bepaald 1658 zijn, (zie hierboven.)

Den 9 Junij 1663 heeft MELCHIOR D'HONDECOETER ter caemere van de Confrerije dit stuckxken aen de Broederschap vereert.

Den 6 Meij 1661 heeft JACOB PIJL dit stuckxken aen de Confrerije geschoncken, also sij hem hadden geremitteert de 15 gulds. haer competeerende volgens den Inhouden van haeren Brieff.

Den 11 Augusti 1662 aen den Vendumr. JORIS BOCK laeten volgen dit stuck van DIRCK DAELENSZ.

Is van hem weeder thuijs gehaelt.

Bij de Erffgen. weêrom gehaelt met kennisse van de Heeren Regenten ende hier geroijeert.

JOHAN LARSON dese werelt

Den 7 Apprilis 1661 heeft MELCHIOR D'HONDECOETER een stukxken te caemer gebracht, inhoudende twee doode voogelkens hangende tegens een witte muijre, eñ dat begroot op . . . . *f* 20 — 0 —.

Den lesten Decemb. 1660 heeft JACOB PIJL ter caemer gebracht een lantschapken bij hem naer het leeven geschildert eñ bij hem geestimeert op *f* 15 — 0 —.

Den 7 Februarij 1661 heeft DIRCK DAELENSZ een stuck schilderije een lantschap met beeldekens en naeckte vrouwkens van hem gemaeckt, ter caemere gebracht eñ bij hem getaxeert op . . . . *f* 30 — 0 —.

Den 25 Junij 1661 heeft GERRIT DE HOOCH een stucxken wtbeeldende een Ruijncken ter caemer besteld en getax. op . . . . . *f* 40 — 0 —.

Den 5 Juli 1661 heeft den Oud-Hooftman MARTINUS LENGELE ter caemer gesonden een schilderije, een Luijtslaeger, muysieckien, bij hem gestelt op. . . . . . *f* 130 — 0 —.

Den 30 Januarij 1662 heeft JOHAN

67
f. 1 x 45

overleede sijnde, aen sijne Erfgenaemen dese 2 Kinderkens laeten volgen den 25 Oct. 1664.

Heeft het selvige den 12 Junij 1662 doen te rugge haelen, eñ den 15 Juny 1662 een ander in de plaetse gebracht. vide infra fol. 7.

Den 14 Sept. 1662 te rugge doen haelen eñ een ander in de plaetse gebracht. vide fol. 7. verso.

Den ... Juny 1674, dit Stuck door de Erffgen. geredimeert met de somme van *f* 25 — 4 — ontfangen door d'Heer Hooftman VERSCHUYR, en overgegeven

LARSON, Statuarius, twee Kinderkens van Pleijster op de caemer doen brengen, eñ die geset op . *f* 20 — 0 —.

Den 29 Aprilis 1662 heeft JAN LE DUCQ een stuckxken Schilderij ter caemer gebracht, een Juffertie sittende te paert met andere persoonen eñ bijwerck. Is bij hem begroot op *f* 50 — 0 —.

Den 12 Februarij 1662 heeft den Deecken ARNOLDUS VAN RAVESTEIJN een Marie Beelt met haer kindeken, bij hem geschildert, ter caemere gebracht, bij hem getaxeerd op *f* 60 — 0 — 0.

Den 12 Februarij 1662 heeft ANTONI VAN RAVESTEIJN een stucksken schilderije ter caemere gebracht, Inhoudende een Peeckel Haerinck, een kan eñ ander bijwerck gestelt op *f* 50 — 0 —

Den 15 Junij 1662 heeft JAN LE DUCQ een Rotsken ter caemer gebracht, gehouden . . . . . . *f* 50 — 0 —.

Den 29 Octobris 1662 heeft de Heer Oudt Burgemr. DIRCK VAN DER LIS een stuckxken ter caemer doen brengen, sijnde eenige rotskens, Lantschapken bij hem geschildert, geset op *f* 40 — 0 —.

aan d'Hr. Deken DOEDIJNS, mij present als Secretaris.

Den 1en Novemb. 1662 heeft den Hooftman SYBRANT VAN BEEST een Teekeninck van swart krijt, wtbeeldende een Maria Madalena in de woestine, ter caemere gebracht. . *f* 12 — 0 —.

Den 1en Novemb. 1662 heeft POUWELS HELLEBUCK een stukxken ter caemere gebracht, wtbeeldende een grondeken daer op een osch met eenige schaepen, compt . . . *f* 12 — 0 —.

Den 5 Novemb. 1662 heeft CRAEY (DIRCK?) een oudemans Troonie, belachende de weerelt, ter caemer doen brengen, en die gestelt op *f* 18 — 0 —.

Den 10 Nov. 1666 dit Stuck aen de Wede. van CRAEY gerestitueert.

Den 7 Februarij 1663 heeft den Hooftman WILLEM DOUDIJNS ter caemer gebracht een Troonie representeerende een Mars, en die gestelt op . . . .

Den 15en Novemb. 1667 dit stuck weder terugge getrocken ende in plaets gebracht een groot Capitael Stuck, sijnde d'Offerhanden van ABRAHAM.

Den 10 Februrij 1663 heeft CASPER NETSCHER een stukxken schilderije ter caemere gebracht, sijnde een kaarslicht, een mannecken sittende en teekent, en dat gestelt op . *f* 40 — 0 —.

Den 14 Meij 1663 heeft den Oudt hooftman NICOLAES WIELINCK een

vrouwe Tronie ter caemere gebracht bij hem selver geschildert eñ geset op *f* 60 — 0 —.

Bij den eygenaar wederom ingetrokken met Kennisse van de Hen. Regenten.

Den 9 Martii 1661 bij JACOB VAN DER DOES ter caemer gebracht.

Den 15 Meij 1663 heeft den Oudt Deecken JACOB VAN DER DOES wt den Haege scheijdende, ter caemere gelaeten een stuckxken schilderije van sijn eige handt; wtbeeldende een Italiaens huysken met een waeter-meulen, coomen voor aen eenige schaepkens en twee mannekens, bij hem getaxeert op . . . .

Den 16 Meij 1663 heeft JAN LE DUCQ een Susanna met de twee ouderlinge geschildert van FRANS FLORIS op een Oly-papier van wit eñ swart geschildert ter caemere bestelt, geestimeert op . . . . . . *f* 12 — 0 —.

Mits haer overlijde heeft haar moeder met bewillichginck van Officieren dese Schilderije op den 17 Aprilis 1664 thuijs gehaelt.

Den 28 Julij 1663 heeft Juffrouw VAN DER LAECK ter caemer gesonden een stuckxken schilderije representeerende een nimphie met een boochie eñ pijle in de handt, geschildert bij MARIA VAN DER LAECK, haer Dochter eñ dat gestelt op . . . . *f* 18 — 0 —.

Int Jaer 1669 aen d'Heer BERNOUTS verhandelt bij d'Hr

Den 28 Julij 1663 heeft JOHAN DE

B9 1V43

BAEN een tronike van FRANS HALS gesonden en dat geset op

JOHAN DE BAEN als eigenaer en hier geroyeert.

Den 25 Augusti 1663 heeft ABRAM VAN BEIJEREN een stuck schilderije ter caemere gebracht, sijnde een Tafelken daer op een roemer met wijn, boschdruijven, citeroen, achterop een Taillioer, geestimeert op *f* 15 — 0 — 0.

Den 25 Augusti 1663 heeft PAULUS HELLEBUYCK ter caemer gebracht een schilderije inhoudende een geselschap die met de caerte speelen, een man die te paert sidt en drinckt, achter een ruijne, dat geset op *f* 24 — 0 — 0.

Den 25 Augusti 1663 heeft FRANSOIJS VAN SANDTWIJCK der caemere gebracht een S. FRANCICUS tronie, leggende beijde sijn handen op de borste, eñ dat geset op . . . *f* 15 — 0 —.

Met Kennisse van de Heeren Regenten weerom gehaelt ende hier geroijeert.

Den 8 Sept 1663 heeft JERONIMUS VAN DIEST ter caemere gebracht een stuckxken schilderije van sijn hant wtbeeldende een stilstaende waeterken met eenige scheepkens, eñ dat geset op de prijse van. . . . *f* 24 — 0 —.

Den 8 Sept. 1663 heeft BARTOLOMEUS MEIJ-BURCH ter caemere gebracht een mans Tronie, wtbeeldende een Sinte PAULUS eñ dat gestelt op .

Dese Schilderije behoort nu in eijgendomme de Broederschap.

Den 20 Februarij 1664 heeft de Heer Commijs BASTINGIUS een stuck schilderije ter caemere van de Haechsche Const en Schilders Broederschap doen brengen, bij sijn eijge handt gemaeckt.

Dese Gerridon behoort in eigendom de Confrerije.

Den 31 Meij 1664 heeft JAN CREPEE ter caemere van de Confrerije gebraçht een Gerridon ofte cnaepe ende daermeede voldaen 't recht de confrerije competeerende, daer bij vougende drie gulds.

Dit stuck bij den eijgenaer weder ingetrocken, ende wederom in plaetse gebracht een Cortisane met een out man, die haer naer bomgat tast. Dit bovengeschr. stuckgen van den ouden man weder bij den eijgenaer ingetrocken ende een zeestuckgen in plaetse, met Vissertiens vooraen, een voet int vierkant.

Den 1en Augusti 1665 heeft ISACK VAN DUIJNEN op de confrerije-kaemer gebracht een stuck schilderije inhoudende een Kannecken met een Teste vier, Toeback, Briefken eñ ander bij leggent goet, geestimeert op *f* 30—0—.

Den 6en Sept 1665 heeft HERMANUS VERELST een blom vlesse met een roosie eñ andere bloemekens ter caemere gebracht getaxeert op *f* 15—0—.

Memorie. Met kennisse van de Heeren Regenten de

Hangen bij leeninge ter caemere van de Confrerije een ABRAHAM's offerhan-

slapende VENUS teruggehaelt.

den, Item een Slaepende VENUS en Cupido van den jonge MIJTENS geschildert, ende toebehoorende den Capiteijn JOHANNES MIJTENS.

Memorie. Met Kennisse van de Hen.Regenten weerom gehaelt.

Noch hanckt bij leeninge ter caemer een stuck schilderije, wtbeeldende daer de drie Wijse ofte Coningen aen Christo eñ Maria coomen offeren, geschildert bij MARTINUS LENGELE eñ hem toebehoorende.

Memorie. Weederom gehaelt eñ geroyeert. Weder in plaetse gebracht een MARSIAS ende APOLLO, ongelijst.

Noch hanckt bij leeninge ter Confrerije een stuck schilderije uytbeeldende DEDALUS en NICARUS (sic!) toebehoorende Monsr. VERSCHUIJR.

Een Iteljaans Lantschap met water en hooge bergen int verschiet, gedaen en toebehoorende Monsr. BREETVELT.

Noch hanght ter Caemere van de Confrerije bij forme van leeninge een groot stuck, uijtbeeldende het dispuijt over de wapenen van AGGILES geschildert bij Monsr. WILLING toebehoorende den Secretaris H. HERTMANS.

Op den 10en Sept 1671 heeft Sr. HENDRICK RAVE aen de Confrerije vereert een boeck in quarto sijnde Le Maraviglie de L'arte di CAROLI RIDOLFI

Item bij den voorn. Sr. RAVE noch vereert een boeck in folio sijnde:

Pictorum aliquot celebrius Germaniae Inferioris Effigies.

Hangt bij Leeninge ter caemere van de Confrerije een St. Anthonis feest geschildert bij VERSCHUIJRINGH van Gorcom, ende hem toebehoorende. 1)

Vereert ter caemere van de Confrerije bij den Heere Adt. JOHAN DE BISSCHOP twee boecken in folio, zijnde romeijnsche Statuen, bij geetst eñ uijtgegeven.

Vereert ter caemere van de Confrerije bij den Heere Adt. GIJSBRECHT VAN HOGENHOECK een boek representeerende de Habiten van verscheijde Natien. Soo van Europa, Asia, Africa als America.

Den 14 febr. 1689 heeft d'Heer Outdeecken DE BAEN laeten haelen een stuck sijn Ed. toebehoorende, representeerende een lantschap daerin een slaepende hont.

Reeds op dezelfde zijde, versa, volgen:

1) Waarschijnlijk het St Antoniesfeest in Italië, waarbij paarden, muilezels enz. met wijwater besproeid worden.

Naemen van de Heeren Regenten van het Academie voor den Jaere 1731.

MATTHEUS TERWESTEN voor de Heer ROBBERT DUVAL, dewelke nu Emeritus zijnde, in desselfs plaets is geeligeert de Heer JOAN VOLLEVENS. Voorts:

C. ROEPEL, J. VAN GOOL, S. DUVAL, W. VAN HAENSBERGEN, D. KINDT. N. HOOFT.

Dan vinden wij zeer vervelende Rekeningen der Academie.

Ontfangh der 1e drie maenden van de navolgende Inteijkenaers:

Mr. KEIJER, EUGENIUS. IMMINK, FREESE, JOHs FEURET, BARNARDS, KUIJPER, DE WAERD, één maend, MIJTENS 2 maenden. (Bedrag pr. 3 maanden *f* 4 — 10.—). De uitgaven zijn voor turf, aan JAN de knegt enz.

In 1732 dezelfde Regenten. Nieuwe teekenaars: STORCK, KROMBEECK, DE FAY, WIJTBOOM, NOBLETH, DE WAARDT, DE FRIES.

De Magistraten zenden jaarlijks *f* 60 —.

Op de rekg. komen voor: Aen de kok CUYPER volgens quitancy *f* 14 – 10. Aen't model voor 5 maenden *f* 60.—, 25 bouteilles *f* 18.— fruit *f* 1 — 11, broodt, oli en azijn en alderhande, enz.

In 1733 en 1734 niets van eenig belang, dezelfde Regenten, min de Heer S. DUVAL, dezelfde leerlingen; nog nieuw: SCHASBERGEN, NACHENIUS, J. VAN DIJK, FORETTI, SPRENKHUYZEN en LIONNET.

In 1735 dezelfde Regenten met AUGUSTINUS TERWESTEN als Adjunct-regent. Nieuwe inteekenaars: ARNOLD GUYLIKER, J. VAN GELDEREN, (meest onbekende namen: waarschijnlijk liefhebbers of kladschilders die deze goedkoope gelegenheid waarnamen om naar 't model te teekenen.)

In 1736 dezelfde Regenten; de academie onder de directie van den Heer DIRK KINDT. Nieuwe leerl: GRÜN, ALB. DE JONG; niets belangrijks onder de rekeningen.

In 1737 dezelfde Regenten, doch in plaats van J. VAN GOOL, J. VOLLEVENS; directie heeft de Heer N. HOOFT.

Nieuwe leerl.: VAN DER HOEVE, VAN GOENS, KAREL VAN KUIJK, HEND. HEEMERS, ROELOFSWAERT, BARNESTEIJN. Onder de rekn: Aen JAN voor wijn als anders op die maaltijt f 11 — 9 — 6. Aen het sien van modellen: f 1 — 13 —. Aen een kaerel die er een aenbragt f 1 — . —.

In 1738 dezelfde Regenten; directie heeft JOAN VOLLEVENS.

Nieuwe leerlingen: COENRAET, HEMERT, GRAHAM, MENSHARD, VERHEIJDEN, KELLER. Van de vroegere namen verdwijnen er nu en dan weer.

Onder de rekgn: een ℔ kaerssen en een besem voor 3 stuivers. Het model 13 reijsen f 39.—.

In 1739 dezelfde Regenten; dezelfde leerlingen, directie MATTHEUS TERWESTEN. Onder de rekn. aen moesselwijn ca f 25.—, het model 4 maenden f 48.—

In 1740 dezelfde Regenten, directie de Hr. COENR. ROEPEL. Dezelfde leerlingen; niets belangrijks.

In 1741 dezelfde Regenten; directie WILLEM VAN HAENSBERGEN, waargenomen door M. TERWESTEN. Nieuwe leerlingen: GOINES, GRIMS, D. CUIJPERS, VAN RIJNSDIJK. (Sedert 1740 geven de Magistraten toelaag: f 100.—.

In de rekeningen komt voor: Aan een Koets op de maeltijt: f 1.—. De Kok f 31.—.

In 1742 dezelfde Regenten, directie D. KINDT; slechts *drie* leerlingen: VAN RYMSDIJK, PIETER en CAREL VAN KUIJK. De rekening sluit met een nadeelig saldo van ruim f 18.—

In 1743 dezelfde Regenten, directie N. HOOFT. Nieuwe leerlingen: d'Heer DEODATIE en d'Heer REMMEDIJK; niets bizonders.

In 1744 dezelfde Regenten, plus ANTONIE DE WAARDT; directie

JOAN VOLLEVENS; dezelfde weinige leerlingen en vervelende rekeningen.

Men ziet dat de Academie kwijnt.

In 1745 dezelfde Regenten; directie M. TERWESTEN. Slechts 2 leerlingen, de Heeren CAREL en PETRUS VAN KUIJK

In 1746 dezelfde Regenten, directie C. ROEPEL.

In 1747 » » » W. VAN HAENSBERGEN.

In 1748 » » (behalve C. ROEPEL), directie KINDT. Maar één leerling GERARDUS BRIJER COPIUS.

In 1749 dezelfde Regenten als in 1748; directie DE WAARDT; nieuwe leerlingen: WOUTER DAM, WOUTER UYTTER-LIMMEGE, (later LEMMING), COPIUS, AART SCHOUMAN. Onder de rekeningen: Aan 't schoonmaeken en laten verwen van de plijsterbeelden *f* 1.— 2 st.

In 1750 zijn Regenten: M. TERWESTEN, AUGUSTIJN TERWESTEN, Wm. VAN HAANSBERGEN, DIRCK KINT, ANTH. DE WAART, JOHAN VOLLEVENS.

In 1751 dezelfden, behalve ANTHONI DE WAART voor wien AART SCHOUMAN gekozen is.

In 1752 de vorigen plus GERARD COPIUS, PIETER HELMHOUT, C. BLOCK, Teekenaars: VROEG, J. MARKE, JACOB VAN BRAKEL.

In 1753 de vorigen, thans zeven personen, als leerlingen vinden wij: J. A. TISCHBEIN, A. W. TISCHBEIN, C. BLOCK, ADRIAAN VROEG, JACOB VAN BRAKEL, JOHAN MARKE, JACOB BOK, GEURT VAN MOELINGEN, JOHAN DE GROOT, WOUTER UYTER LIMMING.

In 1754 de vorige Regenten. Nieuwe leerlingen: GILLIS EYGENRAEM, JOHs. VAN MERKEN, JASPER POLAK.

In 1755. De vorige regenten. Nieuwe leerlingen: COENR. COSTER, FRANS DUTTING, DIRCK HAAGH, GER. VAN HAFTEN, DIRCK VAN DER AA; weinig bekende namen!

In 1756 weer de vorige Regenten. Leerlingen: PIETER DE SWAART,

J. J. BLASIÈRE, RUTGER TAATS, T. P. C. HAAG, VAN DE WAL, FLAUDEMONT, FABER, F. P. REGNIER, VOET, M. V. CRUIJSELBERGEN.

In 1757 de vorige Regenten, behalve MATTHEUS TERWESTEN, waarvan wij lezen dat hij in 1757 den 11 Junij overleden is. Geen nieuwe leerlingen.

In 1758. Regenten: COPIUS, KINDT, VOLLEVENS, SCHOUMAN en AUG. TERWESTEN. Nieuwe leerl.: DIRCK KUYPERS, BARTH. MEYER, JOHAN ICKSTEIN, GEROME LAPIS. In de rek. komt voor: aan boete voor 't uwtgieten van de asse *f* 1.—, enz.

In 1759 vier Regenten, (de vorigen min VOLLEVENS.) Nieuwe leerl: CORN. VAN DER SMIT, Wm. VAN BOEKHOLT, ALBERTUS FREESE, MICH. WIMMERS, voorts GIROLAMO LAPIS, en de ouden.

In 1760 vier Regenten, als voren. Onder de nieuwe leerlingen: FRANS SCHUTTER, TISBEEN (sic!) GABEL, weer GIR. LAPIS.

In 1761 de vorige Regenten met TETHARD PHILIP CHRISTIAEN HAAGH.

Leeilingen: JULIUS ANTOON, L. STEGWEY, C. ZEPPEL, TISBEEN, LINDE VAN DIJK.

In 1762 Regenten: G. COPIUS, A. SCHOUMAN, T. P. C. HAAGH, AUG. TERWESTEN.

N. Leerl: NIC. MUIJS, SIETSE NICOLAI, L. STECHWEIJ, KILIAN, RONGÉE, Pr. HEYNSIUS, JUL. ANTON.

In 1763 de vorige Regenten; nieuwe leerlingen: B. S. BOLOMEIJ van Lauzanen. (Van dezen middelmatigen schilder bezit het Ned. Museum 1) de portretten van WILLEM V en WILHELMINA.) BERNARD PAUL van Gent, ZEPPEL, J SONNENBERG, A. J. DE THOMEZE.

In 1764 de vier vorige Regenten; nieuwe leerlingen: JACOB PH. SPRUIJT, JAN JAC. SCHALCK, nog: NIC. MUIJS, JAN VAN DE WALL,

1) Onlangs werd hetzelfde Museum verrijkt met een tamelijk goed en fijn afgewerkt schilderijtje van BOLOMEY: Prinses WILHELMINA als Weduwe, door de kunsten en gratiën omringd.

BOLEMEY en ZEPPEL. (Het jaarlijksch douceur van den Magistraat bedraagt sedert 1758 *f* 150.—.)

In 1765 de vorige Regenten. Nieuwe leerlingen: JOHS. PULVER, Raadsheer VAN MINNINGEN, C. BOILY.

In 1766 de vorige Regenten. Leerlingen: J. VAN THIEL, LA POTRIE, JEAN TESSIER, JAN KEER, (3 maanden na't model kosten *f* 7 — 10 st. alleen 't mansmodel *f* 3 — 15 st.)

In 1767 de vorige Regenten. Leerlingen: HUMBERT, ADR. SCHREGARDUS, Wm. CREITZ, LEOP. MATHIEU, MAARTEN SCHAASBERGEN, JEAN TESSIER, d'Heer TRINQUEZSE, en enkelen der vorigen.

In 1768 de vorige Regenten. Leerlingen: PH. DE BONDT, PAULUS CONSTANTIJN LA FARQUE, CHARLES LOUIS DE LA POTTRIE, ROELANDT VAN EIJNDE, DIRK VAN DER MEER, JOHAN GEORG ZIESENITS, Cheurvorstelijke Hanoversche Kabinet Schilder, CHRISTIAAN LUDWIG KRIEGELSTEIN, deszelfs discipel, JOHAN GEORG PULFER.

In 1768 komen de volgende posten op de Rekening voor: Aan 2 pleistervrouwe — een dito PARIS, een dito centaurbeeldtjes *f* 13 — 10 st. 'T repareeren van de Faunis en een Borstbeeld *f* 2.— enz.

In 1769. De vorige Regenten. Nieuwe leerl: H. GUISSE of GIESE, LEONARDUS TEMMING.

(Voor de Reekg. maaltijdt aan den Leydsendam met schuitevragt etc. samen *f* 33.—.)

In 1770 de vorige Regenten. Nieuwe leerlingen: HENDRIK WILHELM SWIKHARD (SCHWEICKHARDT) 1), Wm. TENGELER, JACOBUS D'AVRANCE. Voorts nog D. V. D. MEER, LA FARGUE, J. E. R. VAN DEN ENDEN, FRANCISC. XAVERY, L. TEMMINK, JOHANNES GROSSPFERD, FRANS WILDT, Wm. OFFERMANS, WILLEM LOOS.

---

1) Van SCHWEICKHARDT bevindt zich o. a. nog een prachtig behangsel te Dordrecht, de vier jaargetijden, ten huize van Dr. BLOM.

(Voor de maaltijd op 't Eylandje aan den Dam met schuite vragt *f* 26 — 10 st.)

In 1771 behalve de vorige Regenten nog BENJAMIN SAMUEL BOLOMEY. Nieuwe leerlingen: HENDR. CALLÉE, JOHS. VEAMAASK, TENGELAAR, SWICKHARD, SANDOZ. (BOLOMEY blijft meeteekenen.)

(Aan en reysje na Rotterdam, 't zamen betaald *f* 30 — 4 — 8.)

In 1772 de 5 vorige Regenten; de volg. nieuwe leerlingen:

KAREL BENTFORT, FR. LE CHALLAS, Wm. HEPNAAR, N. N. LINDTMAN, JOHS. DU VIGNON, CORNELIS VAN CASSEL, ABR. JOUFENEAT, WILLEM DE GRAAUW.

In 1773 de vorige Regenten. Onder de leerlingen worden SCHWIKHART en TEMMING Kunstschilders genaamd; nog: P. STIFKE, J. W. SNOEK.

In 1774 de vorige Regenten. Onder de academisten, PAULUS STIFKE, Kunstschilder VAN DER WALL, 1) J. W. SNOEK, Pr. VERVLOET, JOHANNES FREDERIKS.

In 1775 behalve de 5 vorige Regenten nog JAN VAN DER WALL en HENDRIK WILLEM SCHWICKHART. Nieuwe teekenaars JAC. TULLINGS VAN ULKEN, JOH. DU VIGNON.

In 1776 de vorige 7 Regenten. Nieuwe leerlingen: de jonge JAN VAN DER WALL, JAC. PERKOIS, Wm. DE GRAAUW, Secretaris SPOOR, Confiturier van Zijne Hoogh. VAN STRAATEN, HEIJMANS. BRUGMAN, VERMAASEN.

In 1777 de vorige Regenten. Leerlingen: JAN WILLEM SUURMONT, HOFFMAN, DE BEEFF, ROODE, VOORSTADT.

(Een vischmaaltijd met de wijn kost *f* 37.—.)

In 1778 de vorige Regenten. Leerlingen: ROELOFSWAART, J. MORITZ, de Renswouwer VAN ULKEN.

---

1) VAN DER WALL schilderde goede behangsels

In 1779 de vorige Regenten. Nieuwe leerlingen: HAASBROEK, CHRISTOFFEL BISSCHOP, VOLCK, Wm. KETT.

In 1780 de vorige Regenten; bij AUG. TERWESTEN staat Emeritus. Nieuwe leerlingen, TEN DEIJK, STIPHOUDT, KUIJPER, KRAUSZ Jr.

(De maaltijd, hier het Dam-reijsje genoemd, kost in de laatste jaren ca f 42.—). Ten slotte: Nota.

Zie de Reekeningen van de vrije Teeken Academie van 16 October 1780 af in dito boek met een parijsse bandt, agter de oude Academie notulen. (Dit boek is verdwenen.)

Hiermede eindigt het boek, mij door den Heer PH. VAN DER KELLEN welwillend ter hand gesteld. Al klinkt veel voor ons uit het laatste gedeelte vervelend en onbelangrijk, voor hem die den toestand onzer kunst in de 18e eeuw over eenige honderden jaren zal bestudeeren, kan het nog merkwaardig zijn, en al zijn hier maar weinig bekende namen — VAN GOOL, BOLOMEY, LA FARGUE, SCHWEICKHARDT, enz. — ook ons geeft het genoeg te overdenken.

De boeken der Haagsche Schilders-Confrerije berustende in het Gemeente-Archief te 's-Gravenhage.

Beginnen wij met het oudste daarvan. De oorspronkelijke Gildebrief van 1656, waarvan ik reeds een afschrift gaf, wel het oudste document der Confrerije, is in een perkamenten bandje gebonden met allerlei andere, echter allen 18e eeuwsche stukken. Achter dit groote perkamentblad vinden wij de ampliaties van 1684 en 1699. Zij luiden:

De Magistraet van s' Gravenhage, gesien hebbende het versoucke bij de requeste aen deselve gedaen door Deken ende Hooftmannen van de schilders Confrerije alhier hebben (enz) verclaert ende geampliëert als volcht:

Geene Beeld-snijders ofte Beeldhouwers sullen in het toecomende

vermogen eenige publique exercitie van haer conste te doen voor ende alleer bij henl. in de caemer van de voorsz. Confrerie sal wesen gestelt een meester-stuck, bij henl. selfis gemaeckt, tot approbatie van Deken ende Hooftmannen van de voorsz. Confrerie, mitsgaders de hooffden van de Beeldhouwerije, op de Boete van zes guldens op yeder stuck wercks, bij een yeder Contraris daervoor te verbeuren.

Actum enz. XII Febr. 1684.

De Secretaris
ANTHONI DE HEER.

De Magistraet van s' Gravenhage gesien hebbende het Versoeck van de Hooftl. der Beelthouwerye in den name en van wegen de gesamentl. Beelthouwers alhier ter stede gedaen, heeft goet gevonden aen deselve te accorderen de articulen hier naer volgende:

Soo wanneer ijmant te vooren een Mr. Beelthouwer te werck hebbende gestelt, denselven niet soude mogen hebben betaelt, eñ naderhant een ander meester quame te gebruycken, sal den eersten door de hulpe van de Confrerije der Schilderkunst aen den tweeden meester het werck mogen laten verbieden, sonder dat den laasten Mr. sal vermogen naderhant verder te wercken, voor ende aleer den eersten sal sijn voldaen, op een boete van ses guldens.

Alle Beelthouwerswerck sal in het toecomende moeten werden gewerckt ten huijse off op de winckel van de meesters Beeltsnijders en sullen geene knegts ofte andere onvrije personen eenigh snijwerck aen hare huijsen off elders buyten de huijsen der meesters vermogen te maken op de verbeurte van twaalff gld.

Soo wanneer eenigh Knegt sijn meester bij dewelcke hij werckt soude willen verlaten, sal deselve gehouden sijn, denselven veertien dagen te vooren van 't selve sijn voornemen te waerschouwen, sonder dat een meester sal behoeven den Knegt eerder te laten gaan, en

sal de Knegt gehouden sijn geduijrende die veertien dagen sijn meester behoorl. te dienen, op de verbeurte van drie gld., soo meenigmael den meester daer over regtmatige clagten soude mogen werden gegeven.

Geen meesters sullen vermogen de Knegts van elcanders winckels te troonen, directelijck met het presenteeren van meerder loon, off anders, op de verbeurte van twaalff gulds.

De leerjongens sullen gehouden sijn hunne meesters met behoorl. respect den tijt hunner leerjaren te dienen, en soo wanneer eenigh meester sijn leerjongens binnen den tijt der bestedinge quame te licentieren, sullen die jongens bij geen andere meester mogen worden aengenomen sonder consent van den voorgaenden meester, behoudens indien de ouders ofte voogden der leerjongens soude mogen meijnen, dat tselve consent sonder reden wierde geweijgert, die meester van de Hooftmannen sal werden ontboden, en sal aldaer dat different werden gereguleert naer behooren.

Gedaen enz. XVII Martii 1699.

Mij present, Secretaris
ANTHONI DE HEER.

Voorts is het oudste en merkwaardigste boek op het Archief een perkamenten bandje, waarop:

Register van de
Jaerlijcx contribuerende Konstenaers ende Liefhebbers. 1)

Aengesien de Heeren Magistraeten van s' Gravenhage, den Deecken ende Hooftmannen van de Confrerije hebben laeten aenseggen, dat sij van meyningh sijn gewerden, dese Confrery caemer

---

1) Wij vinden de inleiding weer geschreven met het schoone handschrift van den Secretaris CORNELIS VAN VEEN.

wederomme na haer te neemen, ten waere de Confrerye resolveerde Jaerlijckx daer voor in huijere te betaelen de somme van sestich gulds, Ende dat het nu sulx is, dat de incompste van de voorsz. Confrerije niet cunnen lijden ende toedraegen de voorsz. sestich gulds jaerlijckx op te brengen,

So is den voorsz. Deecken ende Hooftmans versoeck alhier, wat ijder van de Confrerij broeders, tot maintenue, ende vaststellinge van de Confrerije en̄ betalinge der voorsz. jaerlijckxse Huyerpenninge soude geneegen sijn te contribueeren.

Wij alle ondergeschreeven Leeden, mitsgaeders Liefhebbers, resorteerende onder de Const en de Schilders Confrerije alhier in den Haege, hebben belooft, gelijck wij belooven bij dese, alle Jaere op den eersten September, (aenvanck neemende nu den eersten September naestcoomende deses Jaers 1661) te sullen betaelen, tot maintenue, en̄ vaststellinge van de voorsz. Confrerije, aen handen van Deecken en̄ Hooftmans sulcken somme als ijder een van ons met eygen handt, sal hebben hier onder wtgedruckt.

Actum desen lesten Aprilis des Jaers 1661.

Nu volgen de eigenhandige onderschriften van de volgende personen:

Burgemeester D. van der Lisse, *f* 3 — 3 st. (betaelt.)
Jacob van der Does, idem. (solvit.)
(A. J.) Ravesteijn, idem. (solvit.)
Jan Westerbaen, idem. (solvit.)
M. de Bye, idem. (solvit.)
Van Stock, idem. (solvit.)
Otho Hoijnck, idem. (solvit.)
Ad. v. Venne, idem. (den 4 Octob. 1661 heeft Ar. van de Vennen betaelt.) (later hierbij gezet: obit.)

DIRCK HEEMSKERCK VAN BEEST, *f* 3 — 3 st. (betaelt.)
JORIS VAN DER HAGEN. (1 Oct. 1661 heeft JORIS VERHAEGEN betaelt.)
MARTIJN LENGELE, *f* 3 — 3 st. (4 Oct. 1661 betaelt;) obit.
JOAN^s. MIJTENS, *f* 3 — 3 st. (betaelt.)
D. MIJTENS, (16 July 1661 heeft AD^t. MIJTENS betaelt.)
ADR. HANNEMAN, (4 Sept. 1661 heeft HANNEMAN betaelt.)
C. DE NEIJN, (16 July de Heer AD^t. DE NEIJN betaelt.)
JOR. BOCK 1), (10 Sept. 1661 betaelt.)
S. VAN BEEST, 1661, (13 Augusti 1661 heeft BEEST betaelt.)
ISAACK WILTENS, (8 Sept. 1661 betaelt)
MELCHIOR DE HONDECOETER, (4 Oct 1661 betaelt.)
JOHANNIS MARINIS (MARINUS) drei guldens dri st. (betaelt.)
Ger: DE HOOCH 2) *f* 3 — 3 st. (4 Oct. 1661 heeft DE HOOCH betaelt.)
MIJTENS, *f* 3 — 3 st. (hierbij alleen: obit)
JACOB PIJLL, *f* 3 — 3 st.
J. LE DUCQ, idem. (30 Jan. 1662 heeft Mr. JOHAN LE DUCQ betaelt.)
W. DOEDIJNS, idem. (4 Sept. 1661 bet.)
N. WILLING, idem. (10 Sept. 1661 bet.)
JAN DE GRAEF, idem. (1 Oct. 1661 bet.)
J. CABELJAU, idem (22 Oct. 1661 bet.)
W. CODDE VAN DER BURGH, idem.
D. MEIJBURGH, idem. (30 Sept. 1661 bet.)
NICOLAUS MAGNUS, idem. (— — 61 bet.)
DIRCK VAN ROSENDAEL, idem. (8 Oct. 1661 bet.)
MAXIMILIANUS BOOT, idem. (3 Dec. 1661 bet.)

---

1) De Vendumeester.
2) Uit het Monogram is even gemakkelijk P^er te lezen; toch is de op bl: 101 medegedeelde handteekening, even als de hier voorkomende wel die van GERRIT DE HOOCH, den onbekenden meester van wien eene schilderij op de Confreriekamer hing. Wie kan iets omtrent desen schilder mededeelen?

Johan Walbeeck, 1661, idem. (1 Sept. 1661 bet.)

Johan de Baan, idem. (10 Febr. 1662 bet.)

Johan Betts, idem. (8 Oct. 1661 heeft Jonck. Johan Bretts betaelt.)

P. van Peene de Zuyt Prene, idem. (19 Nov. 1661 heeft Joncker van Peenen betaelt.)

Goswijn Zouburch, idem. (19 Nov. 1661 heeft Joncker Zouburch betaelt.)

G. Bulsinck, idem. (19 Nov. 1661 bet.)

Abram Brouwer, idem. (3 Dec. 1661 bet.)

Adriaen Rosa, idem. (17 Dec. 1661 bet.)

Pedro de Valequenisse, idem. (den lesten Dec. 1661 Pieter de Valckenisse betaelt.)

R. van Dijck, idem. (21 Jan. 1662 bet.)

F. Schellens, idem. (26 Jan. 1662 heeft Schellekens betaelt.)

J. Schimmelpenningh, idem. (21 Jan. 1662 bet.)

Jacob Helt, idem. (8 Oct. 1661 bet.)

Po. Verelst, idem. (30 Jan. 1662 bet.)

H. Verelst, idem. (17 Febr. 1663 bet.)

Antonio de Haen, idem. (1 Febr, 1662 bet.)

Antony van Ravesteijn, (... Febr. 1662 bet.)

Cornelis de Putter, idem. (18 Febr. 1662 bet.)

F. de Lietvelt de la Fée, idem. (4 Martii 1662 bet.)

Charles Codde, idem. (11 Martii 1662 bet.)

Aernout van Overbeke, idem. (1 Aprilis 1662 bet.)

C. Sohier de Vermandois, idem. (1 Apr. 1662 heeft de Heer van Warmenhuijsen betaelt.)

Frederick van Tongheren, idem. (7 Oct. 1662 bet.)

Casparus Netscher, idem. (25 Oct. 1662 bet.)

R. de la Haije, idem. (31 Aug. 1662 bet.)

071 IV 43
II 96

Franscoys van Santwijck, (ingeschreven 14 Apr. 1663.)
Ottomarius Hackius, idem. (ingeschreven 1 Mey 1663.)
Abraham van Beijeren, idem, (ingeschreven 5 Meij 1663.)
Martinus van Bergen, idem. (ingeschr. 6 Meij 1663.)
Jeronemus van Diest, idem. (8 Sept. 1663 bet.)
Christian van Sandrart, idem. (8 Sept. 1663 bet.)
Johan van Camaij, idem. (13 Oct. 1663 bet.)
Gulliam Trouweels, idem. (16 Oct. 1663 bet.)
Christiaen Dusart, idem. (7 Meij 1664 bet.)
Abr. Raguencau, idem. (1 Oct. 1664 bet.)
T. Bellechiere, idem. (18 Oct. 1664 bet.)
Jonas Gütsche, idem. (1 Nov. 1664 bet.)
Jacmo. Borchgraeff d'Jonge, idem. (8 Nov. 1664 bet.)
Antoni Smets, idem. (12 Nov. 1664 bet.)
Johan Broeckman, 1664, idem. (6 Dec. 1664 bet.)
H. Hertmans, idem. (24 Jan. 1665 bet.)
Johan Dellon, idem. (24 Jan. 1665 bet.)
G. Comans, 1665, idem. (24 Jan. 1665 bet.)
Romboudt Verhulst, idem. (24 Jan. 1665 bet)
(Doctor) Jacob Sena, M. D idem. (24 Jan. 1665 bet.)
Cornelis van Rijsoort, idem. (14 Febr. 1665 ingeschreven.)
Johannes Orizandt, idem. (14 Febr. 1665 ingeschreven.)
Hubertus Doedijns, idem. (7 Maart 1665 ingeschreven.)
Henricus Doedijns, idem. (7 Maart 1665 ingeschreven & bet.)
Pieter de Graaf, idem. (7 Maart 1665 » »)
Franciscus van der Burch, idem. (7 Maart 1665 ingeschreven.)
Heynderick Wolschot, idem. (Maart 1665 bet.)
Jacob de Hennin, idem. (23 Maart 1665 bet.)
Adrianus de Hennin, idem. (23 Maart 1665 bet.)

Isaacq van Duijnen, idem. (.... 1665 bet.)
Antoni Vermeulen, idem. (18 Apr. 1665 bet.)
Gerardt van Duyken, idem. (18 Apr. 1665 bet.)
Jean de la Coste, idem. (25 Apr. 1665 bet.)
Theodorus van der Schuer, idem. (11 July 1665 bet.)
Marcus Doedijns, idem. (8 Aug. 1665 bet.)
Johannes Fredericus Helvetius, idem. (19 Sept. 1665 bet.)
Martinus Cesar, idem. (19 Sept. 1665 bet.)
Petrus Huart, idem. (7 Nov. 1665 bet.)
Samuel Heermans, idem. (14 Nov. 1665 bet.)
Henricus Bornius, idem. (10 Oct. 1665 bet.)
Cornelis van Eijck, idem. (bet.)
Bertholomeus Eggers, idem. (14 Nov. 1665 bet.)
Jeremy Michell, idem. (14 Nov. 1665 bet.)
G. Maes, idem. (3 Jan. 1666 bet.)
G. Liebergen, idem. (1 Febr. 1666 ingeteeckent.)
Hendrik (van der) Hem, idem. (13 Maart 1666 ingeteeckent.)
P. van der Gracht, idem. (2 Sept. 1666 ingeteeckent.)
Van der Veer, idem. (30 Sept. 1666 ingeteeckent.)
Jacobus van Steenvoorden, idem. (7 Mey 1667 bet.)
H. de Koningh, idem. (7 Mey 1667 bet.)
W. van Beverwijk, idem. (14 Meij 1667 bet.)
M. G. van den Hove, idem. (27 Aug. 1667 bet.)
J. Roskam, idem. (17 Sept. 1667 bet.)
A. Martini, 1667, idem. (5 Sept. 1667 bet.)
R. van Cletscher, idem (19 Sept. 1667 bet.)
Cornelis Vinck, idem. (26 Nov. 1667 bet.)
Adolff Sleevooght, idem. (30 Nov. 1667 bet.)
Hendrik Bary, idem. (10 Dec. 1667 geteykent en betaelt.)

ADRYAEN VERVEER, idem. (31 Dec. 1667 bet.)
A. VAN BERGEN, idem. (14 Jan. 1668 bet.)
D. BEUCKELAER, 1668, idem. (14 Jan. 1668 bet.)
SAMUEL VAN HOOGSTRATEN, idem. (21 Jan. 1668 bet.)
A. VAN KERCKHOVEN, 1668, idem. (11 Febr. 1668 bet.)
D. ARNOUT, idem. (11 Febr. 1668 bet.)
G. DE BIE, idem. (3 Nov. 1668 bet.)
E. VAN HOGENHOUCK, idem. (29 Dec. 1668 bet.)
J. VAN STAEL, 1669, (16 Febr. 1669 bet.)
JOHANNES VAN HAENSBERGEN, idem.
P. VAN HOVE, idem. (29 Junij 1669 bet.)
CAPn. J. DINOJOSKI, idem. (14 Sept. 1669 bet.)
JOANNES BAPTISTA TIJSSENS, (?) idem. (5 Oct. 1669 bet.)
JOHAN VAN DER MEER, idem. (12 July 1670 bet.)
MICHAEL DE HARTOGHE, idem. (in den jaere 1670 bet.)
JAQUES VAILLANT, idem. (in margine: weerom gegeven.) 1)
D. V. D. VELDEN, idem. (betaelt.)
A. SMOUT, idem. (betaelt)
EGLON VAN DER NEER, idem. (idem.)
AD. VAN DER POEL, idem. (29 Nov. 1670 betaelt.)
H. DE HERTOGHE, idem. (betaelt.)
W. VERBURGH, idem. (24 Jan. 1671 bet.)
H. RAVE, idem. (27 Juny 1671 bet.)
DANIEL MIJTENS, idem. (27 Juni 1671 bet.)
JOHAN BRUYNSTEIN, idem. (1 Aug. 1671 bet.)
A. DE LERSSEN, idem. (10 Oct. 1671 bet.)
W. VAN HILLE, idem. (10 Oct. 1671 bet.)

1) Waar ik geen jaartal plaats, is het ook niet in het M.S.

G. VAN HOGENHOUCK, 1671, idem.

V. STERNBERG, 1671, idem.

W. HOPPINCK, 1671, idem.

F. VAN DIJCK, 3 gl. 3 st.

AND: ESSELINCK. 1671.

V. POTHOVEN, 1671, idem.

MAES, idem.

MATTS. ABRUGGE, idem. 23—1—1672.

ARNOUT BAILLY, idem. 8 Oct. 1672.

MAERTIJNUS BEUCKELAER, idem. 30 Oct. 1672, ondertrompet van de prins van oranje.

JAN DE HERTOGHE FSOON, idem. 17 Febr. 1673.

S' GRAVESANT, idem.

J. LOUCKERS, idem. 1673.

Wm. TRESLONGH, idem. 1673.

N: D: MOLEMBACH, idem.

N. VAN DER HOUCK, idem. 14 Oct. 1673.

HENDRICK VAN MAEREN (of MAERLE?), idem. 1673.

B. LENTHEN, idem. 23 Dec. 1673.

P. V. PYLL, idem. 23 Dec. 1673.

(doorgehaald, onwaerdigh.")

GEORGE ROSENBOOM, idem. 8 Nov. 1674.

ISAAC VLAMING, idem. 8 Dec. 1674.

LEON: CLEYBERCH idem.

DIRCK BEECKMAN, idem. 17 Oct. 1676.

F. VAN SPANGEN, idem.

BARTOLMEO APPELMAN, idem. 21 Nov. 1676. 1)

1) Hij schrijft: Ick onderge: belove hier mede aen de Confretje van de Schilder broderscap (sic) uyt te reijcken enz.

A. SCHEFFER, idem. 21 Nov. 1676.

W. HOUPER, idem. 21 Nov. 1676.

MELCHIOR KEMELS, idem. 27 Nov. 1676.

Ick onderschreven bekenne Jaerlycks schuldigh te weesen, Inkoformite Als booven een sulver dickent. 3 gld. 3 st. CORNELIS DE HEEM.

DE NEIJN, idem. 16 Dec. 1676.

AUGUSTINUS TERWESTEN, idem. 16 Dec. 1676.

W. MEESTER, idem.

G. BLAAU, idem. 10 Febr. 1680.

MATTHIAS DEMELE, idem. 13 Apr. 1680.

PIETER DE NEIJN, idem. 19 Oct. 1680.

CAREL VAN HEMERT, idem. 2 Nov. 1680.

JOHAN PALMART, idem. 28 Junij 1681.

J. ORROICK, idem. 25 Oct. 1681.

DE ROCQUETE, idem. 25 Oct. 1681.

J. STERENBERG, idem. 15 Nov. 1681.

TOULAR, idem. 6 Dec. 1681.

JEAN V. SPEELMAN, idem.

PIETER LEFEVRE, idem. 9 Junij 1682.

ADR. HOUTUIJN, idem. 11 July 1682.

M. ISSAECX, idem. 1 Aug. 1682.

L. GARNIER, idem.

AD. GROENINX, idem. 23 Jan. 1683.

C. VAN DER DOES, idem.

ROMEIJN DE HOOGHE, idem.

ROBERT DUVAL, idem.

JOHANNES TIELIUS, idem.

C. SOLINGEN, idem.

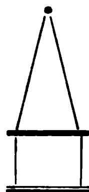
C. VAN DER POLL, idem.

MELCHIOR DE TOUSSAIN, idem.
ADR. VEERMAN, idem. 1683.
DANIEL JACOT (of JACOB?), idem. 1684.
LIBERTTEN VAN DER BURGH, idem. 1684.
JAN IMMERZEEL, idem. 29 Jan. 1684.
GERARD DE LAIRESSE, idem. 30 Dec. 1684.
B. v. OVERBEKE, idem. 3 Febr. 1685.
J. VAN TONGEREN, idem. 12 Febr. 1685.
W. BEECKERTS VAN THIENEN, idem 24 Maart 1685.
. . SCHEPERS, idem. 22 April 1685.
D. HARINGH, idem. 28 April 1685.
STEPHANUS COUSIJNS, idem. 5 Dec. 1685.
W. v. GOENS, idem. 5 Dec. 1688.
SYMON RUIJS, idem.
(Dit is merck en de naem van RUIJSCH.)
PETRUS RIJS, idem.
J. v. BRANDT, 1686. (1689 onwilligh te betalen.)
J. LOTTIN, idem.
GERRIT VAN OOSTEN, idem. 21 Dec. 1686.
J. MIJTENS, idem. 22 Nov. 1687.
P. HARINGH, idem. idem.
JACOBUS VROOM, idem. idem.
JOHANNES GLAUBER, idem. 13 Dec. 1687.
HENR. DOEDIJNS, idem. 3 April 1688.
JACOB VAN SUNDERT, 1688, idem. 3 Apr. 1688.
H. v. LENT, idem. 16 Oct. 1688.
J. COEN, idem. 20 Nov. 1688.
QUIRIJN VAN RHIJN, idem. 4 Dec. 1688.
LAFONTAINE, idem. 17 Nov. 1689.

Lieuwe Willems Graaf, idem. 8 Oct. 1689.
J. Blom, idem. 31 Oct. 1689.
Charles Codde, idem. 5 Nov. 1689.
Johan Splinter, idem. 12 Nov. 1689.
Willem Paau, 1689, idem. 14 Nov. 1689.
Pieter Dierquens, 1689, idem. 1689.
J. Rosa, idem.
J. van Byemont, idem.
S. van Huls, idem.
Joh: Doedijns, idem, den 15 November op de Landing van de Prins van Oranje 1689.
Jbus. Doedijns, idem. 1689.
W. V. Roels, idem. 5 Nov. 1689.
Dirck de Bruijn, idem. 10 Dec. 1689.
A. B. R. Alewijns, idem. 30 Dec. 1689.
F. v. Larck, 1690, idem. 4 Febr. 1690.
P. D. Laete, idem. 13 Meij 1690.
F. Spanheim, idem. 9 Dec. 1690. (i. m: twalif jare ten aghteren.)
A. Beeldemaker, idem. 23 Dec. 1690.
Har: van Ruijven, idem. 27 Jan. 1691.
Jacobus Roman, idem. 12 Febr. 1691.
Corns. Clant, idem. 7 April 1691.
Ns. Couckebacker, idem. 9 Febr. 1692.
J. van Roels (?), idem. 5 Maart 1692.
A. D. Vogel, idem. 20 Dec. 1692.
Carel Borghert Voet, idem.
J. Mulder, idem. 31 July 1694.
J. H. Otten, idem. 31 July 1694.
J: Meester, idem. 14 Nov. 1694.

A. B. SENA idem. 27 Nov. 1694.
D. v. BARNEVELT, idem. 12 Dec. 1694.
CORNELIS DE BRUIJN, idem. 12 Meert 1695.
Bt. CAESCOPER, idem 17 Dec. 1695.
JEAN BRANDON, idem. 24 Maert 1696.
G. VALETTE, idem. 3 Nov. 1696.
VAN DALEN, idem. 1 Dec. 1696.
J. A.(?) VAN HOOGSTRATEN, idem. 1 Dec. 1696.
JOHAN VAN DER HOUVEN, idem. 8 Dec. 1696.
PIETER MOLLICK, idem. 15 Dec. 1696
ANTONI HAAN, idem. 15 Dec. 1696.
J. F. CORREGE, idem. 19 Dec. 1696.
DIRCK MAAS, idem. 16 Maert 1697.
JAN BROUWER, idem. 1 Juny 1697.
D. CODDE, idem. 27 Oct. 1697.
P. GEBHARDT, idem. 9 Nov. 1697.
J. ORROICK, idem. 10 Nov. 1697.
JOHAN SENA, idem. 14 Nov. 1697.
PIETER VAN DER PLAES, idem. 17 Nov. 1697.
FRANSCOIS BEELDEMAKER, idem. 25 Oct. 1698.
H. v. MOESEL, 1698, idem. 8 Nov. 1698.
J. PARMENTIER (in het fransch), idem, ce premier Dessambre (sic) 1698.
JACOB VAN RIJSSEN 28 Maart 1699.
C. NETCHER, idem. 8 Aug. 1699.
M. TERWESTEN, idem. 15 Aug. 1699. (Obiit 11 Junii 1757).
C. VAN HOECKE, idem. 15 Aug. 1699.
P. M. VAN MAASWIJK, idem. 17 Oct. 1699.
J. RUIJSCH, idem. 7 Nov. 1699.
JAN VAN DER LUYT, idem. 7 Nov. 1699.

DE BACQUER, idem. 7 Nov. 1699.
ALB. VAN SPIERS, alias de piramide.

JOH. DE VOS, idem.
JEUDONNÉ DE VOIS, idem 5 Maart 1699.
N. HOOFT, idem.
JAN MARTIJN (?), idem. 27 Nov. 1700.
B. VAN Dr LELIJ, idem. 19 Febr. 1701.
J. POOL, idem. 4 Junij 1701.
PIETER LOOFS, idem. 8 Oct. 1701.
J. VAN HOLST, idem. 14 Nov. 1701.
G. D. DECKER, idem. 11 Febr. 1702.
J. V. COEN, idem. 7 Oct. 1702.
P. COCQ, idem. 3 Nov. 1702.
STAPEL CODDE, idem. 11 Nov. 1702.
MICHIEL JAGHERS, idem. 11 Nov. 1702.
C. SWAENS (?) 1), idem. 1702.
THEMAET (?) 1), idem. 1702.
MATTH[s]. STILTE, idem. 18 Nov. 1702
CHRISTIAAN RACHELL, idem. 30 Nov. 1703.
W. HAVIUS, idem 11 Oct. 1704.
J. BERTRAM, idem. id. id.

1) Verscheidene handteekeningen zijn door de vele krullen onleesbaar.

J. AKERSLOOT, idem. 25 Oct. 1704.
JOHAN STEENIS, idem. 25 Oct. 1704.
VOLCKERT VAN GOENS, idem. 1 Nov. 1704.
FRANCOIS HARTSOEKER, idem. 1 Nov. 1704.
D. GROENHOUT, idem. 15 Nov. 1704.
P. (?) ROMAN, idem. id id.
ANTONI SCHOONJANS, idem. id. id. (De hofschilder van den Keizer te Weenen)
W. HAVIUS, idem. 21 Nov. 1705.
PIETER VAN DER POEL, idem. id. id.
G. A. MUTSENIUS, (?) idem. id. id.
W. VAN DIEVOORT, idem. 19 Dec id.
DE MEINERTZHAGEN, idem.
W. V. KLINCKENBERGH, idem 6 Januarij 1706.
W. ROSENBOOM, » 27 Febr. »
W. DUIJN, » 6 Maart »
HENDR. ESSELINCK, » id. »
P. ROTTERMONDT, » id. »
DIRK KINT, » 31 Julij »
G. VAN KINSCHOT, » 26 Oct. »
W. WOLFFGANCK, idem. 27 Oct. 1706.
A. BOUT, idem.
W. V. HAENSBERGEN, idem.
J. V. STEENWIJCK, » 1707.
JOHAN WOLFFGANCK, »
A. V. DIEVOORT, »
GASPER PEDRO VERBRUGGEN, idem.
J. CAMBIER, »
L. VAN DER WIELLEN, »

L. van Nieuwenhuysen,	idem.	
R. P. van Goens,	»	
J. Roosmale,	»	
Thomas Pauw,	»	
C. (?) Haansberg,	»	
A. van Spierinxhouk,	»	1711.
M. Normandie,	»	20 Oct. 1711.
J. F. Tromer,	»	
Dirck dé Swart,	»	30 Apr. 1712.
H. Ferguson,	»	10 Dec. 1712.
Joh. Cambier,	»	10 Dec. 1712.
Valentijn Micheell,	»	31 Dec. 1712.
Adam Smits,	»	11 Febr. 1713.
J. Guerin,	»	29 April 1713.
C. Roepel,	»	6 Mey 1713.
Willem Brouwer,	»	19 Aug. 1713.
M. v. Hoecke,	»	30 Sept. »
A. de Graaff,	»	30 Sept. »
Gasp. van Kinschot,	»	24 Oct. 1713.
A. v. Wassenaer,	»	25 Nov. »
A. Guérin,	»	4 Aug. 1714.
M. van d: Baalen,	»	26 Jan. 1715.
B. Repelaer,	»	4 Meij 1715.
Rijnier Plesius, (?)	»	18 Jan. 1716.
v. Assendelft,	»	20 Oct. 1716.
C. van Well,	»	9 Oct. 1717.
W. van Bosch,	»	29 Oct. 1718.
Jan Bout,	»	id. id.
Coenraet Roepel,	»	5 Nov. 1718.

J. van Gool,	idem. 5 Nofember(!) 1718. 1)
Rutgert Alberts,	» id. id.
A. van Neck,	» 22 April 1719.
Philip van Dijck,	» 9 Sept. 1719.
D. van Doolen,	» 11 Oct. 1721.
P. v. Meerloo,	» 11 Oct. »
Joh. Stapel Codde,	» 8 Nov. »
Samuel Du Val,	» 13 Nov. »
J. G. van Boetzelaer,	» 13 Nov. »
M. v. Maaswijk,	» 22 Nov. 1721.
Wm. Burrough,	idem. 26 Sept. 1722.
Josias Lambrechtz,	» 10 Oct. »
J. Verhouff,	» » »
H. v. Heteren,	» 13 Nov. 1723.
T. van Rielle junior,	» » » »
De Vrint,	» » » »
H. v. Kervel,	» » » »
Will. Hend. Ravens,	» » » »
J. Hoefkens,	» » » »
Johan ten Hove.	» 17 » »
De Greeff,	» 27 » »
A. Pauw,	» 22 Jan. 1724.
C. Loeff (?)	» » » »
N. v Assendelft,	» 8 Nov. 1725.
.... van Dinter (?)	» 22 Maart 1726.
v. Hoornbeek,	» 25 Jan. 1727.
Ab. Wassenaer,	» 27 » »

1) Ick ondergeschreve belofe ut supra. Hag. den 5 Nofember A 1718.

Joan Vollevens, idem. 3 April 1728.
P. W. Asselen, » » » »
H. Roscam, » 16 Dec. 1728.
J. P. Ravens, » 12 Maart 1729.
D. v. Craght, » 3 Dec. 1729.
J. Scheltus, » 28 Oct. 1730.
H. Verschuring, » » » »
W. Helst, » 25 Nov. »
A. v. Stoppel, » 17 Febr. 1731.
G. J. Stelt, » 8 Dec. 1731.
J. Tuning (?) » 8 Dec. 1731.
H. Lanssel, » 27 Dec. 1732.
Jacob van Neck, »
Pieter Nyman.
L. Vermaten.
Otto Groenix Van Zoelen.
Grouwe van Wely, idem. 12 Dec. 1733.
N. Hooreman, » 30 Jan. 1734.
Jan Hudde Dedel, » 19 Oct. »
Jacob van der Esche, » 13 Oct. 1736.
C. v. Thiel, » 15 Dec. »
P. v. Turnhout, » 26 Oct. 1737.
Hoe langer hoe liver, idem. 30 Oct. 1737, A. Wassenaer.
J. P. Dierquens, idem.
Zoo langh ik leeve, H. van Slingelant, idem. 30 Oct. 1737.
Joannes van Braam, idem. 31 Dec. 1737.
N. van Wouw, » 8 Nov. 1738.
W. Binkhorst, » 21 Jan. 1739.
C. of G. Mulder, » 3 Jan. 1741.

G. Hoijer,	idem.	11 Febr. 1741.
C. M. Juijn,	»	30 April 1741.
Pieter Baardtmans,	»	10 Febr. 1742.
G. van Ruymveld,	»	30 Nov. 1743.
A. D. Waardt,	»	25 Jan. 1744.
J. A. v. Meerloo,	»	18 Dec. 1745.
J. H. Reeland,	»	15 Oct. 1746.
D. of P. van Elsacker,	»	17 Dec. »
A. van der Kaay,	»	» » »
Gijsb. Heeneman,	»	» » »
M. Doornik,	»	» » »
Gijsbert van der Hoop,	»	7 Jan. 1747.
IJsbrand 't Hoen,	»	10 Febr. 1748.
Joh. Bourcourd,	»	17 Febr. 1748.
B. Cock,	»	20 April 1748.
C. van der Hoop,	»	25 Oct. 1749.
Aart Schouman,	»	25 Oct. 1749.
J. Turnhout,	»	» » »
P. van der Poel,	»	» » »
F. van der Hoop,	»	30 » »
Johan Steenis,	»	
Fr. Abr. Cassa,	»	25 Apr. 1750.
Adriaen Vosmaer,	»	7 Nov. 1750.
Arnoldus Borwater,	»	6 Febr. 1751.
Jacob Vosmaer,	»	» » »
Augustinus Terwesten,	»	15 Oct. »
Dirck Dijckerhoff,	»	» » »
Pieter Terwesten,	»	11 Dec. 1751.
G. Copius,	»	7 Oct. 1752.

A. L. van Heteren,	idem.	21	Oct.	1752.
A. Christ (?)'	»	21	»	»
C. Rolandus,	»	»	»	»
J. S. Cassa,	»	»	»	»
J. Graafland Pietersz.,	»	4	Nov.	»
P. Cloot,	»			
Joan Hugo van Strijen,	»			
B. de Vries,	»			
J. B. van Rielle,	»	2	Maart	1754.
Cs. Roepel,	»	7	Dec.	»
J. de Groot Az.,	»	1	Maart	1755.
Mr. S. de Groot Anthsz: Cour. 1)	idem.	1	Maart	1755.
D. Ellinckhuysen,	»	9	Oct.	1756.
F. H. van Wassenaer,	»	21	»	»
J. Patijn,	»	»	»	»
Carel de la Bassecour,	»	»	»	»
P. M. Mestre,	»	»	»	»
Johan Dominicus,	»	»	»	»
A. van der Goes,	»	20	Nov.	»
N. Bondt,	»	27	»	»
C. A. Francken,	»	12	Febr.	1760.
W. Rooy,	»	19	Sept.	»
T. P. C. Haag,	idem.	22	Nov.	1760.
P. G. van Balen,	»	7	Febr.	1761.
G. van Minninghen,	»	21	»	»
G. Bok,	»	7	Maart	»
A. van Neck,	»	7	Nov.	»
J. H. van Kervel,	»	14	Nov.	»

1) Zeker de Courantier.

C. J. BEAUMONT,	idem.	22	Jan.	1763.
J. DE RIEMER,	»	5	Nov.	»
J. BAERT DE LA FAILLE,	»	10	Dec.	»
J. D. HEIJNS,	»	28	Jan.	1764.
A. BOSCH,	»	17	Nov.	1764.
E. W. VAN WIJDENBRUGH,	»	16	April	1765.

Einde van dit boek.

Het tweede perkamenten bandje op het Haagsche Gemeente-Archief heeft tot opschrift:

Accademie
van de
Teycken-Const, 1682—1700.1)

Voorin met potlood:

Al het hier in uitgesneden, is helaas! door den vorige bezitter gedaan. C. KRAMM.

Het accademie hebbende begonnen den 29n September 1682, zijn de regenten van de voorz. accademie, namentl:

d'Heer WILHEM DOEDYNS.	1e jaar.
d'Heer THEODORUS VAN DER SCHUER.	2e »
d'Heer DANIEL MIJTENS.	3e »
d'Heer AUGUSTINUS TERWESTEN.	4e »
d'Heer ROBERT DUVAL.	5e »

Geresolveert dat het eerste jaar de directie van de voorsz. accademie sal werden geadminisstreert bij d'Heer (enz. weer de bovenst. namen na de volgorde waarin zij staan,) en dan weder van vooren aff.

Aldus gedaen enz. 15 Nov. *1684*.

W. HOUPER.

---

1) Hoewel in de volgende bladzijden een aantal geheel onbekende namen voorkomen, meende ik toch geen vrijheid te hebben, die over te slaan.

Op deze bladzijde (verso) volgt in eens:

21 Sept. 1695.

Regenten: d'Heer TH. VAN DER SCHUER, als regent voor dese winter.

Assistenten d'Heeren ROB. DU VAL, DANIEL HARINGH, CORNELIS DE BRUIJN, JOHAN VAN DER HEIJDEN, JOHAN BLOMMENDAAL, DIRCK GIBSON, ADRIAEN LUNACH.

Regenten van 1697.

d'Hr. DANIEL HARINGH, regent voor desen winter.

Assistenten d'Heeren

THEOD. VAN DER SCHUER.

ROB. DU VAL.

JEAN BRANDON.

JAN BROUWER.

CORN. DE BRUIJN.

Op bl. 2.

Academie aangevangen 1696.

Volgen de namen der leerlingen:

LOOFS, GALLAMA, W. VAN OOSTEROM, P. HARINGH, AERENT PIJL, LIMBORGH, BIROCHION, BROUWER, NOBELET, POLA, DIRCK KINT, ABR. VAN STEENWIJK, VERSTRATEN, HEYBLOM, PIERE PIETÉ, HOOFT, BLEECK 1), VAN SWINDEREN, BLOMENDAEL.

Op fol: 6 volgt: Namen van de Accademisten. Ao 1682—1683. (Dit boek is op zonderlinge wijze gebruikt.)

OTTO BOMBLE, PIETER ARONDEUS, CAREL GRAVESANDE, ANT. VERSCHUER, JAN MORENAS, ANT. SPYCK, ALB. VAN DER SPICK, ARNOLDUS GOUDA, JOHs. VAN SCHELLUYN, ERNEST VAN HEMERT, M. TER-WESTEN, ANTONIO GERICO, PETR. CAVALIER, TIMON CONYN,

1) R. BLEEK, portretschilder.

O 11 v 43

Maurus Dringelenbergh, Francois van Santwyck, Niclaes Hooft, Pieter Besyll, Mr. van der Salm, Mr. Helm, Francois Mannis, Laurens van Leeuwen, Mons. Stelt, Frederick Witsteijn, Fabianus van Kessel, d'hr. van Hardenbroeck, Jacobus Herme, Mons. Bouché (Boucher?), Johan Melchior Roos, Ant. Verssen.

A°. 1683.

Behalve de vorigen:

Adriaen van Leeuwen, Simon van Velsen, (weêr Mr. Bouché), Mons. Meester, Jacs. van Switen. (Thans beginnen reeds de gapingen, door het uit- en afknippen van handteekeningen ontstaan.) De overgebleven handteekeningen der Rekeningen over 1683 zijn: Th. v. d. Schuer Deecken; Joan van Haensbergen. Hooftman.

A°. 1684.

Weer Pierre Bouché, Johan Melchior Roos, Mr. Visbagh. Mr. van den Branden, Rr. Louckers, van Iperen, Mr. de Baen, Mr. Drapentier, Mr. Rougisar, Wittensteijn, Everardus Maes en Johannes Lustingh, de meeste vorigen.

(Weer een blad waaruit 3 stroken geknipt zijn.)

November 1684. De meesten der vorigen; nog Jan van Nimweegen, Géricot, (thans zoo gespeld), Mons. Overbeeck, Mons. Maes, Pieter Lockhorst, Lourens Emmerseel, Mr. Isaac du Gant, Jacobus de Baen, la Rivière, Schoon.

1685.

Dezelfden, J. Top, Leendert van der Wiel, Mons. Constantinus Netscher, Abraham van Hoogstrate, J. Maes, Jan van der Metten, Andries Bartel, Thomas van Veen. Bij de rekening zijn alle handteekeningen afgeknipt.

1686.

Nieuw voorkomende namen: Mr. HEBBELAER, later EBBELAER, EMANUEL MAROT, BARTOLOMÉ BRANDON, Mr. BISSCHOP, LOCHORST, ABRAHAM WEIJS, VAN WIJCK, WILLEM NOOT. Voortaan vermeld ik niet meer waar iets uitgeknipt is, daar 't bijna op elk blad voorkomt.

1687.

Nieuwe namen: JAN KEIJSER, BRUIJNINGS, BERTOU, later BARTUE, WILLEM HOEBOET. Voorts: JACOBUS DE BAEN, P. LOOFS, NETSCHER, en de beide HOOGSTRATEN'S, N. HOOFT, M. TERWESTEN.

28 Dec. 1687 staat er achter 14 van bovenst. namen: dese een sleutel. Daaronder: Dese bovenst. diesijpels hebben mij betalt acht stuvers voer ider sleuttels. Enkelen geven den sleutel later weer terug. (Misschien voor een eigen kastje?)

1688.

Nieuwe namen: ELIAS MOLI (ook MOUÉ), ADAM ROMBURCH, JOHAN DE BAEN, CHARLES GALLUA, FRANQUIEN.

1689.

De rekg. over het afgeloopen jaar is onderteekend door

TH. V. D. SCHUER,
AUG. TERWESTEN,
JOHAN VAN HAENSBERGEN.

In de geschonden rekening:

Aen de Heer DOUDEIJNS	f 3.—
VERSCHUER	» 3.—
Voor de Weduwe MIJTENS	» 3.—
d'Heer (A.) TERWESTEN	» 3.—
d'H. DU VAL	» 3.—

Nieuwe namen: SAMUEL BLEYSENDORP, JOH. SWALIFSTECKER, later SWAEVELSTEECKER, HEND. PETR. KUTSCH, CORN. BEELDEMA-

KER, Jonck. SINTEMAN, (SIRTEMA?) (BLEECKE blijkt hier RICHARD te heeten.)

1690.

Nieuwe namen: Mons. COETS, TORNER, BLAESENDORP, (op 17 Jan. Nota, dat de bovenstaende gelden sijn gerembourseert alsoo de Model quam te sterven.)

27 Nov. 1690. Nog: Mons. SEBELL, Mons. MICHARIUS, Mons. MURE, Mr. LAFONTEIJN, Mr. VAN DORSTEN.

1691.

Nieuwe namen: Mons. KINEGOM, Mr. VUGHT, NICOLAES NOBEL.

1692.

Den 22 Julij begonnen te teijckenen op d' Accademie bij de navolgende Accademisten onder DOEDIJNS.

Mons. MICHARIUS.
Mons. TER WESTEN.
Mons. SEBEL.
Mons. BERTOUN.
Mons. DE BAEN
Mons. VAN DORSTEN.

Nov. 1692.

Mr. TERWESTEN.
Mr. NETSCHER.
Mons. BLEEK.
Mr. VAN DORSTEN.
Mr. MICHARIUS. Mr. POLA.
Mr. VINEK. Mr. NOBLET.
Mr. MIGMAN.

Onderteekend: W. DOUDIJNS, JOH. V. HAENSBERGEN, R. DUVAL, Directeurs van d'Academie, ROMBOUT VERHULST, hooftman.

Nov. 1693.

De Hr. TERWESTEN, HOOFT, V. DORSTEN, POLLA, BRANDON, NETSCHER, DE RIDDER, VAN BLEECK, VINCK, GIBSON (beelthouwer).

Nov. 1694.

De vorigen met SANDWIJCK, HEYBLOM, VAN DER STRATEN, ZELONIUS, BLOEMENDAEL, OOSTEROM.

Het meestergeld van HOOGSTRATEN, Schilder *f* 12.—.—

Idem van ADR. VAN WESSEL en GERARD BLOK, beeldhouwers . . . . - 12.—.— elk.

In de rekening van 1694—95 komt voor: Noch van d'Hr. CARRÉ als mrs.soon ende Hagenaer . . . . *f* 6 —.—.

Ontfangen het meestergeld van d'Hr. DE BRUIJN . . » 12.—. —

Hieronder staat:

Aldus gehoort, gerekent en gesloten ter presentie d'Heer DUVAL, deken, DIRCK GIBSON, ADRIAEN LUNACH, JOHANNES VAN DER HEYDEN, Hooffden van de Beeldhouders ter Camer van de Confrerie, den 12e Sept. 1695.

My present Secretaris
W. HOUPER.

Staat van den ontfangh & uijtgeeff rakende de meesterstucken, discipul geld en anders.

Ontfanghen van de Mr. gelden.

1695. 30 Nov. van Pr. VYGENS . . . . *f* 18:0:
21 Dec. » CHAREL MALETH . . . . » 12:0:
1696. 28 Febr. van LANCAN . . . . » 12:0:
6 Maart van RUBBENS . . . . » 18:0:
TEEUWES VAN WIELICK . . . . » 12:0:

Discipul geld.

Van Mons. LIMBURGH . . . . » 2:0:

Van Mons. BIROSCHION . . . . » 2:0:
» ARY VAN WESSEL zijn discipul genaamt JACOBUS FRANS » 2:0:
» Pr. BIJLEVELT . . . . » 2:0:
» CRISTYAEN VERMEULEN, discipul van LUNACH . . . » 2:0:

Deze rekening is gehouden »ter presentie" van: d'Hr. Deken DUVAL, VAN DER SCHUYR, HARINGH, Hoofdmannen, Pr. VAN DOBBEN, ABR. DE VRYES, DIRCK GIBSON, ADRIAEN LUNACH, Hooffden van de Beeldhouwers.

Rekening over 1696.

Van de meestergelden is tijde deses niet ontfangen.

Nochte oock van de discipulen.

De rekening van 1697 begint evenzoo.

1698.

Heeft het Academie begonnen met de volgende dissijpels, gedirigeert door Mons. J. BRANDON.

LAMBERG, TERWESTEN, G. V. LIMBORCH, POLA, BERNARDS, H. BRIJ, J. DOORSCHODT, P. SCHOT, R. V. BLEECK, W. HEYBLOM, J. VAN DOOLEN, THEOD. KINT, ABR. V. STEENWIJCK, ARENT PYLL, PITER LOOFS, HARINGH, JOHAN DANNEBERG, ROEPEL, VAN SWINDEREN, BIROCHON.

1699.

Behalve de meeste bovenstaande namen nog:

COEN, CARRÉ en BROUWER.

26 Octob: 1699.

Thans moeten de »accademisten" hunne handteekening plaatsen onder de belofte dat zij de academie voor 3 maanden zullen »frequenteren."

N. HOOFT, R. V. BLEECK, H. BREIJ, WIL. HEYBLOM, H. DOORSCHODT, ADOLF CRUYSBERGEN(?) J. VAN DOOLEN, M. BERNARDS, C. ROEPEL, Mr. STAAL, EGBERT MEYRINK, P. COEN, PIETER LOOFS.

Regenten van de accademieschilders.

VAN DER SCHUYR, DUVAL, DE BAAN, HAANSBERGEN, HARINGH, BRANDON, DE BRUYN, BROUWER, M. TER WESTEN, NETSCHER.

Beeldhouwers.

VAN DER HEIJDEN, BLOMMENDAAL, GIBSON, LUNACH.

1699.

(Nog eenige nieuwe namen als: QUACKELSTEYN, LAMBERGEN, BLOEIJEVEL, PESYET (?) VAN SWINDEREN.

1700.

Nieuwe namen: NOBELET, WEMENI (?)

28 Sept. 1700 is bij den Deken en Hooftmannen tot Regent van de accademie aangestelt de Hr. MATHIAS DEMELE, present als boven.

Hiermede sluit dit boek, dat tamelijk vervelend is, soms onleesbaar, en waaruit ik slechts het noodigste heb overgenomen.

Hierop volgt een perkamenten band gemerkt:

Accademie, derselver Rekeningen met den gevolge van dien, beginnende met primo October 1700 en eyndigende Ulto. October 1730.

Eerste blad: (zonder jaartal NB!)

Regenten van de Accademie van de Teykenconst in 's Gravenhage, TH. V. D. SCHUYR, ROB. DUVAL, DAN. HARINGH, JEAN BRANDON, CONST. NETSCHER, MATTH. TER WESTEN, MATTH. DE MELE, JAN BROUWER, NIC. HOOFT.

(Den 1e Mey 1702 is mede aangestelt PETRUS LOOFFS.)

verso:

18e Sept. 1711 is den Rangh van de Regenten gestelt als volght:

R. DUVAL, DANIEL HARINGH, MATTH. TER WESTEN, CONST. NETSCHER, MATTH. DE MELE, NIC HOOFT, PETR. LOOFFS.

911x6

26 Oct. 1719.

Dezelfden, behalve HARINGH, daarvoor WILLEM HAENSBERGEN.

Namen der Regenten van 1720.

W. HAANSBERGEN.

(Drie volgenden er uit geknipt!!!) N. HOOFT, M. TERWESTEN, KOENRAET ROEPEL en VAN GOOL.

(Uit de volgende bladzijden zijn bijna geregeld heele stukken weggeknipt; welk vandalisme!)

Uitgaeff ofte betalingh etc., gedaen door MATTHIAS DEMELE, Const-schilder. Zonder jaartal, doch waarschijnlijk 1701; zie verder.)

(Hierbij o. a. *f* 6—15—8 voor een Kristaline Kelck en Dexel, enz.)

Ontfangh van d'Akkademij der Hr. Const-schilders door JAN BROUWER, beginnende den 26 Nov. 1701.

Wij ontmoeten de volgende namen:

BREIJ, VOLLEVEN, COENEN, KRUISBERGEN, PEL, BRIJEL, BLEEK, DE BAAN, MEIJNDERTS, LOOFS, PIJL, LIMBURCH, DOORSCHOT, ZEUNTJES, VAN HULST, Bs. BLEEK, LARES, VAN DOBBEN.

1702.

Bijna al de vorigen, benevens MARTINUS HOES, JAN LE ROY, BERNARTS, BACKER, CONSTANTIJN, PERSIJN, VINCENTIUS.

1703.

Nieuwe discipels: VAN DER VUCHT, WITBOLS, VAN GOOL, HOLM, VAN SUNDEREN, SCHREY, LARISSE (wel LAIRÉSSE als boven.) LORMIER.

1704.

Nog een Mr. GERRET, Mons. VAN DER BURGH, VAN DEN ENDE, STORCK, JOHAN CAZIMIR, VAN HEUSDEN, BIERS, SCHATELYNS, SPIJCK.

1705. (Regent: DAN. HARINGH).

Discipels: Mr. TIER, PREUDOM, VAN DUYSEL, CLOPPENBURGH,

OPHOVEN, de Heer SCHOONJANS, HANNAERT, VAN HULST, SCHREIJ, STORCK, COENE, SPIJCK, PERSIJN, VOLLEVEN, LARIS, DUVAL, DOORSCHOT, VAN HEUSDEN, A. VAN DER SCHUER, VAN GOOL, VAN DEN ENDEN, LORMIER, LIMBURGH, DE BAEN, VAN DALEN.

1706.

Nieuwe discipels: SAGARIUS, BEELDEMAKER, VAN KUYCK, SOUKENS, KOSTER, GOSKEY, PATEYN.

1707.

Nieuwe discipels: Mr. BATAR, SCHOENMACKER.

1708.

(Regent: C. NETSCHER.)

Discipels zijn thans: SPEIJCK, KLOPPENBURGH, BEELDEMAKER, SOUKENS, GOSKÉ, VAN DAALEN, VAN KUYCK, VAN BLEEK, LIMBURGH, DOORSCHOT, VAN GOOL, STORCK, KINDT, VOLLEEVEN, SCHREY.

1709. (Regent N. HOOFT.)

Nieuwe discipels: DE WAERT, VERMEULEN, HOUTIJN (of HAUCTIJN), AERNOUT VAN DER MEY.

1710. (Regent DUVAL.)

Nieuwe discipels: JOHS. DE JONGH, HENDRICK, VAN DOUWE, BOCK, TOMASSIN, SURGIS, FONBONE.

1711. (Regent M. TERWESTEN.)

Nieuwe discipels: LE ROUX, JANSEN, VAN DER DRUYF, JAN BODT, V. SPEYCK, S. VAN BEECK, SLUIJTER, Avekaat MIJ.

1712. (Regent CONST. NETSCHER.)

Geen nieuwe discipels.

1713. (Regent P. LOOFS.)

Nieuwe discipels: TRESSI, PELONE, il Signore G. BATISTI RIARY, JACOBUS VAN DER BURGH.

1714. (Regent M. DEMELE.

Nieuwe discipels: BERN. VAN WEEMEN, FRANS VAN SANTEN, MICHIEL MONINX, TRESCIE (zie boven.)

1715. (Regent N. HOOFT.)

Nieuwe discipels: FRANS LOUWI, VICTOR DE VRIES, VREESE, VERHEIJDE.

1716. (Regent DUVAL.)

Nieuwe discipels: HENDR. GEERKENS, C. O. RANIS, EGIDIUS SCHOENMAKERS; nog: JOH. VAN SWINDEREN.

1717. (Reg. M. TERWESTEN.)

Nieuwe discipels: DEL SOTTO, SCHOONBAGH, (en o. a. nog steeds VAN GOOL, H. LIMBURGH, en de vorigen.)

1718. (Reg. CONST. NETSCHER.)

Nieuwe discipels: GRAHAM, FR. VAN STAPELÉE, GRUSON, SACKS, HOOGVELT, N. VAN LIMMICK.

1719. (Reg. Wm. VAN HAANSBERGEN.)

Nieuwe discipels: PHILIPPUS VAN DIJCK, HEYNDRICK CARÉE, JOHANNES CARÉE, ABRAM CARÉE, AD. GESWINT.

1720. (Reg. DIRK KIND.)

Nieuwe discipels: JAN DE PEUIJT, JAN VAN HEEMST, ROEL. VAN WESSEL, BAR. LUYTIES, PIETER VAN DIJK.

1721. (Regent N. HOOFT.)

Nieuwe discipels: PIETER SIEBURCH, LOUWI DE MONI.

1722. (Reg. DUVAL.)

Nieuwe leerlingen: PLEYTINGH, weer DE MONIE en VAN DIJCK.

1723. Directeur MATTHEUS TERWESTEN.

Thans zijn teekenaars: JAN VAN HEEMS, J. GESCHWINDT, DIRCK KUYPER, D. FREESE, SIBORGH, DE WERDT, PH. VAN DIJCK, TESSEE, d'hr. LIMBURCH, VAN VILSTEREN.

1724.

Directeur COENRAED ROEPEL.

Teekenaars: D'hr. VAN VILSTEREN, GESWINDT, (ook wel GESCHWINDT,) DIDERICK KUYPER, LIMBORGH, L. DE MONIJ, Mr BEAUJOUR.

Hierbij de notitie: de boetens bedragen: M. TERWESTEN, C. ROEPEL, J. VAN GOOL, S. DUVAL, W. VAN HAENSBERGEN, D. KINDT, N. HOOFT, samen 6 gl. 1 st. vertcert 20 Aug. 1726.

1725.

Directeur: De heer JOH. VAN GOOL.

Teekenaars: MAROT, KUYPERS, JOH. KASPERS, BONJOUR, LIMBURGH, GESCHWINDT, DE WAERDT, MONIJ, VRIESE, GOSKE, VAN DIJK.

1726.

Directeur: SAM. DUVAL.

Teekenaars: LURACHI, CUYPER, ABEELE, FREESEN, KELLER, LIMBURGH, VAN DIJK, JOHs. SCHUTTER, DE WAERT, MAROT.

1727.

Directeur: WILLEM VAN HAANSBERGEN.

Teekenaars: JOH. VILET, ANT. CASPERS, BERN. FRANCOIS, JOH. LURACHIJ, CORN. V. D. ABEELE, DID. CUYPER, MAROT, FREESEN, GESCHWINDT, VAN REE, LIMBURGH, TERMEIJN, GRAHAM, VAN DYK.

1728.

Directeur: DIRK KINT.

De vorige teekenaars met nog: RUIK KEIJER, B. F. IMMINK, JAN FURET, J. B. VAN CAMP, PETR. JACOBS, CHRIST. KNIESES, N. VAN REENE.

1729.

Directeur NICOLAES HOOFT.

Nieuwe teekenaars: JAC. NAGGENIUS, RINKIJERT, (nu zóó gespeld.) MIJTENS (welke??)

Hiermede is ook dit boek uitgeput; het vervolg vindt men in het bandje van den Heer J. PH. VAN DER KELLEN.

In een ander perkamenten bandje vindt men allerlei zaken de confrerie betreffende, bijeengebonden.

Eerstelijk: de oorspronkelijke, zeer net op perkament geschreven gildebrief: (Zie bl. 46), met groen en geel zijden linten versierd.

Vervolgens het hier onderstaande, mede op perkament geschreven stuk, getiteld: Mandt. van Debitis.

Den President ende Raden over Holland, Zeeland ende Vriesland; den eersten geswooren Exploictiers hier op versogt; salut; Alsoo ons vertoond is, bij de Deken ende de Hooffluijden van de Haagsche schilder-constbroederschap; dat de voorsz. Broederschap op den 21 October des jaars 1656 door Schouth, Borgermeesters, Scheepenen ende Regeerders van s' Gravenhage zijnde geerigeert ende gestablieert geworden tot een aparte confrerie, ende sedert die tijd, onder de authoriteyt van de voorn: Magistraat sigh soodanigh altijd ende tot nu toe hebbende geconserveert ende in wesen gebleven zijnde, bij Deken ende Hooftluijden mitsgaders de gesamentlijke leeden van de voorz. Confrerie ofte broederschap, met algemeyne consente tot een fonds, omme deselve Confrerie te doen bestaen, al seedert een lange reexs van jaaren toegestaan en vastgestelt is, vooreerst, dat alle diegeenen, ende ieder een, dewelke in de voorsz. Confrerie soude komen te treden, in seker boek daartoe altijd exprès gehouden, bij sijne handteijkeninge soodanigen somme van penningen aan de voorsz. Confrerie vrijwilliglijk soude bespreeken, als het hem gelieven soude daarbij uijt te drucken, omme de voldoeninge van dien van zijne Erffgenamen naar sijn dood sonder eenige moeijten ende regtsplegingh daarvoor te mogen aanspreken ende van deselven te vorderen, hetwelke zedert den dertigsten January des jaars 1662 tot desen huy-

digen dage toe, soodanigh onderhouden is geworden, hebbende die inteekeningen bestaan in een somme van vijftig guldens ofte andere wat meer deze ofte mindere sommen van penningen, soodanig als ieders goetvinden quam te gedragen, ende ten tweede dat ieder lith by zijne intrede in de voorsz. Confrerie, sigh mede bij handteykeninge in een ander apart daartoe gehouden bouck geobligeert heeft gehad om jaarlijks eene silvere ducaton op te brengen, ende te contribueeren, tot verval van de dagelijksche lasten en onkosten op de voorsz. Confrerie vallende als het betalen van den knecht, onderhoud van de camer van deselve Confrerie, als andersints; Ende off dan wel iedereen, die sigh bij zijne vrijwillige handteijkeninge als voorsz: is, tot het voorgemelte geobligeert heeft, gehouden was zijnen jaarlijksche ducaton tot het geene voorsz. is, sonder versuijm op te brengen, ende de Erffgenamen van de geweese ende overlede Confraters geene difficulteijt behoorden (te maken) in de voldoeninge van de voorsz. fonds ofte somme van penningen, waarvoor sigh ijder der selver in zijn leven by handteykening alvoorens verobligeert ende verbonden heeft, soo bejegenen de supplianten te dier saken respectievelijk verscheyde onwilligheden ende gebrekkelijkheden, waardoor het totale verval van de voorsz. Confrerie geschapen soude staan bevordert te werden, hetgeene alsoo niet en behoord. Ende dewijl der supplianten voorsz. respectieve agterwesen ende pretensien bestaan in verscheijde geringe sommen van penningen, ende onder de leden van de voorsz. Confrerie sigh bevinden verscheijde suppoosten van desen Hoove, soo keeren de supplianten sig tot desen Hove (alsoo sij seggen) ootmoediglijk versoekende daaromme onse provisie;

Soo ist, dat wij U committeren bij desen (mits U regulerende in 't Exploiteren van desen naar het 6 ende 7e articul van de nadere ampliatie van de Instructie van desen Hove in dato den 24e Maart

1644, te trecken aan de persoonen ofte ter woonstede van alle der Supplianten gem: debiteuren ter eerster instantie voor desen Hove convenibel sijnde, waarvan de Supplianten U de namen met de sommen van hun agterwesen schriftelijk overleveren sullen, ende henluijden ofte bij affsterven van eenige derselven, haarluijden Weduwe, Kinderen en erffgenamen, ofte de Voogden van die, van wegen de Hooge Overigheijt belast ende beveelt de Supplianten van hun agterwesen (: voor dato desen verschenen:) te contenteren, met de Costen hieromme gedaan; Ende in cas van oppositie, dagvaard d' opposant off opposanten te compareren ofte gemagtigd te senden 't eenen seekeren bequamen dage voor desen Hove offte voor de heeren Commissen ter decise van de Kleijne Saken geordonneert, respectivelijk om te zeggen de redenen van dien, te kennen ofte ontkennen haarluijder respective brieven van verbande off copie authentijcq van deselve, des Supplte register ofte Extract authentijcq van dien te sien sterken bij Eede, te antwoorden op 't verzoek van Namptissement, ende voorts te procedeeren als naar regten. Ons relaterende U wedervaaren. Gegeven in den Hage onder 't Zegel van Justitie den negen en twintigsten Maart 1720.

Bij mijnen Heeren den Praesident ende Raden over Holland, Zeeland ende Vriesland.

JOAN THIERRIJ. 1720. 1)

Volgt eene Verbeelding der Illuminatien gesteld vóór de Kamer der Konstschilders-Confrerie in 's Gravenhaage, op den 31 December 1737, ter occasie van het 75e jaar, dat derselver Academie en Broederschap is opgeregt.

M. TERWESTEN, (toenmaals Deeken) inv. et pinx. colorib.

A. TERWESTEN, delin.

1) Ik gaf dit Ms. getrouw weêr, met de zonderlinge spelling dier dagen.

(Het nadere over deze illuminatie vindt men in het IVe deel van WEYERMAN's Levensbeschrijvingen bl. 176 enz. Ook in de 's Gravenhaagsche Courant van 1737 vindt men tal van uitvoerige bizonderheden omtrent dit feest.)

Dan de gekleurde:

Afbeelding van het Vuurwerk, afgestooken voor de Konstschilders Kamer in s' Gravenhaage, op den 31 December 1737, ter occasie van het 75e jaar dat de Academie en Broederschap is opgeregt.

(COENR. ROEPEL inv. P. TERWESTEN fec.)

Daarachter het (gedrukte) gedicht:

OP HET 75 JAARIG JUBELFEEST

DER BROEDERSCHAP VAN PICTURA, IN S'GRAVENHAGE,

gevierd op den XXXI December MDCCXXXVII.

Gij Fenixgeesten, die, ten starren ingedragen,
Gebloeid hebt hier beneên, als 't wonder van uw dagen,
DOUDEIJNS, TERWESTEN, en DU VAL, en VAN DER SCHUUR,
En gij, ô MIJTENS, leent mijn geest een vonk van 't vuur,
Dat, bij het stichten van dit kunsthof, uw tafereelen
Bezielde, op dat mijn Nimf ook in de vreugd mag deelen;
Met uwe opvolgers in 't bewind deez' hoogtijd vier';
En met een sprekende schildrij uw kunstzaal sier'.
De Schilderkunst, oudtstijds geliefkoost van de volken,
En als een hemelgaaf, van boven 't zwerk der wolken,
Haar minnaars toegedeeld. door milde gunst der Goôn,
Spande, in die tijden reeds, van alle kunst de kroon;
Geëerd bij Tyriërs, en bij Egyptenaaren,
En nabuurvolkeren, ja Mooren en Barbaaren.
De koning JUBA schreef, uit achting voor de stof,
Een boek, tot lof der kunst, in 't Mauritaansche hof.
Men zag in dezen lust de Grieksche Burgerstaaten
Aan Koningrijken zelf het niet te goede laaten.
Atheen, door 't helder licht van PALLAS oog ontvonkt,
Had lang als d'opperschool van alle kunst gepronkt;
Korinthe, als 't koophof, dat ontelbre kunstenaaren
Uyt Asie en Euroop zag saamgevloeid, vergaêren.
Ephesen, Thebe, Sparte, en Rhodes, elk om strijd
Had aan de Schilderkunst alle eerbied toegewijd.
Dit edel ijvervijer, rondom dus aangeblazen,

Bragt menig' Fenix voort, om d'eeuwen te verbazen;
Den held APELLES, wiens bevallig kunstpenseel,
Door ALEXANDERS gunst, KAMPASPE viel ten deel:
PARRHAAS, die d'evenmaat eerst heeft de kunst geschonken,
En als een tijd-genoot van XEUXIS uitgeblonken;
En PROTOGEEN, door 't stuk van JALYSUS vermaard;
Waarom DEMETRIUS oud Rhodes heeft gespaard.
En meer puykgeesten, en doorluchte schilderhelden,
Een eeuwige eerkroon waard, wier naam 'k ontzie te melden,
En wier tafreelen, met onnoembren schat betaald,
Noch hebben lang daar na op 't Kapitool gepraald,
Of in AUGUSTUS hof gedient tot puiksieraaden.
Men zag de kunst, alom met gunsten overlaaden
Door 's wereld Grooten, in oud Rome niet verneêrt,
Maar door een' Keyzer zelf gelukkig gehanteert.
Als naderhand Euroop, door Gotten en Wandaalen,
Was overstroomd, en 't hoofd bijna moest onderhaalen,
Wierd alle wetenschap als onder 't puyn versmoord,
Beschaaftheid ruimde 't veld, Barbaarschheid, ongestoord
Met domme onwetendheid ten throon gevoerd veele eeuwen,
Dorst, wat naar kunst geleek, verbluffen, overschreeuwen.
Tot eindlijk PARTHENOOP, op haaren vrugtbren grond,
Uit dezen duistren nacht, den eersten morgenstond
Van Wetenschap en Kunst op nieuw zag opgelooken,
En gansch Italiën dat zonlicht doorgebrooken,
De nevels weggevaagd, en dus het kunstvijer aan
Gequeekt in d'aderen van RAFEL, TITIAAN,
En MICHIEL ANGELO, en andere Fenixtelgen,
Wier naam d'Aloudheit zich, hoe kunstrijk, niet zou belgen.
Zelf had nieuw Rome eerlang een oeffenplaats gebouwd,
Daar aan de Schilderjeugd kunstkennis wierdt ontvouwd,
Om zich, op vasten voet, den weg tot roem te baanen.
Men zag dit prijslijk spoor haast volgen in Toskanen,
En 't huys van MEDICIS, tot d'oppermagt geraakt,
Door liefde tot de kunst, een erfdeugd, 't hart geblaakt.
De groote LUIDEWIJK, schoon door veel oorlogsdaaden
Beroemd, voegde ook d'olyf bij zijne lauwerbladen,
En stichtte, al plantte MARS zijn vaan op 's vijands erf,
Aan d'oevers van de Seine een hoofdschool voor MINERF:
Een loopbaan die LE BRUN, POUSSIN, en andere braven,
Zag naar de zegenkroon in 't Schilderstrijdperk draven.
All' deez' voorbeelden nam der vrije Staaten stoel,
Des Graavenhaag, 't prieël van Neêrland, zig ten doel;
En, om meer zugt tot kunst in 't hart der jeugd te ontsteken,
Besloot ze ook in haar schoot een oeffenschool te queken.
Der Burgemeestren zorg schaft plaats, daar toe bequaam,
Bevoorregt ze met gunst en vrijdom, aangenaam
Voor een vergadering van hoofden, kunstgenooten,
En die de kunstliefde, als bevorderaars, vergrooten.
Dus wierd de zetel voor de kunst hier vastgevest,
En d'eerste Hoofden, van naijver aangeprest,
Bestonden deeze plaats, door Fenixschilderijen,
Schoon op te heem'len, en gelukkig in te wijen.

Doudeijns, afdalende uit aanzienelijk geslagt,
Wiens kunstpenseel veel roem van Rome wederbragt,
Verbeeld de Haagsche Maagd, die handvest, en papieren
Reikt aan de Schilderkunst, en die de kunst bestieren.
Terwesten, die vol vijer den Tyberstroom bezogt,
Om **Rafaels** penseel, toont wat zijn hand vermogt,
En geeft in zijn tafreel den leerling te beschouwen
Het nut der doorzichtkunde, en wetenschap van bouwen:
De Val, hoe noodig 't zy dat een meetkundig oog
Den Schildergeest verzell', zelf tot aan 's hemels boog;
Hem leer' zig aan den loop van 't starlicht heyr gewennen,
En hoe de zon langs 't spoor des dierenriems komt rennen.
En **Van der Schuur** toont, hoe der kleuren wetenschap
Den Leerling heffen kan tot hooger eeretrap;
Die, hoe verscheiden ook haar glans in 't oog mag spelen,
Door maatschappij verknogt, schier niet van een verschelen.
En, **Mijtens** leert, hoe hij historykunde schat,
En doet de tijd zijn rug, tot een geschiednisblad,
De waarheid aanbiên, om met zekerheid te maalen,
Al 't geen de Faam haar uit den wolktroon komt verhaalen.
O Heerlijk Schilderhof, in **Pallas** gunst gesticht,
Hoe vast, hoe dier, blijft ge aan dier Helden vlijt verplicht!
Wat zaagt ge in korten tijd een' oogst aankomelingen,
Als nyvre byën, van uw drempel opwaart dringen,
Door les en voorbeeld van deez' Hoofden aangespoord.
Wat bragt uw vrugtbre schoot al puik van schilders voort,
Wier naam, wier kunst, den tijd en nijd ten trots, zal leven.
Doch wijl belooning kan den grootsten spoorslag geven
Aan Kunst en oeffening, en niets de vlijt der jeugd,
Dan hoop op eer en prijs, meer prikkelt en verheugt,
Zo zag dit kunstgewelf aan zijne kim gerezen
Een nieuw opgaande licht, van onbeneveld wezen,
't Geen 't licht zijns broeders volgde; en streefde eerlang op zij;
Terwesten, die de jeugd noopte in zijn schilderij,
Om steeds naar roem en lof in 't schildersperk te jaagen,
Daar haar Picturaas hand de prijzen op komt draagen,
All' door **Merkuur**, den god der winsten, voortgeleid.
O Kunstjuweelen, zegt, wie heeft de verf bereid,
Wat heeft der meestren hand bestierd, hun brein gesteven?
Of heeft **Minerf** hen zelf de vinding ingegeven?
Heeft hen het licht der zon zijn' straalen mégedeeld,
En dus hun puikpenseel deez' wonderen geteeld?
Waarvan men d'eeuwen door zal met hoogachting spreken,
Al wordt gij honderdmaal en honderdmaal bekeken,
Met het nauwkeurigste oog, steeds zijt gij overspreid
Met luisterrijker glans, en meer bevalligheid.
Hoe treft gij 't wit hier om den Leerling t'onderwijzen;
Door hem voorbeeldig 't nut der Kunsten aan te prijzen!
Want, volgende dit spoor, ontdekt zijn oog het pad,
Waar langs hij veilig kan den onwaardeerbren schat
Van wetenschap, tot hulp van zijn vernuft, verkrijgen,
En zó ten top der kunst op eigen wieken stijgen;
Door naarstige oeffening steeds hooger opgevoerd.

Nu eens op scheller toon de luitesnaar geroerd,
Kunsthoofden van deez' tijd, APELLEN. PROTOGENEN.
PARRHASEN, ZEUXESSEN, daar heden is verschenen
De heldre dageraat, waar in ge uw Jubelfeest,
Met heel uw Broederschap zult vieren, blij van geest.
De Zonnevoogd heeft nu reeds vijfmaal vijftien reyzen
Den jaarkring rond-gereên, 't licht vroeger weg zien deyzen,
Zó menigwerf de Lent' verblijd, het land geblaakt
Des Zomers, en de Herfst den Winter plaats gemaakt,
Na dat Kunstliefde eerst had den keten vastgeklonken
Van uwe Broederschap, toen mildelijk beschonken
Van d'Overheden, om dit loffelijk besluit
Te staven; eene gunst tot heden niet gestuit,
Maar die m' eeuw uit eeuw in gelukkig ziet beklyven.
De vriendlijke eendragt hielp alsins dit oogmerk styven.
Gelijk in een tafreel, op 't rijklykst gestoffeert,
Een evenmaatigheid, met kunst geschikt, verkeert;
Gelijk de kleuren, hoe verscheiden, zich beminnen,
Zó hield eenstemmigheid haar zetel steeds hier binnen.
Zó word van velerley Muzyktuig, aangeraakt
Met Kunst, een hoofdgeluid, een zelve toon gemaakt.
Waarom ook d'Overheid uw doen zó hoog waardeerde,
Dat van haar menig Lid uw Broederschap vermeerde;
Ja veelen, welker naam men ziet geschreven staan
Met goude letteren in 's Lands historiblaên,
Versmaadden niet met u het zelve broederteken
Te dragen op hun borst, in kunstliefde onbezweken.
Zij zelf ontwaardigen zig niet, deez' dag, 't vermaak
Met u te deelen. Dat dan vrij uw kunstvijer blaak,
Van spreuken rijk gesierd, en bloemen en festonnen.
De berkemeijer schuim van frisschen wijn, gewonnen
Aan Rhyn- of Moezelstroom, of Vrankrijks eelste vrucht.
De vreugdegalm dring uit uw zaalen tot de lugt.
Bekrans uw' hoofden vrij met groenende laurieren,
Maar laat d'olyvekroon vooral uw' vlechten sieren,
Die past MINERVE best, en ook MINERVES stoet;
Die past de Vrede ook, die de kunsten queekt en voedt,
Gelijk een moederlicht, wiens koesterende straalen,
'tVerquikte Vaderlandt gerust doen ademhaalen,
Zó bloeit uw Kunstschool best, zó word de schildergeest
Ten top van wetenschap gevorderd allermeest.
Zó moet het nimmer aan Mecènen u ontbreeken:
Noch Kunstenaaren, die den Griek naar d'eerkroon steeken.
Zò heeft onze eeuw noit reên, waaromze zich beklaag';
Hoe zeer d'Aloudheid roem op al haar voorregt draag',
Haare overblijfzels zijn deez' tijd tot leermeestressen,
Die leent van haar sieraad èn voorbeelden èn lessen.
Zó blijf uw oeffenschool door vrede en kunst bestierd;
Zó worde uw Jubelfeest nog menigwerf gevierd;
Zó bloey' uw Broederschap tot 's werelds uiterste uuren;
Zó moet haar achting, met 's Lands welvaart, eeuwig duuren.

JOANNES VAN BRAAM.

Het nu volgende stuk draagt den titel:

Zijne Doorluchtigste Hoogheit Den Heere WILLEM de Ve Prince van Oranje en Nassau, Erffstadhouder, Kapitain Generaal En Admiraal der Vereenigde Nederlanden, &ca. &ca. &ca.

Als

Opperprotector en Opper Deken der Haagsche Kunst Confrerie Kamer en Teeken Akademie van Pictura geinstallt. den 15 October 1766.

Tijde der Heugelijke en plegtige Installatie van Zijne Doorluchtigste Hoogheit den Heere Prince van Orange en Nassau, Erffstadhouder etc. etc. etc. als Opper Protector en Opper Deeken der Loffelijke Kunst Confrerie-Kamer en Teeken Academie van Pictura in 's Gravenhage, bestondt, off was de grootste en geheele Regeering van opgemelde Confrerie als volgt:

D' ordinaire protectores en Eerste Raaden derzelve waaren: De HoogEdel Geb. Heer FREDERIK HENDRIK Baron VAN WASSENAAR, Heere van beide de Katwijken etc. etc., Bailliuw van 's Gravenhage.

De Heer en Mr. JAN HUDDE DEDEL, Regeerend praesident Burgemeester.

De Heer en Mr. JOHAN DIERQUENS, Regeerend Burgemeester.

De Heer en Mr. KAREL DE LA BASSECOUR, Regeerend Burgemeester.

Mede Eerste Raden derzelve waaren:

De Heer en Mr. ADRIAAN VAN DER GOES, Oudt Burgemeester.

De Heer en Mr. JOHAN PATIJN, Oud Burgemeester.

D' Ordinaire Regenten en Directeurs derzelve waaren:

De Heer AART SCHOUMAN, Kunstschilder. Deken.

De Hr. AUGUSTINUS TERWESTEN, Kunstschilder. Oudt Deeken.

De Hr. GERARD COPIUS, Kunstschilder. regerend Hooftman.

De Hr. HENDRIK VERSCHUURING, groot Beminnaar en liefhebber der Schilderkonst, mede Regeerend Hoofdman.

De Hr. TETHARD PHILIP CHRISTIAAN HAAG, Kunst en Hoff-Schilder van Hooggeme. Zijne Doorluchte Hoogheit, insgelijks regeerend Hoofdman.

De Hr. PIETER TERWESTEN, geweeze Bloem- en vrugte-schilder, Secretaris van opgeme. Confrerie.

D' Ordinaris Raaden derzelve waaren:

De Heer PIETER VAN HAENSBERGEN, dog wegens ouderdom absent gebleeven.

De Hr. PIETER VAN MEERLOO, Eerste Commis ten Comptoire Generaal van de Unie etc.

De Heer en Mr. YSBRAND 'T HOEN, Fiscaal van Hollandt.

Pensionaris derzelve was:

De Hr. en Mr. DANIEL ELLINKHUIJSEN.

Bibliothecaris derzelve was:

De Hr. en Mr. JAN HUGO VAN STRIJEN, Baillium van Oudewater, dog uit eyge motief absent gebleeven.

Aanteekening ter gedagtenisse van de plegtige Installatie van zijne Doorlste. Hoogheit den Heere WILLEM de Vijfde, Prince van Orange en Nassau, Erfstadhouder, etc. etc. etc.; als Opperprotector en Opper-Deeken der Loffelijke Haagsche Kunstconfrerie Kamer- en Teeken-Academie van Pictura; op gemelde Confrerie-Kamer gecelebreert op Woensdag den 15e October 1766.

Heden de, door Hooggemelde Zijne Hoogheit zelfs bepaalde, Heugelijke dag zijnde, dat Hooggedagte Vorst voor de Eerste maale de Kunst-Confrerie-Kamer met Hoogst deszelfs hooge tegenwoordig-

heit vereeren zoude, en aldaar als Opperprotector en Opper-Deeken derzelve en der Teekenacademie gerecipieert worden, waaren ten dien eynde zodanige praeparatien gemaakt, als de occasie van dusdanig, en voor opgemelde Confrerie inzonderheit merkwaardig en altoos illuster Evenement veryste, en hierna gedeeltelijk gemelt worden:

Ingevolge het geresolveerde dan, bevonden zig heden tegens 2 uur 's namiddags de gezamentlijke Regenten en Secretaris der Confrerie ter selven kamer; ten half drie uur kwamen aldaar ook de HoogEd. geb. Heer Bailliuw Baron van WASSENAAR KATWIJK, nevens de Heeren Regeerende Burgemrs. DEDEL, DIERQUENS en DE LA BASSECOUR, als ordinaire protectores en eerste Raaden; voorts de Heeren Oudt-Burgemeesters VAN DER GOES en PATIN, mede als eerste Raaden; mitsgaders de Heeren Commis VAN MEERLOO en Fiscaal 'T HOEN, als Ordinaire Raaden, nevens de Heer Advocaat ELLINKHUYSEN, als pensionaris der Confrerie; welke alle door opgemelde Regenten gerecipieert en verwellekomt wierden; hebbende voorgem. gezaamentlijke Heeren, als de grootste Regeeringe der Confrerie repraesenteerende uitmaakende, ieder het teeken off Beeltenisse van Pictura daaromme ook aan een Oranje Lint om hun hals hangende.

Terwijl opgemelde Heer Balliuw en drie regeerende Heeren Burgemrs, nevens den Deeken SCHOUMAN en 2 oudste regeerende Hoofdmannen der Confrerie, COPIUS en VERSCHUURING zich boven op de kleine kamers, ter receptie van Hooggem. Zijne Hoogheit aldaar bleeven onthouden; zo bevonden gemelde Heeren 2 Oudt-Burgemrs met den Oud-Deeken TERWESTEN en Ordinaris Raadt der Confrerie 'T HOEN, hun ter Hooggemelde Receptie beneeden in een door, en ten kosten der Magistraat expres vervaardigde fraaije kamer, met schoon Engels rood gedrukt, opgeplakt papier behangen en met een

groen laaken kleed belegt, zijnde gedestineert ter bijeenkoming der Ordinaire Heeren Leeden off Confraters der Confrerie, die aldaar (mede met 't Teeken van Pictura aan een Orange strik aan een knoop der rok voor de borst hangende voorzien zijnde), ook door 4 daar toe gecommitteerdens der Confrerie, zijnde den Hoofdman HAAG en Secretaris der Confrerie P. TERWESTEN, nevens den gemelden Ordinaris Raad VAN MEERLOO, en Pensionaris der Confrerie ELLINKHUIJSEN, gerecipieert en verwellekomt wierden. 'nmiddels opgemelde Heeren zich dan daar bevonden, kwamen circa drie uur Hunne Hoogheden, Den Heere Prince van Nassau Weilburg, voorts den Heere Hertog van Brunswijk (: als beide speciaal door Regenten der Confrerie genoodigt zijnde:) en vervolgens de oude en jonge Heeren FAGEL, griffiers, als gasten van Zijne Hoogheit, den Heere Prince Erfstadhouder; welke Hooggem^e^. Heeren Princen en Welgem^e^. Heeren gasten, ieder in 't byzonder door opgem: 4 gecommitteerde Heeren voor aan 't Hek gerecipieert, en vervolgens direct na boven begeleidt wierden, alwaar dezelven door de daar zijnde Heeren gecommitteerdens verder gerecipieert en verwellekomt wierden:

Eijndelijk ten halff 4 uur Zijne Doorluchtigste Hoogheit den Heere Prince Erffstadhouder in Staatcie aankomende rijden, kwam de daar verzogt en gesteld zijnde Wagt van 24 grenadiers van de Zwitsersche Guarde, door een Officier gecommandeert wordende, onder 't slaan van 2 trommels en 1 pijper in de wapenen. Hooggedagte Hoogheit nevens Hoogst Deszelfs gevolg (: bestaande in de Hoogwelgbr^e^ Heeren: Opperschenker DE BIGOT, Kamerheer Baron VAN VOIGT VON ELSPE, en den Edelman Baron VAN HEECKEREN TOT KELL:) voor 't Hek gekomen zijnde, wierdt vervolgens aan de koets door laast opgemelde 4 Heeren gecommitteerdens gerecipieert, en zoodra Hoogst Dezelve binnen 't Hek in 't Koornhuis off gang (: die mede met groen

laken belegt en rontsom ook proper behangen was:) na de trap kwam, begosten de daar geplaatst zynde 8 Musicanten van de Hollandsche Guarde te speelen het bekende air van Wilhelmus van Nassauwen &c[a]. hetwelk duurden tot Hooggem: Vorst met Hoogst Desz. gevolg door gemelde Heeren gecommitteerdens de trappen op begeleijd wierd naar boven, alwaar Hoogst Den Zelven, *zo* aan de bovenste trap als aan de deur van en op de kleine Kamer, door de eerst welgemelde daar zich bevindende Heeren gecommitteerdens op het plechtigste verder wierd gerecipieert: Hooggem: Zijne Hoogheit dan op gemelde kamer ontfangen zijnde, wierd immediaat, na gemelde receptie, door Welgem[e]. Zijne Hoog Edelh[t]. Den Heer Bailliuw Baron VAN WASSENAAR KATWIJK, de goude order off Beeltenisse van Pictura, aan een orange lint zijnde (: ten einde daarmeede ter tafel te praesideeren:) omgehangen, en voorts door Zijn HoogEdelheit en verdere daar zijnde Heeren als Opper-Protector en Opper-Deeken der Kunst-Confrerie-Kamer en Teeken Academie gesalueert en verwellekomt: vervolgens behaagden het Hooggem[e]. Vorst in 't daarmede gereet leggende nieuw gemaakte Intekening boek als Opperprotector het Eerste daarin te teekenen, wordende daarin immediaatelijk gevolgt door Hooggem[e]. Hunne Hoogheden den Heere Hertog van Brunswijk en Heere Prince van Nassau Weilburg, aan welke Vorsten den Deeken SCHOUMAN dan, na de gedaane Inteekeninge ook offereerde en overgaff het ordinair Confraters-Teeken off Order van Pictura, ten einde daarmede als Hooge Leden der Confrerie ter tafel te verschijnen; Na gemelde gedaane ceremonien, (: nu omtrent 4 uur zijnde:) wierd het gordijn, 't welk in plaats der groote deuren (die uitgenomen waaren) voor de groote Kamer hing, opgehaalt, en vervolgens Hooggemelde Vorsten en derzelver gasten en gevolg geconduiseert ter tafel, welke in volle order met een fraay dessert, (: waarbij onder anderen pronkten den

Tempel van Minerva, waarin Pictura gezeten zijnde, door de godinne aangewezen wierd hoe zij Zijne Doorluchtigste Hooght. aan haar als derzelver opperprotector bezorgt en daar geplaatst hadt, &ca. zijnde deezen Tempel verder met verscheide Beeldjes, de respectieve Kunsten verbeeldende, versiert; en waarbij voorts andere kleine doorluchtige gebouwen en portiques stonden, — welkers gronden sierlijk bestrooit waren :) als mede met het eerste gerecht, uijt 64 schotels nevens een groot aantal hassietten bestaande, prachtig en vorstelijk opgedischt waar, en aan welkers hooge eijnd op ieder bord (: except van Zyne Hooght. den Heere Opperprotector, welke ook alleen op een Fotteuille geplaatst waar:) een kaart met de naam der gedestineerde plaats van ieder lag; Hooggeme. Vorsten en verdere daarbij zijnde Heeren geplaatst zijnde, wiert voorts beneeden kennisse daar van gegeeven en de daar zijnde respective Heeren verzogt boven te komen, welke vervolgens ook immediaat daar gekomen zijnde, namen zoo de eerste Raaden als verdere Regenten en Ministers der Confrerie nevens de Heeren Scheepenen en Thesaurier van s' Hage, ook hunne gedestineerde plaatsen, terwijl de ordinaire Heeren Leeden zich ieder na welgevallen verder plaatsen. Een ieder dus gezeeten zijnde, bevonden zig in 't geheel 46 persoonen ter Tafel bestaande in de volgende, namentlijk:

Zijne Doorl: Hoogheit

Den Heere Opperprotector en Opperdeeken.

Ter regter zijde van Hoogstdezelve:	Ter linker zijde van Hoogstdezelve:
Zijne Hooght. den Heere Hertog Van Brunswijk.	Zijne Hooght. Den Heere Prince van Nassau Weilburgh.
Zijn HoogEdelht. den Hr. Bailliuw, Baron VAN WASSENAAR KATWIJK.	De Heer SCHOUMAN, Deeken der Confrerie.

Ter Rechter zeide:

Den Heer DEDEL, praesident Burgemeester.

Den Heer DE LA BASSECOUR, regeerend burgemeester.

Den Heer PATIJN, Oudt Burgemeester.

Den Heer H. FAGEL, Eerste griffier van Hun Hoogmogende.

Den Heer BIGOT, Opperschenker van Zijne Hoogheit.

De Heer Advocaat ELLINKHUYSEN, pensionaris der Confrerie.

De Heer VERSCHUURING, regeerend Hoofdman der Confrerie.

De Heer A. TERWESTEN, Oudt Deeken der Confrerie.

De Heer Commis VAN MEERLOO, Ordinaris Raad der Confrerie.

De Heer Schepen MESTRE.

De Heer J. P. RAVENS.

De Heer VAN HEETEREN.

De Heer en Mr. J. A. VAN MEERLOO.

De Heer Commis F. A. CASSA.

De Heer HALFWASSENAAR.

De Heer JUYN, Schepen te 's Bosch.

De Heer Advocaat DOMINICUS.

Ter linker zeide:

Den Heer DIERQUENS, regeerend Burgemeester.

Den Heer VAN DER GOES, Oudt Burgemeester.

Den Heer F. FAGEL, Tweede Griffier van Hun Hoog Mogende.

De Heer Baron VAN VOIGT VON ELSPE, Kamerheer van Zijne Hoogheit.

Den Heer Baron VAN HEEKEREN TOT KELL, Edelman van Zijne Hoogheit.

De Heer COPIUS, regeerend Hooftman der Confrerie.

De Heer P. TERWESTEN, Secretaris der Confrerie.

De Heer Fiscaal 'T HOEN, Ordinaris Raad der Confrerie.

De Heer Scheepen VAN DER POEL.

De Heer Thesaurier VAN DER HOOP.

De Heer VAN WIJDENBRUG, Grietman.

De Heer Commis BOSCH.

De Heer G. BOSE.

De Heer VAN BEAUMONT.

De Heer BAART DE LA FAILLE.

De Heer Raadsh[r]. VAN MINNINGEN.
De Heer en M[r]. S. DE GROOT.
De Heer FRANKEN.
De Heer HEIJNS.
De Heer proc[r]. VAN KERVEL.
De Heer Kunstsch[r]. DE GROOT.
De Heer J. VAN ROOYEN.

Den Heer Officier, Commandeerende
de Grenadierswagt.

Na dus eenige minuten, onder een fraay musicq, dat door de voorgemelde musicanten (: die nu op de kleijne kamer voor de schoorsteen geplaatst waren:) gemaakt wierd, ter tafel gezeeten waar, behaagde het Zijne Hoogheit, als Opper-Protector en — Deeken, volgens het aan Hoogst Dezelve gesuppediteert memoritje, De eerste gezondheit, zijnde patronances, in te stellen, welke vervolgens generaliter met de ordinaire glaasen gedronken wierd: voorts een wijnig daarna, even voor dat door den Deeken SCHOUMAN de Hooge Gezondheidt van Hooggem[e]. Opper-Protector ingestelt zou worden, stondt den Heer Pensionaris der Confrerie M[r]. DANIEL ELLINKHUYSEN op, en deed, zoo in naame der respective Regenten als van 't geheele Collegie, aan meer Hooggemelde Zijne Doorl[ste] Hoogheit de volgende, welgepaste Harangue:

Doorlugtigste Vorst en Heer!

Mag onder alle nuttige Konsten en Weetenschappen, die in ons Vaderland bloeyen, de Schilderkunst met regt als eene der Edelste worden aangemerkt, als in welker kennisse en beoeffening selve veele Koningen en Vorsten als van ouds geen van hun minste vermaaken stelden: het was dan niet sonder reden, dat Regenten van dit Kunstgenootschap, dat nu meer dan een eeuw, en van dees Teeken-Academie, die bijna een eeuw onder de gunstige protectie van de Edel Achtbaare Magistraat van 's Gravenhage alhier heeft gesubsis-

teerd, alvoor lange rijkhalsende waaren na die tijden in welke U, Doorluchtigste Hoogheid in de eerestoele van Hoogst Desselfs Doorluchtigste Voorvaderen gevestigd zijnde, zij geleegentheid zouden mogen hebben hun Kunst-genootschap in 't gemeen, en hunne Teeken-Academie int bizonder, in de hooge en dierbaare protectie van Hoogst Denselve aan te beveelen, en aan U, Doorlugtigste Hoogheid het Opper-Protector en Dekenschap derzelve op het nedrigst en eerbiedigst op te dragen: zooals dan die heugelijke tijd geboren, en der Regenten wensch door den mond van den Hoog Edelen Heer Bailluw dezer stede aan U Doorluchtigste Hoogheid voorgesteld zijnde, Hoogst Denzelven daarin op de allergratieuste wijse wel heeft gelieven te bewilligen, en zich als Opper-Protector en Deeken van het Kunst-Genootschap en Teeken-Academie goedgunstiglijk te declareeren; als hoedanig dan Regenten thans de eere hebben U, Doorluchtigste Hoogheid in het midden hunner Maecenaten te mogen begroeten en verwelkoomen.

Een hooge eer! een uitmuntende luijster! waarmede ik met alle regt zoo de gansche Confrerie, als Regenten in 't bizonder hertgrondig mag congratuleeren.

Wat grooter dog, wat luysterrijker zoude hun kunnen gebeuren dan hunne kunst gestelt te zien onder de bescherming van een vorst, die, gelijk een yvrig voorstander van alle nuttige kunsten en wetenschappen, zoo ook voornamentlijk al in Desselfs vroege jaaren een sonderlinge liefde en neiging tot de Edele Schilderkunst betoont hebbende, daarinne reets zoo verre is gevordert, dat Hoogst Denzelve met het hoogste regt niet alleen onder de Kunstminnaars, maar ook onder de Kunstkenners mag gereekend worden, als die met een opslag van het oog de penceelen der Meesters weet te discerneeren, dezelve na hunne waarde te schatten, en copijen van origineele

stukken te onderschijden; zoodat Hoogst Deszelfs Oordeel daar in dat van veele, in de beoefening der Kunst oud en grijs geworden, evenaart, zoo niet overtreft.

Het is derhalven, Doorlugtigste Vorst, met herten, vervuld van juichende dankbaarheid, dat Regenten van dit Kunstgenootschap en Teeken-Academie zoo een hooge eer en uytmuntende gunst erkennen, terwijl dezelve wenschen de daadelijke blijken daarvan te geven, daarin, dat een ijder van hun int byzonder zich op het ijvrigst bevlijtigen om in de Kunst, zoo verre moogelijk, aan de volmaaktheid te geraaken, en door het in 't ligt brengen van uijtmuntende tafereelen, hunne naamen, als die van zo veele Meesters, die voor hun geweest zijn, tragten te vereeuwigen, en dat zij gezamentlijk alle hunne vermogens aanwenden, om uijt hunne queekschoole off Teekenacademie jonge meesters voort te brengen, die door den tijdt voor de oude, het zij van binnen off buiten'slands in roem niet zullen behoeven te wijken; als wanneer dezelve Regenten met alle eerbied vertrouwen zich te zullen mogen vleijen, dat U Doorlugtigste Hoogheid, hunne pogingen in desen approbeerende, ook gansch geneegen zijn zal alles te contribueeren, wat tot bereiking dier pogingen, tot voortplanting der edele Kunst en aanmoediging van de Beoeffenaars derzelve (: alwaar het ook, in navolging van nabuurige Vorsten, door eenige remuneratien aan die geene, die zich in de Teekenkunst het meest komen te evertueeren :) verstrecken kan.

Voor 't overige, Doorlugtigste Vorst, is het zoo der Regenten als des ganschen Kunstgenootschaps hartgrondigen wensch, dat het den Opperzeegenaar van alles goedgunstiglijk behaage, alle die zegenwenschen, die ter gelegenheid van U Doorlugtigste Hoogheids zoo luijsterrijke aanvaarding der regeering deser landen, zoo in't openbaar als in't bizonder over Hoogst Deszelfs dierbare persoon en gewigtige

regeeringe zoo menigvuldig zijn uitgeboezemt, met de sightbaarste blijken Zijner goedkeuringe te bekronen, en op het kragtigste te bevestigen.

Hooggemelde Zijne Hoogheit dezelve Harangue (: welke van een ieder der aanweezende zeer gelouëert wierd en dus een generaal applaudissement had, te meer als geheel uit 't hoofd off de memorie gedaan zijnde :) met veel attentie hebbende aangehoord, betoonde ook Hoogst Desselfs genoegen daarover, terwijl Hooggeme. Vorst niet alleen opgemelde pensionaris in 't bijzonder, maar ook de respective Regenten en aanwezende leeden der Confrerie vriendelijk daarvoor bedankte: vervolgens wierd daarop door geme. Deeken SCHOUMAN de gezondheid van Hooggemelde Opperprotector ingestelt, en met 2 bocaalen regts en links gedronken, en't welk rondgegaan zijnde, behaagde het Hoogst Denzelve met 1 dito bocaal vriendelijk daarvoor te bedanken; waarop verder Zijn Hoog Edelheit den Heer Bailliuw, Baron VAN WASSENAAR KATWIJK, opstond, en met een fraaye bocaal (: waarop het pourtrait van Hooggeme. Zijne Hoogheit zeer kunstig door opgemelde Deeken A. SCHOUMAN gepointillieert was :) instelde de Hooge gezondheid van Mevrouwe de aanstaande princesse van Orange, welke met een drieweiff hoezee uit dezelfde bocaal in 't ronde gedronken wierd zo dat Hooggeme. Vorst, die 't laast becomende, toen ook opstaande met een blijkbaar contentement daarvoor bedankte en onder een generaal hoezee uitdronk. Voorts door Hooggemelde Zijne Hoogheit met een bocaaltje ingestelt wordende Pictura en Academia, wierd door de respectieve Regenten derzelve daarvoor bedankt; daarnaa stelde Hooggeme. Vorst de langduurige gezondheid der Protectores in, waarvoor opgemelde Heer Bailliuw en regeerende Burgemeestere speciaal bedankten: verder wierd door Zijne Hooght. in gestelt de gezondheid van Deken, Hoofdmannen, Raaden en Ministers

der Confrerie, waarvoor dezelve gezamentlijk hunne dankerkentenisse betuigden; waarna 't Hooggeme. Vorst behaagde met een bocaaltje in te stellen het langduurig welweezen der Confrerie en Academie, welk met 2 dito bocaaltjes regts en links rondt gedronken zijnde, wierd eijndelijk door Zijne Hooght. ingesteldt Amicitia, 't welk generaliter met vreugde gedaan, en nu ruim 6 uur s' avonds geworden zijnde, behaagde het Hooggeme. Vorst om voorts als Opperprotector en Opper-Deeken, Hooggemelde hunne Hoogheeden den Heere Hertog van Brunswijk en Prince van Nassau Weilburgh als meede Hoogst Deszelfs Gasten, de 2 Heeren Griffiers FAGEL, vader en soon, nevens den Heer Generalen Opper-Schenker van Zijne Hooght. BIGOT, Hoogstdesselfs Kamerheer, den Baron VON VOIGT VON ELSPE, en Zijn Hoogheids Edelman, den Baron VAN HEECKEREN TOT KELL, als mede Leden der Confrerie te installeeren op volgende wijze:

De expres daartoe vervaardigde groote zilver vergulde installatie-order off beeltenisse van Pictura aan een orangie lint, door welgeme. Heer Bailliuw, Baron VAN WASSENAAR KATWIJK aan Zijne Hooght. gesuppedieert, en de zilver vergulde Beeker van Pictura meede aan Hoogst denzelve gegeeven zijnde, schonk Zijne Hooght. Zelfs daarin, en gemelde order eerst Zich Zelve omhangende, dronk toen gemelde beeker uit; vervolgens gemelde Order Hooggeme. Hertog van Bruns wijk omhangende, en de Beker weder Zelfs vol inschenkende, gaf dien aan Hoogst Den Zelve over; hetzelve door Zijne Hooght. mede als voor en omtrent Hooggeme. Prince van Nassau Weilburg gedaan en geobserveert wordende, was inmiddels door den Secretaris der Confrerie de Inteekenboeken der Fondsen en Ducatons aan welgemelde Heeren Griffiers gepresenteert, en terwijl den tweeden Heer Griffier in 't jaarlijks Ducatons boek inteekende, wierd door Hooggeme. Opperprotector gereflecteert hetzelve een kleijnder en tweede boek

waar, en voorts door Zijne Hooght. gevraagt werdende, wat dat voor een boek was, want dat Hoogst Dezelve alleen maar in een, en ook grooter boek ingeteekend had, wierd hetzelve aan Zijne Hoogheid gesuppediteert en tevens geinstrueert, dat de daar in gedaan werdende inteekeninge ijgentlijk diende tot 't jaarlijks onderhoud der Confrerie Kamer; waarop Hoogst Denzelve antwoordde, »dan moet en wil Ik, »als Opper-Protector vooral ook daarin teekenen." zo als Zijne Hoogheit dan ook immediatelijk deedt, en voorts ook door Hooggemelde Hunne Hoogheeden den Heere Hertog van Brunswijk en Prince van Nassau Weilburg daar in gevolgt en gedaan wierd; nadat zulks gedaan was, vervolgde Hooggem: Opperprotector en Deeken verder welgeme. Heeren BIGOT, Baronnen VAN VOIGT en VAN HEECKEREN, na derzelver gedaane inteekening, de gemelde Order mede als voren om te hangen, en met den beker dus te installeeren. Deeze ceremonien dus met veel genoegen en vreugd geeijndigt, en na seeven uur s' avonds geworden zijnde, stond meer Hooggemelde Zijne Hoogheidt vervolgens van de tafel op, en door d' andere Princen en Heeren gevolgd wordende, begaff zich toen weder op de kleijne Kamer, voor de eerste schuifraam (: waarvoor tot securiteit een gevlogte ijzere tralieraam gestelt was:) ter aansteeking van 't vuurwerk, 't welk voor de Kamer geplaast was op een Theater van in de 60 voeten breed, en in 't water op paalen gemaakt, en waarop een fraaij gebouw off porticque met 3 bogen stondt, ruim 30 voeten breed en 40 voeten hoog, zijnde zeer kunstig volgens de perspectiff en Corintische order geschildert door JAN VAN DER WALL; staande boven op in 't midden van 't zelve gebouw de naam van Zijne Hooght. met de vorstelijke kroon daarboven, en waarop nog een groote son van vuurwerk geplaast was; staande voor aan weerzijde van 't Theater een piramide off naalde op derzelver pedestallen, ieder ruim 20 voeten hoog, en in

't graauw cierlijk met schildersornamenten als anders beschilderdt, op welkers spitzen een vaas met nevens een kleijnder son van vuurwerke gesteldt waaren, terwijl voorts de omtrekken zoo van 't gansche gebouw als piramides en pedestallen, nevens de daarin staande decoratien met een menigte brandende vetglasen geillumineert waaren, 't welk een cierlijke vertooning maakten: zijnde dit gebouw verder boven op verciert met 6 graauwe beelden, daarvan drie door gemelde deeken SCHOUMAN, en drie door geme. oud-deeken TERWESTEN geschildert waaren en waarvan de twee grootste, in 't midden aan weerzijde Hooggeme. Naam verbeelden Pictura en Academia; de 2 beelden aan de eene zijde boven de eerstgemelde boog en decoratie staande, verbeelden Architectuur en Perspectiff; waartusschen het wapen van Zijn Hooght. mede in 't graauw geschildert stondt; en de 2 aan de andere zijde staande beelden boven de derde boog en decoratie vertoonde de Beeldhouwkunde en de Graveerkunst; tusschen welke het wapen van den Haag, ook in 't graauw geschildert, gesteldt was. Verder waaren aan weerzijden van, en voor dit gebouw over de 100 vierpijlen, nevens 4 kookers met pijlen, 10 vuurraders, verscheide vuurfonteinen, zwermpotten, lugballen als anders, buyten nog een zeer groote menigte van fraaij waterwerk geplaast: en voorts verbeelde het gemelde gebouw off porticque eygentlijk: Den Ingang tot den tempel van Minerva, welke godinne (: geschildert in een chassis door den gemelden Hoofdman T. P. C. HAAG:) zich ten dien eijnde boven in 't midden van 't zelve, onder de Naam van Hooggeme. Zijne Hooght. op de wolken levensgroot vertoonde, met dito Kinderen, de Kunsten, en een, de Faam verbeeldende, bij haar, dirigeerende zij het geheele werk; terwijl op een rolle, welke de Faam in de lucht liet zwaaijen te lezen stondt dit tweeregelig tijdtvers:

De stomme spraak-kunst juicht, Minerva's eerfeest daagt,
Waarop de Faam den roem bij dag- en jaar-tal draagt.

MDCCLXVI XV Octob:

Zijnde dit gemelde en de volgende onder ieder decoratie staande Rijmvers gemaakt door den Weleerw. eñ zeer gel. Heere JOHANNES VAN SPAAN, zeer geacht Leeraar in de Hervormde Gemeente alhier.

Verder stonden in dit gebouw beneeden drie stukken, waarvan het eerste, na de kant van de Breestraat geschildert door den voorgem[e]. Oud-Deeken AUGUSTINUS TERWESTEN, verbeelden:

Zijne Hoogheit, door de Republik op den stadhouderlijken stoel geplaast zijnde, komen de Kunsten en voornamentlijk de Haagsche Confrerie en Academie van Pictura en verzoeken eerbiedig den Vorst om, behalve de nobele protectie die zij van de Magistraat van 's Gravenhage genieten, het Opper-Protector en Deekenschap over derzelver Academie en Confrerie op zich te willen neemen. Welk verzoek den Vorst gunstig gelievende toe te staan, steekt ten bewijs van dien Hoogst Deszelfs hand aan hen uijt &c[a]. Daaronder was te lezen:

Hoe minzaam biedt de Vorst, die Liefde en Eer van 't land,
De Haagsche Kunstrei als haar schutsheer hart en hand.

Het 2[e] en grootste stuk in 't midden van het gebouw onder het eerste bovengemelde stuk van Minerva staande, geschilderd door den altans zijnde Deeken der Confrerie, gemelde AART SCHOUMAN, verbeelden:

De Tijdt, welke het gordijn opent, en ontdekt de plegtige Intreede van Zijne Doorlugtigste Hoogheit op de Haagsche Kunstconfrerie-kamer van Pictura, om het Opper-protector en Deekenschap aldaar te aanvaarden; ten dien einde komt de Schilderkunst, verzeld zijnde door Academia en Beeldhouwkunde, en hangt derzelver order off beeltenisse om den hals van den Vorst, terwijl de Magistraat (verbeeldt door een staatig man, aan een tafel staande, met eenige boeken,

de bondel roeden &ca. voor hem) als Mecenaten en eerste Raaden derzelve, Hooggem^e. Vorst als Opper-Protector der Kunsten, met den beker der Confraterniteit verwelkomt en inhuldigt. Voorts staat de eensgezindheid en vergenoeging der leeden (: verbeeld door een vrouw met een granaatappel in d'eene en een spiegel in d'andere hand :) agter den Stoel, met het Haagsche Wapen versiert zijnde, gereet om hun vorstelijke voorstander der Kunsten en Weetenschappen daarop te mogen plaatzen en te begroeten. Onder hetzelve stond te leezen:

Pictura siert den Prins, wien zich 't genootschap wijdt,
Hem huldigt 't Stadsbestuur: Wat heil ontdekt de Tydt!

En het derde stuk, na de zijde van de Varkemarkt en van groote als het eerste zijnde, meede door den meergemelden Hoofdtman TETHARD PHILIP CHRISTIAAN HAAG geschildert verbeelden:

De overvloed, die uit den Hemel nederdaalt en derzelver hoorn uitstort, terwijl de Kunsten (: door Kinderen uitgebeelt :) ten blijke hunner regtmaatige vreugde over dusdanig evenement, hand aan hand dansenden zijn om een door haar opgerecht gedenk-teeken off naalde, waarop te lezen stondt: Lang leeve WILLEM de V^e en Magistraat van s' Gravenhaage. En onder 't zelve stuk was te leezen:

Zoo lang men Vorst en Stadt hier als Mecenen groet,
Gaat de ed'le Kunst ten dans, bij milden overvloet.

Vervolgens dit verligte gebouw en decoratien door Hooggemelde Zijne Hoogheit zeer geapplaudeert en met veel genoegen beschouwt werdende, zo dat Hoogst Den Zelve niet alleen dito beschrijving als voren daarvan mede door den Secretaris der Confrerie in avans tot narigt geformeert, accepteerden, en daartegens alles naging, maar ook dezelve voor zich heeft behouden; en verder nog geliefden te kennen te geeven, dat 't jammer waar 't zelve daags daaraan off dus spoedig weder zou moeten afgebrooken worden, wijl 't zelve om des-

zelfs fraayheit nog wel een dag off drie staan mogt blijven, zooals dan ook is geschied, gelijk hierna blijken zal.

Hooggeme. Vorst stak dan, na alvorens 12 moortslagen afgegaan waaren, Hoogstdeszelfs naam met de Kroon door een vliegende Ooyevaar zelfs aan en in brand, en begon dus daarmede het vuurwerk, 't welk, na verder gedaane afsteeking met een gelijk aantal moortslagen geeindigt wierdt. En Hoogst Dezelve hetzelve ook dus lange hebbende blijven beschouwen, nam Hooggeme. Opper-Protector en Opper-Deeken nevens Hoogst Deszelfs gevolg (: nu circa 8 uur 's avonds zijnde:) met betuiging van veel contentement afscheijdt (: de gemelde goude order off beeltenisse van Pictura, tot bizonder genoegen der respective Regenten der Confrerie blijvende omhouden en dus ook vertrekkende:) en wierd vervolgens onder muziek en trommelslag en 't paradeeren der gemelde wagt, weder op gelijke wijze als Hoogst Dezelve gerecipieert waar, geconduiseert naar beneeden tot aan Hoogst Deszelfs Koets; nemende tevens Hooggemelde Hertog van Brunswijk en Prince van Nassau Weilburg nevens den Hoog Edelen Heer Bailliuw Baron VAN WASSENAAR KATWIJK, met gelijke betuigingen van vergenoegingen afscheid, en wierden dus ook te gelijker tijd geconduiseert naa beneeden.

Voorts het nog aanweezend blijvend gezelschap zich met veel vreugde tot in de nagt blijvende vermaaken, terwijl een ieder derzelve de goede directien nevens het pragtig onthaal ten hoogste admireerde en loueerde, ging vervolgens d' een na d' ander van tijdt tot tijdt na goedvinden content heen: zijnde echter kort na 't vertrek van Hooggemelde Zijne Doorle. Hooght. den Heere Opper-Protector op 't voorgemelde Hoog te kennen geeven van Hoogst Denzelve, omtrent het nog staan blijven van 't geme. gebouw en Theater, bij de aanweezende groote Regeering der Confrerie eenpaarig goedgevonden en

gearresteert, om 't zelve nog deeze week te zullen laaten blijven staan, als meede de daarbij gestelde schildwagt dus lange te zullen verzoeken daar te mogen blijven, en 't zelve dan aanstaande Zaterdag den 18 deezer, op de zoogenaamde Koude bouten off naavreugd, nogmaals geheel te zullen doen illumineeren, (: zooals vervolgens ook op gemelde dag s' avonds [wanneer met den Heer regeerend Burgemeester DE LA BASSECOUR, en respective Regenten der Confrerie een gezelschap van 23 Leeden praesent waaren die een magneficq soupé hadden] gedaan is, zijnde daarbij de naam van Hooggem^e^. Zijne Hoogh^t^. met de daarboven staande Kroon, in plaats van brandend vuurwerk, toen met roode, blaauwe, geele, groene en witte vetglazen verlicht, 't welk 't zaamen een cierlijke en aangenaame vertooning voor meenigvuldige aanschouwers maakte:) gelijk dan voorts ook bij de respective ordinaire regeering en pensionaris der Confrerie mede goedgevonden en geresolveert wierd om morge middag om een uur hunne opwagting bij Hooggem^e^. Zijne Hoogh^t^. den Heere Opper-Protector collegialiter te maaken, ten einde aan Hoogst Den Zelven nogmaals speciaal hunne dankerkentenisse voor de beweeze honneur hun in 't bizonder en de Kunst Confreriekamer in 't generaal aangedaan, onderdanig te betuigen: zoo als zulks dan ook is geschied en door welgem^e^. pensionaris, in naam van opgem^e^. regenten 't zelfde dank-compliment aan Zijne Hoogh^t^. kort en zaakelijk gedaan is geworden, terwijl Hooggemelde Vorst hen op 't vriendelijkste ontfing, en zelfs ook nog geliefde te betuigen, dat Hoogst Denzelven zeer content waar geweest, en de Heeren nogmaals bedankte voor de vriendelijke receptie.

Ten sloth deezer aanteekeningen volgt nog, als daar toe gehoorende, het op dit gedenkwaardig Evenement gemaakte Dichtstuk

door den Hoog Eerw[n]. Heere JOHANNES VAN DIJK professor en predikant te Maastricht, voor de broederschap van Pictura in s' Gravenhage; en aan den Deeken derzelve, opgemelde Heer A: SCHOUMAN bezorgt, daags voor opgemelde heugelijke installatiedag; en dus de tijdt te kort zijnde om 't zelve behoorlijk te kunnen doen drukken en in order te hebben op gemelde dag, is het zelve daaromme meede ter gedagtenisse hier geplaast geworden:

Aan &c[a].

Aan de Broederschap van Pictura in s' Hage.
Als Zijne Doorl: Hoogh[t]. WILLEM de Vijfde,
Neerlands Erfstadhouder &c. &c. &c.,
tot Opper-beschermer van dezelve wierd ingehuldigt
op den 15[e] October 1766.

Nabootster der Natuur, o eedle Schilderkunst,
In welkers boezem al wat kunst hiet, is beslooten;
Die van alle Eeuwen her, de vorstelijke gunst,
En de toejuiching van de wereld hebt genooten.
Die Bouw, en Meet, en Aard, en Hemelkunde, naast
Historijkennis, godsdienstpligten, aart en zeden,
Van alle volkeren betragt, en vlijtig aast
Op alles wat Natuur ons voorsteld en de Rede.
O tiende Zang-Godin, voor 't dorpere gemeen
Geacht veel te edel 1) zoo bij Grieken als Thebaanen;
Den wierook toegeswaait, eerbiedig aangebeen,
In 't grijse Memphis en bij strijdbare Spartanen;
U hebbe Ik, eedle maagd, 'k herdenk het nog met vreugd,
Genoopt door 't voorbeeld van veel Haagsche Protogeenen,
In dit Uw Heiligdom, in 't prilste van mijn jeugd,
Geëerd, en ben daar vaak voor Uw altaar verscheenen;
Maar laas! in eenen tijt, als een Mecêen ontbrak;
Als van TERWESTENS, van DOUDIJNSEN, VAN DER SCHUUREN,
VAN LIMBURG en VAN GOOL geen sterveling schier sprak,
Schoon hunnen loff den roest der eeuwen zal verduuren.
Doe een barbaarsche eeuw weer op nieuw scheen voor de hand,
De kunst om brood schier riep, ik alles zag verwilderen,
En mij genoopt, 't penceel te hangen aan den wand
Om s' Heilands schoonheit, met het tongpenceel te schildren.
Dog ondanks deeze keus heeft U mijn ziel geëert

1) Men zie het door mij geciteerde in mijne oratio inauguralis van 12 July 1765.

Tot op dit ogenblik, die eerbied zal steeds duuren;
U en de dichtkunst, bij mij heilig gewardeert
Heilige ik daaglijks nog mijne afgesnipperde uuren.
Die eerbied stijgt nu 'k U met eer dus zie gekroond,
Nu 'k een AUGUSTUS eeuw, een kunsteeuw zie herboren,
Waarin de ORANJE AUGUST zig Uw beschermer toont,
En Uwe uitmuntenhêen dien wijzen vorst bekoren.
Kom, Neerlands eedlen kom, kom volgt den vorst hierin,
Spilt Uw vermogen om dees eedle kunst te kweken;
Band dwase pragt en praal, naast vrekheid uit den zin;
En doet de kunsten zaam van uwe weldaân spreken.
En gij, Kunstoefenaars en Kunstminnaars, die verrukt
Aanbid en de eedelste eerd van alle kunstgodinnen
Zoekt steets door roem genoopt, door rampspoet nooit gedrukt,
Door deugd, door vlijt en Kunst, der vorsten gunst te winnen.
Dat dit Uw kunstschool, Rome en Vrankrijk steets beschaam,
Teelt XEUXEN, RAPHAELS, APELLEN en PARRHASEN,
VAN DIJKEN, RUBBENSEN: op dat uw roem en faam
Met uw Beschermers naam, de wereld mag verbasen.

Maastricht, den 10 October 1766.

JS. VAN DIJK. 1766.
V: D: Min: & Theol: Prof:
Mos: Traj:

(Het origineel MS. is hierachter gebonden.)

Dus ter gedagtenisse geformeert door den Secretaris der opgem: Kunst Confrerie Kamer en Teeken-Academie.
P. TERWESTEN. 1766.

Volgt:

Memorie off inventaris 1) der goederen, soo meubilaire als andere, welke 17 Sept. 1763 bevonden zijn aan de Confrerie van Pictura toe te behooren; bestaande in 't volgende.

Op de groote Kamer.

Een geplatfonneerde solder, bestaande in 5 stukken door de volgende 5 meesters in 1686 geschilderdt, als:

Het groote middelstuk, door WILLEM DOUDIJNS, verbeeldende de Haagse Stede-maagd, onder welker bescherming zig de

1) Opgemaakt door PIETER TERWESTEN; hier en daar door een andere hand bijgeschreven.

schilderkonst, beeldhouwerij, glas-schildery en graveerkonst aanbieden, terwijl PALLAS, veizelt met de Konstliefde, de grofschilders met ladder en kladpot, de boekbinders met schroeff en pers en de stoelmaakers met hun gezelschap in ijver ten Konsthemel uitbonsen.

Het 1e hoekstuk, op de kamer komende aan de linkerzijde, door THEOD. VAN DER SCHUUR, verbeeld de 3 hoofdcouleuren, rood, geel en blaauw.

Het 2e hoekstuk, aan bovegemelde linkerzijde, door AUGUSTINUS TERWESTEN geschildert, verbeelt de perspectiff off Doorzigtkunde en Architectuur off Bouwkunde.

Het 3e hoekstuk aan de regterzijde bij de schoorsteen, door DANIEL MIJTENS, verbeeldt de waarheid, die op den rug van de tijdt, ten dienste der Schilderkonst, aanteekent de Historien off geschiedenissen welke door de Faam uijtgebazuint worden.

En het 4e hoekstuk bij de deur der Kamer door ROBB. DUVAL verbeeld: de Astronomie off Starrekunde en Geometrie off meetkunden.

(Hierbij een lange notitie vermeldende dat deze stukken in 1762 op kosten van Burgemr. DE LA BASSECOUR verdoekt en opgeknapt werden.)

Een schoorsteen stuk door MATTHEUS TERWESTEN, jongste broeder van hier voorgeme. AUGUSTINUS TERWESTEN, in 1711 geschilderdt, verbeeldende: de jeugd die door Mercurius opgeleid word tot de Konstschool van Pictura, welke, onder de protectie van de Ed. Achtb. Magistraat, dezelve met blijdschap aanneemt, en door 't vertonen der prijsen aanmoedigd, terwijl de faam gereet staat den loff der welverdiende uit te breiden.

De verdere schilderijen in deeze Kamer staan in dit boek hier agteraan gespecificeert.

Meubelen:

2 dubb. pinsbekke vergulde slingerarmblakers voor de schoorsteen, door de Confrerie gekogt. Een groot haardijzer. Een ovaale en lange houte tafel. Verscheide Rusleere stoelen. 24 Eijkehouten stoelen met paardehaare sittingen, waarbij 4 armstoelen; een groote Eijke uytschuijff tafel.

Op de klijne Kamer.

Een geplatfonneerde solder, geschilderdt door AARD SCHOUMAN in 1752, sijnde allerley fraay gevogelten, nevens 4 graauwe hoek-stukjes, verbeeldende de 4 konsten (veel gesleeten zijnde en overgeverwt.)

Een schoorsteenstuk door AUGUSTINUS TERWESTEN, soon van voorne MATTHEUS TERWESTEN, geschilderdt in 1752, sijnde de Tijdt die de waarheid ontdekt, en door dezelve doed aanteekenen het merkwaardigste dat zedert de Erectie der Confrerie is voorgevallen, terwijl die zulks alles aan de schilder en teekenkonst openbaart.

Een stuk boven de deur door denzelven als vooren geschilderdt, verbeeldende: de Confraterniteit off Broederschap van Pictura, door vrolijke kinderen uitgebeeldt. Voorts hangen op voorgemelde Kamer de present gedaane pourtraiten der volgende Hoofdluijden en Regenten der Confrerie; als:

1e. Het pourtrait van en door ADRÉAAN HANNEMAN geschilderdt zijnde bij de Erectie der Confrerie in den jaare 1656 geweest de eerste Deeken derzelve; is overleeden A°.... (NB: 1668 of 1669); dit pourtrait is door A TERWESTEN present gedaan.

2e. Het pourtrait van MATTHEUS TERWESTEN door hem in deszelfs hooge ouderdom geschilderdt, zijnde Regent geweest zedert 1705. En is overleeden den 11n Junij 1757.

3e. Het pourtrait van WILLEM VAN HAANSBERGEN, zijnde Regent

geweest zedert den jaare 1715. En is overleeden den 14n April 1755.

4e. Het pourtrait van DIRK KINDT, door hem zelfs geschilderdt; zijnde Regent geweest zedert den jaare 1717. En is overleeden den 27e May 1762.

5e. Het pourtrait van JOHANNES VOLLEVENS, door hem zelfs geschilderdt; zijnde Regent geweest zedert 1732 en overleeden den 10e Maart 1759.

6e. Het pourtrait van AUGUSTINUS TERWESTEN, oudste soon van voorne. M. TERWESTEN, door hem zelfs geschildert; zijnde Regent zedert den Jaare 1752. (Overleden 15 November 1781.)

7e. Het pourtrait van AARD SCHOUMAN, door hem zelfs geschilderdt, zijnde Regent zedert den jaare 1752. (En overleeden den 5e July 1792.)

8e. Het pourtrait van GERARD COPIUS door hem zelfs gecraijonneert; zijnde Regent zedert 1759. (Overleeden den 6e October 1785.)

9e. Het pourtrait van HENDRIK VERSCHUURING door voorne. A: SCHOUMAN geschilderdt, zijnde eerst Secretaris geweest zedert 29 November 1743. En naderhant geworden Hoofdman en Regent zedert den jaare 1762. (En is overleeden den 23e November 1769.)

10e. Het pourtrait van TETHARD PHILIPS CHRISTIAAN HAAG, door hem zelfs geschildert, zijnde Regent zedert den jaare 1762.

11e. Het pourtrait van PIETER TERWESTEN door zijn broeder voorn: A. TERWESTEN geschildert, zijnde Secretaris zedert 16 November 1762. (Hooftman zedert 1785 en overleed den 18e Mey 1798.)

12e. Het pourtrait van BENJAMIN BOLOMEY, door hem zelfs geschildert zijnde Regent zedert den jaare 1771 en Hoofdman zeedert 1777.

13e. Het pourtrait van ROBBERT DUVAL (door KNELLER geschil-

dert). Zijnde regent geweest zeedert den jaaren 1682 en is overleeden den 22e January 1732.

14e. Het pourtrait van AUGUSTINUS TERWESTEN door hem zelfs geschildert, zijnde in den jaare 1682 Regent geworden en overleeden den 21 January A°. 1711, zijnde hetzelve pourtrait door voorn. P: TERWESTEN Mz. aan de Confrerie present gedaan.

15e. Het pourtrait van COENRAAT ROEPEL gecraijonneert door Mejuffrouw CAROLINA PITRONELLA VAN CUIJK, zijnde Regent zeedert den jaare 1724 overleeden den 21 January 1748.

16e. Een stuk met uijtlandsche Vogelen. Door AART SCHOUMAN, op doek; gekogt op de verkoping van den 3 Mey 1797.

Verdere meubelen: op de klijne Kamer:

De voorsz. vergulde slingerarmblaakers praesent gedaan door nu wijlen de Hr. en Mr. A. VAN DER KAAY.

Een groot haardijzer door de contrarolleur VAN ROOIJEN bezorgt 1 Oct. 1764. En een tang.

Een spiegel met een gesleepe glase lijst, door de Confrerie gekocht.

Een groote hang oortafel met 2 aparte stukken, praesent gedaan door nu wijlen de Hr. Procur. A. VAN KERVEL.

2 bruine toeslaande speeltafeltjes en 2 dito flakke met groen bekleedt; praesent gedaan door de Hr. PIETER KLOOT.

Een buvet-tafel.

Een boekekast, met halve glase deuren er voor, waarin de boeken staan aan de Confrerie toebehoorende volgens daarbij zijnde gespecificeerde Catalogus.

Rusleere stoelen, een Mahonie houte uijtschuijf tafel.

12 silvere leepels en 12 dito Fourchetten praesent gedaan door de Hn. Sollicrs. Militair Mr. G. HEENKMAN en Mr. J. A. VAN MEERLOO.

12 nieuwe Nameur'sche tafelmessen met bruine heften en silver beslag; gekogt Dec. 1763.

(Volgt Porcelein, een engels swart aarde theeserviesje, theeketel, ponskommen, inktkoker, kandelaars, enz. enz. enz.

Bocaalen.

Een gedreeve silver vergulde Hens-beeker met een dekzel er op, staande op een vrouwebeeldje, verbeeldende een zittende Pictura.

Een Notulus of pairlamoere Hoorn op een silvere voet.

Een glaase bocaal waarop seer fraay gepoingtilleert staat een Pictura, gemaakt, en aan de Confrerie vereert door de Heer AART SCHOUMAN, toen ZEd. Hoofdman derzelve geworden waar.

Een dito Bocaal waarop gesneede staat een Pictura, door N: VAN MANDER.

4 dito egaale Bocaalen met 't wapen van Holland daarop gesneeden.

4 dito, egaale, met 't wapen van de Generaliteijt.

4 dito egaale, zijnde 2 met 't Wapen van Zijn Hoogh[t]. den Heere Prince van Orange en Nassau en 2 met 't wapen van Haare Koningl. Hoogh[t]. off Engelse wapen.

Een dito met 't oude wapen van Nassau.

4 dito egaale met 't waapen van den Haag.

Een dito waarop een zeylend schip met 't devies: Salus patriae.

Twee dito met een dito scheepje op ieder.

Een dito waarop een loopend paard met 't devies: Aurea Libertas.

Een dito waarop gesneeden een vogelkooij, op welke een zingende vogel staat, met 't devies: Libertas vita carior.

Twee dito bocaale, waarop gesneede DAVID en JONATHAN malkanderen omhelsende, met 't devies: Amicitia.

Twee dito egaale, waarop twee t' zamen gevoegde handen uijt de wolken met 't devies: Vriendschap.

Twee dito dito, zonder devies.

Een dito dito met het devies: Amicitiae.

Een dito waarop een vegtende haan en hen met 't devies: Après e coup je chante.

Een dito waarop een haan zijn hen treedende, met 't devies: Utinam sic semper.

Vier dito egaale bocaaltjes ieder met een fraay randje gesneeden. (NB. een gebrooken.)

Een Bocaal met 't wapen van den Hertog van Brunswijk; door de Confrerie laate maken 1766, door NEUMAN.

Een dito dito met 't wapen van den Heere prince van Nassau Weilburg; als voren, 1766 door NEUMAN.

Een groot bocaal met het Portret van Prins WILLEM V gemaakt en aan de Confrerie vereert door den Hr. AART SCHOUMAN 1766.

Een dito ordinair bocaaltje met het portret als boven.

Een dito waarop staat: Vivat oranje.

Bocaaltjes met randjes enz.

Memorie der schilderijen, de Confrerie van Pictura toebehorende, zijnde alle van agteren geteekent met een P.

No. 1. Een groot stuk van J. JORDAENS, verbeeldende de vrugtbaarheidt der aarde of den overvloedt, zijnde seer schoon en kragtig geschildert. En ter verkooping gesteld voor de somme van . . 1).

(In margine: Op de verkooping van 29 en 30 May 1764 gehoude, dit verkogt voor *f* 50.— dus zuiver *f* 44 — 17 — 8.

No. 2. Een capitaal stuk met doode vogels en verder bijwerk, zeer schoon geschildert door DG

1) Geen enkele som is ingevuld.

zijnde ter verkoping gesteld voor de sa. van . . .
(In margine: Verkogt op de verkoping van 2 Oct. 1769.)

3. Een dito, zijnde een jagtstuk, met een slapende hondt, zeer fraaij geschildert door P. VAN NOORT, 1689. En als voren gesteld op . . .

4. HAGAR met den engel in een fraay Landschap door BEGEYN, uts. . . .

5. Een Capitaal fraay landschap door GLAUBER gesteld voor de somma van . . .

6. LIVIA haar Vader in de gevankenis met de melk uijt haar borsten voedende, door THEODORUS VAN DER SCHUUR; gesteld voor de somma van . . .

7. MARSYAS en APOLLO door denzelven. Als voren . . .

8. Een teekenaar bij de lamp door TB 1634 1) uts, uts . . .

9. Een musiceerend gezelschap door G. V. K., uts, uts . . .

10. Een vrouw met een Kindje op haar schoot door ARNOLDUS VAN RAVESTEYN 1662. Zijnde uts gesteldt voor de somma van . . .

11. Een Flora met bloemen door M: TERWESTEN, uts gesteld voor . . .

12. Een extra fraay bloemstuk door Juffr. RACHEL RUIJSCH. Dit aan de Kamer vereert zijnde, is dus niet te koop.

13. Een bloemstuk door CASPER PEDRO VERBRUGGE; dit is mede vereert dus niet te koop.

14. Een bloemstukje met Capellen &ca. door P. BRANDERS zijnde uts. gesteldt voor . . .

---

1) Waarschijnlijk door H. TERBRUGGHEN, die in de manier van GER. HONTHORST schilderde.

15. Een stuk met vogels en bloemen door VOET, is mede vereert dus niet te koop.

16. Een landschap met een waterval daarin, door APPELMAN. Dit is mede vereert en niet te koop.

17. Een landschapje door off in de manier van VAN DER CABEL, zijnde uts. gesteldt voor . . .

18. Een maaneschijntje door AARD VAN DER NEER, zijnde uts. gesteld voor . . .

19. Een zeestukje door J. V. D. 1) zijnde uts. gesteld voor . . .

20. 't Pourtrait van prins FREDERIK HENDRIK levensgroote ten voeten uijt door MIEREVELT, zijnde uts. gesteldt voor . . .

21. Een dito pourtrait van Koning KAREL, uts. gesteld voor de somma van . . .

22. Een dito pourtrait van Koning JACOB, uts. gesteldt voor de somma van . . .

23. Een dito kniestuk pourtrait van Koning WILLEM III, door G. WISSINCK, uts. gesteld voor de somme van . . .

24. Een dito pourtrait van de Koningin MARIA door denzelver, uts. gesteldt op . . .

(NB. N°. 23 en 24 uit de hand verkogt 1766 't zamen voor *f* 30: gls:)

25. Het pourtrait van VONDEL door JAN LIEVENS, uts. gesteldt voor . . .

(Verkogt op de verkoping van 18 Septemb. 1770.)

26. Het pourtrait van ISAAC MIJTENS, Hofschilder van de Koninginne van Portugal; dit vereert zijnde, is dus niet te koop.

27. JUNO en ARGUS in een fraai landschap, door voorn^e^. J. MIJTENS. Uts. gesteldt op . . .

1) JERONIMUS VAN DIEST?

28. Een Turks zeehaventje door ZEEMAN. Uts. gesteldt op . .

29. Een Portrait van CAREL DE MOOR, jong zijnde, door hem zelfs geschildert; gekogt op de verkoping van wijlen den Heer Deken G. COPIUS, zijnde op de Catalogus gemerkt N°. 19. .

30. & 31. Het portrait van J. JORDAANS en dat van desselfs huysvrouw; gekogt op gem^{e}. verkooping, zijnde aldaar N°. 11 en 12.

32. Een portraitstuk verbeeldende een Kunstschilder die een vrouweportrait maakt; waarbij nog een ander mansbeeld; gem̄: To EINTZ. 1596. uit de verkooping van Mevr. VAN DER ESCH, N°. 146.

33. Een capitaale zeeslag tusschen een Hollandsche en Engelsche Vloot, gem^{t}. BH 1) van de verkooping van den Raadpensionaris P. VAN BLEIJSWIJK &c. extra Catalogus L^{a}. G., zijnde dit schilderij van het huijs »den Honaart" gekoomen.

34. Het Portrait van Prins MAURITS van Nassau, gouverneur van Brazilie. Kniestuk door P NASO aan de Confrerie geschonken door den Heer Hooftman B. BOLOMEY.

35. Den 24 April 1792 door den oude H^{r}. Regent A. SCHOUMAN vereert: het portret van MICHIEL JANSZE MIEREVELT, schilderende het portret van zijn schoonzoon WILLEM DELFF, beroemt graveur.

36. Alsmede op dato uts. het portret van JAN LIEVENTS, beroemt kunstschilder van Leyden.

37. In de maand Juny deszelfde jaar, nog door den oude H^{r}. Regent SCHOUMAN aan de Kamer vereert: het portret van den beroemden Kunstschilder GODFRIED SCHALCKEN, door hem zelfs geschilderd.

---

1) BAKHUYSEN?

Conditien, waarop Deken en Hoofdmannen der Confrerie-Kamer van Pictura gearresteert hebben van een ieder te accepteeren Schilderijen om ter Kamer voorsz. ter verkooping te plaatzen.

Deken en Hoofdmannen der Confrerie-Kamer van Pictura, op derzelver gedaane instantien gunstiglijk geobtineert hebbende, dat de Ede. Agtbaare Heeren Burgemeesteren in den verleeden jaare de platfons-stukken op de groote kamer hebben doen opplakken, en ieder stuk van dien in deszelfs lijst maaken, en voorts in zodaanige ordre brengen als dezelve zig thans bevinden; hebben vervolgens gemelde Deken en Hoofdmannen ter verdere versieringe der Kamers (: na dezelve groote Kamer rondsom met hout te hebben doen boiseeren, ten einde daar tegens de schilderijen te beter te kunnen hangen en plaatzen:) goed gevonden en gearresteert om een publicque Konst-Kamer, alwaar Liefhebbers zig, zoo met zien als koopen op gestelde dag en uur zullen kunnen diverteeren en gerieven, daarvan te formeeren; en zulks wel op volgende wijze en conditien, namentlijk:

1º.

Zijn op de Kamer geplaast geworden de stukken, die aan de Kamer gehooren, en welke alle (: except die daar aan vereert zijn geworden:) op een vaste prijs getaxeert en gesteld zijn of zullen worden, ingevalle een Liefhebber of iemand anders geneegen mogt weezen een van dezelve te koopen: zullende uijt de geprovenieerde penningen van zoodanig verkogte stuk of stukken, weder een ander goed stuk in plaats derzelve ten behoeve der Kamer gekogt moeten werden.

2º.

Zullen de respective Regenten off een ieder van hun aldaar plaatzen kunnen ter verkooping zodanige schilderijen als dezelve goedvinden zullen, dog tevens daarbij opgeeven moeten de prijs waarvoor hij ieder stuk zoude willen verkoopen; zullende hij alleen

na verkoop van ieder stuk gehouden zijn ten behoeve der Kaamer te betaalen vijff percent.

3°.

Zal een ijgelijk Confrater van Pictura een off meer stukken met voorkennisse der Regenten nogtans, aldaar op een vastgestelde prijs ter verkooping kunnen hangen, en verkogt werdende, zal als dan seeve per cent aan de Kamer daar van geeven moeten: dog binnen 't jaar niet verkogt werdende, zal als dan voor ieder stuk 2 gulden s'jaars ten behoeve der Kamer betaalen moeten; en welke betaling ook zal moeten geschieden, indien 't aldaar gebragt zijnde stuk off stukken onverkogt weder teruggehaalt worden.

4°.

Zullen ook die geene van de Academisten, welke de winter te vooren op de Academie geteekend hebben off aldaar actueel tekenende zijn, ter Kamer kunnen brengen en plaatzen zodaanige schilderijen van hun eijgen handen werk, die door de Hoofdlieden verdienstelijk geoordeelt worden om aan de wereld te laaten zien; en zal, ten aanbouw en liefde der kunst, van dezelve geen jaarlijkze recognitie of staan geld daarvoor gevorderd worden; maar alleen, bij verkoop van een stuk voor gestelde en op te geeve prijs, ten behoeve der Kamer mede betaalen 5 %.

5°.

Eijndelijk zal een ijgelijk vrijstaan goede stukken aldaar ter verkooping op een vast gestelde prijs, met voorkennisse als vooren te mogen plaatzen, mits bij verkoop derzelve aan de Kamer daarvoor betaalende Tien per cent; en binnen 't jaar niet verkogt wordende, zal als dan voor ieder stuk drie gulden s' jaars ten behoeve der Kamer betaalen moeten; en welke betaaling van drie gulden per stuk

ook plaats zal hebben, ingeval een stuk weder onverkogt van daar gehaalt mogt worden.

En ten einde een ieder occasie hebbe mogten dezelve schilderijen te bezien, zal alle Dingsdag voormiddag van 11 tot 1 uur de Kamer openstaan, en de knegt der Kamer zig aldaar geduurende die tijt bevinden; welke ook een memorie off catalogus van alle de schilderijen met de naamen off merken der meesters voor zooverre die bekend zijn, hebben zal, ten einde een ieder dien zulks verlangt, de vereijste naam te kunnen zeggen; en bevindende dat een Liefhebber off iemand tot 't een off ander stuk genegentheidt toonden, off zig opdoed om daarvan de prijs te weeten, zal hij, dezelve niet kennende, vragen wie hij is; en voorts dezelve onderrigten, dat als hij s'avonds om ses uur daar weder geliefden te komen, alsdan van den Deken en Hoofdluijden de juste prijs zoude verneemen, en daarover ook tot koop contracteeren kunnen; terwijl hij inmiddels gehouden zal zijn, om, zo ras den Deken off een der hoofd-luijden snamiddags boven kome, aan dezelve te zeggen dat zodanig iemand daar geweest is en gemelde navraging gedaan heeft.

Aldus gedaan en gearresteert ter Confrerie-Kamer van Pictura, den 17en September 1763, bij de Hh. AART SCHOUMAN, deken, AUGUSTINUS TERWESTEN, oudt deken, GERARD COPIUS, HENDRIK VERSCHURING, en TETHARD PHILIP CHRISTIAAN HAAG, hoofdluijden der voorsze. Confrerie.

Mij present als Secretaris:
P : TERWESTEN.
1763.

Hierbij ligt een Concept-Nominatie voor 1768, 1) waaronder de volgende notitie:

N.B. Alvorens bovengeme. Nominatie gepresenteert is geworden, hebben 3 gecommitteerden uit de Regenten daarover geraadpleegt met Hn. Burgemeesters, en illucidatie verzogt, hoe Regenten met geme. Nominatie handelen moesten, namentlijk: off dezelve nu ook aan Zijne Hoogh: als Opper-Protector gepraesenteert moest worden, dan niet? En door geme. gecommittns. gerapporteert zijnde: dat Hn. Burgemrs. vermeenden, dat niettemin Hooggeme. Zijne Hooght. Opper-protector waar, egter maar ordinario modo daarmede gegaan moest werden, &ca.:

Is vervolgens dezelve nominatie (geschreeven op een zegel van 12 stuivers) den 5n Octob. 1768 door den Deeken, één Hoofdman en één oud Hoofdman, als gecommittns. alleen in Burgemrs. Kamer aan Hun Edele Achtbn. ordinario modo ook gepraesenteert geworden. Zijnde ook volgens een vriendelijk gepermitteert gebruik, voor eerstgeme. personen een schrapje gestelt, ten bewijs Regenten die wel verlangden verkoosen te hebben, zooas die dan ook dus geëligeert zijn geworden. Zijnde den Secretaris voorts gecontinueert. Dienende dit pro memorie.

Nog is in dit bandje gebonden een afschrift van het: »Provisioneel plan (1781.) ter verkrijging van een vrij Haagsch teekenschool", namelijk een fonds om minvermogende, maar begaafde jongelingen een vrijen toegang tot de Haagsche teekenschool te bezorgen. Onder de Inteekenaars behooren: Willem, Prins van Orange, Wilhelmine, Princesse d'Orange, Louise, Princesse d'Orange, L. H. v. Brunswijk, en de voornaamste Hagenaars van die dagen.

1) De lijsten volgen later compleet, uit het M.S. van P. Terwesten.

Het laatste blaadje in dezen bundel luidt:

s' Haage 12 Jan. 1808.

De Directeur Generaal der weetenschappen en kunsten.

Aan de Haagsche Teken-Academie.

Mijne Heeren,

Gisteren is mij door Zijne Excell. den Minister van Z. Maj. tot de Binnenl. Zaaken eene koninklijke decisie toegezonden met last om aan dezelve verder executie te geeven: welke decisie eenige vergunningen aan Uwe Academie toestaat.

Het strekt mij tot genoegen de tolk van s' Konings weldaadige dispositien omtrent Ulieden te kunnen zijn, en ik houde mij overtuigd van de dankbaarheid met welke Gij deeze bewijzen Zijner geneegenheid Uwaard steeds zult erkennen. Mij zal het ten allen tijde aangenaam zijn tot den verderen bloei van Uwe Academie, zoo wel als van de schoone Kunsten in ons Vaderland in 't algemeen te mogen medewerken.

Met achting teeken ik mij

De Dir. gen. voorn^e^.

J. MEERMAN.

Onder een paar achter in het boek liggende losse papieren, die niets behelzen dat vermelding verdient, nog dit request:

Aan de Ed: Achtb. Heeren Burgemeest^n^. van s' Gravenhage.

Vertoonen met behoorlijk respect de regenten van de Academie der Teykenkonst alhier, dat zij supp^ten^ voor desen opgerecht hebbende, de voorsz. Academie, die met luijster en goet succes een gewensten voortgangh heeft gehadt.

Dat Haar Ed. Achtb: boven den olij op de Academie geconsumeert werdende, haar nog hebben gelieven te begunstigen met 30 guld. jaarl: tot subsidie van turff; dat zij supp^en^. daarop hebben het Dis-

cipelgeld van 2: 10: ter maant gereduceert op 1: 10: waarmede in dien tijt schaars is toegekomen, dogh alsoo door den oorlogh veel discipelen haar in 's lants dienst, 't zij voor Ingenieurs ofte andere militaire functien hebben begeven, het getal veel is vermindert, waardoor jaarlijks het inkomen van voorsz. Accademie op verre na de kosten niet kan opbrengen, maar uijt het inkomen van de meestergelden heeft moeten werden gesuppleert, waarbij nogh komt dat de meubelen, doofpot, kachel, lamp nu groote reparatie, selfs vernieuwinge van nooden hebben, ende geconsidereert, wanneer de discipelgelden weder op 2: 10: werden gestelt, het geschapen zoude sijn, dat de voorsz. Accedemie alsdan te niet soude raken, hetwelk te beklagen soude wesen, alsoo dit de eenighste Accademie is die onder desen Staat wert gehouden.

Dewijle nu deselve Accedemie niet langer kan werden staande gehouden, tensij het innekomen werde vermeerdert, zoo keeren zij Suppen. haar aan UEd: Achtb: ootmoedelijk versoekende, dat de subsidien van de 30 guld: bij UEd: Achtb: veel jaaren aan haar vergunt, bij Haar Ed: Acht: magh werden geaugmenteert, so danigh als van nooden sal sijn om de voorsz. Accademie in haar luyster ende fleur te onderhouden.

Twelk doende &c.

MATTHIAS DEMELE. C. NETSCHER.
R. DUVAL. N. HOOFT.
M. TERWESTEN. 1714.
W. HAANSBERGEN.

In margine: den 28 January 1715.

d'Heeren Burgemrn. hebben in plaats van 30: o 't sestigh guls. geaccordeert, aanvangh hebbende genomen Septemb. 1714.

Het in leêr gebonden Inteekenboek van 1766, groot folio:

Het eerste blad bevat een teekening van A. SCHOUMAN, met O. I. inkt. Het vers daaronder van den dichter J. v. SPAAN zegt ons wat zij voorstelt:

Pictura siert den Prins wien zich 't Genootschap wijdt,
Hem huldigt Stadsbestuur; wat heijl ontdekt de tijd!

Dan volgen de handteekeningen der inteekenaren.

Het eerst:

W. Pr. v. Orange.

100 ducaten.

(verreekent Maij 1768.)

L. Hertog van Brunswijk.

40 Ducaten.

(als boven.)

Een volgende inteekening (van den Hertog van Nassau-Weilburg) ontbreekt.

Volgen de inteekenaren:

H. FAGEL, 100 Rijksdaalders.

F. FAGEL. als boven.

J. A. J. BIGOT. 25 ducaten.

M. VOIGT VON ELSPE & VOSS, 25 ducaten.

J. D. C. VAN HEECKEREN TOT KELL, 20 ducaten.

B. SCHULTENS, 20 »

(Deze allen in 1766.)

1767. D[l]. WASHINGTON, 20 »

1769. N. J. BUTEUX, 20 »

1770. P. GUICHERIT, 20 »

1770. H. VAN DER MEY, JUSTUSZOON, 20 »

1771. BENJAMIN BOLOMAY, 20 »

1772. VINC. WILLEM BERNARD, 20 »

1773.	THOMAS DUVAL,	105 Guldens.
»	J. VAN OS,	105 »
1774.	A. D. GUICHERIT,	105 »
»	F. VAN MAANEN,	105 »
1777.	P. HAVART, (maar half betaald.)	105 »
1777.	J. W. B. SCHNEIDER,	105 »
1779.	J. A. POTIER, (20 duc.)	105 »
»	JOH. JAC. WILLER,	105 »
1781.	ROELOFF EELTON, item 1 ducaton voor de Accademie.	20 ducaten,
»	VAN HAANSBERGEN,	20 ducaten.
»	A. VAN KERVEL,	20 »
1782.	DANIEL DUVAL,	20 »
1785.	J. H. PRINS,	20 »
»	JOHANNES HUYGENS,	20 »
1786.	L. V. D. KASTEELE,	20 »
»	J. W. DE MEY,	20 »
»	BENJ. DE BRUEYS,	20 »
»	CONSTANTINUS VAN SONJOTZ DZ.,	20 »
»	G. C. VAN LINGEN,	20 »
1789.	L. TEMMINCK,	20 »
1791.	JAN DANKR(?) NIJMAN,	20 »
1792.	J. HEYMANS,	20 »
1805.	J. GUICHERIT,	20 »
»	J. TEISSIER,	20 »
»	J. HARI,	20 »
1813.	Ch. VAN CUYLENBURCH,	20 »

Hiermede houdt dit boek op.

(Wordt vervolgd)

ONUITGEGEVEN BRIEF VAN GERARD DE LAIRESSE.

(Medegedeeld door den Heer J. TIDEMAN te 's-Gravenhage.)

NDER mijne familiepapieren berust een brief van G. DE LAIRESSE aan mijn bet-over-grootvader PHILIP TIDEMAN, welken ik belangrijk genoeg acht om dien in dit Archief in het licht te geven. Die brief luidt als volgt:

Amsterdam den 27 May 1692.

Mijn Heer TIDEMAN.

Gelijk ik al mijn leeven genegen ben geweest, om goede menschen vriendtschap te bewijzen, en nu nog niet anders kunnende weesen, heb ik met deeze Regeltjes aan UE: deeze kleine getuijgnis van willen geven, ik twijfel niet of het zal UE: aangenaam zijn, ik heb UE: meermalen versocht als ik bij UE: quam om UE te besoeken, om van de kunst wat te Discoureeren, dat gij mijn ook eens soud komen besoeken en dat ik UE dan Particulierder zou onderechten, in zake daar gij eenigsins twijfelachtig in mocht zijn, maar ik heb dat Plaisier tot noch toe niet mogen genieten, wat de Reden daar van is kan ik niet penetreeren; overmits ik UE: in geen dingen dat ik weet wijgerich ben geweest, maar ter Contrarie meerder aangeboden heb, als gij mijn geverght hadt, maar het is tot daar en toe, misschien had gij geweeten dat ik zo na aan mijn ongeluk was, gij zoudt nog wel eens aangekoomen hebben, maar alschoon ik UE: met ter daat of vinger niet aanwijsen kan, echter hoop ik dat UE:

uijt die kleene Opmerkingh iets begrijpen zal, ten eersten aangaande het Coloreeren het zij wat het mocht zijn, maar voornamentlijk het naakt, ik neem altijd acht op als ik een naakt Schilder, 't zij Wit, Geel of Rootachtig dat ik de schaduw van dezelfde Natuur temper, als het hoogsel, bij voorbeeld is het blank of bloosachtig, zo maak ik de Schaduw teeder en van deselfde Couleur, is het Geelachtig maak ik de Schaduw ook zo, is het Roodachtig ook zo, nooijt Gloejender als het Licht, of het moest in zich zelven Reflexseeren.

Als ik na mijn Sches zal schilderen, ik teken ider beelt appart, met een vaste omtrek, elk op een bizonder papier, de Tronie handen en voeten correctelijk naar plaaster oft Leeven met al wat er aan dependeert, gelijk de Grassie in de Tronie, de greepen van handen, en vaste standen van de voeten, na dat het te pas komt, ik vergeet ook niet de behoorlijke dach en schaduw, wat de kleedingh angaat die stel ik op de Leeman, en als ik zo mijn tekeningh klaar heb, en zoo als ik het graag hebben wou, dan gaan ik heen en teken het net op mijn doek tot het minste lit toe, met een potloot of ander krijt, als ik het zal doodverwen, dan temper ik 3 Tinten, een voor 't licht 't ander voor de meese tinten 1) en de darde om de Schaduw, Nemende naauw acht, dat jder Couleur, na dat zij licht of bruijn zijn, naar Proportie jder zijn Schaduw heeft; licht of donkerder. Als ik het vlak tegens malkander angelyt heb, dan verdrijf ik ze met de verwen. Eerstelijk het licht met de meeze-tint, al soetjes met kleene tandjes om de scherpighijd wech te neemen, daar naar de Schaduw, met de meeze-tint eerst met grote tanden daarna kleender; en noch kleender, dat doen ik dan ook in 't opmaken, en dan valt het mij gemackelijk, als ik de Uijterste verdreventhijt wil hebben, dan neem ik een schoone en sagte vispenceel. Aangaande de Cou-

1) Mezzo-tinto.

leuren neem ik acht op de welvoechlijkhijdt, de Oude Luijden hebben graag donkere Couleuren, veel Cleederen en grof van stof, Jonge Luijden wat wilder en vlugtich, de Jonge vrouwen en mijsjes fijn en dun, daar bij an de lichte kant, de kinderen veeltijts naakt, of met wijnigh kleeren, en noch wit, of lichverwigh, die dat zeggen willen, dat het maken van schoone kleeren geen vaste regel en heeft, die dwaalt grotelijks, menende dat jmant het uijt de Natuur moet hebben, wel is waar, dat de een lichter toe komen kan als een ander, maar alzo het zwaar valt zonder te zien, en zonder Leeman de regte grond te kunnen aanwijzen, zo zal ik nu Egter nog een woort of twee daar van zeggen, als ik mijn Leeman gesteld heb, in sodanige actien, 't zij zittende of staande, so als ik ze van doen heb, met schonen dach en Schaduw, zo set ik mijn kleet daar op, 't zij hoe 't zij, dan neem ik mijn vinger en duwse in de vouwen van de Leeden, en maake diepsels, hier onder den arm. daar tusschen de beenen, dat ik die grote partijen die vlak gedaagt zijn, niet met enige schaduw of dwarsplootjes belet word, en dat de Schaduw dien ik met moeijte heb gesogt, om de welstand der beeldshalven, door enige overgehaalde lichte plooijen niet en werden te niet gedaan. Geen 2 Capitaale of hooge Couleuren, en mogen over, of bij malkander wesen. In een Landschap let ik er op dat men een Gloeyende beeld tegens de flauwste zij of verschiet moet komen, de flauwe en teerder Couleur, die meest uijt het blauw trekken, tegens de gloejenste Zijde, gelijk als boomen die na bij zijn of gebouwen. 't is een grote mistand in een beeldt, wanneer bij de armen verkorten, desgelijks ook in de beenen, maar daar een arm verkort, moet het been zijn volle lengte hebben; en dat is het voornaamste dat ik te seggen heb, voor zo veel als ik UE: met het schrift beduijden kan, ik vertrouw dat gij het voor UE: houden sult, en zo trouwelijk als ik het UE openbaar,

zo trouwelijk geloof ik dat gij het bij U houden zult, insonderhijt dit schrift, dat het niemant in de hant krijgt, omdat ik daar na geen scha noch verwijderingh van andere vrienden die sulks van mijn niet en hebben, niet mogen komen te Lijden, ik bedank UE ondertusschen voor het lenen van UE Boeken, die van GOEREE, dewelke ik bezonder fraaij en onverbeterlijk heb gevonden, maar wat swaar en wijtlopich. En ik zou UE: raden niet meer teffens uijt te leezen als gij van nooden hebt in ijder Rijs.

Van de stellingh der Actien daar is wat goets in, en achter aan daar hij van Kleeren spreekt, die 2 Capittels zijn goet, en hier bij dienstich, hier mede wensch ik UE welvaren

en blijf UE: Vriendt

G: DE LAIRESSE.

Tot toelichting van dezen brief diene het volgende:

PHILIP TIDEMAN, te Hamburg den 22sten September 1657 1) uit een deftig burgerlijk geslacht geboren, gaf reeds op zijn twaalfde jaar zoodanige blijken van aanleg voor de schilderkunst, dat zijne ouders, wel verre van die natuurlijke aandrift te wederstreven, hem aan de leiding van den kunstschilder N. RAES toevertrouwden, door wien hij

1 Aldus ons geslachtregister. A. HOUBRAKEN, *de groote Schouburg der Nederlandsche Kunstschilders en Schilderessen*, III, blz. 367, en die hem naschreven, spreken dus verkeerdelijk van 22 December 1657. — Zie voorts over hem: J. C. WEYERMAN, *de Levensbeschryvingen der Nederlandsche Kunst-schilders en Kunst-schilderessen*, II, blz. 408; D. VAN HOOGSTRATEN en J. L SCHUER, *Groot algemeen Woordenboek*, T., blz. 73; J. KOK. *Vaderlandsch Woordenboek*, XXVIII, blz. 226; J. IMMERZEEL JR., *de Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche Kunst-schilders*. enz. III, 139; C. KRAMM, *de Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche Kunstschilders*, enz. III, 1631, alwaar gewag gemaakt wordt van een portret van hem. door ANTONIE HOUBRAKEN met O. I. inkt geteekend, vermeld op blz. 222 van den *Catalogus* van VAN DER MARCK, Amsterdam 1773, hoogstwaarschijnlijk hetzelfde portret, dat ik in mijne jeugd heb bezeten, doch, hoe is mij onbekend, verloren is gegaan. Bij HOUBRAKEN en DESCAMPS, *Vies des peintres Flamands, Allemands et Hollandais* (Parijs 1753) wordt zijn portret gevonden en eenige jaren geleden kocht ik van den heer FREDERIK MULLER een gesteendrukt portret van hem, door A. FRANCK.

Voor G. DE LAIRESSE raadplege men dezelfde bronnen als hierboven zijn aangegeven.

na verloop van een tijdvak van acht jaren zoo verre was gebracht, dat hij op zich zelf kon gaan schilderen en op zijn beurt leerlingen vormen. Na verloop van ruim een jaar, derhalve omstreeks 1679, vestigde hij zich te Amsterdam en, daar hij zich op het historieschilderen wenschte toe te leggen, wendde hij zich tot GERARD DE LAIRESSE, die daarin destijds grooten naam had. Diens onderwijs ontving hij gedurende een half jaar, waarna hij weder zelfstandig ging arbeiden.

DE LAIRESSE intusschen, die veel te doen had en in TIDEMAN's penseelbehandeling behagen vond, »lokte hem weer tot zig, gevende hem de kost, en een zekere somme gelts 's jaars toe, voor dat hij hem hielp schilderen, aan zolderingen en nissen, dog na het verloop van twee jaren (eenige strobbeling tusschen hen beide gekomen) scheidden zij voor altoos van elkander" 1).

Het bovenstaande komt mij voldoende voor tot toelichting van den aanhef van den brief. Nog zij hier bijgevoegd, dat TIDEMAN talrijke schetsboeken in folio heeft nagelaten onder den titel van invallende gedachten, of zoo iets, met voorstellingen in sepia en oost-indische inkt, waarvan ik er eenige heb gezien bij mijn neef J. TIDEMAN, te Amsterdam voor eenigen tijd overleden, bij welk overlijden ik die echter niet heb terug gevonden. *Sic fata voluerunt.*

---

1) HOUBRAKEN t. a. p. bl. 368; vgl. WEYERMAN, t. a. p. blz. 308, KOK, t. a. p. blz. 308.

GETUIGENVERHOOR TE ANTWERPEN

OVER HET MAKEN VAN ONTWERPEN VAN GEBOUWEN IN DE 16e EEUW DOOR SCHILDERS, GOUDSMEDEN, TIMMERLIEDEN EN METSELAARS.

(Medegedeeld door den Heer Mr. S. MULLER Fz., Archivaris van Utrecht.)

E zaak, waarop de hierbij uitgegevene stukken betrekking hebben, is niet volkomen op te helderen, omdat de civile sententien van het Hof van Utrecht over 1538—1563 ontbreken. Uit de stukken zelven kan men echter de toedracht der zaak eenigszins raden.

JACOB VAN DER BORCH [of VERBORCH], een mij onbekend persoon 1), waarschijnlijk een steenhouwer of »cleynsteker" [beeldhouwer], had zich geassocieerd met den Utrechtschen stadstimmerman WILLEM VAN NOORT [een blijkens de door mij in dit Archief. III. p. 243 vlg. uitgegevene stukken niet zeer gemakkelijk vennoot] tot het verrichten van zekere werken voor gezamenlijke rekening: VAN DER BORCH trad daarbij waarschijnlijk als architect op, VAN NOORT in eene meer ondergeschikte betrekking. Tijdens die compagnieschap leverde VAN NOORT aan de stad Utrecht een ontwerp voor een ge-

1) De familie was in kunsttraditiën opgevoed. JACOB VAN DER BURCH († 1475) was werkmeester (architect) ten Dom; JAN VAN DER BORCH (wellicht diens zoon en vader van den hier voorkomenden JACOB V. D. B.) was tusschen 1464 en 1499 herhaaldelijk ouderman van het Zadelaarsgild, waartoe ook de beeldhouwers en schilders behoorden. Wellicht kwam ook JACOB V. D. B. hier voor de belangen van dit gild op.

bouw [denkelijk wel voor een of meer der waltorens 1)] en ontving daarvoor *f* 140 —. VAN DER BORCH, die denkelijk reeds vroeger met zijn associé onaangenaamheden gehad had, eischte op grond van zijn contract de helft van deze som en bovendien ontbinding der vennootschap met schadevergoeding. De *f* 70.— schijnen hem door VAN NOORT onder protest betaald te zijn, en het proces loopt nu in hoofdzaak over de twee volgende vragen:

1°. Is een persoon, die met een ander eene vennootschap aangaat tot het verrichten van een bepaald werk, verplicht ook de helft van zijne verdiensten met andere werken aan zijnen compagnon uit te keeren?

2°. Is het maken van ontwerpen van gebouwen het uitsluitend recht van een meester-steenhouwer of kleinsteker [m. a. w. van een architect], of zijn ook andere personen tot de levering daarvan bevoegd? 2)

---

1) De eenige vermelding toch van eene dergelijke zaak in de stadsrekeningen komt voor in de rekening van den tweeden kameraar van 1540, waar wij lezen: „Mr. WILLEM VAN OORT, mr. steenhouwer, betailt die somme van hondert ponden ende dat voor sekere diensten, die hij deser stadt in de naesten drie jaeren gedaen heeft int aenleggen van deser stadt nyeuwe toirnen ende mueren." (Zie ook Noot 2.) Ook in het verhoor worden bij voorkeur voorbeelden van vestingbouwkundigen aard genoemd.

2) Het verdient evenwel opmerking, dat VAN NOORT, die in de hier medegedeelde stukken voortdurend tracht te bewijzen, dat ook personen „noch steenhoudere noch cleynstekere wesende" ontwerpen van gebouwen mochten maken, in de kameraarsrekening van 1540 tweemaal „steenhouwer" en „Mr. steenhouwer" genoemd wordt; blijkens de rekening van 1537 (p. 54) bezat hij reeds een „loodse", waaruit „herde steen" gehaald werd voor een waltoren. In 1541/2 (Reken. 2e kamer. fo. 9 vs.) stelde de stad Utrecht hem daarop aan tot „metzelryemeyster" tot het „ordineren van deser stadt poirten, toirnen ende mueren, oick bruggen ende anders omme tallen tijden die zelve te visiteren ende die gebreecken daer off dan die oversten ofte camerair aen te brengen." In 1546 maakte hij het ontwerp voor den nieuwen gevel van het stadhuis, en in 1553 (16 Jan.) werd hij aangenomen als „architekt ende metselriemeester der stadt", om „ordinantie, gront ende besteecken te leveren, alse van poirten, bolwercken, canelieren, mesecauwen, bruggen, mueren ende diergelycke wercken." Men dient hierbij echter in het oog te houden, dat het maken der „patronen" in de 16e eeuw niet het werk was van den architect zelf; zoo ontwierp in 1540 DONATO BUONI de Antwerpsche vestingwerken, terwijl de hierna te noemen Antwerpsche stadsarchitect A. FRANSZ. „suivant l'usage constant du 16e siècle" de „patronen" (detailteekeningen) maakte. (WAUWERMANS, Les archit. milit. Flam., p. 24.)

De behandeling der eerste vraag [denkelijk in deze, van VAN NOORT uitgaande, stukken niet geheel zuiver gesteld] heeft voor ons geen belang; doch het geschil over het tweede punt levert merkwaardige bizonderheden.

WILLEM VAN NOORT toch, wiens familie nauwe relaties met Antwerpen blijkt gehad te hebben 1), wendde zich daarheen en riep verscheidene bekwame Antwerpsche kunstenaars op om getuigenis van de usantie ten deze te geven. Allen verklaarden [en hun getuigenis is hier beslissend] eenstemmig, dat zij herhaaldelijk, hoewel geene architecten zijnde, ontwerpen van gebouwen hadden gemaakt; en zij noemen ter nadere bevestiging daarvan nog verscheidene andere bekende kunstenaars uit de 1e helft der 16e eeuw, timmerlieden, metselaars, ja goudsmeden en schilders [ook onze JAN VAN SCOREL had daarbij kunnen gevoegd worden], die allen verschillende bekende aanzienlijke gebouwen hadden »geordineert", ja het toezicht bij den bouw hadden gehouden. Hunne getuigenis dunkt mij hoogst merkwaardig: ten eerste omdat die ons de namen der ontwerpers van tal van voorname Belgische gebouwen bekend maakt, maar vooral omdat ons daardoor een blik gegund wordt in het kunstenaarsleven der middeneeuwen en op den onderlingen band, die destijds de verschillende kunsten verbond.

---

1) Een tak dezer Stichtsche kunstenaarsfamilie vestigde zich toch te Antwerpen en bloeide daar. LAMBERT VAN NOORT (of VAN OORT), geboren 1520 te Amersfoort, schijnt de eerste geweest te zijn; als zijn zoon wordt genoemd ADAM, kunstschilder, en wellicht LOUIS. (Zie KRAMM i. v. VAN NOORT.) Het artistiek verkeer tusschen Utrecht en Antwerpen schijnt destijds levendig geweest te zijn: ook de Antwerpsche COLINS DE NOLE kwamen denkelijk uit Utrecht. Aldaar bloeide in het midden der 16e eeuw († 1601) zekere beeldhouwer Mr. JACOB COLYN of COLYN DE NOLE, wiens zoon WILLEM JACOBSZ COLYN aldaar in het begin der 17e eeuw eveneens beeldhouwer was En evenals COLYN DE NOLE in 1563 onder directie van den architect WILLEM VAN NOORT aan het Utrechtsche stadhuis werkte, arbeidde in 1596 HENRI COLLYN onder ADAM VAN NOORT te Mechelen. (NEEFFS, Hist. de la peinture et sculpture à Malines. I p. 304.)

De stukken mogen overigens voor zich zelven spreken en behoeven geene nadere toelichting. Ik had gehoopt de zaak, die aanleiding tot hun ontstaan gaf, te kunnen toelichten uit het herhaaldelijk vermelde getuigenverhoor van 5, 11 Augustus 1542; doch dit schijnt in de Antwerpsche archieven niet meer aanwezig te zijn. Eenigszins opgehelderd wordt de zaak intusschen door de »memorie voir WILLEM VAN OIRDT"; en het groote geschilpunt wordt toegelicht uit de citaten van LEO BAPT. ALBERTUS en van VITRUVIUS.

De zaak, waarover het proces liep, is trouwens hier geheel bijzaak: de gedane mededeelingen op zich zelve zijn belangrijk. Dat ik deze stukken, die zonder eenig verband met de hen omringende, verscholen staan in een band met varia op het Provinciale Utrechtsche archief [Coll. BOOTH. C. 16], heb kunnen thuis brengen waar zij behooren, dank ik aan de bereidwilligheid van den Antwerpschen archivaris P. GÉNARD. Ik vermoedde uit den inhoud, dat de getuigenverhooren te Antwerpen waren afgenomen; en op mijn vraag om inlichting over dit vermoeden zònd de heer GÉNARD mij niet alleen een stellig bevestigend antwoord, maar ook eenige mededeelingen omtrent de voornaamste hier genoemde Antwerpsche kunstenaars, die ik aan den voet der bladzijden als noten heb doen afdrukken. Den heer GÉNARD daarvoor mijn dank.

Utrecht, Juli 1881. S. MULLER Fz.

I.

Getuycht ten versuecke van WILLEM VAN OORDT inden processe, dat hij heeft voer den Hove van Vutrecht als gedaechde, tegens JACOB VAN DER BORCH impetrant, achtervolgende sekere letteren requisitoriale van den vors. Hove.

Mr. PEETER FRANS out omtrent XXXVI jaeren, Meester PEETER

THEELS out omtrent LXXVII jaeren ende Mr. PEETER DE BRUIJNE out omtrent XLII jaeren, alle ingesetene poorters deser stadt, elck van hen besundere ende a part bij recollectien geinterrogeert op elcx depositie respective, inde certificatie onder deser stadt segel ten saken van der daten 5e Augusti lestleden, hebben elck besundere ende a part bij haren eede [hen behoorlick gestaeft] geseegt, gedeponeert ende verclaert, dat zij bij de selve huere depositie elck int sijne vast blijven, de selve van goede ende weerden houdende.

De voers. Mr. PEETER TEELS 1), int speciale geinterrogeert op elcken articule van allen den articulen, so inde antwoirde soe inde duplycque soe oyck inde interrogatorie by den voers. gedaechden geexhibeert, te wetene: in den yersten, oft hij deponent perfect meester zij vanden ambachte van steenhouden ende cleynsteken, seegt ende verclaert, dat hij noch steenhoudere noch cleynstekere en is, maer is een tymmerman, gehouden ende geacht voer gesworen meestere van den tymmerwercke deser stadt ende oyck van Onser Liever Vrouwen kercke alhier, ende wordt dienaengaende so vander voers. stadt so oyck vander kercken jaerlicx gegagieert.

Item hoe hij deponent, egheen steenhoudere oft cleynstekere wesende, soude connen redene geven opte voers. feyten hem voergeleegt, den voers. ambachte ende conste aengaende, seegt ende verclaert daer op, dat hij voer redene sijnder wetentheyt anders nyet en weet te seggene, dan dat waerachtich ende openbaer genoech is, datmen het ghene des inde voers. feyten den voers. ambachte ende conste aengaende gementioneert staet over langen tyt [so in dese

---

1) PETER THEELS is denkelijk dezelfde als Mr. PEETER, stadstimmerman, die DURER volgens zijn reisverhaal twee kannen wijn schonk, met aanbieding van zijnen gewilligen dienst. Blijkens eene akte van 30 Augustus 1541 was THEELS eigenaar van een huis in de Baghynestrate, waarin hij naar 't schijnt woonde. — Vgl. WAUWERMANS, Les archit. milit. Flam., p. 22.

stadt so elders] geobserveert ende gepractiseert heeft, somen oyck noch daghelicx bij diverse meesters, int ambacht van den steenhouders oft cleynstekers nyet wesende, observerende ende practiserende is, sonder tegenseggen van yemande. Ende allegerende de selve deponent exemple sijnre wetentheyt, seegt, dat Meester THOMAS BOLONGNE Italiaen 1), egheen steenhoudere oft cleynstekere maer een schilder wesende, heeft geordineert het huys tot Breda, — Meester ALEXANDER, goutsmit binnen deser stadt, heeft geordineert thuys tot Bueren, — Meester JAN VAN NYMMEGEN 2), silversmit binnen deser stadt, heeft geordineert de kercke inder Borcht alhier, ende de huysen vanden Hoochstetters, Welsers ende diversen anderen coopluyden deser stadt geordineert, de patroonen ende berderen daer af gemaect, totten steenhouders wercke dienende. Ende desgelijcx Meester DONAES Italiaen 3), oyck noch steenhoudere noch cleynstekere wesende, heeft geordineert ende de patroonen gemaect van tcasteel tot Gendt, ge-

---

1) THOMAS VINCENDOR DE BOLOGNA, leerling van RAPHAEL, die voor paus LEO X het opzicht hield over het weven van behangseltapijten in België, naar cartons van RAPHAEL, later hofschilder van keizer KAREL V. (WAUWERMANS, ALB. DURER, p. 10).

2) JAN VAN NYMEGEN, eigenlijk JAN VAN VLIERDEN genaamd, een uitmuntend zegelsteker. GÉNARD schrijft over hem (Verhandeling ov. Ste. Walburgiskerk te Antwerpen): „PAPEBROCHIUS in zijne Annales, door DIERCKSENS aangehaald, verzekert, dat men ten jare 1503 den zuider zijbeuk bij den tempel (de Borchtkerk) bracht. De geleerde Jesuiet vergeet te zeggen, dat deze verandering, waarin men moet begrijpen het opmaken van O. L. V. kapel, die op de plaats der vroegere vierschaar werd opgericht, het welven der straat en het verleggen der hooge koor op de overzijde dezer laatste, met eene volle herbouwing des tempels gelijkstond. Inderdaad, zooals wij vroeger hebben aangestipt, behoorde de Burchtkerk aan den Romaanschen stijl, zij had noch kruis- noch zijbeuken; welnu, het gedeelte, 't welk in 1499—1509 onder het bestuur der kerkmeesters WILLEM MOLENAER, JAN DE MEYJER, NICOLAES JONGELINCK, JAN VAN VLIERDEN, gezegd VAN NIJMEGEN (de zegelsteker) en PEETER ROMANTS daarbij werd gevoegd, was in ogivalen stijl; het gewelf, 't welk men later in den grooten benk stelde, was in denzelfden trant, en er bleef dus, in het gansche innere des tempels, niet een enkele steen, die den vorm van het vroegere gevaarte herinnerde." De Burchtkerk werd afgebroken in 1815.

3) Hier is buiten twijfel sprake van DONATO BUONI PELLIZUOLI van Bergamo. Zie over dezen grooten meester in de krijgskunde: WAUWERMANS, Les architectes militaires flamands. p. 23.

lijck hij oyck deser stadt mueren, vesten, wallen, bollewercken ende anders tot der selver stadt fortificatien dienende, geordineert heeft ende noch daghelicx ordinerende is, sonder de voers. meesters eenichssins taensiene dambacht vanden steenhoudene ende cleynstekene, oft totten selven ambachten van yemande bedwongen te wordene, oft den selven subiect te zijne in eniger manieren. Verclarende tot dien deselve deponent, dat hij, egheen steenhoudere oft cleynstekere, maer een tymmerman wesende als boven, heeft tanderen tyden tot diversen plaetsen patroonen geordineert ende berderen selve gemaect, tot metselrijen ende steenhouwers werck dienende. Ende daer af byden steenhouders gecalengiert ende voer de weth alhier aengesproken sijnde, heeft tegen de selve het proces vonnislick metten rechte gewonnen, so dat hij van doen voordane tot desen daghe toe gelijcke ordinancie ende patronen gemaect heeft sonder tegenseggen van iemande.

Item oft die een perfect meester is van den voers. ambachte, die sulcke ordinancien ende patroonen te makene oft tordinerene nyet en weet, antwoirdt ende verclaert deselve deponent: neen.

Item oft sulcke ordinancien van patroonen te makene, int groote oft cleyne, nyet aen en gaet den voers. ambachte van steenhouwen ende cleynsteken, seegt ende verclaert [hoe wel hy egheen steenhoudere oft cleynstekere en is], dat na syn beste verstant sulcke ordinancien ende patroonen te makene wel eensdeels den voers. ambachte aengaet [overmits dien datmen, so een iegelick, die ennich verstant heeft, wel begrijpen ende verstaen can, egheen werck den ambachte van steenhoudene oft cleynsteken aengaende nyet gemaken en can, daer en zy eerst eenich patroon oft beworp daer af geordineert ende gemaect]; maer en is daeromme het maken van sulcken patroonen ende ordinancien nyet begrepen of subiect onder 't voerscr. ambacht,

midts redenen als boven ende daghelicxsse costuymen ende observantien ter contrarien.

Item als twee meesters tsamen eenich werck aengenomen hebbende tot gelijcker winningen, ende deen van hen aengenomen hadde eenich werck, inde voerwaerde tusschen beyden nyet begrepen, oft die sculdich sijn soude de helft van sijnder winningen inne te bringene, antwoert de voers. deponent: na alle redelickheden neen.

De voirs. Meester PEETER DE BRUIJNE, voorts van articule te articule gevraecht zijnde op alle de voers. feyten, ende yerst oft hy perfect meester is in dambacht van steenhouden ende cleynsteken, antwoirdt ende verclaert, dat hij noch steenhoudere noch cleynstekere, maer is een gesworen metsere deser stadt, ende gehouden voer meester vanden selven ambachte, maer synder perfectien aengaende gedraecht hij hem tot anderen luyden hen des verstaende.

Voorts gevraecht hoe hij, egheen steenhoudere oft cleynstekere wesende, soude connen redene geven van des hij opte voers. feyten den voers. ambachte aengaende gedeponeert heeft, seegt ende deponeert, dat hij daer op anders egheene redene sijnder wetentheyt en weet te gevene dan datmen tselve van ouder costuymen wegen [emmer also verren als hem voren staet] tot desen daghe toe also geobserveert, onderhouden ende gepractiseert, ende oyck bij diversche meesters gedaen ende geexperieert heeft, als namelick bij Mr. THOMAS BOLOGNE, egeen steenhoudere oft cleynsteekere maer een schilder wesende, die thuys tot Breda geordineert heeft, — bij Meesteren ALEXANDER goutsmit, oock egheen steenhoudere wesende, die thuys tot Bueren geordineert heeft, — bij Meesteren DONAES, oock Italiaen, desgelijcx noch steenhoudere noch cleynstekere wesende, die de gronden, ordinancien ende patroonen vanden casteele tot Ghendt geordineert heeft, alsoe oock de selve daghelicx ordineert ende opgesichte

heeft op al tgene, dat ter fortificatien deser stadt aengaet. Ende daertoe by Meesteren PEETEREN TEELS, desgelycx oock nyet wesende steenhoudere oft cleynstekere, die over menige jaeren tot diversen plaetsen gemaeckt ende geordineert heeft, so hij noch daghelicx makende ende ordinerende is, diversche patroonen ende ordonnancien, tot edificien ende steenhouders wercke dienende. Ende oock bij Meesteren PEETEREN FRANS, nyet steenhoudere oft cleynstekere maer een metser wesende, — ende bij meer andere constenaers, als schilders ende diergelijcke luijden van industrien ende verstande, egheenssins steenhouders ende cleynstekers sijnde, welcke te langhe te verhalene ware; alle welcke daghelicx diverssche patroonen, beworpen, designatien, gronden ende ordinantien [edificien ende steenhouders werck aengaende] ordineren ende maken, sonder daeromme eenichssins onder de subiectie vanden ambachte van steenhouwene oft cleenstekene te dorven sijne oft comenc in eniger manieren.

Gevraecht voorts oft die een perfect meester is van den voors. ambachte, die sulcke ordinancien ende patroonen te makene oft te ordinerene nyet en weet, antwoert de deponent, dat de selve wel mach wesen meestere in sijn hantwerck; maer om perfect meester te wesene [al so verre men daer inne perfecte meesters vinden mach], so behoefde hij wel te wetene et vaste te hebbene de voers. conste van sulcke patroonen ende ordinancien te makene.

Gevraecht voorts, sulcke ordinancien van patroonen etc. te makene, int groot oft int cleijne, nyet aen en gaet het steenhouden ende cleynsteken, seegt dat de selve ordinantien te makene den selven ambachte wel toebehoort ende aengaet; maer daer omme en is de voers. conste nyet subiect den selven ambachte, so dat men de selve const wel hebben, practizeren ende gebruycken mach, sonder nochtans steenhoudere oft cleynstekere te zijne.

Item gevraecht, als twee luyden, die tsamen eenich werck te makene aengenomen hebben, tot winningen half ende half, ende deen van hen eenich werck aenueempt, dat inde vorwarde tusschen hen beyden nyet begrepen en is, oft die gehouden is de winninge daer ane gedaen den anderen half te deylene, seegt de deponent: na alle redenen neen.

De voers. Meester PEETER FRANS 1), voorts gevraecht specialick van articule tot articule op alle de voers. articulen der voers. antwoirden ende duplycken ende oyck opte voers. interrogatorie, seegt ende verclaert by zijnen eede: in den yersten dat waerachtich is, dat de const van ordinancien ende patrone te makene tot alderley edificien van burghen, casteelen, kercken, sterckten van steden, blockhuysen, bollewercken, wallen etc. wel eensdeels aengaet den ambachte van steenhouwene ende cleynsteken, over midts dien dat men tvoerscr. ambacht sonder patroonen ende ordonnancien, daer toe eerst gemaect zijnde, nyet doen en can; maer en is de voers. conste daeromme nyet subiect den voers. ambachte in sulcker vuegen, dat consteneers int voers. ambacht nyet wesende, als schilders, goutsmeden, tymmerlieden etc., van ouden tyden tot noch toe sulcke ordonnancien ende patroonen gemaect hebben ende daghelicx maken, sonder totten voers. ambachte gedwongen te wordene.

Item dat werckgesellen, als steenhouders ende cleynstekers, daghelicx wel fraey werck maken sonder te hebben de consten van der geometrien ende architecturen, maer omme perfect in heur ambacht te zijne [also verre als men emmer eenich perfecte vinden mach], so is hem de voers. conste van noode; want gheen perfect meester

1) PETER FRANSZ., gezworen erfscheider en uitmuntend ingenieur, overleden 1583. Reeds in 1542 wordt hij in de Antwerpsche stadsrekening genoemd als „meester vanden metsers deser stad." — Zie over hem: WAUWERMANS, Les architectes militaires flamands, p. 24—29. — WAUWERMANS, ALB. DURER, p. 60 Noot 3, 69.

en is int voers. ambacht, die de voers. ordonnancie ende patroonen te makene nyet en weet.

Item de voers. deponent, gheen steenhoudere oft cleynstekere maer gesworen metser wesende, hoe hij soude redenen sijnder wetentheyt connen geven van des hij boven verclaert heeft, antwoirt: dat het natuerlick verstant vutwijst, ende oyck als boven bij ouden costuymen soe gedaen ende geobserveert wordt.

Item so wanneer twee tsamen eenich werck aengaen, hen ten beijden zijden verbindende tot gelijcken gewinne oft verliese, ende deen van hen eenich ander werck aenneempt, in huerlieder vorwaerden nyet begrepen, oft die dan gehouden is, de helft vander winninge van dien wercke den anderen te gevene, seegt ende andtwoirdt de deponent: na alle billicke redenen neen.

Dese vors. drije getuijgen hebben aldus getuijcht opten IIen dach Aprilis ao. XVc XLIII na Paesschen, in presentien van JAN VANDER HEYDEN scepene, daertoe bij de wet alhier gecommitteert; mij daer by sijnde.

C. GRAPHEUS 1).

Meester ROMBOUT VAN DEN LOOCKE, metsere, steenhoudere ende cleynstekere, meester van der kercken tot Beveren in Vlaenderen, out tusschen den XXXVI ende XXXVII jaeren, ierst by recollectien gevraecht zijnde op zijn depositie, inde certificatie onder deser stadt zegel van der date des XIen daechs Augusti lestleden begrepen, seegt ende verclaert bij sijnen eede, dat hij daerinne anders nyet en soude connen geseggen oft deponeren dan hij van te voeren gedaen heeft.

Voorts gevraecht ende geexamineert op dinhouden van den XXIIIen

1) CORNELIS DE SCHRIJVER (die zich ook wel volgens de heerschende mode SCRIBANUS of GRAPHAEUS noemde) was secretaris van Antwerpen. (WAUWERMANS, Archit. milit. Flam., p. 28 Noot.)

ende XXVI articulen van der voers. antwoirden, ende op dinhouden van den XXVIIIen ende XXIXen articulen der duplycken, ende desgelijcken op dinhouden van den IIIen ende Ven articulen van der voers. interrogatorien, verclaert ende tuycht bij zijnen voers. eede, dat de conste van patroonen ende ordinantien van tornen, casteelen, kercken ende diergelijcke andere edificien te ordineren, wel eensdeels den ambachte van steenhouwene ende cleynstekene aengaet, want men tselve ambacht nyet gedoen en can sonder den passer ende linien te besigen ende dwerck te beworpene eerment gemaken can; mar en is daeromme de voers. conste van sulcke ordinantie te makene egheenssins so onder 't voers. ambacht begrepen, dat men degene, die sulcke ordinancie maken [al en syn sy noch steenhouwers noch cleynstekers], totten voers. ambachte gedwingen of daer onder gebrengen kan, want het een conste is op haer selven. Ende dat men sulcke ordinancien van patroonen wel maken mach [sonder nochtans int voers. ambacht te syne] sonder den selven ambachte te prejudicerene oft tecort te doene. Seegt nyet te min, dat steenhouwers ende cleynstekers wel moghen ende connen haer ambacht wercken, sonder te connen der conste van sulcke patroonen ende ordinantie te makene; maer het selve werck moet hen van te voren van yemande anders des verstaende bij patroone beworpen ende geordineert zijn.

Gevraecht voorts opten XXVIIen articule der voers. antwoirden ende opten XIIen ende XXXen articulen van der voers. duplijcke: dat warachtich is, dat soe wanneer twee werckluyden eenich werck tsamen aengenomen hebben tot gelijcken proffijte, ende deen van hen eenich geschenck neempt van eenighe wercke, inde vorwaerde tusschen hen beijden nyet begrepen, dat die selve nyet gehouden en is hetselve geschenck inne te brengen.

Voorts gevraecht opten IIIIen articule der voers. interrogatorie,

oft een perfect meester is van den voers. ambachte, die sulck voerscr. ordinantie ende conste van patroonen te makene oft te ordinerene nyet en weet, seegt: neen. Gevraecht de redene zijnre wetentheijt van als des boven verclaert staet, allegeert daer toe, dattet al also over langen tijt by ouder costuymen gedaen ende geobserveert is geweest, so oock noch daghelicx geobserveert ende gepractiseert wordt, so in dese stadt so elders, so oock eenen iegelicken [des eenich verstant hebbende] kenlick ende openbaer is.

Ita depositum IX[a] Aprilis a°. XLIII post Pascha, presente predicto scabino et me.

C. GRAPHEUS.

Meester ROMBOUT DE DRIJVERE 1), cleynstekere, meester van den goidshuyse van den Predickeren alhier, out omtrent XLII jaeren, gerecoleert zijnde op zijne depositie, by certificatie onder deser stadt zegele van der date XI Augusti lestleden, vercleert bij sijnen eede, dat hij dien aengaende anders nyet en weet te deponerene, dan hij alsdoen gedeponeert heeft.

Voorts geinterrogeert opten XXIII[en] ende XXVI[en] articulen der voers. antwoirden ende opten achtentwintichsten ende XXIX[en] articulen der voers. duplycken, ende des gelijcx opten III[en], IIII[en] ende V[en] articulen der voers. interrogatorie, seegt ende verclaert by sijnen voers. eede, dat waerachtich is, dat de conste van patronen ende andere ordinantien te makene ende te ordinerene tot edificien ende andere dingen, den ambachte van steenhouwene ende cleynstekene aengaende, wel aengaet den selven ambachte, overmidts dien dat men tselve ambacht nyet gedoen en can sonder yerst patroonen ende

1) Steenhouwer, gehuwd met ANNA VAN LANGENHOVE.

beworp daertoe gemaect te hebbene, maer dat nochtans de constenaers, als schilders, goutsmeden, tymmerlieden ende andere diergelijcke industrieuse mannen, int voers. ambacht nyet wesende, daeromme van ouder costuymen ende permissien oft toelatens wegen den voers. ambachte nyet subyect en sijn. Dunckt nochtans denselven deponent na zijn verstant, dat yemant, egheen steenhoudere oft cleynstekere wesende, eenige berderen oft andere instrumenten maecte totten wercke [achtervolgende den patroonen ten wercke dienende] oft totten wercke opgesichte hadde, dat die selve soude sculdich zijn den voers. ambachte subiect te sijne ende daertoe behooren bedwongen te wordene.

Item dat eenighe kunstighe werckluyden oft gesellen, int voers. ambacht wesende, wel can ende mach [so men daghelicx siet] goet constich werck van steenen, het sije int groote oft int cleyne, maken, sonder nochtans de conste te hebbene van patroonen ende ordinantien tsijnen wercke dienende. Item dat die egheen perfect meester int voers. ambacht en is, die sulcke ordinancien nyet te makene en weet; maer mach wel een fraeij werckman zijn.

Verclaert voorts opten XXVIIen articule der voers. antwoirden ende op XII ende XXX articule der voers. duplijcken, dat so wanneer twee persoonen eenich bevorwaert werck tsamen aannemen tot gelijcken gewinne oft verliese, dat de ghene, die van hen beijden int perticuliere eenich werck aenneempt, dat inde vorwarde tusschen hen beijden nyet begrepen en is, ende daer ane eenen goeden pot wijns wint, dat die selve na alle redenen nyet sculdich en is den anderen de helft van sijnen voers. wijne te gevene. Aengaende redene zijnre wetentheijt en weet hij nyet voordere dan hij boven verclaert en heeft.

Depositum eodem die et anno, presentibus quibus supra.

C. GRAPHEUS.

Meester PHILIPS LAMMEKENS 1), cleynstekere, meester van der kercken deser stadt, out omtrent L jaeren, gerecollieert op sijne depositie, bij hem bij certificatie onder deser stadt segel ten saken van der date des XIen Augusti lestleden, verclaert bij sijnen eede, dat hij also verren alst dien aenclevende is, anders nyet en weet te deponerene dan hij alsdoen gedeponeert heeft.

De selve voorts geinterrogeert opten XXIII, XXVI ende XXVIIen articulen der voers. antwoirden, ende desgelijcx opten XIIen, XXVIIIen, XXIXen ende XXXen articulen der voirs. duplycken, ende oyck opten IIIen, IIIIen ende Ven articulen der voers. interrogatorien, andtwoert, segt ende deponeert bij sijnen voers. eede: Inden yersten dat wel waerachtich is, dat de conste van geometrien, ordinantien, patroonen ende beworpen te makene ende te ordinerene tot alderande edificien, ende oock wallen, vesten, bollewercken ende andere fortificatien ende ornamenten tot steden, casteelen, kercken ende pallaisen dienende, wel eensdeels grootelicx aengaet den ambachte van steenhouwen ende cleynsteken, overmidts dien datmen egheene sulcke wercken gemaken en can, ten sy datter yerst ennich beworp oft patroon af geordineert sij, daer na men die wercken mach; maer en sijn daeromme [na oude costuymen tot desen dage toe geobserveert ende gepractizeert] de ingenieuse meesters van sulcken ordinancien ende patroonen te makene [int voers. ambacht nyet wesende] nyet gehouden den selven ambachte subiect te zijne, so oock de selve haer conste den selven ambachte [hunnen persoonen aengaende] nijet subiect en is, ten ware dat de selve constenaers int voers. ambacht nyet sijnde totten beworpe van haren patroonen eenige berderen oft diergelijcke instrumenten, den voers. ambachte aenclevende, maecten, ende den werck-

1) Wordt herhaaldelijk in de Antwerpsche archieven vermeld.

luyden achtervolgende hun ordinancien oft patroonen selve te wercke stelden, dat [na des deponents beste duncken] de selve constenaers souden schuldich sijn int voers. ambacht te commene ende den selven personnelick subiect te sijne.

Item dat fraije werckgesellen, int voers. ambacht wesende, wel daghelicx maken goet kunstich werck, sonder nochtans te hebbene oft te wetene de voers. conste van ordinantien ende patroonen te makene, met haren handtwercke te vreden zijnde; maer oft die selve fraeije werckgesellen int voers. ambacht perfecte meesters zijn moghen, sonder de voers. cause van patroonen ende ordinantien, antwoert ende vercleert de voers. deponent: neen.

Item dat so wanneer yemant vorwaerde aengegaen heeft met eenen anderen, eenich werck te makene, met conditien dat de winninge van den selven wercke comende tot hen beijden, elcken van hen half, keren soude, ende deen van hen eenich andere werck, inde voers. vorwaerde nyet begrepen, bestonde te doene, dat die selve de winninge daer af comende met allen redenen hemwaerts soude nemen sonder prejudicie des anders oft der vorwaerden voerscr.

Depositum eodem die et anno, in presentia ut supra.

C. GRAPHEUS.

II.

Memorie voir WILLEM VAN OIRDT.

Te vermanen sijn advocaet ende procureur, dat men in memorie houdt, hoe dat JA. VERBORCH, seggende van die LXX gulden, nijt en seijt hoe hij tot Amersfort XXVI Philippus guldens opgebuert heeft, sonder den gedaechde dair van te deijlen, ende dat die selfde penningen bij die vutspraicke hem gelaten sijn; ende so op die tijt die

gedaechde vander stadt nijt meer dan Ic XL guldens gebuert had, so en conde hij nijt meer eyschen. Ende want die gedaechde ter cause des ambachts den impetrant nijt sculdich en was te deijlen, so is hij nochtans voir een voldoen te vreden geweest, die selve helft hem te geven, overmits dat den impetrant van hem begeerden te sceijden, om dat hij after sijn rugge hem nijt wandancken soude; hoewel hij den impretant noch van die penningen, noch van die sceijdinge nyt behoefden te geven, so hij die self begeerden; dan altijt wast »ick wil die LXX guldens hebben, ende wil sceyden"; so heeft die gedaechde hem die laten volgen, denckende: »beter LXX guldens verloren dan langer alsulcken vennet behouden."

Ende wat penningen die impetrant meer allegeert dat die gedaechde vander stadt verdient ende gebuert heeft, dat is nader tijt gebuert dat sij gesceijden sijn geweest.

Nota te gedencken van die patronen, hoemen die verstaen sall.

Noch te gedencken te vutleggen die woirden »int cleyn ofte groot nijt vutgesondert."

Nota vanden toirn van Grueningen wordt mit cleynsteecken(?) gemaect.

III.

LEO BABTISTA ALBERTUS FLORENTYN architect int beghijn sijns boecks, dat hij vander Architectura geschreven heeft.

Mer eer dat ick voorder gae, soe dunct mij goet te sijn eerst tseggen ende vuyt te leggen, hoedanich ick soude willen, dat een Architect [dat een ordineerder van wercken ofte tymmeragien ofte opperste tymmermeyster, die ordineert ende opsicht op allen sulcken wercken heeft, ofte hoemen hem in onser taele noemen wyl] wesen

soude; want ick en wyl u van geenen ghemeen fabrum [dat is werckman, tsy van steen, houdt ofte yser] bijbrengen, om dien te gelijcken bij groote geleerde mannen vanden diverschen consten; want alsulcke werckmans-handt, die en is mer een instrument tot des architects ofte opperste tymmermeysters behouff. Soe sal ick u dan voorstelen eenen architect, die mit een seeckere ende wonderlike redene ende wech, soe wel mitter harten ende meninge sijn concept can ondersceyden ende vuytleggen, als oick mitten wercken can volbrengen; alsoe wat vuyt rueringe van gewichten, vuyt bijeenvueginge van seeckere lichaemen ende vermeerderinge vandien den menschen tot huer heerlicxste gebruyck bequaem is. Ende op dat hij dit sal connen doen, soe is hem van noede begrijp ende kennisse te hebben van allen den besten ende waerdichsten dingen.

—

VITRUVIUS den grootsten architect int beghijn sijns eerste capittels int eerste boeck vander Architectura, twelck hij gescreven heeft aenden Keyser OCTAVIANUS AUGUSTUS.

Architectura is een wetenscap ofte conste, die verciert is van veel onderwijsingen ende diversche geleertheden, duer wiens oerdel allen wercken, die duer anderen consten volmaict worden, ondersocht ende geapprobeert werden. Alsoe dan architectura, te weten die const van allen wercken ende tymmeragien te ordineren, ofte die conste die een opperste tymmermeyster toebehoort [hoemense in onser tale namen wyl], een oerdelaersche ende opsicht hebbende is over allen anderen constigen wercken, soe ist goet te verstaen, datse onder geen particulaer consten begrepen noch onderworpen is, mer dat sy als een meystersche van als anderen consten tot haer gebruyck te werck stelt: als by gelijck int tymmeren van een fortelesse, alsmen graeft die graften ende fundamenten ende oick die wallen ophaelt,

soe heeft sy gravers, botdragers etc., — int ophalen der mueren steenhouders te werck stellende in soe veel alsmen van hardtsteen behouft, in anderen muerwercken metselaers; — voort gebruyckende een smijt tot dat yserwerck, — een tymmerman besigende int syn, — tot incompsten van poorten, dueren, scoorstenen etc., diemen chieren wyl van steen, cleynsteeckers besigenden, — ende in andere chiragien van schilderen een scylder userende. Ende voorts int generael soe gebruyct sy allen consten ende ambochten tot haer behouff als haer subjecten ende instrumenten.

Is dan wel claerlicken te verstaen, dat architectura onder geen particulaer conste begrepen en is, als te weten onder scilderie, steenhouden, cleensteecken, metselen, tymmeren ofte diergelicken, mer dese syn alle mer deelen ende als litmaten, onder die architectura begrepen. Alsoe dat architectura dat ambocht van enigen van desen nyet aen en gaet; mer desen ambochten, die syn onder die architectura dienende, bysunder dat ambocht van steenhouden, overmits dat een architect veeltyts dat ambocht te besigen heeft. Ende gebuert daer duer, dat veel steenhouders, cloeck ende verstandich wesende, hem ingenieren om verstant vander architectura te vercrigen, op dat sy beyden, ordineermeesters ende werckluyden vanden steen wesende, dubbelde proufiten hebben mogen. Ende is notoir ende kennelick, dat een steenhouder ofte cleynsteecker syn ambocht van steenhouden ofte cleynsteecken wel exerceren mach, sonder nochtans architect ofte ordineermeester te wesen ofte daer van verstant thebben. Ende een ordineermeester mach oic sijn conste in als wel exerceren sonder steenhouder ofte cleynsteecker twesen, ende ordineren ende doen maecken alle wat hem belieft sonder dat ambocht van steenhouden ofte cleynsteecken ofte enyge andere te rueren.

VERZAMELING VAN BESCHEIDEN

BETREFFENDE HET MAKEN VAN EEN KOPEREN HEK VOOR EEN ALTAAR IN DEN DOM TE UTRECHT.

1519.

(Medegedeeld door Mr. Ridder F. A. L. VAN RAPPARD te Utrecht.)

I.

Eerste contract van aanbesteding van het gieten van het hek aan Mr. JAN VAN DER ENDE te Mechelen. 6 November 1517.

N manieren ende voirwairden hiernae bescreven, soe heben die heeren Doemdeken ende t Capittel der kercken ten Doem Tutrecht bestaet aen Meyster JAN VAN EYNDE tot Mechelen 1) te maken dat metalen tralywerck voir die reliquie van Sinte Meerten inder Doemkercken onder die orgelen, half achtcant myt twee dueren, nae vermogen een getogen ontwerp ofte patroen, soe costelick als hem dat capittel die overseinde sall ende hy tselve behalden, ende die kercke een gelycke wederontwerp aff hebben;

1) De Mechelsche geelgieters JAN en GILLIS VAN DER ENDE zijn ook van elders bekend, Blijkens dit contract en het volgende schijnen vader en zoon (GILLIS was de vader) in compagnieschap gewerkt te hebben. In 1517/8 leverde Mr. JAN de fraaie koperen traliën in gothischen stijl in het nog bestaande hek voor het O. L. V. koor (ten noorden naast het middenkoor) in de St. Jacobs-kerk te Utrecht, en denkelijk ook wel de daaraan gelijke voor het zuidelijke H. Kruis koor. (De hier beschrevene onderhandelingen met het Domkapittel zijn dus denkelijk wel het gevolg van deze bestelling door kerkmeesters van St. Jacob geweest.) Van Mr. GILLIS VAN DER ENDE bestaat een nog fraaier werk: het is de beroemde doopvont in de kerk te Zutphen, gegoten in 1527.

waervan die steenen voet hoech wesen zel II voet, ende diep VIII Deventers voet, ende breet van die een pielre vander kercke tot die ander XV voet ende een quartier; ende die drie voerste panden VI½ voet, ende die II achterste pande aenden muer elcx III voet een quartier lanck. Ende vanden steenen voet voir XVI, ende besyden XIIII voet hoech.

1°. Inden yersten zel Meyster JAN voirscreven dat voirgenoemte werck maken, gieten ende voirt te bereyden vanden besten metael ende materie geheyten Archael, gans, gelat ende schoen, als zulick metalen werck wteyscht, gelyck naden ontwerpt, tot meyster pryse.

2°. Ten anderen zal Meyster JAN dat werck alsoe formieren ende gieten, gelyck den ontwerpe, dat alle dat werck tesamen over seven duysen ponden nyet en zel wegen. Ende weget dat werck boven VII.m ponden, van dat boven die VII.m ponden is en zal hy nyet hebben van const ofte arbeyts loen; dan alleen boeren ende men hem betalen zel dat simpel gewycht vander materie vanden metael, tot zulcken pryse alsmen die tot Antwerpen ofte tot Bergen copen zel moegen.

3°. Ten derden zel hy heben van elc hondert ℔ dattet voirscreven werck wegen zel tot VII.m ℔ toe, als voirscreven is, voir zyn metael ende airbeyt altesamen, XII Philippus gulden.

4°. Ten vierden zell hy alle dat yseren werck, totten voirscreven werck dienende, der voirscreven kercken leveren sonder yet daervan te eyschen ofte begeeren, ende dat hy dat yserwerck zyne volle proportie ende sterckte late heben; dan loet ende zouduer zell hem die kercke leveren.

5°. Ten vyfte zoe zel hy dit werck tot Paeschen anno XVIII toecomende beginnen te gieten ende te bereyden, ende dan ontfangen vander kercke op rekenynge om metael te coepe Ic. Philippus gulden; ende Victoris noch daer nae Ic. Philippus gulden, ende tot

Paeschen anno XIX, ofte Magdalene daer naestvolgende onbegrepen, dat werck der kercken ten Doem Tutrecht inder kercke gans ende gave leveren op zynen cost; ende by zijn leveringe alsdan zyn volle somme ende penningen ontfangen. Dan waer die kercke hem behelpelyck wesen kan ende mach myt scryven aenden tollenaeren ofte anderswaer, dat zelmen hem mede op zynen cost doen.

6o. Ten zesten, wanneer hy dat werck aldus inder kercken ten Doem voirscreven gelevert heeft, zoe zel Meyster JAN om dat werck te setten myt zynen knechten hier opter kercken cost liggen ter tyt, dat tvoirscreven werck gans ende geheel opgelevert is; alle arch ende lyst wtgesondert. Deser cedulen zyn twee, daer die kercke ten Doem die overste ende Meyster JAN voirscreven die nederste af heben, wt een anderen gesneden duer die letteren A B C D. Actum Tutrecht opten vien dach Novembris anno XVII.

Aengaende tmetaelen werck
van Sinte Marten inder kerck
ten Doem Tutrecht.

(Minuut op papier.)

II.

Tweede contract van aanbesteding van het gieten van het hek in renaissance-stijl aan Mr. JAN VAN DER ENDE te Mechelen. 19 September 1519.

Ic JAN VANDER ENDE, borger tot Mechelen, doe kondt allen luyden, die dese letteren zullen sien off hoeren lesen, dat ick voer my ende GIELIS VANDER ENDE mynen vader aengenomen hebbe vanden weerdigen heeren Doemdeeken ende Capittel der kercken then

Doem Tutrecht, om te maken ende te ghieten een metalen werck voert affiaet van Sinte Martyn inde selve kercke then Doem Tutrecht in manyeren ende forme van eenre cedullen hiernae volgende:

In manieren ende voirwairden hiernae bescreven soe hebben die heeren Doemdeken ende Capittel der kercken then Doem Tutrecht bestaedt aen Meyster JAN VANDER ENDE tot Mechelen te maken dat metalen werck voer dat offlaet van Sinte Merten inder Doemkercke onder die orgele, omme tselffde werck te ghieten ende op te leveren nae eenen houten gesneden patroen, dat Meyster GREGORIUS WELLEMANS maecken ende snyden sall, naevolgende een cedulle dairvan gemaect nae alle manyeren als die cedulle dat inhout.

1º. Ende Meyster JAN VANDER ENDE sal dat voirscreven werck naevolgende tvoirscreven patroen van houte maecken, ghieten ende voert bereyden vanden besten metaell ende materie geheyten Arckael, van dat alre schoenste van verwen, dat men bevynden ende ghieten mach, glat ende schoen als sulck metaelen werck wteyscht, naeden selven patroen tot pryse van meysters.

2º. Item sal Meyster JAN voirscreven dat werck alzoe formeren ende ghieten naeden houten patroen voirscreven, dat alle dat werck te samen tusschen derthien ende vierthien dusent ponden niet wegen en zal. Ende weget dat werck boven vierthien dusent ponden, zoe en sal hy van tgeen, dattet boven die vierthien dusent ponden weecht, nyet hebben van konst ende airbeitsloen; dan men sal alleen hem betalen dat simpel gewichte vander materie vanden metael, tot zulcken pryse alsmen dat tot Antwerpen ofte tot Bergen coepen sal moegen.

3º. Item soe sal hy hebben van tgeene dattet voirscreven werck wegen sal, tot vierthien dusent ponden toe off dair beneden als voerscreven is voir syn metael ende airbeyt altezamen. Te weten voir

elck hondert pondt twaleff Philippus gulden; behoudeliken datmen dat metaell betalen sal gelyck dat gecocht wairt tot Antwerpen off tot Bergen opten sesten dach Novembris int jair XV^c. seventhien, doe dese voirwairden yerst begrepen zyn geweest 1). Ende indien tselve metael meer off min gelt inder tyt alsmen hem dat houten gesneden patroen leveren sal, dat sal de heeren tot schaede of tot baeten comen, ende naeden coop dan wesende salment geheele werck rekenen.

4°. Item soe sal hy alle dat yserwerck, totten voirscreven werck dienende, vry leveren op zynen cost, ende zal dat ysere werck syn volle proportie ende sterckte laten hebben; dan tzouduer, dat hy behoven sal int setten van binnen der kercken then Doem Tutrecht, sal hem die kerck leveren.

5°. Item sal die selve Meyster JAN, wanneer dat werck vol opgemaect sal syn, ontbieden den heeren om dat tot Mechelen tontfangen inder wagen.

6°. Item sal hy dat werck beghinnen te ghieten ende te bereyden, alzoe geringe als hem dat houten gesneden patroen gelevert sal wesen, ende alsdan zal hy ontfangen vanden heeren op rekeninge om metael te coopen hondert Philippus gulden; ende een vierendeel jairs dairnaevolgende hondert Philippus gulden; ende noch een vierendeel jairs dairnae dan volgende hondert Philippus gulden; ende binnen eenen vierendeel jairs dairaen noch hondert Philippus gulden; ende binnen een halff jair dair naest volgende onbegrepen sal hy dat metalen werck der kercken ten Doem Tutrecht inder kercken gans ende gave leveren op zynen cost.

7°. Ende dat houten gesneden patroen hem gelevert zal hy alsoe bewaren ende leveren in handen van Meyster GREGORIUS voirgenoemt alzoe goet, als hy dat ontfangen heeft om syn werck nae

1) Zie dit contract onder I.

tvoerscreven houten gesneden patroen te leveren. Ende by alsulcke leveringe syn volle penningen alsdan te ontfangen, die hem die heeren alsdan in manyeren voirscreven schuldich sullen syn te betalen.

8°. Ende wair die kercke hem behulpelick inne wesen can ende mach myt scryven aenden tollenaeren offte anderssins, dat salmen hem mede doen op synen cost.

9°. Item wanneer hy dat werck aldus inder kercken then Doem voirscreven gelevert heeft, soe sal Meyster JAN, om dit werck te setten, myt synen knechten hier Tutrecht opter kercken cost leggen, ter tyt toe, dattet voirscreven werck gans ende geheel opgelevert is ende staen sal, ende hy syn volle betalinge vanden penningen voerseyt ontfangen sal hebben.

10°. Myt voirwairden, indien dat Meyster JAN voirscreven afflivich worden bynnen middelen tyden, soe sal GIELIS VANDER EYNDE zyn vader tvoirscreven werck op te leveren in allen manyeren als voirscreven is; alle arch ende list wtgesondert.

Ende ick JAN VAN DER EYNDE voirgenoemt gelove voir my ende mynen vader voirscreven den voirseiden heeren Doemdeken ende Capittel ten Doem Tutrecht, tselffde metalen werck nae vermoegen die voirscreven cedulle te maken ende te leveren in forme ende manyeren voeren verclairt. Ende stelle dair voir my ende mynen vader voirnoempt tot een onderpant alle onse roerende ende onroerende goeden, die wy nu hebben off hier naemaels vercrigen moegen, omme tvoirscreven metalen werck alzoe op te leveren als voirscreven is. Des toirconde so ick JAN VAN DER EYNDE ende myn vader voirseit selff gheen segel en gebruycken, soe heb ick voir my selven ende mynen (vader) voirseit gebeden den eersamen ADAM VAN DIEMEN, borgher tot Utrecht, dat hy desen brieff over ons bezegelen wilde. Twelck ick ADAM VAN DIEMEN voirscreven ter beden vanden

zelven JAN, voir hem ende zynen vader, gern gedaen heb; ende hebbe desen brieff myt mynen seghel hier onder aengehangen bezegelt. Ende tot meere vesticheit soe heb ick JAN VAN DER EYNDE voir my ende mynen vader desen brieff myt myn selfs handt onderscreven int jair ons Heeren dusent vyffhondert ende negenthien, den negenthienden dach in Septembri.

(Op perkament met zegel van ADAM VAN DIEMEN in groene was.)

III.

Contract van aanbesteding van het snijden van het model aan GREGORIUS WELLEMANS te Antwerpen. 19 September 1519.

Wy Doemdecken ende Capittel der kercken then Doom Tutrecht doen kondt allen den ghenen, die desen onsen brieff zullen sien off hooren lesen, hoe dat wy bestaedt hebben aen Meyster GREGORIUS WELLEMANS om te snyden een houten patroen, in manyeren ende formen van eenre cedulle hier nae volgende.

Alzoo die heeren vanden Doom Tutrecht willen doen maecken een affsluttinge voer dat offlaet van Sinte Merten van metale, sullen die heeren laeten maecken: inden yersten den voet beneden aender eerden twee voet hoech myt zyn verbasen, ende anders als dat werck eyschen sal, van Dynantze off ander steen doergaende; behalven aen die twee dueren, dat boven den dorpel comen sal, salmen vast aen myt die dueren opgaende van hout maecken, myt zyn verbasen, alst besyden van steen wesen zal. Op welcken voet tvoirscreven metaelen werck staen sal. Ende om tselffde metaelen werck dan te recht doen

maecken, hebben die voirnoemte heeren in manyeren hier nae bescreven bestaedt aan Meester GREGORIUS WELLEMANS te maecken ende te snyden een patroen van goet wagenscot, navolgende dat patroen begonnen op papier by Meyster HENRICK DIE ZWAERT vander Goude; ende wes aenden selffden gemaelde patroen ombreect sal Meester GREGORIUS voert volmaecken, elck insonderheyt vervolgende, scuwende daer in all dat modern is; mer die te verbeteren ende te vermeerderen van geheelen antique, na behoeren des wercks, ryckelick ende costelick ende boven all kunstelick, nadat hy hem vermeeten heeft, dat hy daer van gepresen sal werden voer allen meysters, ende daer sonderlinge den heeren vanden Doom wel aen genuegen sel, om by JAN VAN DER EYNDE na desen houten patroen die forme te maecken, ende daer nae te ghieten van metale, van breete, diepte, hoochte ende dickte als hier na bescreven staet.

1o. Inden yersten sal dat werck strecken vanden eenen pylaer tot den anderen pylaer aen beyden zyden vanden outaer vanden offlaet, welck wydt wesen zal van deen bol totten anderen seventhien ende eenen halven voet; ende sel blyven binnen wercks wydt vyfthien voet.

2o. Item die diepte van dese werck sel binnen blyven thien voet twee duym, van buten aen twaleff voet twee duym.

3o. Item die twee halve pylers van metalen zellen comen wter mueren driedeel ronts.

4o. Item die twee ander pylers int werck daeranvolgende zellen wyt wesen van malckanderen seventhien voet.

5o. Item die twee pylers, daer die dueren aenhangen zullen, zellen mytten middelpyler, daer die dueren aensluten, tsamen wyt wesen van malckanderen thien voet.

6o. Item all dese pylaren sellen een voet dick wesen, daermen wt wercken sal, ende sellen hoich wesen tot anden bovendorpel

ruym negen voet, ende rysen voirt mijt die bovendorpel ende trijumphe, die daerop comen sel, negenthien voet; dan die middel pylaer, daer die dueren aen sluten zellen, sal hogher rysen dan dander pylaren anderhalven voet.

7°. Item die sess panden of paneelen zullen wijdt wesen van deen metalen pyler totten anderen vier voet ende een halff. Item die panden voirgenoempt sellen dick wesen min ende meer naeden eysch van der boetz ende werck, dat inden paneelen comen sal van antique.

8°. Item die twee onderlysten mijt sijn cleyn panden, die op die steenen voet comen, sellen vergaderen inden pylaeren van breete des pylaers. Ende zell hoich wezen als die patroen bewijst, ende die grote panden daerop nae die patroen.

9°. Item die bovendorpel mijt zijn frysen ende molueren zel hoich wesen omtrent derthien off vierthijn duym, die breete acht duym.

10°. Item die trijumphe ende al dat opten bovendorpel comet, sal dick wezen nae die paneelen off panden, gelijk als antique toebehoirt.

11°. Item die blakers zullen verbetert werden, bet naden antique danze inden papieren patroen gemaelt zijn.

12°. Item die sess paneelen off panden sullen elck sonderling gedaen ende gewrocht sijn van antique.

13°. Item die vijff principael pylers zellen elck sonderling zijn mit sonderlinge halve taylge; desgelijcs die twee halff pylers, die aen die muer wtcomen.

14°. Item die middelpyler sel dwers verdijlt werden, dat aen elcke duere een helffte vande pijlre mede opgaen sal; ende dat bedeckt zel half taylge inhebben, om als die dueren opstaen gheen bloot velt te sien.

15°. Item alle die frijtsen ende die pylaren aendie onderlijst ende aen die bovendorpel sellen met halff taylge gevult werden.

16°. Item zoe die heeren voirgenoempt hem des wercks nyet en verstaen, en willen zij nyet behaelt zijn in maten ende proportien des voirscreven wercks, noch hoe dat die dueren binnen opgaen zullen; mer bevelen dat den meester, die dat selffs alsoe overleggen zal, dat dat werck dienlick zal wesen nae die plaetze daert staen zal als voirscreven is.

17°. Ende zoe wanneer dat werck alzoe geheel gemaect sal wesen, zal meyster GREGORIUS tselffde brengen ende setten op die plaetze inder kercke then Doom, daer dat metalen werck staen zal, ende den heeren dat opleveren omme tselfde voirtan te leveren Meyster JAN VANDER EYNDE, die nae tselffde gesneden patroen ghieten sal.

18°. Ende soe wanneer dat werck gegoeten sal wesen zoe zal Meyster JAN VANDER EYNDE Meyster GREGORIUS dat patroen van houte zoe goet wederom leveren, als hij dat van hem ontfangen heeft. Ende alsdan zoe zal Meyster GREGORIUS dat zelve houten patroen wederomme inden Doem Tutrecht leveren, stellen ende vergaderen bij die leveringe van dat gegoten werck, omme te zien off dat gesneden patroen mit dat gegoten werck in als accorderen sal.

19°. Des sullen die heeren vander yerster ende laester vergaderinge bestellen ende betalen den voirscreven Meyster GREGORIUS ende sijn dieners hoir montcost binnen Utrecht.

20°. Welcke voirscreven houte gesneden patroen sal Meester GREGORIUS den voorscreven heeren volmaect opleveren binnen twee jaeren van nu naestvolgende, off hier en bynnen als hy yerst mach, ende gheen ander wercken aennemen, waerby dit werck vertoeft zoude moegen werden.

210. Wair voir hem die heeren betalen zullen die somme van sesshondert Philippus gulden; van welcke somme hy ontfangen zal hondert Philippus gulden, wanneer hy den heeren borge ende sekerheyt gestelt sal hebben tot Mechelen om tselffde gesneden houte patroen volmaect op te leveren in manyeren ende voirwairden voerscreven. Ende bynnen eenen halve jaere dair nae, als hy merckelicken int werck doende is, hondert Philippus gulden; ende nae een halff jaer daernae, als twerck over die helfft gewrocht zal zyn, noch hondert Philippus gulden; ende die ander drie hondert Philippus gulden zal hy ontfangen, als hy eerstwerff dat voirscreven gesneden werck geheel ende all vollevert sal hebben. Behoudelicken ende myt voirwairden, dat hy ende zyn borgen sullen blyven geobligeert voer die selve sess hondert Philippus gulden, ter tijt toe dat hy nae vermoegen deser cedulle in als voldaen sal hebben, alle arch ende lyst wtgesondert.

Ende wy geloven denzelven Meester GREGORIUS nae vermoegen die cedule voirscreven duechtelicken te betaelen ende te voldoen, op termijnen inde zelve cedule begrepen. Des toirconde hebben wy dese bryeff myt ons Capittels zegel, hier onder angehangen, besegelt. Int jaer ons Heeren duijsent vyffhondert ende neghenthien, den negenthienden dach in Septembri.

(Op perkament; zegel verloren.)

IV.

Brief van GREGORIUS WELLEMANS over de door hem te stellen borgtocht. 24 November 1519.

Eerweerdige wyse ende zeer discrete voirsienige heeren! Ick gebiede my zeer onderdanichlick tot uwer eerweerdicheden. Denzelven believen te wetene, hoe dat ic ierst onlanx vernomen hebbe, hoe dat uwe eerwerdicheden mitten brenger van desen uwe brieve ende ander

bescheet van ghelde ende anderssins mynre voirweerden van uwen wercke aengaende, overgesonden hebben in handen van Mr. WILLEM HEDA, canonick van Onser Liever Vrouwen alhier Tantwerpen 1). Byden welcken ic verstae ende bevinde, dat ghy mitter borchtochten van mynen brueder, by my gestelt, nyet te vreden zyn en wilt, dwelck my zeere verwondert, want hy daervoer goet genoech is, al waere de sake dryemalen lastiger. Nyetmin want ick gedaen hebbe tgene dat in mij is ende tgene dat ick u deraff toegeseeght hebbe, gemerct dat ick u noyt geloeft en hebbe enich zeker getal van borgen te stellen, noch twee noch drye, gelick oick uwe cedulle nyet en spreect namelick van twee borgen maer int generael van borgen te stellen, dwelck ick civilick ende nae gemeynen usancie verstaen hebbe van eenen borge alleen zonder meer: zonder oick geseet te hebben sekerlick te Bruessele, te Mechelen, t' Antwerpen oft elders, maer seyde merckelick, dat ick nyet en wiste wye dat myn borge zyn soude; hoewel ic u om kennisse van mynen persoen te doen ende tot uwer begeerten ennige van mynen vrienden ende maegen noemde, zonder expresselick my van iemande te willen verbinden wye dat zyn soude ende van waer, van Mechelen oft van Bruessel. Ende aengemerct, dat ick mits desen langen vertrecke alreede zeer groote scade ende achterdeel geleden hebbe ende noch dagelicx lijdende ben, soe int reysen nae Bruessel om mynen brueder diewelke alreede tot twee oft drye reysen om deser saken wille met my tot Antwerpen byden voirseiden Mr. WILLEM geweest is, soe oick om provisie te doen van houte, dieneren oft gesellen, deromme dat ic in Vranckeryke alreede gesonden hebbe, mer oick om my van eenen grooteren huyse oft plaetssen te versien om u werck te maken ende te vordderen,

1) Mr. WILLEM HEDA, de bekende kroniekschrijver, kanunnik ten Dom te Utrecht en van de O. L. V. kerk te Antwerpen. Hij resideerde te Antwerpen, waar hij ook begraven ligt. († 3 November 1525.)

soe oick van anderen wercke dwelck deromme gelaten hebbe aen te nemen ende anderssins. Soe eest dat ick uwen eerweerdigen hier aff advertere ende u nyetmin overseynde met desen den voirseiden brieff van mynen brueder herzegelt ende gehanteikent van hem ende my gelyck ghy begeert hebt; ten eynde dat ghy mij hier op uwe vuyterlyke antworde ende meyninge overscriven wilt zoe eer zoe bat ende soe corts alst moegelick is, om my daernae te moegen reguleren om my van vordere scaden te verhueden.

Ende aengaende dien dat Meester Willem my nu te voeren leeght, als dat ic soude moeten stellen twee borgen preciselick tot Mechelen woenende, laet ick u heren weten, dat ic bevinde dat my tselve nyet moegelick en waere te doen, want ic nyemandt anders en zoude connen gecrigen, die dat soude willen doen, ten waere dat zy ter versekertheyt van hen ende van my ierst alle die penningen vanden comenscap in huere handen hadden om oic toe te zien, ende mij deselve penningen met porcien gegeven te worden nae behoeve ende vordderinge vanden wercke; deraff ic u insgelyx advertere, om u daer nae te vuegen ende my dairop oic uwe antworde te laten weten.

Voirts eerweerdige heeren, want ic nyet en bevinde dat ghij Mr. Willem ennige antworde gescreven hebt op twee oft drye articlen, die ic u mitten voirseiden brieve van mynen brueder oic overgesonden hadde in gescrifte op een cedulle apart, die mij oic redelyck dochten ende nyet recusabel, bezunder aengaende der veranderingen vanden paymenten ende oic der condicien indien ic aflivich worde, aleer u werck volmaect waere etc., soe bidde ick u, dat indien ghy deselve articulen oft ennige van dien passeren wilt (soe ic hope jae) dat ghy my deraff oic een cleyn bescheyt oft hanteyken in gescrift beschicken wilt, auctentyck soe dat behoirt, tot mijnre versekertheyt ende ten eynde dat de brieven nyet en dorren hermaect

wordden. Ende hiermede, eerweerdige, wyse ende voirsienige heren, blyft Gode bevolen. Gescreven met haesten tot Antwerpen opden XXIIIIen dach in November ao. XIX.

Uwer heeren onderdanige diener GREGORIJS WEELLEMANS, altijt tuwen dienst bereet.

(In dorso staat:)

Eerweerdigen wysen ende zeer discreten Heeren, mynen voirsienighen heeren die Dompdeken ende andere heren vanden Domp tot Utrecht.

(Origineel op papier.)

V.

Acte van borgstelling voor GREGORIUS WELLEMANS. 18 Januari 1520.

Ick CORNELIS WELLEMANS, procureur inden Raide van Brabant, kenne ende lyde, dat ick borghe gebleven ben ende blive borge mits desen voir GREGORIJSE WELLEMANS mynen brueder voer de somme van hondert Philippus guldens, die de selve GREGORIUS als voer dierste payment ontfangen zal vanden eerweerdigen heeren Doemdeken ende capittel vanden Dom Tutrecht ter saken vanden comenscap vanden houten patroen, by hem tegen de selve onlanx aengenomen te snyden nae vermoegen vanden brieven dair aff gemaict. Ende ick GIELIJS VAN HALLE, scrynwercker te Bruessel, gelove ende ben te vreden daer voer inne te staen, zoe verre inden voirseiden CORNELIJSE ae. gaende dien ennige faute oft gebreck bevonden worde. Ende in kennissen der waerheyt, soe hebben wy elck onse hanteykenen met ons selfs handen hier opgesedt, ende oick elck onsen

zegel hier aen gehangen opten XVIII^en dach van Januario int jair XV^c ende negenthien, stijl van Camerijcke.

(Onderteekend) C. WELLEMANS scr.
G. v. HALLE. (met zijn merk.)

(Op perkament met twee zegels.)

VI.

Verklaring van GREGORIUS WELLEMANS over de door hem gestelde borgtocht. 18 Januari 1520.

Ick GREGORIUS WELLEMANS lye ende bekenne mits desen, dat alsoe ick tot anderen tyden aengenomen hebbe vanden weerdigen heeren Domdeken ende Capittel then Dom Tutrecht dat patroen vanden wercke, datmen voir Sinte Merten aldair inden Dom voirseit setten zal, van houte te snyden, naevolgende die brieven dairvan gemaict ende overgegeven, ende van mynen wegen by Meester CORNELIS WELLEMANS mynen broeder bezegelt ende onderteykent syn, die dairvan myn borge geworden is. Ende ick gheen voirdere borghen tot mynen wille gehebben en mach, om den heeren voirnoemt die te stellen nae vermoegen die brieven voeren gementioneert. Ende alsoe dan die voirseide heeren Doomdeken ende Capittel my gegondt ende geconsenteert hebben, behoudelicken die voerbrieven ende punten dairinne begrepen altyt in hoerer weerden te blyven, dat ick die hondert Philippus gulden vanden iersten termyne der betalinge ontfangen sal zonder voirdere borge te stellen. Soe eest dat ick wederom voir my ende voir mynen borge voirseit geloeft ende my selver dairtoe geobligeert hebbe, ende gelove ende obligere my mits dese: als dat ick boven die eerste termyn van hondert Philippus gulden, die ick ontfangen zal als voirseit is, gheen penningen meer

ontfangen en zal, ick en sal den heeren voirseit voir al goede ende sufficiente borghen stellen, off ick sal dat voirseide houten patroen gemaict brengen binnen der stadt van Utrecht, alsoe datmen dat zal moegen aeneen voegen, ende om alsdan voirt op te maken nae voirweerden ende beloeften voirverhaelt. Ende dat alsdan die voirnoempte heeren my voirt betalen zellen naevolgende die voirbrieven ende voirweerden, tusschen den heeren ende mij gemaict. In kennisse der waerheyt, want ick selve gheenen zegel en gebruycke, soe hebbe ick gebeden den eerbaeren man GIELIJSE VAN HALLE mynen schoenvadere te Bruessel, dat hy desen brieff over my geonderteykent myt zyns selfs handt ende mit zynen zegel, hier onder aengehangen, bezegelt heeft. Ende tot meerdere sekerheyt, soe hebbic desgelycx desen brieff mede onderteykent mit myns selfs hant, hier ondergesedt. Int jair ons Heeren duysent vyffhondert twintich opten XVIII^en dach van Januario.

(Onderteekend)
G. V. HALLE.

(Op perkament met één zegel.)

VII.

Brief van Mr. JAN VAN DER ENDE over het voltooien van het werk. Zonder datum. (1522?)

Item eerwerdeghe heere ende Domdeken met alle den goeden eerwerdeghen heeren! Ic JAN VAN EYN ghelngieter bidde u ootmoedelijken, dat ghy myn simpel ghescrifte audyencie ende ghehoor wilt gheven, want ic u die rechte meenynghe in u presencie soe prefeckt niet segghen en can als ic die wel meene, dat is, aenghesien dat u werck oost ende west in der lieden mont is ende dus costelyken die ontworpen gheweest syn, daer ghy noch gheen profyt by ghehadt en hebt, soe verwonder ic my, hoe dat ghy daer anders gheen voertganck in en mackt, in dien ghy nu dusverre in dit werck becosticht hebt, daer ic groote scade by gheleden hebbe ende noch daghelyckx lyde, als ghy my dus ontbiet, dwelke nu int vyfte jaer is 1), dat ic u altyt te wille ghewest ben, soe dat my ondertyden werken ontgaen syn, als ic hier mynen tyt hebbe ligghen verslyten, onghelyck meer dan ic u te kennen gheve, ende vint altyt effen naer, ende als ic u nu eenen pennynck eissche voer myn reisen ende dachuerre, soe en seet ghy my weten wat bieden, nochtanz ghy my dat voer God ende die werrelt sculdich syt, want ic en ben der niet sculdich noch verbonden ocht, ic en vermach dez niet dat hy sijn voerwaerde dusverre te buyten ghegaen is; ende daer om, al sydy heeren ende ic u aerm dienaer, wilt soe met my handelen ende leven, dat ic my over (u) niet en beclaghe aen sulken eerwerdeghen in onsen lande, die mij noode tot onrecht souden laten verdrucken ende contralie mynen voerwaerden doen, daer ic gheen scult in en hebbe; dat wille ic verantworden.

1) Het eerste contract is van 1517: de datum des briefs is dus denkelijk 1522.

Item myn heeren naer die maniere des ghesneden pylaers wil ic u dienen tot pryse van meesters; ende voerder en condy my niet eisschen, in sulken manieren als die vier heeren met my te love ende te bode gheweest syn, daer ic in gheconsentert hebbe, het sy my tot scade oft tot baten, dat ic niet en weet; off dat GHEGOORIUS achtervolghe onse voerwaerde, te weeten dat hy dat snyde excelent ende soe goet als hy can behoudelyken synen voirwaerden, te weten dat hy scouden soude alle ouderachticheit ende groote beladenheit van cleinen werke daer op te steken, want het verblynt in die ooghen in onse werken. »Verwaert myn eere ende die uwe ende snijt soe, dat der kerken profyt daer in gheleghen sy." Dit hebbe ic hem altyt ghebeden; soe antwoerde hy my, dat hy onse maniere soe wel wiste als ic selve dede.

Item mijn heeren, aenghesien dat daer eenyghe van den heeren syn, die my ghevracht hebben, wat moet ic hebben soude, indien dat den heeren beliefde sulken pennynck te nemen als ic met den heeren mocht overcomen, ende nemen den ghesneden pylaer myt my ende doen die patroonen voert snyden in Brabant, soe antwoerde ic syn eerwerdicheit als my best dochte, dat die heeren best bleven by GREGOORIUS, aenghesien dat hy den sin van deser manieren soe alst nu beghost es te snijden int hooft heeft, het tierde wel oft mochte; meer belieft den heeren in deser manieren te doene, soe levert mij dat cleine ontworp van HEINE DE SVERTE, dat int capittelhuys hynck bij alle die ander, ende gheeft mij drijc gulden Brabans tot die patroonen. ende hout mij GREGORIUS van den hals op uwen cost; want die vergarende werken weinich sijn, die hij noch bij hem selven ghemackt heeft; ic sal u een al soe exselenten werck in Brabant doen snijden, dat men gheloven sal dat tusschen hier ende Roomen dier ghelijke van een metalen werck niet en is. Maer

achtervolch dat ontworp, ende indien u dat belieft soe sult ghij dit opdraghen sesse heeren van den Dom ende sesse meesters van consten, te weten twee goutsmeden, twee beltsnijder ende twee gheln-gieters, ende ontbieden die op uwen cost; ende weghende XIII duysent svaer ende niet daer over ende twee jaer dach om te leveren, in deser manieren crijcht die kerke een profijtelijck werck om eewich te dueren ende wel tonderhouden, ende lichtelijck ghelevert voer den ouden prijs. Hier begher ic antwoerde op in desen dach; want ic hier niet langher bliven en mach, al wildy my eenen gouden gulden des dachs geven.

(Origineel op papier.)

NB. De origineele stukken berusten in het archief van het Domkapittel te Utrecht.

DIEFSTAL VAN SCHILDERIJEN IN DE 18e EEUW.

ET volgende teekende ik op uit de »'s Gravenhaagse Maandagse Courant" van den 5 April 1784 No. 41 Of de diefstal der hieronder gesignaleerde schilderijen ontdekt is geworden, bleef mij onbekend, maar in ieder geval kwam het stuk mij niet onbelangrijk voor om alhier te worden medegedeeld.

WAARSCHOUWINGE.

Zes Schilderijen in 's Hage gestoolen zynde, werd by deeze aan allen Liefhebbers, Kooplieden in Schilderyen, of anderen aan dewelke dezelve te koop zoude kunnen aangeboden werden, verzogt die te arresteeren en op te houden, en 'er ten eerste kennis van te geeven in 's Hage voornoemt, aan P. F. Gosse, Drukker en Boekverkoper van 't Stadhouderlijke Hof. Men belooft een praemie van hondert Ducaaten Hollands of 1025 Livres Fransch Geld, aan diegeenen die dezelve kan weder teregt brengen; en men maakt bekendt dat teegen, dat in wat tijd, en in wat plaats, dezelve wederom gevonden zullen worden, men die zal terug eischen als gestoolen Goederen; en men verzoekt allen en een iegelyk dewelke daarvan kennis kunnen hebben, behulpzaam te zijn, dat die wederom aan den Eygenaar koomen; zelfs met belofte, dat indien de naam van de Dieven of de Ophouders gesecreteerd moeten zyn, die niet geëischt zullen werden.

Gemelde Schilderyen zyn:

1. Een Gaspard Netscher, No. 166 van de Verkooping van

VERHULST van Brussel, op Linnen, hoog 20½ en breed 16½ duim Brabands; vertoonende Jupiter in de gedaante van Diana met Calisto, leggende op een Rood Kleed, met een Pylkooker neffens haar; men ziet aan de eene zyde den Arend van Jupiter, de liefde staande met een Masker in de hand; en aan de andere zyde een Landschapje en een Jagt-Hond, enz. VERKOLJE heeft dit stuk in zwarte Konst in 't Koper gebragt.

2. Een VAN DER HEYDE. Dit is 't 135 Nommer van de verkooping van LOCQUET; op hout geschildert, hoog 24½ en breed 19½ duim. Een fraaij voltooit Konststuk. Men ziet door een vak, in een verziert Vertrek, een Marmere Tafel, bekleed gedeeltelijk met een fraay Tapyt; men ziet op deezen Tafel een Aard-Kloot, en een open geslaage Boek; een Becker fraay gewerkt; Boeken; Instrumenten; naast de Tafel is een Bybel opengeslaagen op een stoel, waarvan het schrift allerfynst dog zeer duidelyk is. Daar zyn ook op verbeeld Plans en Gezichten van een Vesting; een Schildery vertoonende Salomon offerende met zyne Wyven. Vooraan een opgetrokken Gordyn, gehegt aan een Marmere Colom, dewelke opryst ter linkerzyde van 't Schildery tot boven aan. Dit Konststuk is in een Lyst à la Grecque nieuw en geheel vergult, zynde zeer aanmerkelyk; bestaande in twee Ionique Colonnen, met streepen, waarop rust een Dorische Kroon seer verciert, dewelke het geheele bovenstuk van 't Schildery bedekt: het onderste van de Lyst is overeenkomstig met hetzelve. 1)

3. Een Zee van SALOMON RUISDAAL, op Hout, van 12 duim Rhynlands en 7 linies breed, en 14 duim 1 linie hoog. Dit stuk vertoont een stille Zee, eenige kleine Scheepjes, en een fraay verschied;

1) G. PARTHEY. Deutscher Bildersaal bl. 586, vermeldt een stuk van een der twee VAN DER HEYDENS, dat eenige overeenkomst met het bovenstaande heeft, namelijk: „het inwendige van een studeervertrek", aanwezig in de kunstacademie te Weenen. Mr. A. D. DE VRIES Az. gaf mij nog op: Een Stilleven met opengeslagen Bijbel, globe enz., door JAN VAN DER HEYDEN geschilderd [en ook bij HOET voorkomende] in de verzameling van den heer WESSELHOEFFT te Hamburg berustende, maar het is onzeker of dit het verdwenen stuk is.

op een tong Lands, dewelke in 't verschiet nadert is een klein Kuddeken van Koeyen, enz. Dit alles byna in den trant van VAN GOYEN; de Lyst is Verguld en breed, gegooten aan de vier hoeken.

4. Een Schilderij van COYPEL, grooter als het voorige, verbeeldende Rebecca de geschenken ontvangende; omringt van haare Vrouwen. Dit stuk is in 't groote geschildert geweest door gemelde Meester, in het Paleis van Orleans, waarvan dit de schets was, zeer voltooid, ten naasten by van dezelve groote als de alom bekende Prent, dewelke in het Koper is gebragt door DEVRET.

5 en 6. Twee Italiaansche Schilderyen, in hoogte, schetzen van omtrend den een 2½ voet hoog, den ander 32 duim hoog, op omtrend 15 breedte, voor Altaar Schilderyen, den eerste vertoonende St. Erasmus in de Wolken, door de Engelen naar den Hemel verheeven; een Konststuk van een heldere en aangenaame Couleur, gewelft van boven en onder. De voet van een der onderste Engelen is niet voltooid. De Lyst is nieuw en zwaar naar de eerste smaak Verguldt, dezelve volgt inwaards den omtrek van het Schildery, dog aan de buitenzyde vierkant.

Het ander Schildery dewelke voor een Pendant kan dienen, verbeeld St. Simon, vliegende in de Lucht, tuimelende en op het punt van te vallen aan de voeten van Neron, zittende op zyn throon. Een schets hard Geschildert; het voorste is vol met Beelden; een Vrouw schynt zeer verschrikt. Een fraaye Architecture vervult de linkerzyde van het Schildery. De lyst van buiten vierkant, is van boven alleen van binnen gewelft.

Men verwagt dat de Heeren Kunstminnaars, zelfs belang hebbende de eigendommen van dien aart te handhaven, wel zullen gelieven kennis te geeven van de Berigten, dewelke hun in 't vervolg dienaangaande zoude kunnen ter kennisse komen.

HET SINT LUCASGILD TE AMSTERDAM.

(Medegedeeld door den Heer Dr. P. SCHELTEMA, Archivaris van de Provincie Noord-Holland en der Hoofdstad.)

N het Vijfde deel van het Register der charters en bescheiden in het Oud Archief van Kampen, door Mr. J. NANNINGA UITTERDIJK bewerkt en onlangs uitgegeven, komt op bladzijde 239 onder No. 804 voor een gildebrief, door de schepenen en den raad te Kampen op den 29sten Maart 1520 verleend aan de tymmerluden, kistenmakers, kussenwerkers, cupers, maelres, beeldesnijders, glaesmakers, boeckenbynders, rademakers ende stoeldreyers. Waaruit blijkt, dat de malers of schilders met de genoemde kunstenaars en ambachtslieden alstoen daar één gild uitmaakten. Niet lang echter schijnt deze vereeniging, zoo als die daar wordt opgegeven, te hebben stand gehouden, want vijf jaren later, te weten, op den 14den December 1525 vindt men in hetzelfde Register op bladzijde 244 onder No. 819 reeds vermeld een gildebrief van het Sint Lucasgild, toen bestaande uit de malers, glasemakers, beldesnyders, beduyrwarkers, boeckebynders ende hilligebackers. Ook te Amsterdam was het Sint Lucasgild, gelijk trouwens oudtijds hier ook bij andere gilden plaats vond, met een ander gild, te weten, dat der metselaars verbonden. Misschien was het daarom niet minder uitgebreid dan het vermelde gild van Kampen. Volgens de ordonnantie van 1579 toch behoorden hier

tot het Sint Lucasgild de schilders, glasemaeckers, beeldesnijders, figuyrsnijders, borduyrwerckers, tapissierwerckers ende leywerckers, mitsgaders alle anderen, die haer metter pentsier ofte metter verwe generen, terwijl het Metselaarsgild bestond uit de metselaers, steenhouwers, leydeckers ende tegeldeckers; waarbij later nog de loodgieters en pompenmakers gekomen zijn. Dit vereenigde gild der schilders en metselaars droeg den naam van het Lieve Vrouwengild en had een altaar in de Nieuwe Kerk op den Dam. Het Sint Lucasgild kreeg eene afzonderlijke ordonnantie op den 2den September 1553, welke in dit werk op bladzijde 96 van het Derde deel is afgedrukt. Verder is er aangaande de oude geschiedenis van dit gild in het algemeen niets meer bekend, terwijl de gildeboeken der schilders eerst in het midden der vorige eeuw aanvangen. Waarom eene kleine bijdrage tot deze geschiedenis niet onbelangrijk kan geacht worden.

In het vorige jaar kwam het Amsterdamsche Archief door aankoop in het bezit van een stuk, waaruit men ziet, dat het Sint Lucasgild alhier in 1579 van het Metselaarsgild gescheiden is en toen een zelfstandig bestaan bekomen heeft. Het is eene acte van scheiding tusschen de beide vereenigingen aangaande hunne gemeene bezittingen, opgemaakt den 25sten Januari 1579. Of deze brief heeft toebehoord aan het gild der schilders of aan dat der metselaars blijkt niet, maar zeker zal hij wel uit het Archief van een dezer beide gilden afkomstig zijn. De acte luidt woordelijk aldus.

In den name onses Heeren, Amen!

Bij den inhoudt van desen tegenwoirdigen openbaren instrumente zij eenen yegelijcken condt ende kennelijck, dat op huyden den vijffentwintichsten dach in Januario in 't jaer onses Heeren ende Salichmakers duysent vijffhondert ende tseventich stilo communi ten over-

staen ende bijwesen van mij FRANZ ANTHONISZ. BRUYNINGH, t'Amstelredamme residerende openbaer notaris bij die van den Hoogen Rade des Conincx van Spangyen ende den Hove van Hollandt (deur voirgaende nominatie der voirsz. stede) geädmitteert, in vrundtschappe veraccordeert, geschift ende gescheyden zijn de overluyden ende bosmeesters van Sinte Lucas Ambacht, als namentlijck, JOOST JANSZ., beeltsnijder, PIETER JOOSTENSZ., HUYBERT COERTENSZ., beyde glasemakers, ende WILLEM TONISZ, schilder, ter eenre, ende die overluyden ende bosmeesters van het Metselaers Ambacht, mit namen, CORNELIS DANCKWERTSZ. ende BARENT PIETERSZ., geassisteert mit CLAES CORNELISZ. ende ARENT CORNELISZ., als metselaars, ter andere sijde, ende dat noopende ende ter cause van alle alsulcke rentebrieven ende andere reeckeningen, als de voirsz. beyde ambachten mitten anderen in 't gemeen gehadt hebben tot desen daghe toe in cluys, alles in maniere navolgende.

Te weetene ende eerst zijn den overluyden van Sinte Lucas ofte van der Kunst bij lootinghe ten deele gevallen.

In den eersten een besegelde brieff van twee Karolus guldens 's jaers, gereeckent den penninck zestien, houdende op de stadt ende verschijnende jaerlijcx opten negenden Novembris, in dato den negenden Novembris XV$^{c.}$ drye ende tseventich.

Noch een besegelde brieff van vijff guldens ende zestien stuvers 's jaers oudt eygen, verschijnende de helfte op Maye ende de andere helfte op Heylige Misse, in date den laetsten dach in Octobri XIIII$^{c.}$ zes ende vijfftich, beginnende: »Wij CLAES MELISZ. ende ROMBOUT ANDRIESZ., schepenen in Amstelredamme."

Noch een besegelde rentebrieff van twee guldens achtien stuvers 's jaers oudt eygen, houdende op drye vrije ackeren landts, gelegen binnen die banne van Ouder Aemstel in Duvendrecht, in JACOB ROELOFSZ. sate, in date duysent vierhondert zeven ende dertich.

Noch een besegelde brieff van gelijcken inhoudt, als dese voirgaende, in date den XVIIen dach in April XIIIIc. drye ende vijftich.

Noch een besegelde brief van vijff guldens twaelff stuvers 's jaers, houdende op twee huysen ende erffven, de eene gestaen in de Sinte Annenstraet ende de andere in 't Verwerssteechje, verschijnende jaerlijcx opten XVIIIen Augusti in date 1531.

Noch een besegelde brieff van vijffdhalve guldens 's jaers, houdende op JAN MATHIJSZ., glasemaker, verschijnende jaerlijcx opten XVIIIen Decembris, in date 1553 den XIIIen Decembris.

Noch een besegelde brieff van zeven guldens 's jaers, houdende op een huys op den Heyligen Wech, verschijnende jaerlijcx den XXIen Januarij in date den XXVen Februarij 1569.

Item is 't voers. ambacht van Sinte Lucas noch te deele gevallen die bos van Sinte Lucas. Noch heeft Sinte Lucas ambacht met de metselaers gemeen die pelt, dienende tot begravinge der dooden.

Voorts zijn den overluyden van 't metselaers ambacht bij lootinghe te deele gevallen dese naevolgende percheelen van rentebrieven. In den eersten een besegelde rentebrieff van vijfdhalve guldens 's jaers, houdende op de stadt van Amstelredamme, verschijnende jaerlijcx opten XXVIen May, in date den XXVIen May XVc. drye ende tseventich.

Noch een besegelde rentebrieff, houdende op de stadt, van acht guldens ende vijff stuvers 's jaers, ter losse den penninck zestien, verschijnende opten XXIIIIen Januarij, in date den XXIIIIen Januarij acht ende tseventich (ende is gemaeckt tot elff guldens anno 1580) 1).

Noch een besegelde rentebrieff, houdende op de Drye Estrijcken bij de Verckensluys, van drye guldens ende vijftien stuvers 's jaers, verschijnende jaerlijcx opden negensten Martii in date duysent vijffhondert ende thien.

1) Deze woorden zijn hier later met eene andere hand ingevuld.

Noch een besegelde rentebrieff van een gulden achtiendhalve stuvers 's jaers oudt eygen, spreeckende op GERBRANT COECK, in date duysent vierhondert negen ende dertich.

Noch een besegelde rentebrief van derdhalve guldens 's jaers, houdende op een huys ende erffve, staende in de Pijlsteech, daer naest lendenen off zijn REIJER CORNELISZ. aen de westsijde ende ADRIAEN LENERTSZ. aen de oostsijde, verschijnende jaerlijcx den XVIen Decembris in date XVc drye ende tsestich.

Noch een besegelde rentebrieff van zeven guldens 's jaers, houdende op ISBRANT LAMBERTSZ. huyse in de Mandemakers steech, verschijnende te Heyligen Misse, in date den VIen Novembris XVc ende vijfftien.

Noch heeft het Metselaers ambacht met Sinte Lucas ambacht gemeen die pelt, dienende tot begravinge der dooden.

Voorts is wel expresselijcken geconditionneert ende onderspreken, dat die voirschreven partijen respective te vreden zullen wesen mette brieven, elcx bij lootinghe ten deele gevallen, ende daeraff staen ende verwachten tzij schade ofte baet. Zal oick elcx der voirschreven partijen gehouden zijn inne te voirderen die verlopen renten van de brieven, elcx ten deele gevallen, bedragende ijders portie ter somme van negen ende veertich Carolus guldens. Aldus geschift ende gescheyden binnen de voirsz. stede van Amstelredamme in de Vergulden Enghel ten huyse van JAN AERTSZ. ten daghe ende jare als boven.

In quarum rerum fidem, robur ac testimonium ego notarius antedictus haec manu mea propria ac signo consueto subsignavi rogatus ac requisitus.

F. BRUYNINGH,
Notarius publicus.

79.

In het voorgaande stuk treffen wij twee bekenden aan, namelijk, JOOST JANSZ., beeldsnijder, en CORNELIS DANCKERTSZ. Over den eersten, den beroemden kaartenteekenaar en landmeter, heb ik gehandeld in mijn werk Aemstels Oudheid of Gedenkwaardigheden van Amsterdam, Deel IV bladzijde 197 en Deel V bladzijde 194. WAGENAAR zegt, dat hij geboren is in 1541 en in het Begrafenisboek der Nieuwe Kerk vond ik aangeteekend, dat hij daar begraven is den 11den November 1590. Met den tweeden, wiens naam eenigzins vreemd in de acte is gespeld, wordt stellig bedoeld CORNELIS DANCKERTSZ. DE RIJ (de Oude), de vermaarde bouwmeester van Amsterdam, in 1595 overleden. Van de overige personen, hier genoemd, kan ik geene geschiedkundige bijzonderheden met eenige zekerheid mededeelen.

Kort nadat het gild der schilders en dat der metselaars van elkander gescheiden waren, ontving elk van haar eene bijzondere ordonnantie. Die der schilders is geteekend 20 Julij 1579 1) en die der metselaars 14 Augustus van hetzelfde jaar 2). Beide gilden verkregen later van het Stadsbestuur een afzonderlijk vertrek in de St. Antonieswaag op de Nieuwmarkt, om dit als gildekamer te gebruiken. De ingang voor de metselaars was in den toren der Waag over den Zeedijk, en voor de schilders in dien over de Monnikenstraat. De gildekamer der metselaars is aldaar nog in wezen. Wegens hare kunst- en oudheidkundige waarde is deze kamer onlangs, zoo veel mogelijk, in haren ouden staat teruggebracht en onder het toezicht van den gemeente-archivaris gesteld, terwijl er voortdurend gelegenheid bestaat, om haar te bezichtigen. De kamer der schilders daarentegen is geheel ver-

---

1) Keurboek C, blz. 432. Handvesten van Amsterdam, blz. 1366.

2) Keurboek C, blz. 463. Handvesten van Amsterdam, blz. 1380.

anderd. Alleen is de voordeur onveranderd gebleven; waarboven nog het opschrift ST. LUCASGILD met groote letters te lezen staat en het beeld van den patroon der schilders, te voeten uit in hardsteen uitgehouwen, zich vertoont met zijne gewone attributen.

IETS NADERS OMTRENT HET LEVEN DER CRABETHS.

Met een uitslaande Tabel.

(Medegedeeld door den Heer Luitt. Kol. NIC. SCHELTEMA te Gouda.)

WALVIS zegt in zijne Beschrijving van Gouda (I. 328) dat DIRK PIETERS CRABETH in 1600 nog leefde, en de latere biographen, waaronder DE LANGE VAN WIJNGAERDEN (De Goudsche Kerkglazen bl. 88), hebben hem eenvoudig nageschreven.

Had men, in plaats van zich met de anecdoten in te laten die WALVIS opdischt, de moeite genomen te onderzoeken of het voorschreven berigt, dat zich bezwaarlijk liet aannemen, wel met de waarheid overeenkwam, dan zou men tot de ontdekking zijn gekomen, dat reeds in 1577 van erfgenamen van

wijlen DIRK CRABETH sprake is en dat zijn broeder WOUTER niet zeer lang vóór den 28n Mei 1590 gestorven moet zijn.

Het eerste komt voor in een Eigenbrief van 8 July 1577, (zie Eigenboek in het Goudsch archief van 1574—1581 bl. 116) omtrent den verkoop van een huys, erue ende houthuyn, staende aen de westzyde van de Gouwe over die turffbrugge, belent aen de noortzyde Derffgenamen van wylen DIRCK PIETERSEN CRABET, glaesscryuer, enz.

Het huis dat DIRK CRABETH bezeten en bewoond had werd in 1580 door zijne erfgenamen verkocht, blijkens Eigenbrief van 2 Mey 1580, aldus luidende:

»JACOB CLEMENTSZ. nom. uxoris, WOUTER PIETERS, glaesschryver, ende CLARA PIETERSD. met haer gecoren voocht, erffgenamen van DIRCK PIETERS CRABET, haer broeder en swager respective, hebben vercocht ende overgegeven MARITGEN PIETERSD. DE GRUYTER, Wed. wylen JAN GERRITS VROESEN, den eygen van een huys ende erve staende op de westzyde van de Gouwe neffens over de turffbrugge, belendt aen de noortzyde mr. WILLEM HEYNDRICX, chirurgyn, ende aen de suytsyde den houthuyn van JAN WILLEMS za. mem. enz."

f 1050. Actum 2 Mey 1580.

pres. CORN. VEEN ADRZ. en
GERRIT CORNZ. DE LANGE, Schepenen.

Wat betreft de nadere tijdsbepaling van het overlijden van WOUTER CRABETH, daaromtrent worden, ten vervolge op het vermelde bij de noot op bl. 34 van deel III dezes werks, onderstaande aanteekeningen uit de weesboeken te Gouda medegedeeld.

Uit het weesboek VIII bl. 42 blijkt, onder den datum van 28 Mei 1590, dat WOUTER PIETERS CRABET, glaesschrijver, kort te voren gestorven was.

Zijne weduwe heette NEELTGE GOVERTS (VAN) PROYEN.

Zijne nalatenschap was wel niet van groote beteekenis, doch voor dien tijd niet gansch onaanzienlijk.

Aan zijn zoon PIETER, toen minderjarig, werd o. a. toebedeeld de helft van onderscheiden geldswaarden en van het huis en erve (het woonhuis van wijlen zijn' vader) staande en gelegen achter de Vischmarkt (N.Z.) bij de Coralen brugge, belend aan de westzijde het hoekhuis aan de Gouwe, bewoond door CORNELIS JANS, schipper. De wederhelft behoorde zijne moeder.

Van eenige andere der geldswaarden werd toebedeeld aan:

JACOB CLEMENTSZ. getrouwd met (N. N.) PIETERSD. (CRABETH) en CLARA PIETERSD. (CRABETH), de zuster zijner vrouw, ieder 1/3,

NEELTGEN GOVERTSD. 1/6 en

PIETER WOUTERS CRABETH 1/6.

De voogden van den minderjarige waren JACOB CLEMENTSZ., GERRIT GOVERTS PROYEN en BRUYN WOUTERS (VERDOES of VAN DER DOES.)

Den 25 Mei 1593 blijkt hij meerderjarig (25 j.) te zijn geworden, althans hij bedankte toen zijne voogden voor hunne administratie.

Het huis waarvan boven sprake is werd in 1594 van de hand gedaan, zoo als blijkt uit den Eigenbrief hieronder vermeld:

»GERRIT GOVERTSZ PROYEN als curatuer van NEELTGEN GOVERTSD. Wed. wijlen WOUTER PIETERSZ. CRABET, ende PIETER WOUTERSZ. CRABET, voor hem selven, hebben vercocht ende overgegeven JACOB JOOSTEN, metselaer, een huys en erue staende en gelegen achter de vismarct, uytcomende tot achter op de syl toe, belendt aen de oostsyde de schuyr van GIJSBERT FRANSZ. sa. gecomen ende aen de westsyde CORN. JANSZ., schipper, sulx ende in aller vougen als WOUTER PIETERS CRABET 't selve huys bewoondt ende metterdoot geruymt

NDE

BS CRAB
plaatsnij

Maart 16

RS CRA
nog 5 Se

s CRABE

CRABET
et MARI
se van de
63. Sche
676. Zij

JANS CR
ug. 1637
JANS 2).
4 Maart

CRABET
RS DOEN
1674 me
(Procl.
1678 met
ot Swam
Swamme

E) GOVE
(DE WIL

t. 1712 a

'S CRABE
. j. l. van
17 Mei 1

ERTS CR

Y ged. H

AN PERSY
erdam, n
van der
t Procl.
n 5 Dec.
t in 1668
zij tot d
n niet ku
CRABETH
elligt de

ende achtergelaten heeft, vrij, sonder yet opstaende. Actum den 28 Aprilis 1594. Pres. GERRIT CORN. VAN WOURDEN ende WILLEM DIRCXSZ. DONCKER, Schepenen."

Wij hadden gehoopt hierbij te kunnen voegen eene genealogie van de CRABETHS tot aan het uitsterven van het mannelijk oir van dat Geslacht, doch bij het niet aanwezig zijn van doop- en begrafenisboeken, die wij zouden hebben moeten naslaan, hebben wij het in deze niet verder kunnen brengen dan tot de onvolledige geslachtslijst, welke hierbij ten beste wordt gegeven.

BIJZONDERE AANTEEKENINGEN BETREKKELIJK DE SCHILDERS CRABETH EN HUN WERK.

CAREL VERMANDER of VAN MANDER vermeldt in zijn schilderboek bl. 148 v. dat ADRIAEN PIETERS CRABETH een leerling was van SWART JAN of JAN SWART van Groningen, omstreeks 1522 of 23 te Gouda woonachtig, dien hij spoedig overtrof. .

Van DIRCK PIETERS CRABETH bevinden zich negen en van zijnen broeder WOUTER vier glazen in de St. Janskerk te Gouda. Bovendien worden in de Kerkmeesterskamer, onder anderen, bewaard de cartons van de vier glazen van den laatste en van eenige van den eerste.

In het werkje van DE LANGE VAN WIJNGAERDEN: de Goudsche glazen, vindt men eene uitvoerige beschrijving zoowel van voormelde glazen als van de cartons.

Onder de leerlingen van DIRCK en WOUTER CRABETH worden met onderscheiding genoemd van den eerste JAN DIRCKSZ. LONCQ en van den andere ADRIAEN GERRITS DE VRIJE.

De oorspronkelijke portretten in olieverf van de gebroeders CRABETH, die door den plaatsnijder REYNIER VAN PERSYN in 1660 in koper zijn gesneden en naderhand door H. BARY, zijn door den laatst overgeblevene van het geslacht, den oud-burgemeester REYNIER ADRIAENSZ. CRABETH († 1768) in 1761 aan de kerkmeesters der St. Janskerk ter gedachtenis geschonken en prijken nog in hunne vergaderkamer.

In den deftigen boedel van R. A. CRABETH, in 1769 verkocht, kwamen voor 55 schilderijen, helaas zonder eenige vermelding van onderwerp of meester, waarvoor over het geheel lage prijzen werden besteed. Slechts ééne, gekocht door G. FORTUYN, bragt *f* 54.— op, ééne, aan den burgemeester DE MEY toegewezen *f* 24.—, terwijl voor twee anderen door Ds. KEMPER *f* 15.-- en *f* 24.— werd betaald.

De heer DE LANGE VAN WIJNGAERDEN, zegt in zijn aangehaald werkje, bl. 61, van de erfgenamen van PIETER WOUTERS CRABETH vele teekeningen der CRABETHS en van andere glasschilders (waarschijnlijk onder 's hands) gekocht te hebben, die door hem in beteren staat zijn gebragt. Waar deze gebleven zijn is ons onbekend.

WOUTER PIETERS CRABETH, kleinzoon van den glasschrijver WOUTER PIETERS CRABETH, schilder in olieverf, was een leerling van CORN. WILLEMSZ. KETEL, door VERMANDER met lof vermeld bl. 190—195.

Volgens DE LANGE VAN WIJNGAERDEN, bl. 125, bezocht de schilder CRABETH Frankrijk en de algemeene school te Rome, oefende zich aldaar 13 jaren en keerde in 1613 naar zijne geboortestad terug.

De opgave van het jaar van terugkomst is blijkbaar onjuist, daar CRABETH in 1613 hoogstens 21 jaar oud kan zijn geweest.

Omtrent zijn werk vermeldt evengenoemde schrijver dat CRABETH in 1628 voor pastoor PURMERENT een altaarstuk, eene Maria Hemelvaart, vervaardigde voor *f* 360. Verder zou hij de Ongeloovigheid van Thomas hebben geschilderd, door PERSIJN en VAN DALEN in plaat gebragt, terwijl hij zijn laatste en schoonste stuk van den krijgsraad, in het Goudsche museum van oudheden aanwezig, in 1644 schilderde, in hetwelk hij zich zelven heeft afgebeeld, zijnde de eerste kapitein. In hoeverre een en ander in allen deele met de waarheid overeenkomt wordt in het midden gelaten.

Hij was de Leermeester onder anderen van JAN DUIJFF (Zie Archief I 124, 157) en AERT VAN WAES.

KUNSTENAARS WELKE TE DELFT POORTERS GEWORDEN ZIJN. [1])

(Uit de »Camerboucken" der Stad Delft).

2 November 1594.

DRIAEN ARENTS, schilder van Mechelen is poorter geworden. Borch ROMBOUT ANDRIESZ. DECKER Int Oosteynde.

9 April 1633.

BALTHASAR VAN DER AST, schilder van Middelburch is tot poorter aengenomen. 2) Borch JOSEP VAN AUWEN, schoenmaker alhier.

1) Gemakshalve in alphabetische volgorde gesteld; de namen zijn hoofdzakelijk die van Schilders. Goud- en Zilversmeden, Borduurwerkers enz. zullen nader worden medegedeeld. RED.

2) Zie Archief I. 6. kol. 1. alwaar blijkt dat hij alias VAN AELST genoemd werd, alsmede 44 kol. 1.

7 Mei 1582.

Mr. JACOB WILLEMSZ. DELFT van der Goude, schilder, is poorter geaccepteert. Borch JAN MICHIELSZ. 1) goutsmit ant marctvelt.

20 December 1596.

WILLEM STEVENS van omtrent Coelen is poorter geworden. Borch DIRCK REYNIERSZ. VAN DER DOU, glaesschrijver wonende in de Molenstraet.

11 November 1628.

JACOB FRANSZ, schilder, geboortich van s' Grauendeel, tot poorter geaccepteert 2). Borch CLAES BARTELMEESZ. seemtouwer achter de nyeu Kerck.

27 Mei 1630.

COENRAET GASSEN, antycksnyder van Nyeuwenhooff in Duytslant, poorter aengenomen 3). Borge: JAN WILLEMSZ. laeckenbereyder aen de Verwersdyck tegenouer t' verwerslop.

5 Juni 1612.

JAN PIETERSZ. VAN GHILS, schilder, wtten Haghe, poorter geacccpteert 4). Borghe: WILLEM BARTHELMEUS VAN GHILS, straetmaecker.

24 Mei 1601.

SALOMON JACOBSZ., glaesschryver, geboortich binnen der Stadt van den Brijelle is by Burgemeesteren tot Poorter geaccepteert 5), aen wyens handen hij den behoorliken eet gedaen heeft. Borghe GERRIT JANSZ. VAN DALEM.

3 Augustus 1612.

Is SYMON JORDAENS, schilder van Antwerpen, tot poorter ange-

1) MIEREVELT.
2) Zie Archief I. 25.
3) Was beeldsnijder, zie I. 9 kol. 2. 26, 33, 35, 47 kol. 2.
4) Of VAN GHYLT, zie I 4 kol. 2.
5) In het Gildeboek heet hij SALOMON JACOBSZ. VAN DER HEUL. I. 7 kol. 2.

nomen 1). Borge HANS JORDAENS, mede schilder in de Coerstraet, sijn vader 2).

20 Augustus 1631.

Is ANDRIJES PIETERSZ VAN DER LINDE, predicant van de Ausburchse Confessie poorter angenomen 3). Borge ISACQ VAN VEEN in de Coerstraet.

4 Augustus 1612.

Is PYETER MATHYSZ 4), schilder, geboortich van Mechelen, tot poorter aengenomen. Borghe HENDRICK BARENTSZ, backer in t Oostende.

23 Augustus 1684.

Is WILLEM VAN NIMWEGEN, schilder, geboortich van Bommel, ende laest gewoont hebbende in 's Gravenhage, tot poorter deser stad aengenomen 5). Borge syn Broeder JACOB VAN NIMWEGEN, Bode van 't Hoff van Delft.

17 October 1633.

JAN SPANGERT, schilder, geboortich van Amsterdam, is tot pooiter aengenomen 6). Borch JACOB KERCKHOOVE.

4 Augustus 1612.

Is MAERTEN VAN TOL, schilder van Leyden, tot poorter angenomen 7). Borge CORNELIS JANSZ. VTERWEER.

13 Juni 1585.

JAN VAN TIJLT, geboren van Mechelen, gewoont hebbende te

1) Zie I. 4 kol. 2.
2) HANS JORDAENS (de vader), overleed kort na 1613. (I. 4 kol. 1.)
3) Deze Luthersche predikant beoefende de Schilderkunst en komt voor onder de Gildebroeders van Sint Lucas te Delft (I. 6. kol. 1. 27, 44 kol. 2).
4) Pastenackel? (I. 7 kol. 1).
5) Zie I. 46 kol. 2. 90.
6) Ook genaamd SPANGAERT. I. 27.
7) Zie I. 4 kol. 2. 21, 200.

Antwerpen, schilder, is poorter geadmitteert. Borch WOUTER VAN DEURNE, apothecaris.

21 September 1612.

Werdt Poorter gratis FRANCOIS VERHULST, Schilder van Mechelen 1). Borghe CORNELIS DIRCXSZ. schipper in de Spaerpoth aen de Brabantse turfmarckt.

10 November 1628

Is JOCHUM DE VRIES, schilder, geboortich van Sneeck in Vrieslant tot poorter geaccepteert 2). Borch POUWELS WEYTS, schilder ant marctvelt 3).

9 Juli 1612

Werden poorters PIETER JANSZ. VROMANS 4) van Antwerpen, HANS CLAESZ. DE HONDECOETER 5) van Mechelen ende JAN JANSZ. VAN DER SCHOOR, mede van Antwerpen ende alle drije schilders ende zijn d'een des anders borghen.

17 Juli 1612.

Is PYETER PYETERSZ. VROMANS, schilder van Antwerpen, poorter angenomen 6). Borge SALOMON JACOBSZ. VAN DER HEUL 7), aen de Oostzyde van de Verwersdyck.

De volgende schilders worden nog vermeld als poorters of als

1) Zie I. 7 kol. 1. 11.
2) Zie I. 6 kol. 1. 24. 26. 45 kol. 1.
3) Zie I. 5 kol. 2. 17.
4) Zie I. 7 kol. 1.
5) Zie I. 7 kol. 1.
6) Zie I. 6 kol. 1. 7 kol. 1. 31, 44 kol. 1. 2.
7) Was glasschrijver, (I. 7, kol. 2.)

borgen voor poorters, in een »Poirterboeck" der stad Delft 1):

22 November 1617.

ABRAHAM BONAERT, schilder van Oudenaerden 2). Borch ZACHARIAS LOYSS. DE BRUYN, out schoenmaker, wonende aen de Bastiaensvest.

12 Mei 1615.

RITZERT JANSEN geboortich van Dordt, schilder 3). Borch WILLEM BARTELMEESZ VAN GILS, Mr. stadts straetmaker.

8 October 1639.

CLAES JANSZ. VAN ROON, glasscbryver van Utrecht.

17 Augustus 1640.

JACOB PAUWELS VAN SCHOTEN, schilder van Leyden 4). Borg GILLIS FOREEST.

4 Mei 1566.

PIETER GHYSBRECHTSZ. VLEM, schilder.

20 July 1551.

CORNELIS WILLEMSZ. scilder [als borg].

---

1) Naar aanteekeningen van den Heer J. H. SCHEFFER, aan wien de Red deze ter aanvulling strekkende opgaaf verschuldigd is.

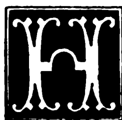
2) Zie I. 7 kol. 1. 12.

3) Zie I. 14. 201.

4) Zie I. 6 kol. 2. 35 (alwaar hij enkel JACOB POUWELSZ. heet) 44 kol. 2.

HET ALBUM AMICORUM VAN ISAAC MASSA.

[Met 2 Platen, gemerkt 1—2.]

ET toeval bracht mij onlangs in kennis met het bestaan van een Album Amicorum, afkomstig van ISAAC MASSA, den zaakgelastigde der Vereenigde Nederlanden bij den Czaar van Moscoviën, in het begin der 17e eeuw.

De eigenaar de Heer C. J. A. WIJNAENDTS, Burgemeester van Overschie, stelde mij met de meeste welwillendheid in staat kennis te nemen van dit boekje, dat wel is waar talrijke bladen mist, welke een vroeger bezitter er uitgesneden schijnt te hebben, maar niettemin nog veel belangrijks bevat.

Even als de meeste Alba, die vooral in het laatste gedeelte der 16e en gedurende de 17e eeuw hier te lande zeer in zwang waren, behelst ook dit Album tal van namen en biographische bijzonderheden van beroemde personen.

Voor personengeschiedenis zijn zulke boekjes van groot belang en ettelijke jaren geleden vestigde reeds Jhr. F. A. VAN RAPPARD in zijn »Overzigt eener verzameling Alba Amicorum uit de XVIe en XVIIe eeuw" de aandacht daarop.

Maar ook uit een oogpunt van Kunst verdienen Alba Amicorum de aandacht, want behalve de fraaie heraldische teekeningen, waar-

mede ze in den regel prijken, schuilen er somtijds ook teekeningen van beroemde kunstenaars in, of afbeeldingen, die om de een of andere reden bekendheid zouden verdienen.

Het hier besproken Album heeft b.v. behalve tal van wapens, een hoogst merkwaardig oud plan van Moskou en een teekening van PIETER WOUWERMAN, die beide, met toestemming van den eigenaar, hierbij in reproductie gaan. Daar MASSA in Haarlem te huis behoorde — hij werd geboren in 1587 1) en overleed na 1635 — laat het zich gemakkelijk verklaren dat hij met PIETER WOUWERMAN, die mede een Haarlemmer was, bevriend is geweest, en dat deze een teekening in zijn Album maakte.

Met korte trekken vindt men bij Mr. JACOBUS SCHELTEMA, »Rusland en de Nederlanden beschouwd in derzelver wederkeerige betrekkingen" I. 102 volgg. vermeld wat MASSA heeft gedaan of althans heeft trachten te doen in het vestigen en uitbreiden van onze handelsbetrekkingen met het machtige Russische Rijk. Het uitvoerig bewerkte geschrift, van Dr. A VAN DER LINDE, getiteld: »ISAAC MASSA van Haarlem. Eene historische schets" voorkomende in de »Verspreide Opstellen" van dien schrijver 2), wijst echter MASSA een betere plaats aan in de geschiedenis van ons land, van de 1e helft der 17e eeuw, dan tot heden het geval was.

Het Album heeft, zoo als gewoonlijk, een langwerpig formaat. Vooraan is opgeplakt een plan van Moskou, waarop een gevecht te zien is, dat onder de muren der stad plaats heeft. Meer dan waar-

1) VAN DER LINDE 4.

2) Utrecht 1866 roy. 8o. (niet in den handel.) Over hetzelfde onderwerp zie men ook „Histoire des guerres de la Moscovie (1601—1610) par ISAAC MASSA de Haarlem, publié pour la première fois, d'après le MS. Hollandais original de 1610, avec d'autres opuscules sur la Russie et des annotations par M. le Prince MICHEL OBOLENSKY et M. le Dr. A. VAN DER LINDE, Bruxelles Fr. J. OLIVIER, 1866. 8o.

schijnlijk wordt hier voorgesteld de belegering dier stad in 1605, waarvan MASSA de teekening niet dan met zeer veel moeite machtig is geworden. (Vgl. VAN DER LINDE 21). Dit in kleuren afgezet plan is hoog 18 en breed 14 c.M. Om de geschiedkundige en topographische waarde, heb ik gemeend het hierbij, eenigzins vergroot, in afbeelding te moeten voegen. Het breede lijstwerk, heeft bovenaan een cartouche met het opschrift: MOSCVA en is verder versierd met dieren, vruchten en bloemen 2). Aan de achterzijde van het blad staat één regel schrift in oud-russisch, waarvan het mij, ondanks daartoe in het werk gestelde pogingen, niet is mogen gelukken de vertaling te bekomen. Hierop volgen: 1. het keizerlijk russisch wapenschild in goud en kleuren afgezet, op dezelfde wijs als de verdere wapenteekeningen. — 2. De wapens van de Prinsen MAURITS en FREDERIK HENDRIK van Nassau met hunne handteekeningen; eerstgenoemde met de spreuk: Je maintiendray en laatstgenoemde met het jaartal 1616. — 3. Wapen van CHRISTOPHORUS SURIANO, Gezant van Venetië bij de Staten, met de spreuk: Virtute fortuna en bijschrift in 't latijn, gedagteekend 13 Juni 1618. — 4. Wapen van BENJAMIN AUBÉRY DU MAURIER, met handteekening en de spreuk: Croire et souffrir en het jaar 1618. — 5. Wapen van REINOUT VAN BREDERODE 1), Vrijheer van Wesenberg, Lid der Ridderschap, Heer van Veenhuizen enz., met de spreuk: Principijs obsta en bijschrift in 't latijn gedagteekend 's-Gravenhage 5 Juni 1618. — 6. Een opgeplakte schetsteekening met het wapen van het geslacht VAN DER LAEN. — 7. Bijschrift in 't latijn en nederlandsch van JOANNES SILVIUS, gedagteekend 27 September 1632. — 8. De wapens van BRIENEN-TSERAERTS,

1) Deze was in 1615 Afgezant in Rusland.
2) De voorstelling is eene andere dan het in facsimile afgebeelde plan in de hiervoor aangehaalde „Histoire des guerres de la Moscovie", te zien geeft.

met bijschrift in 't latijn van HENRICUS BRINEO in Sinderen, gedagteekend 's-Gravenhage 27 Mei 1618. — 9. Wapen van FLORIS VAN TEIJLINGEN met zijn handteekening en spreuk: Virtute et consilio, gedagteekend 1 Juni 1618. — 10. Twee opgeplakte gegraveerde vignetten in kleuren afgezet, met bijschriften in 't latijn en spaansch en handteekening van GIRALDO THIBAUT 1), gedagteekend Amsterdam 25 Augustus 1620. — 11. Handteekening van ARTHURE ASTON met de spreuk: Vivo et spero 1618 en van PENELOPE ASTON met de spreuk: Constant yet unfortunate. — 12. Nogmaals ASTONS handteekening met de spreuk: Espérance me Aide, 23 September 1618. — 13. Handteekening van DUDLEY HOUGHTON, met bijschrift in 't engelsch, 1618. — 14. Handteekening van J. GILBERT, met de spreuk: Video meliora proboqz., 3 Januari 1619. — 15. Wapen van JOHAN VAN OLDENBARNEVELT, met handteekening en de spreuken: Nitor gratia altissimi. Fac et docebis. — 16. Wapen van JACOBUS A DIJCK, gezant van Zweden bij de Staten, met bijschrift in 't latijn, gedagteekend 6 April 1618. — 17. Handteekeningen van JOHANNES SCHENCK, Vrijheer van Tauttenburg enz. en van PETRUS CHRISTOPHORUS SCHENCK, Vrijheer van Tauttenburg enz., 's-Gravenhage April 1620; eerstgenoemde met de spreuk: Fiat Justitia et pereat mundus. — 18. Handteekening van JOSSE DE QUESTER, met bijschrift in 't latijn, gedagteekend 31 December 1618. — 19. Wapen van DANIEL SOHIER, met handteekening en de spreuk: Vertu pour guide, 1621. — 20. Wapen van MATHEUS VAN BEECK, met de spreuken: Hoe stilder Beeck, Hoe claerder gront. Honneur ou Mort; en bijschrift in 't nederlandsch, gedagteekend Amsterdam 6 Augustus 1620. — 21. Wapen van JEAN

1) GERARD THIBAULT, geboortig van Antwerpen, was schermmeester en gaf het fraaie werk uit, getiteld: „Académie de l'Espée ou se demonstrent par Reigles mathématiques sur la fondement d'un Cercle mysterieux la Theorie et Practique des vrais et jusqu'a present incognus Secrets du maniement des Armes à Pied et à Cheval 1628." Folio met koper gravuren.

RULANT met handteekening, bijschrift in 't latijn en spreuk: Qui moritur Oritur, 6 Augustus 1620. — 22. Wapen van CHRISTOFFEL GERBRANDT met handteekening, bijschrift in 't hoogduitsch en spreuk: Post Nubila Phoebus. Amsterdam 6 Augustus 1620. — 23. Wapen van MICHEL LE BLOND 1), met handteekening, bijschrift in 't nederlandsch en spreuk: Mourir pour vivre. Amsterdam 6 Augustus 1620. — 24. Wapen van CHRISTOF LUDWIG RASCHE, met handteekening, bijschrift in 't latijn en de spreuken: Tandem. Tout uient à poinct qui peut attendre. Festina lente. 1624. — 25. De Czaar van Moscoviën op zijn troon gezeten, omgeven door vier trawanten, teekening met pen en potlood. Hoog 14.5 breed 20 c.M. — 26. Handteekening met bijschrift in 't hoogduitsch van GERHARDT CONRADT STORCK, Capitain Major, »Geschrieben in Konigl. Mayst. zu Schweden Feldtlager für Wittembergh den 30 Augusti 1631", en de spreuk: Inuidiam et vitam. — 27 en 28 twee hoogduitsche bijschriften met onleesbare handteekeningen. — 29. Een teekening met potlood en oliekrijt, gemerkt P(IETER) W(OUWERMAN), voorstellende eene reizende kermistroep of heidens, die halt houden. — 30. Bijschrift in 't grieksch, latijn, italiaansch, spaansch, fransch, hoogduitsch en nederlandsch, onderteekend C. D. B. 1632. Op de keerzijde van het laatste blad komt de naam van W. MASSA voor, waarschijnlijk een afstammeling van den eersten eigenaar van het Album.

1) Hij was Plaatsnijder te Amsterdam, [Archief II 162, III 53, 221.]

Pl. 1

IETS OVER DEN DELFTSCHEN SCHILDER JOHANNES VERMEER.

TOT heden zijn het bijna uitsluitend buitenlandsche schrijvers geweest, die een opzettelijk onderzoek naar dezen schilder gedaan hebben. Aan hun spits staat W. BURGER (Thoré) en hem in de eerste plaats is het te danken, dat VERMEER, die gedurende langen tijd als 't ware uit het geheugen geraakt was, niet slechts weder te voorschijn getreden is, maar sedert als een der grootste kunstenaars, die ons land in de 17e eeuw opleverde, algemeen erkend wordt.

BURGER heeft hem eerst in 1860 besproken in zijne »Musées de la Hollande" (II 67) en zes jaren later vestigde hij meer in 't bijzonder de aandacht op dezen merkwaardigen meester, in een uitvoerige monographie, die in de »Gazette des Beaux Arts" verscheen, (Jaargang 1866, 297, 458 en 542).

Bezield met een groote voorliefde voor het werk en den persoon van den meester — voor »le Sphinx" gelijk hij hem noemt — mocht het hem gelukken, wijd en zijd verspreide stukken van VERMEER te identificeeren en daarvan een lijst op te maken, die later een goede leiddraad kan zijn voor een volledige beschrijving van VERMEER's werk.

Wat de biographie van VERMEER betreft, deze bleef intusschen

hoogst gebrekkig en in dit opzicht is onze kunstenaar steeds een »Sphinx" geweest, althans voor BURGER.

Doorgaans, ofschoon geheel willekeurig, de Delftsche VAN DER MEER genoemd, is daardoor eene verwarring ontstaan, waarvan men in al de levensbeschrijvingen van Nederlandsche Kunstenaars sporen vindt, daar hij nu eens VAN DER MEER, dan weer VERMEER genoemd wordt. In den geslachtsnaam VERMEER heeft men steeds een samentrekking van VAN DER MEER meenen te zien, even als bij VAN DER DOES en VERDOES, VAN DER HAGEN en VERHAGEN. Het gevolg is dan ook geweest, dat de schilders JAN VAN DER MEER en JAN VAN DER MEER de jonge, die niets gemeen hebben met JOHANNES VERMEER, met hem verwisseld en de biographiën dezer verschillende personen aan een gekoppeld zijn geworden.

In het midden gelaten of VERMEER een samentrekking van VAN DER MEER zou zijn, is het zeker dat hij zelf steeds VERMEER schrijft, onder dien naam opgenomen wordt in het Delftsche St. Lucasgild en voorkomt in officieele stukken, die van de Delftsche Magistraat uitgaan. Ook de nauwkeurige DIRCK EVERTSZ. VAN BLEYSWIJCK, een tijdgenoot van onzen kunstenaar, noemt hem, in zijne »Beschryvinge der Stadt Delft" 1), onder de schilders welke in die stad te huis behooren, niet JOHANNES VAN DER MEER, maar JOHANNES VERMEER.

De volgende, deels tot nu toe geheel onbekende, bijzonderheden kunnen dienen als bouwstof voor een nieuwe levensbeschrijving van VERMEER; zij zijn m. i. niet zonder belang, vooral met het oog op het weinige wat tot heden van hem bekend was. Den Heer Mr. J. SOUTENDAM, Secretaris van Delft, betuig ik mijn dank, voor zijne hulpvaardigheid, bij mijn onderzoek.

1) Tot Delft, Gedruct by ARNOLD BON, Boeckverkooper, op 't Marct-velt. 1667. 4o. (Vervolg 859).

Door VAN BLEYSWIJCK (Vervolg 859) weet men dat JOHANNES VERMEER in 1632 geboren werd.

JOHANNES VERMEER werd gedoopt den 31 October 1632; het Doopboek n°. 12 behelst dienaangaande het volgende:

Dito (31 Oct. 1632) 't kint JOANNES.

Vader REYNIER JANSSOON, Moeder DINGNUM BALTHASARS, getuijgen Pr. BRAMMER, JAN HEIJNDRICXZ. MAERTGE JANS. 1)

De naam VERMEER komt hierin niet voor, maar in het Register der dooden te Delft (Dl. VIII) heb ik o. a. het bewijs gevonden dat dit kind JOHANNES VERMEER moet zijn.

Begraven in de Nieuwe Kerk 13 Februarij 1670 DYNA BALTENS, weduwe van REYNIER VERMEER in de Vlamingstraet.

Zoo als men ziet zijn de voornamen der hier vermelde personen gelijkluidend met die der ouders in het Doopboek 2). Maar er is meer; de toevoeging van den geslachtsnaam VERMEER, die in het Doopboek achterwege bleef, gelijk zoo dikwerf gebeurde, geeft m. i. genoegzaam grond, om in verband met het feit dat hij zich JAN REYNIERSZ. VERMEER, noemt, bij zijn straks te vermelden huwelijk, als zeker vast te stellen: vooreerst, dat VERMEER in October 1632 te Delft geboren werd — het jaar dat ook door VAN BLEYSWIJCK

1) De onvermoeide nazoeker van levensbijzonderheden onzer 17e eeuwsche kunstenaars, de Heer HENRY HAVARD, heeft dit reeds medegedeeld in „La Chronique des Arts et de la Curiosité, supplément à la Gazette des Beaux-Arts." Jaargang 1877 no. 13, maar te gelijker tijd de doop van zekeren JOHANNES VAN DER MEER gedagteekend 25 Februari 1635, zoon van eenen PIETER PIETERSZ. VAN DER MEER en PETRONELLA VERHOOCH. De Heer HAVARD laat het aan den lezer over te beslissen, welke dezer beide data op JOHANNES VERMEER den schilder betrekking heeft. In verband met het hierboven medegedeelde overlijden zijner moeder blijkt dat de zaak niet twijfelachtig is.

2) DINGNUM of DIGNOM d. i. DIJNA, terwijl BALTENS eene verkorting is van BALTHASARS (dochter).

genoemd wordt — en ten tweede dat zijne ouders waren REYNIER JANSZ. VERMEER en DYNA of DIGNOM BALTENS.

Zijn leermeester in de kunst was de beroemde CAREL FABRITIUS, die den 12 October 1654 het leven verloor bij het springen van het kruitmagazijn te Delft. Op dezen noodlottigen dood maakte ARNOLD BON, die als Boekdrukker onder de leden van het Delftsche St. Lucasgild voorkomt en als zoodanig een collega der toenmalige Kunstschilders was, een dichtstuk, dat men bij VAN BLEYSWIJCK (Vervolg 853) vindt afgedrukt. Dat gedicht heeft groote waarde, niet uit een letterkundig oogpunt, maar omdat men daardoor te weten is gekomen dat VERMEER een leerling van FABRITIUS is geweest. Het slot van het gedicht, waarin deze bijzonderheid voorkomt, luidt als volgt:

»Soo doov' dan desen Phenix (d. i. FABRITIUS) t' onser schade
In 't midden, en in 't beste van zyn swier,
Maar weer gelukkig rees 'er uyt zyn vier
VERMEER, die meesterlyck betrad zyn pade."

Hij huwde op den jeugdigen leeftijd van 21 jaren, iets wat oudtijds geen ongewone zaak was, met eene jonge dochter genaamd CATHARINA BOLENES of BOLNES. In den »Legger van de persoonen, die haer begaven in den H. echten staat binnen de Stadt Delff, begonnen metten jare 1650 ende eyndigende den lesten December 1656", vindt men dit huwelijk als volgt vermeld:

Den 5en Apprill 1653:

JOHANNES REYNIERSZ. VERMEER J.M. opt Marctvelt.

CATHARINA BOLENES J.D. mede aldaar 1).

Blijkens aanteekening op den kant, trouwden zij op het »Stadthuys" en werd »attestatie gegeven" op Schipluyden den 20 April 1653.

1) Dit huwelijk werd ook door den Heer HAVARD medegedeeld in het aangehaalde nommer van „La Chronique des Arts et de la Curiosité."

Het huwelijk ging alzoo vooraf aan zijne inschrijving als Meester in het Delftsche Schildersgild, welke den 29 December 1653 plaats had 1). Verscheidene kinderen sproten uit dezen echt, waarvan acht in leven waren, toen VERMEER stierf.

Vooral in de eerste jaren van zijn huwelijk verkeerde hij in armoedige omstandigheden; immers uit het Gildeboek blijkt dat hij bij zijn intrede in het Gild, niet eens het volle recht van *f* 6.— kon voldoen; in 1653 begon hij met *f* 1.50 daarop af te betalen en eerst in 1656 was alles aangezuiverd.

Vijf jaren later schijnt daarin eenige verbetering te zijn gekomen, althans den 10 December 1661 stelde hij zich borg ter somma van *f* 78.— voor zekeren CLEMENT VAN SORGEN, waarvan de volgende acte van cautie voor Schepenen van Delft verleden werd:

Compareerde JOHANNES VERMEER Mr. schilder alhier ende constitueerde hem selve cautionaris voor CLEMENT VAN SORGEN ter somme van acht en tseventich gul. die PHILPS VAN DER BILT tot laste van hem VAN SORGEN is pretendeerende ende waervooren denselven VAN DER BILT twee japponse rocken hem VAN SORGEN toebehoorende onder sich is behoudende geweest ende die ter ordonnantie van de Heeren Schepenen op het Stadhuys alhier gebracht heeft omme onder beneficie van dese cautie deselve rocken by hem VAN SORGEN gelichtet ende naar hem genomen te werden, beloovende deselve somme met de rechtelijke costen daar omme te doen onder renunciatie van de beneficie ordinissive excussionis, van den effecte van dien wesende onderricht, te sullen betalen ende voldoen in cas sulcx in tyt en wijlen souden mogen werden te verstaan te behooren, onder verbant als naar rechten. Gedaan den 10 December 1661.

1) Zie: Het St. Lucas Gild te Delft (Archief I 45 kol. 2, 56).

In margine: Compareerde ter Secretarie der Stadt Delft PHILIPS VAN DER BILT ende verclaerde JOANNES VERMEER van de nevenstaende gedeponeerde borgtochte te ontslaen.

Gedaen den 4 Januarij 1662.

(Reg: der Acten van Cautien voor Schepenen van Delft f°. 74).

Van 1662 tot 1663 vinden wij hem bekleed met het ambt van Hoofdman van het Schildersgild, tot welke betrekking hij daarna nog eenmaal geroepen werd, namelijk van 1670 tot 1671 1).

Den 16 Mei 1696 had te Amsterdam eene veiling plaats van Schilderijen, waaronder er 21 stuks van de hand van VERMEER moeten geweest zijn en hieruit heeft men aanleiding gevonden tot de beweering dat hij kort te voren in Amsterdam overleden moest zijn. Voor zoover gebleken is, heeft VERMEER echter nimmer in Amsterdam verblijf gehouden, veel minder is hij er gestorven. Het is mij intusschen zeer aangenaam te kunnen mededeelen dat de onzekerheid wanneer en waar de beroemde kunstenaar overleed, niet langer behoeft te bestaan.

JOHANNES VERMEER overleed te Delft in de maand December 1675 en werd den 15 December in de Oude Kerk begraven. In het register van de »Personen die binnen deser Stad Delf overleden ende in de Oude Kerck als oock daer buijten begraven sijn tsedert den 19 Julij 1671" vond ik de volgende aanteekening daarvan:

15 December 1675

JAN VERMEER, kunstschilder aen de Oude Langedijk in de kerk.

In margine staat: 8 Me: j. kind (8 Minderjarige kinderen).

De nalatenschap van VERMEER schijnt met schulden bezwaard

1) Archief I. 68, 69, 76, 78.

geweest te zijn, want zijne weduwe verzocht in 1676 aan Schepenen van Delft om brieven van voorschrijving tot het doen van boedelafstand.

Tevens werd tot Curator over den boedel aangesteld de vermaarde ANTHONY VAN LEEUWENHOEK, de ontdekker der infusorieën, wien krachtens zijn ambt van Kamerbewaarder van Burgemeesteren, dergelijke min of meer lucratieve baantjes meermalen werd opgedragen, zooals mij uit de Kamerboeken gebleken is. De aanstelling tot Curator is van den volgenden inhoud:

30 September 1676.

De Heeren Schepenen der Stad Delft, stellen bij desen ANTHONIJ (VAN) LEEUWENHOUCK tot Curateur over den boedel ende goederen van CATHARINA BOLNES weduwe van wijlen JOHANNES VERMEER in sijn leven mr. Schilder, Impetrante van mandement van cessie, des hij gehouden blijft etc. Gedaen den 30e September 1676.

(Kamerboek der Stad Delft 1671—1684).

Ik laat nu volgen een Verdrag, gemaakt voor Schepenen-Commissarissen van Delft den 20 November 1676, dat wel niet rechtstreeks op VERMEER betrekking heeft, maar alleen omdat daaruit de familierelatiën van zijne weduwe CATHARINA BOLNES blijken:

Op huyden den 20e November 1676, sijn agtervolgens voorgaende mondelinge appointement van de Heeren Schepenen der Stad Delft voor ons ADRIAEN VAN DER HOEFF ende Mr. NICOLAES VAN ASSENDELFT Schepenen derselver Stad als Commissarissen hebbende tot adjunct den Secretaris Mr. ANTHONY HEINSIUS gecompareert Mr. PIETER DE BIE advocaet voor de respective Hoven van Justitie in Holland, als last en procuratie hebbende van MARIA TINS, weduwe van

wijlen Kersten Bolnes, synde deselve procuratie gepasseert den 28e April lestleden voor den Notaris Hendrik Ter Beecq van Chastelet ende seeckere getuygen in 's Gravenhage ter eenre; ende Anthony van Leeuwenhoek als Curateur over de Boedel ende goederen van Chatharina Bolnes, Weduwe van zaliger Johannes Vermeer impetrante van cessie als eenige ende universele erfgenaem van Willem Bolnes zaliger haer Broeder geassisteert met Vivien van der Werf sijnen Procureur ter andere syde.

Ende exhibeerde de voorn. de Bie in syn voorsz. qualiteyt de reeckeninge van sodanige administratie als de voorsz. Maria Tins in qualite als volgens acte van de Heeren Schepenen deser Stad van dato den 13 Januari 1665 geauthoriseert hadde gehad wegens den Boedel ende goederen van de voorsz. Willem Bolnes zaliger haren soon binnen dese stad ten huyse van Harmanus Taerling geconfineert geweest, synde overleden den (oningevuld) Maert laestleden.

Welke rekening bij ons Commissarissen geexamineert ende naergesien synde, synde voorsz. partyen door ons tusschen spreeken op approbatie van d'Heeren Schepenen deser Stad met den anderen verdragen ende veraccordeert.

Dat de voorsz. Maria Tins in voldoeninge van de schulden ende lasten by haer volgens de voorsz. overgeleverde reekeninge voldaen ende nog te voldoen sal behouden ende naer haer nemen alle de goederen ende effecten mitsgaders actien ende crediten den voorsz. Willem Bolnes door dode van Hendrik Claesz. Hensbeecq zaliger synen neve aengecomen met de vrugten, bate ende proffyte van dien alrede gepercipieert ofte nog te percipieren dewelke tot dien einde door den voorn. Curateur aen de voorsz. Maria Tins getransporteert ende gecedeert werden bij desen ende voor sooveel des noots nader sullen werden getransporteert ende opgedragen daer

ende soo sulcx van node syn sal des dat deselve MARIA TINS wederom tot haren laste sal nemen ende den voorsz. Curateur sal afhouden alle de schulden ende lasten van den voorn. WILLEM BOLNES soo uyt den hoofde van syn selve als uyt den hoofde van eenige erffenisse by hem ofte van synentwegen aengegaen albereets betaelt ofte die nog te betalen soude mogen staen de oncosten die 't sy over de collaterale successie van de goederen van de voorsz. HENDRIK CLAESZ. HENSBEEK uyt den hoofde van het overlyden van den voorsz. WILLEM BOLNES alsmede den XL penning die wegens den voorsz. transporte ende overgifte van deselve goederen met den gevolge van dien soude mogen werden verstaen, betaelt te moeten werden ende alle diergelyke lasten den voorsz. boedel concernerende nyet uytgesondert daer onder begrepen dat daerenboven de voorsz. MARIA TINS aen den voorsz. Curateur sal betalen de somme van vyf hondert gl. eens geld mitsgaders nog de somme van sestig gulden over de costen op de comparatie ten tijde van het examineren ende revideren van de voorsz. reekening ende 't houden van desen verbale gevallen ende dat daermede alle henluijder differenten wegens de voorsz. administratie van den boedel ende goederen van WILLEM BOLNES met den gevolge ende aencleven van dien sullen af, doot ende te niet syn, overgevende de voorsz. partijen haer in den inhouden van desen verbale voor den geregte deser Stad t' allen tijden vrijwilliglyk te laten condemneren, daertoe onwederroepelijk constituerende CHRISTIAEN VAN VLIET, FLORIS VAN DER WERF, PHILIPS DE BRIES ende JOHAN BOGAERD alle procureurs voor den voorsz. geregte gesamentlyk ende ijder van hen int byzonder soo om de voorsz. condemnatie te versoeken als daerinne te consenteren respectivelijk alles onder verbant als naer regten.

D'Heeren Schepenen der Stadt Delft gesien ende geexamineert

[illegible]

[illegible] November [illegible]

[illegible]

[illegible] Schepenen-Commissarissen [illegible]

[illegible]

[illegible] Schepenen [illegible] Commissarissen [illegible] Secretaris [illegible] Antwerpen [illegible] van [illegible] Stevens [illegible] van de Wer[illegible] [illegible] Commissarissen [illegible] differenten [illegible] Collegie van

---

[illegible]

[illegible]

haer Agtb: verdragen ende geaccordeert in manieren hierna volgende namentlyk dat by den eyscher in qualite voorsz., aen de gedesse. als werden betaelt de somme van drie hondert twee en veertig gl. eens ende dat in volle betalinge van sodanige vier hondert twee en veertig gl. als sy gedesse. van den Boedel van den voorn. VERMEER te pretenderen heeft welk hare pretensie ende de deugdelykheyt van dien sy gedesse. dan ook gehouden wesen sal t' allen tyde des nader versogt werdende met eede solemnelyken te verclaren, waertegens de gedesse. aengenomen ende belooft heeft, sooals by haer insgelyks aengenomen ende belooft wert by desen omme aen den eysscher in qualite voorsz. ter naester gelegentheyt te overhandigen sodanige 26 stucken Schilderie den voorsz. boedel aenbehorende als jegenwoordig berustende syn onder JOHANNES COLUMBIER, woonagtig tot Haerlem onder speciale overgifte ende belofte van deselve gedesse. dewelke hy mede doet by desen dat de voorsz. stucken Schilderie by publique vercopinge metten anderen t' allen tyde ten behouve van den voorsz. boedel suyver sullen comen te renderen de somme van vyf hondert gl. waer voren sig insgelyks den voorn. STEVEN VAN DER WERVEN tot borge als principael onder speciale renunciatie van de beneficien ordinis sive excussionis van den effecte van dien hem ten genoegen houdende onderregt, geconstitueert heeft, soo als hy synenthalven mede doende is by desen, alles onder verbant van hare respective personen ende goederen ende sullen daermede parthyen voorsz. differenten af, doot ende te niette wesen met compensatie van costen.

Actum ten dage en Jare als boven.

Op huyden den 5 febr: 1677 ter Camere van Haer Agtb. de Heeren Schepenen der Stad Delft van den inhoude van het bovenstaende verbael berigt ende communicatie, gedaen wesende is het

selvige in het regard van Haer Agtb. geapprobeert sooals hetselvige geapprobeert wert bij desen.

Actum ten dage en Jare als boven.

(Kamerboek der Stad Delft 1671—1684).

CATHARINA BOLNES weduwe van JOHANNES VERMEER, overleed dertien jaren na haren echtgenoot. Het grafboek der Nieuwe kerk te Delft vermeldt haren dood den:

2 Januari 1688

CATHARINA BOLNITS (sic) Wed. van JOHAN VERMEER aen de Verwersdijck in de blauwe hant, in de kerck.

In margine: 12 Dragers. 5 m: j. k.

Ten slotte deel ik nog mede een stuk betrekkelijk de kinderen en kleinkinderen van VERMEER, dat ook door mij in de Kamerboeken werd aangetroffen.

Het heeft betrekking op het verzoek dier kinderen aan de Staten, om ontslag van fideicommis, op een woning en 9½ morgen land gelegen in Bon-repos. Dit Bon-repos moet zijn Bon-repas, gelegen onder de gemeente Vlist, tusschen de Vlist en de provincie Utrecht. Het is tevens een polder van nagenoeg 300 bunders oppervlakte. Vroeger was het een afzonderlijke heerlijkheid, waarvan de opbrengst, volgens overlevering, door een enkel maal dat de eigenaar, de Graaf van Chatillon, gaf, werd verslonden. (Vgl. WITKAMP, Aardrijksk. Woordenboek).

Het stuk luidt aldus:

27 Februari 1706.

De Heeren van den Geregten der Stad Delft gesien en geexamineert de Requeste aen deselve gepresenteert by JOHAN CRAMER Cumsuis alle kinderen ende kintskinderen van wylen

JAN VERMEER en CATHARINA BOLNES versoeckende dat ymant soude mogen werden geauthoriseert en gequalificeert om den Persoon van JAN JANSZ. VERMEER de Jonge out 18 a 19 Jaaren vermits de absentie van desselfs vader te representeeren en van haer Ed. Groot Mog. nevens de verdere supplianten te versoeken ontslaginge van fidicomis van seeckere wooninge, negen en een halve marge laats gelegen in bon repos en hetselve geobtineert de voorsz. wooninge en landen te vercoopen, hebben geauthoriseert en gequalificeert den voorn. JOHAN CRAMER, gelyck deselve wert geauthoriseert en gequalificeert by desen omme de Persoon van den voorn. JOHAN JANSZ. VERMEER de Jonge in absentie van desselfs vader te representeren en nevens de verdere supplianten te versoecken ontslaginge van fidicomis van de voorsz. Wooninge en landen mitsgaders die te vercoopen en uijt de penningen te voldoen de Capitalen daerop staende. Actum den 27 February 1706.

(Camerboeck der Stad Delft 1698—1719).

De Heer P. A. LEUPE, Ambtenaar bij het Rijks-Archief te 's-Gravenhage, sedert overleden, deelde mij in der tijd, naar aanleiding van mijn vraag of de Leenregisters eenig licht hierin konden geven, het volgende uit het Reportorium mede:

Met het land en de huizinge, in de stukken genoemd een halve hoeve lands, wordt 11 April 1661 verlijd CATHARINA BOLNES, oud 30 jaren.

Den 2 Mei 1689 JOHANNES VAN DER MEER (sic) woonende te Delft, bij doode van zijn moeder CATHARINA VAN BOLNES, en vermits zijn minderjarigheid, doet hiervoor eed de Notaris COLEVELT in den Haag.

Den 25 Juni 1720 wordt met dit land verlijd JOHANNES VERMEER, oud 32 jaren, woonende te Leyden, bij presumtie van sijns

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

zijde niet zonder vermogen geweest zijn; de omstandigheid dat zij met 12 dragers begraven werd, bevestigd dit ook. Wat VERMEERS kinderen betreft, stippen wij uit het bovenstaande alleen nog aan, dat zijn (vermoedelijk oudste) zoon JOHANNES VERMEER, die in 1689 nog minderjarig was, in 1720 gezegd wordt sedert 30 jaren uitlandig te zijn, zonder iets van zich te laten hooren. Deze JOHANNES liet zoo als gebleken is, een zoon na, mede JOHANNES VERMEER genaamd, die in 1720 te Leiden woonde en 32 jaren oud was.

HET BEELDWERK AAN DE DELFTSCHE POORT TE ROTTERDAM.

EERMALEN werd deze poort — de eenige die nog te Rotterdam voor slooping gevrijwaard bleef — vrij uitvoerig beschreven, maar meestal bleef daarbij onvermeld aan wien de beeldgroepen en de andere gebeitelde versieringen te danken waren. Het bekende werk van den Architect P. J. GOETGHEBUER, »Choix des Monumens, Edifices et Maison les plus remarquables du Royaume des Pays-Bas," Gent, 1827 (folio) maakt echter een uitzondering hierop. Men vindt aldaar (bl. 46) vermeld dat het beeldhouwwerk door J. M. CRESANT, van Utrecht en door KEERBERGEN van Rotterdam vervaardigd werd. Het zegt echter niet dat ook nog andere Beeldhouwers daaraan gearbeid hebben, namelijk JAN DE GRAEF en den Antwerpenaar JOSEPH GILLIS. De volgende stukken bewijzen dit; zij vermelden beide laatstgenoemde kunstenaars alsmede JOHANNES KEERBERGEN, maar van CRESANT is daarbij geen sprake.

De poort die zeker een der beste stalen van Nederlandsche bouwkunst uit de 18e eeuw mag heeten 1), werd gebouwd ten gevolge

1). Vgl. o. a. GOETGHEBUER. Het op een schoorsteen gelijkende toestel, op het dak tot berging van de slagklok, is een ontsiering, die van latere jaren dagteekent.

van het besluit der Regeering van 21 Mei 1764 door den Architect P. DE SWART, terwijl het toezicht op het werk aan den Ingenieur ANTH. HATTINGA werd opgedragen. Zij werd voltooid in 1772. Het gebouw is opgetrokken in Romeinsch-Dorische wat het ondergedeelte en Romeinsch-Ionische bouworde wat het bovengedeelte betreft. Het soubassement is van arduin- en de poort zelve van Bentheimer steen. 1)

De inhoud van het contract met den Beeldhouwer GILLIS 2) luidt als volgt:

Den 20 October 1769, praesent alle de Heeren Burgemeesteren, dempto de Heer DE GROOT, Burgem. de Heeren VAN DER STAAL & LORMIER, Rekenmeesteren, de Heeren CORDELOIS, VAN BERCKEL & VAN DER GOES, Fabrijcqmeesteren.

Is voor de bovenstaande Heeren gecompareeit & binnengestaan, JOSEPHUS GILLES Mr. Beelthouwer won. te Antwerpen in Brabant, met dewelke is geconvenieert & overeengekomen, dat hij zeker Beelthouwerswerk (waarvan hij zelfs een model heeft gemaakt) behoorende tot een ornament voor de nieuw te zetten Delfsepoort, voor dese stad zal maken, voor een somma van Vijftien hondert guldens Hollands geld.

---

1) Voor verdere bijzonderheden omtrent deze en de vroegere Delftsche poort zie men: G. OBREEN. De Delftsche poort. In Rotterdam geschetst in zijne voornaamste Gebouwen, Kerken en Gestichten. Rotterdam, P. C. Hoog 1863, bl. 67, alwaar een vrij goede afbeelding van het gebouw van den kaut van de Stad of de binnenzijde voorkomt.

2) Uit de Antwerpsche Liggeren en andere historische Archieven, door PH. ROMBOUTS en TH. VAN LERIUS blijkt dat hij 13 Mei 1752 als Meester Beeldhouwer werd ingeschreven (II 795). GILLES schijnt ook de schilderkunst beoefend te hebben, want den 2 December 1757 ontmoet men hem als leerling bij den schilder MARTEN JOSEPH GEERAERTS (II 807). Als beeldhouwer werden d n 8 Mei 1754 bij hem in de leer besteld SEBASTIAEN CRIWELI en HENRICUS VAN DIEST (II 801, 802), en den 27 September 1770 JOANNES FRANSISCUS MINCUS (II 832). Andere leerlingen van hem, vindt men niet vermeld. De Heer A. S. CHABOT te Rotterdam, bezit een Diana-beeldje met jachthond, in gebakken aarde, van dezen beeldhouwer; het is gemerkt J. GILLIS 1769, en heeft een hoogte van 32 c.M.

Dat het risico van het transporteeren van het voorz. werk van Antwerpen herwaarts, is voor rekening van hem JOSEPHUS GILLES, als mede het verder afmaken & stellen van het voorsz. werk, waarvoor hij GILLES boven zijn aanneming-penningen niets zal rekenen.

Dat de kisten tot het Transporteren en het Transport zelve van het meergemelde werk voor rekening zijn zal van de Stadt, gelijk mede de verteeringen & reyskosten, die hij GILLES voornt. zal maken tot en bij het stellen van het voorsz. werk aan de nieuw te sette Delfsepoort, geduurende zijn verblijf alhier.

Dat wijders zijn betaling voor het voorsz. werk zal geschieden, in twee termijnen namelijk:

Een derde van de voorsz. prijs, wanneer het voorsz. werk halver wegen zal zijn afgemaakt, en de overige twee derde van het geld, wanneer het voorsz. werk volkome aff en alhier gestelt zal zijn, volgens het bovenstaande geconvenieerde.

Eyndelijk heeft hij GILLES voornt. aangenomen het bovenstaande werk alhier te sullen leveren voor den 1e Agusty 1770.

Zijnde al het bovenstaande aan hem JOSEPHUS GILLES voorgelesen, dewelk zig daarmede volkomen heeft geconformeert. 1)

Het weik afgeloopen zijnde, volgde in het andere jaar de betaling der bedongen penningen aan den gemagtigde van den Beeldhouwer GILLIS:

D'Edele Groot agtbaare Heeren Burgemeesteren de Stadt Rotter-

1) Reg. getiteld: Alderhande Zaken. 1. (oud no. 39) fol. 205 (Gem. Archief v. Rotterdam.)

dam debent aan JOSEPH GILLIS voor het maken van vier Beelden aan de Delfsepoort volgens gemaakt Contract . . . . *f* 1500.—.

Voor verteering bij JAN SCHOPPENS	» 160.17.—
Voor dag gelden & reyskosten.	» 111.10.—
Voor het zegel tot deese.	» 1.9.4
Seventien hondert drie en seventig Gulden 16 St. 4 p.	*f* 1773.16 4

Den Inhoudt van de ommestaande Rekening ter somma van Seventien hondert drie en seventig Guldens sestien st. 4 pen. bij mij ondergescreve ontfangen.

Segge *f* 1773.16.—

Rotterdam 19 September 1770.
JOAN OSY de Jonge.

Den ondergeschreevene Ingenieur certificeere bij deeze, dat de heer JOSEPH GILLES, Beeldhouwer kan werden verleent met goedvinding van haer Edele Groot Agtbaere heeren Burgermeesteren deezer Stad, eene Somma van vijftien honderd guldens hollands, voor zijn aangenomen ook volgens Conditien, bestaande in Vier Beelden, geplaats in de binnen Façade van de Delfsepoort in de midden, boven in de tweede of Ionische Order.

Actum Rotterdam den 1 September 1770.

ANTH. HATTINGA.

(Kwitantien der Stads Rekening over 1770.)

Het door den Beeldhouwer JAN DE GRAAF vervaardigde beitelwerk blijkt uit de volgende:

Specificatie van het aangenomen en volbragte werk als gedaane verschotte en verdere vacatie door en van wegens JAN DE GRAAF Beeldhouder in s' Hage en Burger deezer stad. Op approbatie en ordre van den WelEdele Groot Agtbaaren Heeren Burgemeesters dezer steede Rotterdam te weeten;

Voor het maaken van het Stads Wapen met zijne ornementen, Twee Herkulesse- en twee Leeuwe Koppen dienende voor Slotstukken en festonnen alles aan de Delftse poort te zaame aangenoomen voor de Somma van. . . . . *f* 900 : — : —

Voor 12 dagen vacatie en arbeid alhier, tot het uytslaan en Ligten van de Leeuwen en wapens zo voor daggelden, Rijs en Teerkosten te zaame . . . . . » 36 : — : —

Voor verscheide dagen nu en dan ontbooden, om over het een en ander te spreken en alles naarzien tot perfecteering van het werk, waarvoor in eens stelle, voor vacatie, Rijs en Teerkosten . . . . » 26 : 10 : —

Betaald voor Lade, Lossen, opwerken, als aan het Comptoir der Grove Waaren te saamen . . . . . » 20 : 7 : —

Somma Totalis . . . *f* 982 : 17 : —

Hierop ontfange op Reekening . . . » 300 : — : —

Rest Suyver . . . *f* 682 : 17 : —

Voor welke somme van ses hondert twee en tagtig Guldens en seventien Stuijvers, den ondergeteekende suppliant verzoek, dat het UwWelEdel Groot Agtbaaren gelieve te behaagen, te doen verleene behoorlijke ordonnantie in forma.

Rotterdam den 12 September 1770.

J. DE GRAEF.

Dese Rekening geExamineert en bevonden na behooren. s' Hage den 12 September 1770.

ANTH. HATTINGA. P. DE SWART.

Voldaen den 18 September 1770.

J. DE GRAEF.

(Kwitantien der Stads Rekeningen over 1770.)

JOHANNES KEERBERGEN was de maker van de kolossale beeldgroep aan den Zuidgevel of binnenzijde der poort, waarvan hij reeds den 16 Augustus 1766 het model had geleverd. Deze groep stelt voor de Stedemaagd van Rotterdam zittende met eenen bijlbundel in de linkerhand; een weinig achterwaarts, rechts ven haar, staat MERCURIUS, terwijl aan den voet van haren zetel, de nimf der Rottestroom, over eene urn heen liggende, hare wateren den nevens haar gezeten Maasgod schijnt toe te voeren.

Uit het volgende blijkt wat de kosten daarvan bedroegen:

Aan haar Eedele Groot Agtbaere de Heeren Burgemeesteren deser Stad.

Den ondergeschreevene Meester Beeldhouwer, neemt de vrijheid van haar Eedele Groot Agtbare te versoeken Een somma van Duysent Guldens hollands op afrekeninge van zijn aangenomen Beeldhouwerij aan de nieuw te make Delfse Poort.

Actum Rotterdam den 15 November 1770.

Voldaan 21 November 1770. JOHANNES KEERBERGEN.

(Kwitantien der Rekening van 1770).

Aan haar Edele Groot Agtbaere de Heeren Burgemeesteren deezer Stad.

Den Ondergeschrevene Meester Beeldhouwer neemt de vrijheid van de Eedel Groot Agtbaere te versoeken een Somma van vier hondert guldens hollands Op afreekeningen van zijn aangenoomen Beeldhouwerij aan de nieuw te maken Delfse poort.

Actum Rotterdam den 1 Meij 1771.

JOHANNES KEERBERGEN.

Nagezien (enz). Voor voldaan geteekend 8 Mei 1771.

Aan haar Eedele Groot Agbare de Heeren Burgemeesteren dezer Stat Rotterdam.

Verzoeke ik ondergeteekende Mr. Beeldhouder JOAS. KEERBERGEN voor het Modelleeren uyt order van Haar Ed. Groot agbare de Heere Burgemeesteren dezer Stadt verbeeldende de Maas en de Rotte en daar boven Rotterdam met Mercurius, behoorende voor de Nieuwe Delfze poort, 16 Augustus 1766.

JOAS. KEERBERGEN daaraan geboetzeerd 6 weeken en per dag ƒ 3.— . . . . ƒ 108—0—0

Van Haar Eedele Groot agbare Heere nog toegelegt voor het Steenhouderwerk (bove mijn aangenome zom) nog voor het Beeldhouden aan de Nieuwe Delfze poort . . . . » 150—0—0

Zomma . . . ƒ 258—0—0

Rotterdam 27 September 1771.

JOAS. KEERBERGEN.

Nagezien (enz). Voldaan den 8 October 1771.

(Kwitantien 1771.) JOAS. KEERBERGEN.

Aan haar Edele Groot agbare Heeren Burgemeesteren dezer Stad Rotterdam, verzoeke ik ondergeteekende Mr. Beeldhouder Js. KEERBERGEN voor buijtewerk gedaan aan de Beelden van Antwerpen, geackordeert een arm- en voetbewaarders weggehakt en opgeschuert en gepunckteert.

Drie man daaraan gewerkt 18½ dag ƒ 59—17—½.

JOAS. KEERBERGEN.

Nagezien (enz). Voldaan den 8 October 1771.

JOAS. KEERBERGEN.

(Kwitantien der Rekening van 1771,)

HET STERFHUIS VAN REMBRAND.

(Medegedeeld door den Heer Dr. P. SCHELTEMA, Archivaris der prov. Noord-Holland en der Hoofdstad.)

ET volkomen zekerheid weten wij thans, dat REMBRAND zijne beste levensjaren heeft doorgebracht te Amsterdam in een huis op de Joden-breestraat, het tweede over de Sint Antonie-sluis aan de zuidzijde, maar onzeker is het nog, in welk huis hij gestorven is. De Heer C. VOSMAER gaf in zijn werk over REMBRAND, uitgegeven in 1869, op bladzijde 386 te kennen, dat dit huis vermoedelijk hetzelfde is, als het gebouw destijds bewoond door den beeldhouwer STRACKÉ, staande op de Rozengracht, recht tegenover de likeurstokerij het Lootsje, vroeger de branderij van LUCAS BOLS. Hij heeft zich echter daarmede blijkbaar vergist. In het Begrafenisboek der Westerkerk leest men, dat op den 8sten October 1669 begraven is REMBRAND VAN RIJN op de Roosegraft. Het Begrafenis-rekeningenboek der Westerkerk geeft hier nog iets meer, want daarin komt de volgende aanteekening voor: Deynsdach den achtsten October 1669 is begraven REMBRAND VAN RIJN, schilder, op de Roosegraft teghenover het Doolhof. Laet na twee kynders.

De noordzijde der Rozengracht, waar ik zelf woon, wordt door de daarop uitkomende dwarsstraten verdeeld in vier gedeelten. De plaats der ligging van REMBRANDS sterfhuis, door den Heer VOSMAER aangewezen, is op het derde, die in het Begraafrekeningenboek op het vierde gedeelte der Rozengracht. Er waren hier in dien tijd drie Doolhoven, om de jeugd te vermaken, te weten, het Oude Doolhof op de Looijersgracht, hetwelk eerst in het jaar 1862 gesloopt is, het tweede aan den Singel buiten de Sint Antonie-poort naar den kant van den Amstel, dat kort bestaan heeft en spoedig verdwenen is, en het derde of Nieuwe Doolhof aan de zuidzijde der Rozengracht tusschen de twee laatste bruggen.

Dit laatstgenoemde Doolhof, gesticht door DAVID LINGELBACH, kwam later in handen van zijnen zoon PHILIPPUS. Na den dood van dezen werd het verkocht en de plaats, waar het stond, tot verschillend gebruik bestemd, tot dat het erf op het einde van het jaar 1741 is aangekocht door de Collegianten, die daarop het thans nog bestaande Rozenhofje bouwden. Tegenover dit hofje was het huis gelegen, waar REMBRAND zijne laatste levensdagen gesleten heeft en gestorven is. Het stond dus aan de noordzijde der Rozengracht voorbij de derde dwarsstraat of de Accolijenstraat over het tegenwoordige Rozenhofje. Het gebouw zelf is niet meer, als het vroegere woonhuis van REMBRAND op de Joden-breestraat, terug te vinden, daar al de huizen, over het Rozenhofje gelegen, geheel vernieuwd zijn en bovendien het Verpondingboek van 1669, waarin de perceelen dezer gracht stonden opgeteekend, niet meer in het gemeentearchief aanwezig is.

Ik meende de aandacht hierop te moeten vestigen, om te voorkomen, wat met het vroegere woonhuis van REMBRAND gebeurd is, te weten, dat in een verkeerd gebouw, als het sterfhuis van REM-

BRAND, te eeniger tijde een gedenksteen mocht worden geplaatst. Eertijds geloofde de Heer E. MAASKAMP in een huis op de Sint Antonie-breestraat, het tweede van de Hoogstraat naar den kant van de Nieuwmarkt, het woonhuis van REMBRAND herkend te hebben. Naar wiens aanwijzing den Heer A. BRONDGEEST eenen steen met den naam van REMBRAND in den gevel van dit huis heeft laten plaatsen. Ofschoon ik later met stellige bewijzen heb aangetoond, dat REMBRAND niet daar maar in een huis op de Joden-breestraat, het tweede van de Sint Antonie-sluis, moet gewoond hebben, heeft men echter goedgevonden, onlangs bij eene vernieuwing van den gevel denzelfden gedenksteen weder daarin te plaatsen. De oude dwaling is daardoor als 't ware vernieuwd.

P. SCHELTEMA.

Amsterdam, 22 Juli 1882.

IETS OVER HERCULES SEGERS.

(Medegedeeld door den Heer A. BREDIUS, Onder-Directeur van het Nederlandsch Museum.)

VERTUIGD van het belang dat ieder document aangaande dezen tijdgenoot van REMBRANDT voor onze Kunsthistorie heeft, haast ik mij het zooeven gevonden stuk aan het »Archief" toe te vertrouwen. Wij zien daaruit dat SEGERS in den Haag gewoond heeft, wellicht uit Haarlem daarheen getrokken is, en vóór zijne kennismaking met REMBRANDT handel in schilderijen schijnt gedreven te hebben.

Op huyden den 28en January 1633 compareerde voor mij GARBRANDT VAN WARMENHUYSEN, Nots. publ. in den Hage de getuygen naergenoemt:

HERCULES SEGERS, Schilder, jegenwoordich wonende alhier in den Hage, zijnde van competenten ouderdom, dewelcke bij waere woorden ende zijne conscientie in plaetse van solemneelen eede, die hij t' allen tijde desenthalven bereyt is te doen, ter requisitie ende verzoecke van GILBERT SANDERS, wonende tot Wtrecht, heeft verclaert, ende geaffirmeert waerachtich te zijn dat nu omtrent een jaer geleden, sonder anders den juijsten tijt onthouden

te hebben, alsoo hij comparant met MAERTEN DE ROY, Schouteth van den Dom tot Wtrecht voorsz. verscheyden handelingen int stuck van schilderijen hadde gedaen ende denselven ter saecke van dien in hem comparant merckelick was verobligeert ende gehouden, den voorn. MAERTEN DE ROY oversulcx voor hem comparant aen ende ten behouve van den voorn. GILBERT SANDERS requirant in desen, borge is gebleven ende aengenomen heeft te betalen soodanige achtien guldens als hij comparant aen den voorn. SANDERS schuldich was, hebbende oock den voorn. MAERTEN DE ROY daernaer noch, soo wanneer hij comparant tsijnen behouve seecker Transport van hondert en tachtich stucken schilderije soude verlijden, sulcx in presentie van de huysvrouw van den voorsz. requirant wederomme gerepeteert ende vernieuwt, seggende in effecte waerom hij comparant eenige difficulteyt soude mogen maecken om tvoorsz. transport te doen, dewijle hem wel bekent was onder anderen: dat hij MAERTEN DE ROY voorn: immers oock als vooren voor de voorsz. achtien guldens gerespondeert ende belooft hadde deselve te betaelen.

Eyndigende de voorn. comparant hiermede zijne verclaringhe. Enz. Aldus gedaen ende gepasseert in s' Gravenhaghe ter presentie van ROBBERT VIVIEN, Lieutenant van de Compie. van Capt. MANWOOD ende JAN LOVENSZ. wonende tot Naerden.

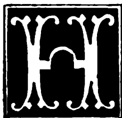
HERCULES SEGERS teekent:

Hercules Segers

In eene Acte mede voor den Notaris G. v. WARMENHUIJSEN verleden, van 13 February 1633 wordt toevallig gesproken van eene »huysinge daer HERCULES de Haerlem in 1632 metter »woone was gecomen."

DE SCHILDERS JOACHIM VAN DER MAES EN DE ROY TE ROME 1650.

(Medegedeeld als voren.)

ET navolgende document, in het Schepenarchief van 's-Gravenhage onder allerlei »Interrogatorien" en acten gevonden is een aanvulling op BERTOLOTTI's »Artisti Belgi ed Olandesi a Roma", waaruit de Heer HAVERKORN VAN RIJSEWIJK in het derde deel van dit Archief mededeelingen deed. Wie DE ROY is weet ik niet, maar in VAN DER MAES 1) meen ik den schilder MASSO, pittore olandese, wien »fu sequestrato quanto teneva al Babuino", te herkennen 2). Eigenaardig dat dit in denzelfden maand Februari van hetzelfde jaar 1650 geschiedde, waarin het navolgende voorval plaats had.

Op huyden den 29 Aprilis 1654 compareerden voor mij MARTEN VAN SONNEVELT, Notaris publycq bij den Hove van Hollandt geadmitteert, binnen den Hage residerende, en voor hem naergenoemde getuygen: HENDRICK VAM ADRICHEM, ISAACK BAKERLANDT ende GYSBRECHT VAN ADRICHEM, alle hebbende competenten ouderdomme ende woonende in s'Gravenhage ende hebben ten versouçke van

1) In het Haagsche St. Lucas Gilde vinden wij de schilders EVERT en COENRAET VAN DER MAES. JOACHIM vond ik nergens genoemd.
2) Vergelijk Archief III bl. 215.

Joffe. ALIDA JOCHEMS, wede. van wijlen ZEGER VAN DER MAES, Moeder van Monsr. JOACHIM VAN DER MAES, Schilder bij hare manne waerheijden in plaetse van eede getuycht ende verclaert waerachtich te wesen, dat zij deposanten alle in den jaere 1650 gecomen wesende binnen de Stadt van Roomen in Italien, aldaer verstonden dat den voorn: JOACHIM VAN DER MAES een manslach hadde begaen aen den persoon van eenen DE ROY, mede schilder, dan dat de voorn: JOACHIM VAN DER MAES daerover seer wierde beclaecht omdat hij tot het selviche ongeluck seer onnosel, jae bynaer door dwang daeraen was gecomen, bij dese naervolgende occasie, dat in de maent van Februario des voorsz. jaers 1650 het bende van de Nederlantsche Natie bij een versocht zijnde om vroylijck te wesen, de voorn: DE ROY met den voorn: JOACHIM VAN DER MAES questie maeckende, eyndelijck deselve VAN DER MAES heeft uytgevordert om des daechs daeraen met hem te gaen vechten, dat daerop es gevolcht dat den voorn: JOACHIM VAN DER MAES dien avont door het voorschreven tractement seer beschoncken thuys gecomen sijnde ende van het gepasseerde ende uyteijsschen daerdoor niet wetende, de voorn: DE ROY des anderdaechs smergens aen zijn logement es comen loopen ende hem op nieus wederom uytgevordert te gaen vechten; daerop geantwoort zijnde bij den voorn: VAN DER MAES: dat sal op een ander tijt wel comen, ende sulcx het versonck van den voorn: DE ROY excuserende, echter op de iteratieve aenhoudinge van den voorn: DE ROY, ende aenhitsinge van andere met den voorn: DE ROY es buyten gegaen ende eyntelijck tot het voorsz: ongeluck es geraeckt, ende hij VAN DER MAES in zijn arm gesteecken wesende, deposerende noch, dat de voorn: JOACHIM VAN DER MAES de reputatie altijt tot Roomen heeft gehadt, ende zij deposanten oock metter daet bevonden, dat hij een jonckman van seer goet comportement

ende een stil leven was leydende, sonder dat zij oock hebben gehoort dat hij oijt voor of naer met yemant eenich querel heeft gehadt, veel min met yemant gevochten, maer dat de voorn: DE ROY bij alle de werelt aldaer wierdt gehouden voor een persoon die hem op zijn schermen ende wel vechten seer vertrouwde. Gevende voor redenen van wetenschap dat zij deposanten dagelijcx met hem hebben ommegegaan ende zijne Compagnie gefrequenteert.

Aldus gedaen binnen 's Gravenhage ter presentie van DIRCK VAN SONNEVELT ende ALEXANDER REID, als getuygen hiertoe versocht. 30 April 1654.

W. g.

M. VAN SONNEVELT. Not. Pub.

VERBETERING.

Bladz. 1. Bovenaan **1606**, niet 1615.

» 1. 3e reg. van onderen: Everaet (niet Koenraet) Krijnsz. van der Maes.

» 3. 2e reg. van boven: Adriaen Fredericxs van Ouwendijck (niet Ao. van Ouwendijck).

» 3. 9e reg. van boven: Jan Broer, niet Broen.

» 3. 11e reg. van onderen: Merten Claesz. de Roy, (niet in de Zon).

» 4. 1e reg. van boven: gereet, niet gevent.

» 4. 15e reg. van boven: Vaeck, niet Valck.

» 6. 17e reg. van boven: Leer, niet (heer?)

» 7. 12e reg. van boven: Mertessen, niet Matesen.

» 8. In te lasschen na 1625:

1626.

Pieter Gruwitter, 20 st.
Jacob Maerttensz, 20 st.
Michgyel Soetens, 20 st.

» 8. 15e reg. van boven: Van Acken, niet Van Arem.

» 9. 14e reg van boven: Doernyck, niet Van der Wijck.

» 288. 2e regel van boven: Christoffel Perbandt, niet Christoffel Gerbrandt.

BLADWIJZER

VAN HET VIERDE DEEL.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03973 8870